

MUSEUM

ČASOPIS BOHOSLOVCŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

ROČNÍK XLVI.

Dvě krásky spanilých duší mě ovládnulo stánek:
zemskou jedna, druhá s výšiny pošla z nebes,
církev a vlast — ty v mojích miluji sestersky se řadrech,
každá půl, každá má moje srdce celé. *Sušil.*

POŘADATEL
VÁCLAV NAVRÁTIL.

V Brně 1912.

Nákladem „Růže Sušilovy“. — Tiskem benediktinské knihtiskárny.
S povolením biskupské konsistoře ze dne 28. listopadu 1907 č. 6976.

OBSAH:

Strana

BÁSŇE:

A. J. (Ol.): Ráno	14
— Pod sněhem	32
— Pán jest tu	32
— Sacrificium Deo. Věnováno ku dni subdiakonátu	64
J. K. V. (Br.): Jsem pěvec potulný	27
Říha Josef E. (Pr.): Žebrák	78
— Knězova obět	157
Šanda Jan (Č. B.): Přivaly milosti	20
— Jde život	21
— Legenda o sv. Františku z Assisi	53
— Jarní odpoledne	72
S. V. (Ol.): Fialka	133
Veník J. (Br.): Úkol	2
— Samotář	10
— Rozloučení s radostí	36
— Tragika	126
— Poledne	126
— V horském klidu	212
Z. F. (Ol.): Pochod vítězů	207
Zíbal Fr. Ol.): Klekání	182
Žalud Václav (Pr.): Pange lingua	101
— Lékař duší	193

ČLÁNKY.

A. K. (Br.): Biblická otázka	158
A. U. V. (Br.): Pojem náboženství v novověké filosofii	15, 73
B. J. (Ol.): Dějiny československé knihovny bohoslovců olomuckých se zřetelem na jejich vlastenecké snahy. (Od založení knihovny až na naše doby)	109
Bláha A. L., Ord. Praed. (Pr.): Modernismus a messianské sebevědomí Kristovo 127, 170	
Bobal Josef (Ol.): Náboženství a charakter	182
Gamba Karel (Ol.): Účelnost v přírodě — důkazem Boží existence	68
Hek Josef E.: Petr Jan Brandl	28
Hnízdil Karel (Ol.): Vladimír S. Solovjev o pravé orthodoxii	207
Hrbáček Fr. (Ol.): Svati — praví naši geniové	213
Hrubý Jan (Ol.): Štefan Moyses, veliký biskup slovenský	21
K. (Pr.): Msgre Jan Nep. Říhánek	102
K. F. (Pr.): Prof. Dr. J. Lad. Sýkora (ke dni 16. dubna)	165
Kotol Rud. (Br.): Vojenské hry hraničářské. (Chorvatsky napsal Jos. Eug. Tomič) 65	
Lepka Josef (Br.): Zpráva o akademii, pouti a schůzi bohoslovců československých konané dne 26. a 27. července 1911	44, 90, 148
Loprais Tom. (Ol.): Ze života pravoslavného duchovenstva venkovského v Rusku 33, 79	
Navrátil: Naše jubilea: Dr. Josef Kupka	163
— Dr. Pavel Vychodil	164
Pavlásek Josef (Vidn.): Spor o smíšená manželství ve Slezsku	103
Pořadatel: Úvodem	1
Spisár Em. (Ol.): Sociální význam nedělního klidu	56, 200
Verný (Ostř.): Rodoláška	11
— Rozjímání o prevelebné svatosti oltarnej	134
Wražina Bedř. (Br.): List k Pavle. Překl. z výboru listů sv. Jeronýma	3
Z. F. (Ol.): Jan Železný. (Příspěvek k dějinám Husitství)	191
X. Y. (Br.): Z pozůstalosti kněze-buditele	194

HLÍDKA CYRILLO-METHODĚJSKÁ.

Význam úcty k Panně Marii a modlitby pro sv. Unii. — Doby, kdy církev pravoslavná koná modlitby za zemřelé. — Ku sjezdu velehradskému. — Sv. přijímání věřících na pravoslavném Východě. — Církevní časopisy ruské (pravoslavné). — Rusko v číslicích. — Dr. Frant. Grivec. — Církevní dějiny ruské. — Filioque. — Seminář v Rusku. — Svatý Theodor Studita o primátě římského papeže. — Stimmen aus

Bosnien, illustrierte Blätter in zwanzigloser Folge. Herausgeber P. Anton Puntingam S. J., Kathol. Seminar, Sarajevo. — Mše svatá podle obřadu církve východní. — Svatý Cyrill a Methoděj. — Nevěra a sektářství v Rusku. — Srbský hlas o vlastní své církvi. — Bosna a Hercegovina.

HLÍDKA SOCIÁLNÍ.

Spravedlnost a láska. — Fr. W. Förster o sociální demokracii. — Nezbytnost ascetického ideálu v sociální otázce. — Úpadek obyvatelstva zemědělského. — Pravidla profesora Hergenröthera pro politickou činnost kléru. — Bohoslovec o prázdninách.

LITERATURA.

<i>Frant. Tischer</i> : Paměti fary Jindřichohradecké	43
<i>Dr. Pavel Vilém Keppner</i> : Aus Kunst und Leben	43
<i>Dr. th. et jur. Johann B. Haring</i> : Einführung in das Studium der Theologie. — Uraz, 1911	43
<i>Dr. Karel Rieder</i> : Frohe Botschaft in der Dorfkirche. (Herder, Freiburg 1911, 3.60	44
<i>Petr Kopal</i> : Z cest života. Povídky	44
<i>Dr. Josef Kratochvíl</i> : Úvod do filosofie	89
<i>K. Ort</i> : Struny mé duše	89
<i>Dr. Albert Vögele</i> : Der Pessimismus und das Tragische in Kunst und Leben. Druhé, značně rozmnnožené vydání. (Herder, Freiburg, 3.60 Mk.)	90
<i>Jindřich Š. Baar</i> : Z duchovní správy. Sbírka povídek	143
— Cestou křížovou. Román českého kněze. Vydání IV.	144
<i>P. Ad. Jašek a J. Staněk</i> : Msgre Dr. Antonín Cyrill Stojan, probošt a poslanec	144
<i>Herbert Kard. Vaughan</i> : Der junge Priester	144
<i>Dr. J. Bilczewski</i> , arcikněz ve Lvově: Eucharistie ve světle nejstarších památek literárních, ikonografických a epigrafických. S četnými obrazy. Z polského originálu podává Dr. Josef Tumpach	—
<i>Jindřich Škopeč</i> : Paměti Františka J. Vaváka, souseda a rychtáře Milického	—
<i>Vlasta Pittnerová</i> : Selská pýcha. Gbraz ze života lidu	—
<i>Johannes Jörgensen</i> : Poutníková kniha. Z dánštiny přeložil Dr. Karel Vrátný. — Praha MCMXI	—
<i>Jan Evangelist Sarič</i> : Pjesme. Sa slikom pjesnikovom. Sarajevo	—
<i>Franz H. Kerer</i> : Die Zunge im Noviziate. (Manz, Regensburg)	—

NEKROLOGY.

<i>H. (Ol.)</i> : Professor P. Alfons Sauer	42
<i>Hek</i> : Za † Josefem Branišem	88
— Josef Vávra	145
<i>Kotol Rud. (Br.)</i> : P. Ignát Wurm	39
<i>Šanda Jan (Č. B.)</i> : Za bratrem nepřítomným	146
<i>Vauti Lojze (Cel)</i> : Franje Ks. Vastel	87

ZPRÁVY Z JEDNOT.

Z Brna	46, 92, 149, 234
Z Olomouce	46, 93, 150, 234
Z Prahy	48, 94, 152, 236
Z Hradce Králové	49, 95
Z Českých Budějovic	95, 154, 239
Z Litoměřic	49
Z Vidnavy	96
Iz Celovca	50, 97
Ze St. Paul Seminary (Minnesota)	47, 240
Ze Zagrebu	240

HLÍDKA VYSOKOŠKOLSKÁ.

<i>X. (Pr.)</i> : Česká liga akademická	98
<i>Kotol Rud. (Br.)</i> : Domagoj	154

ROZMANITOSTI.

Kněz a tisk. — Dědictví sv. Prokopa. — Auguste Rodin o gothickém slohu. — Komise na vydávání písemnictví k dějinám restaurace katolické v Čechách. — J. W. Förster a coelibát — K dějinám slovanského překladu Pisma sv. — Středověk. — Fridrich Overbeck o křesťanském umění. — Mariánská zahrada. — Co soudí Förster o významu pokory ve výchově. — Důležitost znalosti slovanských jazykův a slovanské literatury.

PŘÍLOHA ROČN. XLVI.

Věcný rejstřík „Musea“, časopisu bohoslovců českoslovanských, I.—XLV. ročník. S přispěním koll. V. Konicara a R. Bendla sestavil Josef Lorenc.

Úvodem.

Za těžších podmínek dle dosavadních přihlášek než minulá léta přistupujeme letos k vydávání společného časopisu našeho „Musea“. A to by nás mělo odstrašiti? Nikoliv. S dvojmocněným nadšením a vzpruženou silou musíme počati i letos pracovati na novém kvádru základů vzdělání a duševního vývinu samostatného. Neboť je záhodno, abychom vynášeli z duše své na povrch rudy v ní uchovávané, z nichž vyloupnouti se může stkvoucí kov, ba již povinnosti, jichž pouhé plnění dává nám jistou direktivu, bychom neopouštěli společný prapor svůj v „Museu“, ukládají nám, či lépe řečeno: každý má morální právo, jež si může libovolně usurpovat, přispěti něčím, byť toho sebe méně bylo, ku společné takřka autonomní práci. Pořadatel je pouze vykonavatelem cizí vůle.

Obor obsahový jest téměř neobmezený. A přece jest divno, že na př. obor, na který se při poradách velehradských vždy nejvíce urgovalo, zůstává úplně nepovšimnut, totiž že se má ohled bráti též na příspěvky z belletrie; či snad to měly býti pouhé neprovedené návrhy? Nemíním tímto ovšem nikterak raziti cestu směru tomuto, ale chci pouze naznačiti a přiznati každému volnost cvičiti se i v tomto oboru, k čemuž ovšem se vztahují i překlady z moderních jazyků.

Rovněž letoší sjezd upozornil na zavedení „Hlídky socialní“ v „Museu“ dnes pro nás velmi důležité pro veřejné působení vlastní.

Prosím dále pp. přispívatele, aby posílajíce své práce, podávali také krátké zprávy o úmrtí mužů nám blízkých, jež budeme ve zvláštní části „Musea“ uveřejňovati.

Poněvadž sdružené spolky akademiků katolických si přály za účelem užšího sblížení vespolečného, aby směly zasílati kratší zprávy o své činnosti do „Musea“, byla jim rovněž slíbena zvláštní „Rubrika vysokoškolská“, začez ovšem i my totéž můžeme a máme činiti ve „Studentské hlídce“.

Dle dané výzvy ujali jsme se též akce s primičními obrázky. Dosud se stávalo, že tyto byly objednávány námi samými přímo z Německa, mnohdy při dosti velké nevýhodě a nepraktičnosti pro nás. Vzala tedy nyní Benediktinská knihtiskárna v Brně obrázky do vlastní režie. Jest tedy na jednotlivých seminářích neb resp. kolportérů obrázků, aby zařídili potřebné kroky a projevíli tiskárně svá přání.

Upozorňujeme tedy tímto na body, jichž se týkaly porady velehradské a přejeme si, aby nadšení, jež se při nich jevílo, potrvalo povždy i v aktivní činnosti všech, abychom majíce zde hojnou příležitost cvičili a vyzbrojili se touto moderní zbraní a dovedli i hájit ideál svůj vznešený formou ušlechtilou, uhlazenou a důstojnou. K tomu směřujtež snahy naše !

POŘADATEL.

J. Veník (Br.):

Úkol.

Roste ode dávna na výšině bor.
Řek' bys: je tak drsný, mlčí stromů sbor,
jen se dívá s hrdou lhostejností v kraje,
co jen vítr sobě s větví jeho hraje.

Jdi však v jeho stany, v jeho bytu chrám,
brzy slyšíš slova jeho nitra sám,
jak ti šumí stromy, co jich stojí vůkol,
jaký že jim vesměs vykázán je úkol:

konejšit a mírnit léta úpal, zlobu,
snéstí všech křivd tíseň jen pro tvoji zdobu,
zapět též ti, chládkem čelo políbit,
dát pak život za tě, v oheň pro tě jít!

A tak popatříš-li v líce něčí chladné,
nevíš, zda-li není borem, na nějž padne
nehod všechněch tíha, mrazů zahrávání,
i z tvých očí lhostejnost a neuznání.

Jdi však v jeho stany, v jeho bytu chrám,
uslyšíš snad slova jeho nitra sám!

Výbor z listů sv. Jeronýma.

List Pavle o smrti její dcery Blaesilly.

Abychom porozuměli tomuto listu, jest nutno zmíniti se o osobě, které dopis tento jest určen, a o okolnostech, jimiž sv. Hieronymus byl pobídnut ku psaní. Svátý Hieronymus usnažil se rozšířiti všude znalost Pisma sv., aby tak touha po pravdách nebeských byla probuzena. Za tím účelem navázal styky se zbožnými a šlechtnými paními římskými. Mezi nimi vynikala zvláště Marcella, která, mimo neobyčejnou znalost Pisma svatého, osvojila si život poustevnický a nadšená byla pro své zdokonalení v duchu křesťanském. K podobným snahám získala Marcella šlechtnou vdovu Pavlu s jejími dcerami Blaesillou a Eustochií.

Blaesilla s počátku vedla nepřilíh přísny život. Provádala se, ale po krátkém manželství ovdověla. Jako vdova byla zachváćena nemocí, z které když povstala, docela jiný život začala. Šla ve stopách své matky. V krátké době svými vlohami, píli a snahou po zdokonalení vzbuzovala krásné naděje. Ale tyto padly, ježto za tři měsíce po svém obrácení náhle zemřela. Matka její upadla v nevýslovný žal. Po pohřbu své dcery byla tak sklесlál že všichni přičítali tuto bezmocnost jak tělesnou, tak i duševní na vrub sv. Hieronymovi a klášternímu životu, k němuž prý jím byla svedena.

Vlivem této události posílá sv. Hieronymus list Pavle, aby ji potěšil a jí ukázal, že počínání její jest nemístné, a že jako pravá křesťanka má spíše se radovati nad smrtí své dcery, než ji oplakávati. Zároveň pak chce jí utvrditi a ve snaze po křesťanské dokonalosti pobídnouti.

List psán jest za měsíc po smrti Blaesilly v březnu 385.

* * *

„Kdo dá hlavě mé vody, a očím mým studnici slz a budu oplakávati“, ne jak Jeremiáš praví: „zbité syny mého národa“, ani jak Ježíš nešťastný osud Jerusalema: ale oplakávati budu, že svatost, milosrdenství, nevinnost a čistota, oplakávati budu, že všechny ctnosti zanikly smrtí jediné bytosti. Ne, jakoby nám bylo truchliti nad tou, jež nás opustila, nýbrž jsme příliš netrpěliví ve své bolesti nad tím, že taková bytost zmizela s našich očí. Kdo může beze slz rozpomenouti se na dívku dvacetí let, která s tak horoucí vírou pozvedla prapor kříže, že více želela ztraceného panenství než smrti manželovy? Kdo by bez zaštkání mohl nevšímavě jíti mimo takové vroucnosti v modlitbě, skvělé výmluvnosti v řeči, věrnosti paměti a bystrého ducha? Slyšel-li bys ji řecky mluvíti, nemyslíš bys, že nezná latinsky; jestliže jazyk zazněl zvuky římskými, řeč její neměla ani trochu cizího příděchu. A čemu se u slavného Origena celé Řecko diví, (stejně) ne v několika měsících, ale takřka dnech dosáhla, překonala nesnáze jazyka hebrejského tou měrou, že v učení a zpívání žalmů s matkou závodila. Prostota v šatě nebyla známkou — jak to u mnohých bývá — ducha nadutého, nýbrž ve svém nitru tak se snížila, že v kroji mezi paní a jejími služebnými nebylo rozdílu, leč že po tom bylo lze snáze ji poznati, ježto ještě méně úpravněji chodila. Krok její následkem nemoci byl kolísavý, a útlá šíje stěží držela pobledlý a chvějící se obličej: a přece, buď Proroka neb Evangelium, stále v rukou měla. Slzy kanou po lících, štkání zadržuje hlas a vnitřní rozrušení nedává vážnoucímu jazyku mluvíti. Když horečný

Přeloženo z díla: „Hieronymi Stridonensis presbyteri Opera omnia.“ Editum labore Vallarsii et Maiffaeii J. P. Migne. Parisii 1864. Tom. I.
Citáty z Pisma sv. dle vydání „Dědictví Svatoj.“

¹⁾ Jer. 9, 1.

žár její svaté тіlko vysušoval, tato poslední slova kladla jim na srdce: „Proste Pána Ježíše, aby mně odpustil, že jsem nemohla vykonati, čeho jsem chtěla.“

Buď bez starosti, má Blaesillo, vědouc, že tvůj šat povždy zůstal bělostným. Bělost šatů jest čistota ustavičného panenství. Můžeme dokázati, jak důvěřujeme, že pravdivými jsou slova, jež nyní pravím: „Nikdy není pozdě na obrácení.“ Slova tato po prvé byla posvěcena při lotroví: „Amen, pravím tobě, dnes se mnou budeš v ráji“). Když pak duše zbavivši se tíže těla ku svému Tvůrci vzlétla a po dlouhé pouti v původní vlast svou vstoupila, tu dle zvyku strojí se pohřeb, a za řadou vznešených osob, jež jdou vpředu, na nosítkách se rozestírá zlatotkaná rouška. Zdálo se mi, že slyším ji s nebe volati: „Neuznávám těchto šatů, tento oděv není můj, tato ozdoba jest mně cizí.“

Než co činím? Chci zabrániti slzám matčiným a sám pláči. Přiznávám se ku svému dojetí. Celý tento dopis slzami jest napsán. Pán Ježíš plakal pro Lazara, poněvadž jej miloval. Není ovšem nejlepším těшитelem, kdo vlastním nářkem jest zdrcen, jemuž rozbolestné srdce stěží dává vycházeti slovům slzami prorvaným. Dokládám se Ježíšem, kterého Blaesilla nyní následuje, dokládám se svatými anděly, v jejich společnosti se těší, že tytéž hrozné bolesti snáším, které ty trpíš, že jejím otcem jsem duchem svým, jejím pěstounem láskou svojí a že leckdy říkám: „Zlořečený den, v němž to zplozen jsem“¹⁾ a „Běda mně, matko má: proč jsi mne porodila muže sváru, muže nesvornosti po vsí zemi?“²⁾, a dále: „Spravedlivý zajisté jsi Ty, Hospodine, však spravedlivé věci budu mluviti k Tobě. Proč se cestě bezbožníků šťastně vede?“³⁾, a pak „Mé nohy by byly poklesly: o málo by byly sklouzly kroky moje. Neb jsem se rozhorlil nad nepravými, pokoj hříšníků vidi. I řekl jsem: Jakž ví (o tom) Bůh a má-li (toho) vědomost Nejvyšší? (Nebo) hle oni jsou hříšníci a (však) hojnost mají ve světě a obdrželi bohatství“⁴⁾. Ale zase mně ono napadá: „Rekl-li jsem: Mluvit budu tak: hle národ synů Tvých (Bože) za vrhl jsem“⁵⁾. Zdaž nenaráží často i na moji mysl tento nával myšlenek? Proč staří bezbožníci užívají statků tohoto světa? Proč jaré mládí, a nevinné dětství, dříve než v květ dozraje, bývá koseno? Odkud to, že děti dvou i tří let, ba i kojenci jsou od ducha zlého uchvacovány, malomocenstvím a žloutenkou postiženy, a naproti tomu bezbožníci, smilníci, vrazi, krivopřisežníci, svěží a jisti svým zdravím, beztrestně Bohu se rouhají? Nepravost otcova nemá přecházeti na syna. Ať zahyne duše, která zhřešila! Aneb jestli onen dávný výrok jest v platnosti, že hříchy otců mají býti na dětech vyrovnány, nespravedlivým jest snad, bezpočetná provinění dlouhožijících otců na nevinných dětech trestati. „I řekl jsem: Tedy nadarmo ospravedlňoval jsem srdce své a myl jsem mezi nevinnými ruce své: a byl

1) Luk. 23, 43.

2) Jer. 20, 14.

3) Jer. 15, 10.

4) Jer. 12, 1.

5) Žalm 72, 2. 3. 11. 12.

6) Žalm 72, 15.

jsem mrskán celý den“¹⁾). Ale když o tomto jsem přemýšlel, ihned s Prorokem jsem se naučil říkati „Myslí jsem, a bych to poznal, (ale) práce jest (to) přede mnou: (leč) až vejdu do svatyně Boží: asrozmím poslední věci jejich“²⁾). „Soudy Páně jsou propastí hlubokou“, a O hlubokosti bohatství moudrosti i vedomosti Boží! jak jsou nevyzpytatelní soudové jeho a nevystižitelné cesty jeho!“³⁾ Dobrý jest Bůh, a všechno, co činí dobrý, musí býti dobrým.

Odloučení od manžela jest mně uloženo, naříkám nad tím osudem. Ježto ale tak se Pánu líbí, s klidnou myslí to snáším. Jediný syn mně byl odňat; těžké sice, ale snesitelné, ježto vzal jej Ten, který vzal. Budu-li slepým, přítelovo předčítání mne potěší. Odeprou-li mně mé hluché uši sluchu, budu bez hříchu, na nic jiného, leč na Boha budu mysliti. Mimo to, bude-li mně i drsná chudoba, zima, slabost a nahota hroziti, jako konec budu smrt očekávati, a za krátké budu považovati zlo, po němž lepší konec následuje. Uvažujme, co praví onen mravoučný žalm: „Spravedlivý jsi, Hospodine, a přímý jest soud Tvůj“⁴⁾. Tak mluviti může ten, kdo, při všem co trpí, velebí Boha, vše své vině přičítaje, a v protiventstvích dobrotu jeho chválí. Dcery Judy jásaly ve všech soudech Páně. Jestliže „Juda“ vykládá se co chvalořeč: „každá věřící duše zároveň jest i velebíci“, nutno jest, by, kdo říká, že v Krista věří, radost pocítil nad každým soudem Kristovým. Jsem zdrav, děkuji Stvořiteli. Jsem nemocen, i v tom vůli Páně veleším. „Nebo když nemocen jsem, tehdaž i sem mocen“⁵⁾, a síla ducha slabostí těla se zdokonaluje. Také apoštol trpí, čeho si nepřeje, a k vůli čemuž třikráte k Pánu s modlitbou se obrací. Ale odpověď zní: „Dostimáš na milost mé; nebo moc v nemoci se dokonává“⁶⁾. A ku pokoření pýchy z takových zjevení jakýsi připomínatel lidské slabosti jest jemu přidělen jako triumfatorium, jimž na voze za zády stál průvodčí, který, při jednotlivých provoláváních slávy od občanů, volal: „Pamatuji, že jsi člověkem!“

Proč však těžké jest, co musíme mnohdy trpěti, aneb proč truchlíme nad někým zemřelým? K tomu jsme se nenarodili, bychom věčnými zůstávali. Abraham, Mojžíš, Isaiáš, Petr, Jakub, Jan, Pavel — vyvolená to nádoba — a nade všechno i sám Syn Boží umírá, a my se horšíme, že někdo opouští tělo, a snad právě proto byl odňat „a by zlost nezměnila rozumu jeho; líbilať se Bohu duše jeho; protož pospíšil vyvésti ji z prostředku nepravostí“⁷⁾, aby dlouhou poutí života na křivé stezky, mimo pravé cesty ležící, nezbloudila. Ať oplakáván jest zemřelý, ale jen ten, kterého peklo přijímá, kterého podsvětí pohlcuje, k jehož potrestání věčný oheň hoří. My, jichž odchod zástup andělů doprovází, jimž Kristus vstříc přichází, pocítujeme spíše jako obtíž to, jestliže delší dobu v této smrtelné schránce máme dlíti, ježto pokud zde trváme, od Pána daleko putujeme. Ona

¹⁾ Žalm 72, 13. 14.

²⁾ Žalm 72, 16. 17.

³⁾ K Řím. 11, 33.

⁴⁾ Žalm 118, 137.

⁵⁾ 2. Kor. 12, 10.

⁶⁾ 2. Kor. 12, 9.

⁷⁾ Sap. 4, 11. 14.

touha ať nás naplňuje: „Běda mně, že tak dlouhé putování mé bylo; bydlil jsem s obyvateli Cedar, mnoho putovala duše má.“¹⁾ Jestliže Cedar²⁾ jsou temnoty, i svět jsou temnoty; ježto světlo svítí i v temnotách, a temnoty ho nepochopily, tu přejme Blaesille, jež z temnot ku světlu odešla, a v začátcích horoucí víry dosáhla koruny dokončeného díla. Ovšem kdyby ji, toužící po světě, a — což Bůh od svých odvrát — na radosti tohoto světa myslící, předčasná smrt byla zachvátila, mělo by se nad ní naříkati a proudem slz ji oplakávati. Nyní však, když z milosrdenství Ježíše Krista, před čtyřmi asi měsíci, druhým jakýmsi křtem³⁾ svého slibu se očistila a tak potom žila, že pohrdnuvši světem stále myslela na klášter, neobáváš se, že Spasitel Ti řekne: „Hněváš se, Pavlo, že tvá dcera stala se mojí dcerou? Horšíš se nad mým soudem a slzami odboje urážíš toho, který ji má? Víš jistě, co o tobě a tvých ostatních činech si myslím. Pokrmu si odpíráš, ne ze snahy postiti se, ale ze zármutku. Takové zdrženlivosti nemiluji. Tyto posty jsou mými odpůrci. Neberu k sobě žádné duše, která proti mé vůli od těla se odlučuje. Toho druhu mučedníky ať má pošetilá filosofie, ať má Zenona, Kleobrota nebo Katona. Nad žádným nespočine duch můj, leč nad pokorným a tichým a bojícím se slov mých. Totof jest, že jsi mně klášter slibovala, že šatem oddělivši se od ostatních sobě jsi se zdála jakoby zbožnější? Duch, který tak naříká, vychází z hedvábných šatů. Zničíš se, zemřeš a utíkáš před přísným soudcem, jakobys nepřišla do mých rukou. Kdyby i srdnatý prorok Jonáš utíkal, ale v hlubinách moře byl mým. Kdybys věřila, že tvá dcera žije, nikdy bys nenafíkala, že odešla k lepšímu životu. Tak zní rozkaz, který jsem dal apoštolů, abyste se nermoutili pro zemřelé jako pohané. Zastyď se! Pohanka Tě překonává zármutkem. Služebnice ďáblová lepší jest než má. Onať si představuje, že nevěřící manžel její do nebe byl přenesen, ty nevěříš, nebo nechceš, že tvá dcera u mne dlí!“

Ale řekneš: „Proč bráníš mně naříkati, když i Jakub v žíněném rouchu oplakával Josefa a shromáždív k sobě všechny příbuzné nedal se potěšiti, říkáje: „Sstoupím k synu svému pláče do podsvětí“⁴⁾. A David zahaliv hlavu plakal nad Absolone, stále opakuje: „Synu můj, Absolone, Absolone, synu můj, kdo ži mi dá, a bych já umřel za tebe, synu můj Absolone?“⁵⁾ Za Mojžíše a Arona a jiné ze svatých mohly býti konány slavnostní smuteční obřady?“

Velmi snadná na to odpověď: „Truchlil Jakub pro syna, jehož za mrtvého pokládal, k němuž chtěl sestoupiti do podsvětí, říkáje: „Sstoupím k synu svému pláče do podsvětí“⁴⁾, poněvadž Kristus ještě neprorazil bránu ráje, a krev jeho neuhasila ještě onen ohnivý meč, kterým mávali stráž držíci cherubové. Proto i Abraham, třebaš na místě pokoje, přece jak psáno, byl s Lazarem v podsvětí. A právem David oplakával syna otcevraha, ale druhé dítě, když nemohl dosáhnouti, aby na živu zůstalo, neoplakával, ježto věděl, že nezhrěšilo. Nelze se diviti, že o Mojžíše a Arona, dle starého zvyku

¹⁾ Žalm 119, 5. 6.

²⁾ Slovem tímto označení jsou pohanští národové, jako jsou potomci Cedar a Masocha.

³⁾ t. j. pokáním.

⁴⁾ Gen. 37, 35.

⁵⁾ 2. Král. 18, 33.

truchlili, ježto i ve Skutcích Apoštolských, když světlo evangelia již zářilo, bratři v Jerusalemě velký nářek učinili nad Štěpánem; a ovšem, velikým nářkem nesmí se rozuměti — jak ty se domníváš — zdrcenost rmoutících, ale pohřební slavnosti a veliká účast při nich. Konečně o Jakubovi Písmo sv. takto praví: „A vstoupil Josef pohřbíti otce svého a šlis ním všichni služebníci Faraonovi a starší domu jeho, a starší celé země egyptské, a celý dům Josefův s bratřími jeho.“ A po tom: „Měl také v komonstvu vozy a jezdce: a učiněn jest zástup nemalý.“ A krátce na to: „A naříkali s velikým a náramným kvílením“¹⁾. Tento slavnostní nářek nevynucuje Egyptanům mnoho slzí, ale ukazuje nádheru pohřbu. Zřejmo jest, že Mojžíš a Aron tímž způsobem byli oplakáváni. Nemohu dosti vynacházeti tajemství v Písmě, a jeho božskému smyslu — třeba i v jednoduchých slovech — se vynadiviti, co má znamenati, že nad Mojžíšem truchlili, a o Ježíši, synu Navovu, muži svatém, o němž se vypráví, že byl pohřben, nepíše se, že byl oplakáván. Znamená to, že z Mojžíše, to jest ve Starém zákoně, všichni pod nálezem hříchu Adama byli držáni, a následkem toho, když do podsvětí sestupovali, slzami byli doprovázeni, dle Apoštola, který praví: „Ale smrt panovala od Adama až do Mojžíše také nad těmi, kteří nezhřešili“²⁾. Za Ježíše však, — to jest v evangeliu — jímž ráj byl otevřen, doprovázejí smrt radosti. Až do dnešního dne Židé pláčí a s bosýma nohama, oblečení v roucho hrubé do popelu se kladou. A aby nic na jejich pověře nescházelo, dle nejpošestilejšího obřadu Fariseů nejdříve čochu pojdají, aby patrně ukázali, za jaký pokrm ztratili prvo-rozenství. A právem, ježto nevěřice ve zmrtvýchvstání Kristovo, připravují se k příchodu Antikristovu. „My, kteří v Krista jsme se oděli, a stali se — jak praví apoštol — „pokolením královským a kněžským“ — nemáme se rmoutiti nad zemřelými. „I mluvil Mojžíš k Aronovi a k Eleazarovi a Ithamarovi, synům jeho, kteří zůstali: hlav svých neodkrývejte, a roucha neroztrhujte, a byste snad nezemřeli, a aby navšecko shromáždění nepřišlo rozhněvání“³⁾. Netrhejte, řekl, svých šatů, a nenaříkejte jako pohané, abyste nezemřeli. Naše skutečná smrt jest hřích. A co snad někomu krutým by se mohlo zdáti, ale pro víru jest nutným, v témže Levitiku se píše, že i velekněz nesměl k otci, matce a bratrům zemřelým přistoupiti, aby totiž duši jeho, která se zeměstává službou boží a cele je pohroužena v jeho tajemstvích, nějaký přirozený cit nebyl v tom na překážku. Zda totéž jinými slovy nenařizuje se v evangeliu, aby totiž učedník zřekl se domu otcovského, a aby nevystrojil otci pohřbu? „Nevyjde, praví, z Svatých, aby neposkvrnil Svatyně Hospodinovy, nebo olej svatého pomazání Božího na něm jest“⁴⁾. Jistě, když v Krista věříme, a přijavše olej jeho pomazání, jej v sobě nosíme, nesmíme odejiti z chrámu, totiž z předsevzetí křesťanského; nevyjiti ven, abychom se přidružili k nevěřícím pohanům, ale vždy uvnitř zůstávati, to jest sloužiti vůli Páně.

1) Gen. 50, 7.

2) K Řím. 5, 14.

3) Levit 10, 6.

4) Levit 21, 12.

Toto proto pravím, aby neznalost P í s m a Svatého nebyla ti zdánlivou záminkou k nářku a aby se nezdálo, že máš rozumné důvody pro svůj blud. Až doposud tak jsem mluvil, jakobych měl před sebou prostou křesťanku. Nyní ale když vím, že jsi se zřekla celého světa a že odvrhnuvši a pošlapavši světské radovánky, modlitbě, postu a duchovnímu cvičení se oddáváš, že dychtíš po příkladu A b r a h a m o v ě odejítí ze země a z kruhu svých příbuzných, abys, opustivši C h a l d a e u a M e s o p o t a m i i, vstoupila do země zaslíbené, že celé své jmění buď chudým jsi rozdělila, aneb dětem, přede smrtí světu odumřevši, dala, dívám se, že tak si počínáš, jak kdyby jiné jednaly, výtky by zasluhovaly. Na paměť se ti vrací její hovor, laskavost, řeč a společnost; a nemůžeš snést, že tohoto všeho musíš postrádati.

Odpouštíme matce slzy, ale žádáme míry v zármutku. Jestliže na tebe jako na památku myslím, tu nevytýkám, že naříkáš; jestliže ale iako na křesťanku a mnišku, tu tato jména zatlačují jméno matky. Rána je ještě čerstvá, a tento dotek — byť i jemný — nezacelí ji, ale ještě více rozjitří. —

Přece, co časem se umírní, proč rozumem hned se nepřekoná? Vždyť i N o e m i utíkajíc před hladem v zemi M o a b s k é i manžela i děti své ztratila. A když byla zbavena podpory svých vlastních, tu cizinka R u t h nehnula se od jejího boku. Hleď! jak velká to zásluha opuštěné útěchy poskytnouti. Z potomstva jejího pochází K r i s t u s .

Popať na J o b a, jak velice trpěl, a uvidíš, že jsi příliš citlivou a že on, maje oči k nebi pozvednuty, mezi zříceninami domu, trestán jsa vředy, utrpěv bezpočetné ztráty v rodině, a k tomu snášeje úklady vlastní manželky, uchoval si trpělivost nepřemožitelnou. Víím, co odpovíš: to iemu iako spravedlivému na zkoušku se stalo. Ty ze dvou vyvol, co chceš: buď jsi svatá a jsi zkoušena, anebo hříšnice a pak neprávem naříkáš, ježto méně trpíš, než zasluhuješ. Nač staré znovu rozvínovati? Přítomných vzorů následuj! — Svatá M e l a n i e, za naší doby mezi křesťany pravá vznešenost — též by tobě i mně v poslední den P á n s ní stejný osud udělil — když tělo jejího manžela dosud ještě teplé a nepochováno bylo, ztratila rázem dva sny. Věc neuvěřitelnou řeknu, ale — K r i s t u s jest svědkem — ne lživou. Kdo tehdy se nedomníval, že šílíc s rozpuštěnými vlasy, s roztrhaným šatem, prsa si bude drásati? Ani slzička jí nevytryskla. Nepohnutě stála a ořivinouc se k nohám Kristovým, usmála se naň, jako by jej obímala: „Volněji,“ pravila, „chci Tobě sloužiti, Pane, jenž jsi mne takového břemene zbavil.“ Snad dá se jinými okolnostmi přemoci? Ba, dokonce ne! Jak opravdově vším pohrdla, dokazuje potom na jediném svnu, jemuž všechno své jmění, jež měla, odstoupila a ač zima již hrozila, přece do J e r u s a l e m a se přeplavila.

Ušetři, prosím, sebe! Ušetři své dcery, již s K r i s t e m kralující! Ušetři aspoň své E u s t o c h i e, jejíž dosud mladistvý věk a útlé skorem dětství ty jako učitelka vedeš. Zlý duch zuří a ježto jedno z tvých dětí vidí triumfovati, bolest pociťuje, že byl potřen a hledá na zůstalé dceři vítězství, jehož již ztratil na odešlé. Přílišná láska ku svým — je bezbožností proti Bohu. A b r a h á m s radostí obětuje svého jediného syna, a ty si stěžuješ, že jedna z více, jež máš, dosáhla koruny? Nemohu bez žalu vypověděti, co hodlám říci. Když tebe ze středu průvodu pohřeb-

ního bezduchou odnášeli, toto mezi sebou lid šeptal: „Nestalo se, co jsme častokrát říkali? Bolí ji, že dcera její posty byla umořena, že aspoň z druhého jejího manželství vnuků nedostala. Jak dlouho bude trvat, než z města zlořečené pokolení mnichů bude vypuzeno, než bude ukamenováno, než bude do moře vrženo? Ubohou paní svedli, o níž je zřejmo, že nechtěla býti mniškou, ježto nikdy žádná pohanka tak svých dětí neoplakávala. Jaký myslíš, že pocítil Kristus zármutek při těchto hlasech? Jak (myslíš, že) zájásal satan, který nyní usiluje vyrvati tvou duši, a lákadlo zbožné bolesti ti předkládá, mezi tím co před zrakem tvým obraz dcery tane, hledí zároveň zahubiti matku vítězkyně a k útokům využití osířelosti opuštěné sestry! Nemluví, abych lekal — ale jako Pán jest mně svědkem, jako bych stál před jeho soudnou stolicí: těmito slovy tě obviňuji, hany zasluhují tyto slzy, plné rouhání, nepřipněné nevěrou, jež neznají míry a nad to na pokraj smrti strhují. Upiš a naříkáš a jakoby vášnivým žářem bolesti roznícena stáváš se, pokud to na tobě závisí, svou vlastní vražednicí. Ale k takové laskavý Ježíš přichází a praví: „Co pláčeš, nezemřela dívka, ale spí!“¹⁾ Ať vysmívají se okolostojící. To jest nevěra Židů. I tebe, budeš-li u hrobu dcery chtíti v bolesti se zmítati, anděl pokáže: „Co hledáš živého mezi mrtvými?“²⁾ A poněvadž toto Maria Magdalena byla učinila, jakmile hlas Pána ji volající poznala, padnuvši k jeho nohám slyší: „Nedotýkej se mne, neb jsem ještě nevstoupil k Otci svému.“³⁾ To znamená: nezasluhuješ sobě dotknouti se z mrtvých vstalého, o kterém myslíš, že mrtev jest v hrobě.

Jaké trýzně nyní a jaká muka snáš, myslíš, naše Blaesilla, že vidí Krista na tebe pohněvaného? I tobě nařikající nyní volá: „Jestliže jsi mne kdy milovala, matko, jestliže kdy prs tvůj jsem ssála, jestliže tvými radami jsem byla vychována, nezáviděj mně sávu mou; a nečiň tak, abychom na věky nebyli od sebe odloučeny. Myslíš, že sama jsem? Místo tebe mám Marii, Matku Páně. Mnohé zde vidím, jichž dříve jsem neznala. Ó jak mnoho jest lepší tato společnost! Mám zde Annu, která kdysi v Evangelii prorokovala, a abys tím více se radovala, já dosáhla jsem ve třech měsících, oč ona tolik let se namáhala. Stejnou palmu čistoty jsme obdrželi. Lituješ mne, že jsem opustila svět? Já nad osudem vás, které svět uvězněné v sobě chová, truchlím, které denně v litém boji hned hněv a lakota, hned vášeň a zárodek různých neřestí ke zkáze strhují. Chceš-li, abys mou matkou byla, hleď líbiti se Kristu. Neuznávám za matku tu, která se nelíbí mému Pánu.“ Mluví to i mnoho jiného — o čemž pomlčím — a z tebe u Pána prosí; i mně, jak jsem jistějším smýšlením, vyprošuje odpuštění hříchů svých: že jsem napomenul, že jsem ji povzbudil, že nenávisť příbuzných na sebe vzal, aby dosáhla spásy.

Proto pokud v těchto údech duch vládne, dokud kráčíme tímto životem, zavazují se, ujišťují, slibují, že jejím jménem jazyk můj bude zaznívati, jí mé práce budou zasvěceny a duševní mé nadání jí bude sloužiti. Nebude stránky, která by jménem Blaesilly nezučela. Kamkoliv památky mých spisů se dostanou, tam s mými díly i ona půjde.

¹⁾ Mar. 5. 39.

²⁾ Luk. 24. 5.

³⁾ Jan 20. 17.

Že památka na ni vryla se v moji pamět, budou čísti panny, vdovy, mnichové, kněží. Věčná památka nahradí krátkou dobu života. Která s Kristem žije v nebesích, bude žítí také v ústech lidí. Přejde i přítomný věk, po sobě budou následovati staletí, která bez lásky, bez nenávisti budou souditi. Mezi jméno Pavly a Eustochie její jméno bude vloženo. Uslyší mne vždy mluviti se sestrou a matkou.

J. Veník (Br.):

Samotář.

Jde člověk lesním údolem.
Hoj! Listí šumí hlasně
a v lesní stráni, v úvalu
své pějí křídla básně.

Jde člověk lesním údolem,
zří na všechny kol strany,
van toužných slov mu srdcem vlá,
však znění kol — hlas hrany.

Cos rád by sdělil v celý svět,
leč kdo mu odpovídá?
Jen z rozsedin a větví zpěv,
jenž rájů lesa hlídá.

A duše těch, již kolem jdou?
Ten zarputile mlčí,
ten zjasní v posměch tváře zrak,
ten v úšklebek, rys vlčí.

Ten o překot se žene kams
jak beze smyslu. Dále
jde člověk lesním údolem
až dojde k tvrdé skále.

Jen zurkot bystřin vábí ho.
Tam zůstane již státi,
neb přišel vše, co v srdci vzplá,
té skále vyzpívati.

Rodoláska.

Keď príde malebná, povabná vesna, príroda ožije, stane z mrtvých. Lučina a bor znova odetí sú zelenkavou šatou; ich temná osamotenosť premení sa na ľubozvučný šteboť bystrookých vtáčať. Košatý kalich kvetov zavoňá zabudnutým, nezviklým zápachom. V zlatovlasej zore trblietajú kvetové party rozličných, pestrých kvetín. Čiperná chrobač a čulí motýli oznamujú omládnutie, oživenie prírody. Rozmary mládeže vymanili sa zo zatemnelej, trúdnej zádumčivosti; všetko sa raduje, plesá životu, životu novému. Blažený človek, ktorý počuje srdcom i duchom šum a dum prírody, lebo rozpomienka na tichý, zadusený tl'kot, idúci z vnútornosti drahého tela, nikdy nevyhasne z pamäti čujného človeka ! — Ejhla príroda oznamuje znovurodenie !

A my? — ... My videli, — ba i prežili sme pomínuteľnú jaseň. Ano videli sme vädnutie našich skromných kvetov, — vetvičky suché, listočky žltasté, na večerní smrť napomínajúce ! — Ba čo viac, aj zimu sme prežili — keď metelica zafúkala oči verných. Srdce sirobou ubité obklopil slnečným bleskom neroztopiteľný srieň ! Umorené údy klesly, oči ronily vřelé slzy, nádeje bledly, vyhl'edy zatemnely sa, ako dúha, keď prestáva dážď, ktorý ju tvorí. Čistý lazúr neba zakrýly ťažké, šedaté oblohy; borovice zašumely bol'ným nápevom odreknutia, siroby; vtáčík kúvik zanôtil pieseň lúčenia od života tak milovaného — a samoty. Miznutie a živoť boli pre nás synonimami. — Ale zmiznutie, vädnutie predsa sa nedokončilo, lebo snahy a diel'a národné; pravdy obložené perlami a skvostami krásy našly zlaté srdcá, vysoké postavy, ktoré plné idey, blahorodným citom vedely posvätiť za blahobytie prenasledovaného, upovrhaného, oklebeteného národa ! A preto už svitá ! Tmavý závoj rozprchnúť sa jako bublínové sni nepriateľov.

Svätá vec našla bezúhonných, neumorných pracovníkov. A odtedy máme i my nádej na kvetovú vesnu, na belasé nebo ! Prečo hovorím s prízvukom to „máme“? Nuž preto, lebo je málo zlatých srdc, a tým viac odrodilcov.

„Jak sa to len môže stať,“ pýtaš sa s vedavosťou ! — Podobne. — Matka hlboko precítiac svoju povinnosť vychová dieťa verné Bohu i národu. Ale dojde škola. — Útle decko učí sa cudzou rečou, svojej neočuje. Plápol lásky k národu pomaly vyhasne. Ktomu napomôžu aj milí professori hovoriac: „My sme v Uhorsku, teda sme všetci uhri; verného vlastenca je povinnosťou s celým srdcom ľúbiť drahú reč a inú zabudnúť...“ Dieťa pomedzi takými myšlienkami vychované príjde k rozumu, začne rozjímať. Čo som já Uhor, či Slováč ? Pravda je, že matka nevie ináč; jak slovenský, ale naši professori vravia, že som Uhor, nuž dozaista oni majú pravdu, jako učení ľudia ! A nejedon tak sa vžije do takoho smýšľania, že aj oflinok by dal niekomu, kto by protivne hovoril. Nuž či nie je to smiešno ? Tedy matka bola dobrá, keď ho na svojich rukách dojčila prsmi. Keď ho na kolisce milou uspávala piesňou ! — ou, ou a predné žvatlať dávala v ústa slová. — Keď náležitú peč o súcu chovu, — živnosť, — šťastie chovala. Tedy prívetivú tváru sa prsmíval, len sladkozníce slová ľel ústami. Teraz keď potrebnej pestovateľky neni, za vlastmí, nenávidenú rodičku sa hanbí ! Ejhl'a ten vďak, tú krásnu odplatu bere za mzdu.

„Snáď nie je stratená nádej k návratu,“ vzdychá si matka. — Darmo vzdycháš, nechce tak slávnu matku za matku držať!

Živoť plný krížami a mukami ospravedľňuje jeho nálad. Vidí, že osud za národ pracujúcich nie je vl'údny. Opovrhnutie, osočovanie, prenasledovanie naňho čaká zo svojou perestou! A ktomu má ešte vlhké, všedné, sobecké, neprístupne srdce, lebo nepozná túžby, ideále, bole národa — ponevác ktomu treba srdce, a možno najviac srdce!

Či nie je to veľkodušnosť, dobrosrdečnosť, milovať opovrhnutý národ? Vari je! — Ejhl'a dobrý vývod na to, prečo sú odrodilci zväčša prázdnehlavy, zlé srdcia, zavedení ľudia, nesamostnaní, alebo leniví myslieť. Zapreli, zavrhlí svoj národ a pôvod, a to pre cudzie! Ešte sa niektorí chvastajú, že oni nadobudli zdravšie presvedčenie, a že oni l'úba ten národ, ktorému sa pridali. Ale jak môžu mať lásku k cudzému národu, keď vlastný l'úbiť nevedia, ale ho zapierajú, olupujú? Kto nevie cítiť lásku k svojmu národu, u teho láska k cudziemu národu nemože pochadzať z čistých pohnúťok! Oprávnenú, čistú, priateľ'skú lásku k cudziemu národu može mať len ten, kto vie, — a miluje najsamprv svoj národ. Preto láska odrodilcov k pridanámu národu je nečistá, nemravná.

Dokážem to! Maďari vyhlasujú sa za apoštolov, bojovníkov svobody, a keď človek preze jejich snahy a účinkovanie, vidí, že pre seba síce iu chcú mať neobmedzenú, ale iním národnostám odnímajú ju až do posledného atomu. Tupia, hanobia, osočujú všetko, čo je nemaďarskí, — či je to poesia; — ktorá je dušou národa — úmelectvo, — duch slovenský; — ani ten najmizernejší, k polutovániu hodný, Slováck, Srbs, Rumun, Horvát — vôbec Nemaďar, — nie je tak ničomný, pripodl'ý, aby ho s otvorenými náručv za Maďara neprijali! Taká je to chvalitebná hrdosť a pýcha!!! Oni zvelebujú a srdečne privítajú odpadlíkov, hnilobu inej národnosti — (nevymúc potomkov v'ýchodného zápachu!) —; oni háveď odpadlictva vyhlazujú za chválu, charakter! ale len keď sa na ich osoh deie.

S celého hrdla kričia na nás, že podrývame drahú vlasť, ale my vieme i oni dobre vedia, že my len to žiadáme, čo je nám prirodzeným právom. Naša vec ie svätá, a preto vieme trpeť, zaprieť sa, odrieknuť za nou, trebárs žijeme jedine zo svojej vnútornej sily, od vonku opustení. Ale ópravda, ie pravda! Všetko, čo je čisté, večné, pravdivé, vábilo, rozvľňovalo, unášalo, oduševnovalo obyvateľ'ov skromný bytnosti už od starých vekov! Veľké idey ešte za obzorom ukrité, často posielajú jednotlivé búče predsvitu do zatemnelého kraja a rozsvetľujú najvyššie sokovce. Snáď dá pán Boh, že nájdú sa pre nás Björnsonovci, Scotusi... atď'. Nájde sa viac srdc, duší, ktoré splynú sa v jeden celok; rozumia si bez slov!

Preto prízvukom hovorím naša vec je svätá! Nie je to pochvaly-hodné, za takú vec živoť nežistne posvätiť? Áno, je. Aj náš slovutný básnik nám tak privoláva:

„Kto za pravdu horí v svätej obeti,
Kto za l'udstva právo živoť posväti,
Kto nad krivdou biedných slzu vyroní,
Tomu moja pieseň chválu zazvoní.“

Pravda mosíme sa tomu priznať, že živoť odrodilcov je príjemnejší, Supernik má o to starosť, aby l'udi slabej povahy k sebe láskal. Kde neosoží mastný úrad, červený pás, láskavé obcovanie, prívetivá prisnosť,

tam ide na pomoc drze násilie ! A oni ubohí veria im, jako na smičku uväznené vtáča svobody ! Na ich strany rozumné (!) využitie ľudského šťastia, — u nás odreknutie k vôli niečomu vyššiemu. Nechcem, ale mosím vypovedať, sú to ľudia bez rázu. Lebo snáď bruchateľ za hmotnosť je znak charakteru ? — Čo má taký odpadlík jakú radosť z jeho šafárstva, okrom zlého ména, priazdného ducha ! Odrodilec podobný je žibrienke ze žabáčich vajíček vyvinutej, ktorá akonáhle dostác chvostík, už ním za trepoce, a odpláva preč — už nepozná svojho hniezda ! — Zapreť, zavrhnuť pôvod, národ, — nie, čo podobné ? V ušoch mi cvendží karhanie básnikové:

Kto sa hanbí za vlastnú mať,
bo vžiali preň nemohla spať:
ten sa hanbí za vec svätú,
dušu nosí vždy zakliatú.“

*

„V kliatbe nieto požehnania:
bez lásky niet potešenia:
odrodilci všetci planí !
Čo z toho súdte sami !“

Č a j á k.

„Nerovnaj sa cudzím perím
ozdobelým podlým vtákom;
radšej buď a zostaň verným
až do smrti vždy Slovákom.“

L u ž á n s k y.

„A preto preč s odpadlikmi,“ volá nahnevaná Matka Slávy:

„Idte mi tehdy s očí, kde sa kalné vodstvo sebíra;
Kde škrekláci kričá a vrány kráky vedú.
Noste ľudom na znak preohavné uskoka méno;
Noste rytú na čelách odrodilosti pečat.“

J á n H o l l ý.

No ale oni si to nevšímnu, dobre sa cífa. A prečo ? Snáď ich priazny náľad ozaj pravdu páchne ? Nie za to.

Ale preto, lebo stretne sa z velebovaním, cudzích ľudí, ktorý síce tiež za bezráznu povazujú ich skutok, ale pre oslepenú lásku k vlasti — a predpojatost nevidia brvno v očiach. Nuž to je znázornitý obraz poblúdených ovečiek v tom hmotnom svete. — Ale preč s bol'nými výčitkami. Odrodilci boli, aj budú ! To je ich hanba !!! Preto snahy a účeli národné dojdú a mosá dojeť k cieľu ! Narodia, vyrostú, ktorí bez haneblivým citom na tváre uznajú, že sú S l o v á c i nie len pôvodom, ale i srdcom, dušou, a čo je prvé životom !!! — Jestli ľud náš má v sebe organickú silu, ker vyvinu, a vzrastu — dušu — talenti to vynesú na vrch ! Lebo ľud je peň zdravý, mohutný — No ženie, ako vyháňa do kvetov ! A z kveta potom ovocie !

Kto zaňho a za jeho práva vie pracovať, toho si on vie oceniť ! — A preto volám hor sa ! srdca. Kto zdravý, mohutný, razný do práce ! Mosíme udeť na srdcovú stranu národa, nezabudnúť pri tom hmotne ho podopreť a pozdvihnúť. To nech je programm ! Robme a pracujme dl'a pôvodu a patom bude život sladký. Nech naše srdce neni vlhké drevo,

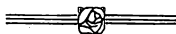
lebo vtedy darmo sa bude k nášmu srdcu dobývať oheň lásky; ak srdce naše urobíme súciteľné, k lásky prajné, vrele k Bohu i národu, len vtedy rozohreje nás živof, v srdci bude plápolaf láska nadšenia, a svätý, nebeský mier!!! Preto aj já bych zvučným hlasom chcel zavolať národu, jako náš šedastý starček:

„Dokial vo mne duša
na tom svete žije,
Dotial moje srdce
za moj národ bije.
Kiežby mojím srdcom
bol celý tento svet,
by v ňom každý Slovák
mal byť láskou vrely.“

Fr. Sasinek.

A potom . . . — a potom dôjde aj naša vesna, túžebne očakávaná, po dlhej, chladnej zime. Drzý srieň srdca roztopí sa, oči a tvár zajagajú neviditeľným, neobijčajným ale už navráteným svetom, na tvár si sadne sladký pel svätého miera a blaženosti; ústa a srdce verných opustí po-božný výlev:

„Hojže moj Pánbožku rozmilý
Rozkvetni ináksú dobu
Vystav nám svalený Lásky hrad
Zavolaj myšlienky z hrobu.
Bude ti Bože len k oslave
Že si nám urobil z práva,
Budú ti ďakovať, chváliť ťa
Bystriny, kvetiny, tráva,
Karpaty, celý svet!
A vždy to musí zneť
Všemožnému Bohu sláva!

A. J. (Ol.):

Ráno.

Nebe rdí se, slunce vzhází,
mlhy plynou k západu,
světlo růže v rosu sází,
věnce v řeky ohradu.

Svět se směje, lesy zvučí,
krásný, krásný nastal den;
a ta včelka, co kol bzučí,
volá: Bůh buď veleben!

Pojem náboženství v novověké filosofii.

Hlavní složkou duševní kultury a života jak jednotlivců, tak i kolektivit je náboženství, které charakterisuje ducha a mravní hodnotu celé kultury; významu náboženství nelze docenit zde na několika stránkách, avšak pokládám za vhodné a skoro nutné aspoň krátkými rysy načrtnouti kulturní význam největších vyznání náboženských.

„Myšlení hledající Boha . . . se dovršilo ve třech kulturních okresech, z nichž každý představuje svět národů v sobě uzavřený.“ Jsou to: čínské a indické náboženství a křesťanství.

Čínské náboženství „je realismus časnosti, rozhodný optimismus a praktický monismus: člověk náleží svému národu a státu, t. j. světu, jenž ho zplodil a vychoval, pozemskému nebi. Vzájemnost jest veliký mravní princip Konfucseův.

Náboženství Indie prošlo několika etapami vývojovými, které vyvrcholily v samotářství poustevníků a asketů, již opouštějí pomíjejíci, „aby dosáhli nepomíjejíciho.“ „Jen v nazírání Jednoho, jež se povzneslo nad protiklad subjektu a objektu, a z činného chtění v nerušený požitek, z pracujícího myšlení v požívající myšlení se vyvinulo, jen v klidu Brahmy, jenž z lécek mnohosti, vztahu a činnosti se k sobě navrátil, jest věčná blaženost.“

A křesťanství, náboženství pravé, božské, to od těchto dvou liší se tím, že v něm sloučena pravá hodnota osobnosti a celku. „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. Jiného přikázání většího nad toto není.“ (Mar. 12, 31.)

Žádné náboženství kulturních národů nemělo takový vliv na vývoj celého života, vědy a umění jako křesťanství. Tento vliv je zvláště patrný ve středověku, kdy mohutný proud ideí křesťanských strhl za sebou vše. Svým principem životním a naukovým mohlo jedině takového vlivu nabýt. Svou věrouku postavilo na pevné základy filosofie Aristotelské, která v té době nese na sobě ráz náboženský. Themata a meze poznání předpisuje víra, vše se vztahuje k zásvětí, myšlení stává se modlitbou.

Po t. zv. vysvobození filosofie z područí theologie Descartem vyvinul se nový názor na náboženství.

Když pojmání středověkému jsou pravda a tajemství spojeny, novověkému se vylučují jako světlo a tma.

Novověká filosofie postavena na základy poznání přírody, ne na poznání nadpřirozena, neurčuje vztahů člověka k němu, ale vykazuje člověku místo pouze v řádu přirozeném — zkrátka: filosofie novověká „naladěna jest naturalisticky, nejen přírodu činíc předmětem zamilovaným, nýbrž také přenášejíc metodu plodnou v přírodních vědách, matematickou, na ostatní obory vědní, pozorujíc všecko „sub ratione naturae“ a naléhajíc na přirozené vysvětlování jevů i ethických i politických.“

Zvláště radikálně zasáhl tento proud naturalistický do pojmání náboženství.

Prameny: 1. H. Schell: Die kulturgeschichtliche Bedeutung der großen Weltreligionen. 2. R. Falckenberg: Dějiny novověké filosofie. 3. Hlidka r. 1906, 1908, 1909.

Jak řečeno, novověké myšlení nechce mít nad sebou nadpřirozeného světa, v nějž nutno věřit, a jehož existenci matematicky nedovede vypočítat z premiss daných poznáním přirozeným, protože onen svět a priori zamítl. A proto i pojem náboženství posuzuje se stanoviska přirozeného vylučující z něho prvek nadpřirozený a tím zbavuje se náboženství ve vlastním smyslu.

A tento naturalistický názor na náboženství byl vyvinut anglickým deismem.

Deismus klade pramen a kritérium náboženství do rozumu. V rozumu je vepsáno náboženství přirozené, dle něhož nutno posuzovati formy náboženství zjevených a rozum je kritériem těchto. Obsahuje-li náboženství pozitivní méně než přirozené, je neúplné a proto jako takové nutno je zavrhnouti, klade-li více požadavků než přirozené, je tyranské, protože ukládá nepotřebné věci a tedy je zavrhnout z těchže důvodů.

Rozum jest jedině oprávněn rozsuzovati věrohodnost zjevení, neboť mimo rozum nemáme jiného prostředníka, abychom došli pravdy.

To je noetický základ deistického názoru na náboženství. K tomuto ještě dlužno připojit názor dějinný: přirozené náboženství je vždycky a všude totéž, je všeobecné a nutné, je dokonalé a původní. Protože je dokonalé, nevyvíjí se, jen je schopno, aby bylo porušeno, a to jen od činitelů zevnějších, kteří tak činí namnoze ze sobeckých důvodů.

Vrcholem a spolu i bodem obratu v deismu jest David Hume. On uznal jedinou thesi deismu, že vznik a pravdivost náboženství jest předmětem zkoumání vědeckého. Obě ostatní věty — že náboženství má původ v rozumu, a že přirozené náboženství je nejstarší — zamítl pro jejich nedostatek náboženského citu a smyslu dějinného.

Hume ve svých „Přirozených dějinách náboženství“ pokusil se podati vysvětlení náboženství ne rozumově, nýbrž psychologicky a historicky a odloučiti je úplně od poznání odkázáním k oboru praktickému.

Původ náboženství nutno hledati ve smyslné stránce člověka, ne ve spekulaci; člověk viděl proměny života a z tohoto fakta usuzoval na bytosti nadlidské, ve vlastnostech jemu podobné. Toť základ psychologický náboženství u jednotlivce.

Tak zbavil deismus náboženství duše, Boha-zachovatele, a proto mu v rukou zůstala mrtvola, kterou pítvá s hroznou chladnokrevností a interessem lékaře vši vášně prostého. Tröltzsch nazývá deismus „osvěcenskou filosofií náboženství“, přirozeným náboženstvím ve vlastním smyslu, jehož cílem je čisté lidství, ne nadpřirozeno.

Tímto určením náboženství otevřel deismus (volnou) bránu všem pozdějším myslitelům, tak že těžko jest míti pohled o filosofické spekulaci o náboženství. Každý filosof na základě svého systému tvořil si nový pojem náboženství.

Konklusi deismu, — totiž že náboženství není toliko původním zjevem mravnosti nebo poznání, nýbrž něco samostatného, s nímž jsou vědění a chtění souřaděny a stejně oprávněny, — učinil Schleiermacher, proti němuž e diametro stojí Heglův pojem náboženství.

Schleiermacher určuje původ a podstatu náboženství v citu, následkem čehož uniká toto z rozsahu spekulace a praxe, není vědění ani chtění, nýbrž něco třetího: má v duši svou říši, kterou vládne neobmezeně. Náboženství je zbožnost, vědomí stavu, nikoli předmětu.

Na otázku, jak vzniká a z jakých prvků se skládá cit zbožnosti, odpovídá: cit zbožnosti vzniká pocitem naprosté závislosti na Bohu, který je však doplněn a modifikován citem volnosti.

Náboženství představuje si všechny světové události jako činy Boha, vidí Boha ve všem a vše vidí v Bohu. Když pojmáme všechny věci v sobě i mimo sebe jako pramenící z jediné příčiny světové, která je Bůh, tu se cítíme závislími na božské kauzalitě. Tento cit závislosti není tísnivý, nýbrž povznáší a zmocňuje život. V oddanosti k veškerenstvu prožíváme zároveň jeho život, přimknutím k nekonečnu doplňujeme svou konečnost: náboženství vyrovnává chatrnost člověka tím, že ho přivádí ve vztah k absolutnu a učí ho, aby se považoval a cítil za část celku.

Právě z tohoto povznášejícího účinku náboženství vysvítá, že pojem náboženství jakožto pouhého citu závislosti jest jen z polovice správný: potřebuje ještě doplnění citem volnosti, který nás povznáší vědomím, že rozum lidský v podstatě je stejný s rozumem božským.

Naproti tomu H e g e l považuje náboženství jakožto vědění o smíření nejvyšších protiv subjektu a objektu, myšlení a bytí, nekonečna a konečna ve formě citu a představy. Náboženství není pouze cit zbožnosti, nýbrž myšlení absolutna čili jednoty subjektu a objektu, ale není formou myšlení, t. j. filosofií. Náboženství a filosofie věcně jsou totéž, obojí má předmětem Boha nebo pravdu, jenom rozeznávají se formou. Náboženství obsahuje též spekulativní obsah v podobě empirické, symbolické, který filosofie vyjadřuje v podobě pojmu. Náboženství je vznikající vědění v postupném překonávání nedokonalosti. Jeví se nejdříve jako náboženství určité na dvou stupních: náboženství přirozené a náboženství duchovní individuality, a uskutečňuje konečně svůj pojem dokonala v absolutním náboženství, v křesťanství.

Vůdčí idea Heglova pojmu náboženství je svoboda; náboženství jest poznání ducha božského v lidském, proti Schleiermacherovu citu závislosti.

Ve smyslu definice a názoru na náboženství Schleiermacherovském ubíral se D. F. Strauss. Tak jako onen cit závislosti modifikoval a doplnil citem volnosti, tak tento — Strauss — cit závislosti doplňuje — vůlí, přáním. Ve své knize „Der alte und neue Glauben“ praví: „Kdyby neměl člověk přání, neměl by bohů; čím by člověk rád se stal, ale není; tím činí svého boha; co by rád měl, ale neví, jak by toho si zjednal sám; to mu může bůh stvořit. Tedy pramenem náboženství u člověka není pouze cit závislosti, ve kterém je, ale nad to ještě potřeba proti němu reagovati, od něho se osvoboditi.“

Ve směru Hegelovské definice náboženství v nové době pokračoval italský filosof Benedetto Croce.

Rozeznává dvojí formu lidského ducha aktivního: 1. theoretickou či poznání, které opět je dvojí: poznání názorem (intuitivní), kterým se zabývá estetika, a poznání pojmem nebo logické.

2. praktickou či vůli, která má dva stupně: první tvoří ryze užitečná aktivnost — ekonomická, která je estetikou praktického života. Druhý stupeň jest aktivnost mravní, která je logikou praktického života.

Páté formy duchovní aktivity není. Náboženská aktivnost není nic jiného než poznání, které je buď výrazem praktického usilování (ná-

boženské ideály), nebo historickým vypravováním (mythologie), nebo vědou o pojmech (dogmatika).

„Náboženství znamenalo u primitivních národů veškeru zásobu vědění; naše zásoba vědění jest naším náboženstvím. Obsah se změnil, zlepšil, zjemnil; a bude se měnit, lepší a zjemňovati ještě v budoucnosti: funkce je táž.“

Důsledek těchto zásad je, že náboženství za našich dob je naprosto nepotřebné, jest nahrazeno vyšším poznáním, poznáním filosofickým, které se dívá na náboženství „jako na faenomen, jako na historický a přechodní jev, jako na překonatelný psychický stav.“

Vnitřní rozpor obou definic — Schleiermacherovy a Heglovy — vyniklý různou lokalisací náboženství, buď dle prvního — do citu — nebo dle druhého — do rozumu — chce oddělit Kant, klada původ náboženství do vůle.

Tato domněnka Kantova je přirozeným důsledkem jeho kategorického imperativu a agnostické nauky o postulátech praktického rozumu.

Kategorický imperativ je mravní zákon, který člověku káže, aby jednal mravně bez ohledu na to, zda bude skutek odměněn nebo ne, aby konal dobro absolutní, nezávislé na každém účelu. Mravně jednati jest povinností člověka, která je vždy a všude stejná, má hodnotu absolutní, obrací se k našemu rozumu, ne k naší smyslnosti.

Postuláty praktického rozumu jsou předpoklady o tom, co jest, a to proto, co býti má; čili o jistém faktu, o jisté věci víme, že jest, že musí být, ale dokázati jí nemůžeme. Jsou to: svoboda vůle, nesmrtelnost duše a existence Boha.

Mravní zákon předpokládá svobodu, jinak by neměl smyslu, kdybychom neměli moci dle něho se řídit: mohu, poněvadž mám, ne obráceně.

Z pojmu nejvyššího dobra dokazuje Kant jsoucnost Boha a nesmrtelnost duše — druhé dva postuláty.

V tomto pozemském životě není úměrnosti mezi blažeností a ctností rozumu přiměřenou. Spravedlivě odměňující a trestající může býti jen Bytost nekonečně spravedlivá, a tou je Bůh.

Nesmrtelnost duše plyne z toho faktu, že na tomto světě nelze dosíci úplného souhlasu vůle se zákonem mravním, a přece požadavek mravního zákona zůstává vždy vodítkem; proto jsme oprávněni věřiti v neomezené trvání své existence, abychom se přiblížili ideálu svatosti.

Náboženství záleží v tom, že považujeme mravní zákony jakoby byly — ad instar — zákonů božských. Zavazují ne proto, že by je Bůh dal ale za takové mohou býti považovány, protože jsou nutné.

Náboženství zakládá se takto na mravnosti, lišíc se od ní pouze formou, ne obsahem, přidávajíc k pojmu povinnosti ideu Boha-zákonodárce mravního: náboženství není nic jiného než prostředek k podporování mravnosti.

Proto všechna náboženství historická kromě prvku mravního obsahují ještě element naukový obsažený ve zjevení, řeší filosofie pouze to, kolik z tohoto přídavku lze ospravedlniti před rozumem.

Proti ethickému pojetí Kantovu je diametrálním opakem Fichteův pojem náboženství jakožto něco naprosto nezávislého i na spekulaci i na praxi.

Náboženství není sice možno bez metafysického přesvědčení o světě nadsmyslném, ani bez poslušnosti mravního zákona, ale samo náboženství

není ónen náhled a není toto konání, nýbrž jest vnitřní duch, který proniká i oživuje vše naše jednání; náboženství jest život, láska, blaženost.

Náboženskost není ukončena mravním jednáním, ale nad toto vystupuje vroucnost k Bohu.

Důsledně potom nemůže být náboženství vzpruhou života společenského, jest jen jakýsi individuální psychický stav, v němž člověk poznává sama sebe a v němž nalézá odpovědi na všechny otázky, které mu rozum předkládá.

Jednostrannost všech těchto definicí, totiž redukování jevu náboženského pouze na individuální stav, ať již aktivní nebo passivní, byla příčinou, že myslící duchové hlavně francouzští a v nové době angličtí a američtí hledali nový pojem, který by byl všestranný, totiž hleděli na základě sociálního prvku definovati náboženství.

Zde se jeví opět dva diametrálně odlišné směry: jeden — zastoupený Comtem — uznává za konstitutivní jen prvky sociologické, kdežto druhý — vytvořený Feuerbachem — jich úplně popírá.

August Comte, tvůrce francouzského pozitivismu, pozoruje v historii lidstva společnost jakožto intelektuální jednotu a ptá se, kdo ji vytvořil. Pozorováním dochází k závěru, že společnosti nevytvořila věda ani filosofie, ale náboženství. Rozum není schopen, aby vytvořil a zachoval sociální pouto: rozum jen pořádá, systemisuje, ale srdce je to, které poutá v jednotu, srdce, které nesmí se stotožňovati s pudem, přirozeností. Sociologie konstatuje, že bez převahy citových schopností nad schopnostmi intelektuálními pojem sociálního organismu byl by nepochopitelný, konstatuje, že v srdci tkví jakýsi pud, který zoveme náboženským, který provádí spojení srdcí, jež jest podmínkou spojení rozumů.

Taková je tedy povaha náboženství zčištěného, pozitivního. Právě náboženství je náboženství altruismu, humanity.

Je-li Comteovi Bohem Veliká Bytost, t. j. lidstvo, a hlásá-li proto náboženství jakožto lásku k lidstvu, tu z druhé strany — Feuerbachovi je Bohem vlastní osoba, vyslovené nitro člověka a náboženství určuje jako sebezbožnění člověka.

Náboženství povstává z toho, že člověk si zpředměňuje svou vlastní pravdivou bytnost, staví ji proti sobě jako bytost osobní, aniž si uvědomí tuto totožnost bytosti božské a lidské. V náboženství člověk pojímá se dvakrát, jednou jako něco omezeného — jako lidské individuum, pak jako něco neomezeného, do nekonečna stupňovaného — jako Bůh — a tomuto zbožněnému osobenství se klaní, aby dosáhl od něho ukojení potřeb, jež průběh světový nechává nevyplněny.

Tak vyrůstá náboženství z egoismu, čehož příčina je odlehlost našeho chtění a naší mohoucnosti, účelem pak osvobození od závislosti, jež se pocituje vůči přírodě. Náboženství chce přírodu učiniti rozumnou, povolnou bytostí nadpřirozenými prostředky víry.

Ve smyslu moderní filosofické spekulace možno mluvit o vývoji pojmu náboženství.

Lze rozlišiti dvě stadia evoluce: individualistické a sociologické. První stadium inspirováno Humeem, končí Kantem. Náboženství je věci čistě individuální (ne však soukromou!), nemá nic společného s lidskou společností, je buď cit (Schleiermacher), buď vědění (Hegel, Fichte), nebo mravnost (Kant).

Druhá perioda vývoje pojmu náboženství začíná C o m t e m, kterému je zjev náboženský ryze sociálním zjevem, a vyvíjí se za našich dnů ve Francii, hlavně spekulací D u r k h e i m o v o u.

Uspokojivého řešení posud v moderní filosofii není. Snad složením, synthesou, jak míní F a l c k e n b e r g, všech důležitých pojmů náboženství dalo by se dojíti k pozitivnímu výsledku, ale tato synthesa je silně problematická, protože všechny pojmy náboženství mají různé idee Boha.

V celku je jasno, že náboženství okkupuje mysl a život všech, že možno říci, že v něm žijeme a v něm se hýbáme; a jestliže naše doba proti pozitivnímu náboženství proti víře v dogmata vystupuje — má náhradu v náboženství jiném, jehož Bohem je buď epikurejský hedonismus nebo budhistická nirvana sebevraždy. (Pokr. př.)

Jan Šanda (Č. B.):

Přívally Milosti.

(Básně věnovány čt. Františku Pražákovi v Litoměřicích za laskavý průvod Mladou Boleslaví.)

Vzhůru už srdce!
Milost Boží kane s oblaků Jeho výsosti
— lijáků strže zachycujeme prudce
ve dlaně v lačné hbitosti.

Sto let se zdá nám
čekali jsme deště, by vzrůstí mohlo osení—!
Sto letům žehnám
slzám utrpení, z nichž krví šli jsme zroseni.

A hlavu zpřímá
ať se v očích zhasí i bolest z hříchů trápení,
hle, Láska Boží blesky hřímá
... jsme v síti Její lapení.

Hlas sklání Boží
údy naše k zemi — ty údy, Láskou prochvělé
— — v kamení, hloží
narkotisovány se tlačí posléz zmrtvělé.

A není rány —!
V hlavu, srdce jen žár si sedl nesmírný
a pálí všecky duše hrany
a pálí nocí, pálí celé dny.

Jde život...

Jde život, a s ním hořké kvítí
vždy kvete bolu. Neúmorná touha
po štěstí v patách se mu řítí
— oh, cesta dlouhá!

Hle, po čem se nám náruč marně zpíná,
a co nám krev tu ryzí z těla ssaje,
z toho nám zbude často hnusná špína,
— ni trosky ráje.

A posléz vzpoménem na dětství šťastné doby,
kdy v první krůčky tužila se noha
na touhy bez vášní a zloby
— pod křídlem Boha.

Jan Hrubý (Ol.):

Štefan Moyses, veliký biskup slovenský.

Narozen 24. října ve Veselém v Nitranské stolici, zemřel 5. července 1869.

(Jasnější list z nedávné minulosti ujařmených bratří slovenských.)

Dějiny století devatenáctého jsou u národů slovanských zajímavý, ano charakteristický tím, že u všech jeví se čilý život národně-probuzenský, že všichni nadšeně, byť i ne vždycky vítězně, bojují za svoje deťtaná práva a za svůj národní jazyk, na jehož zvelebení a povznesení pracují pílí včel; a mezi oněmi bojovníky-vlastenci a horlivými národními pracovníky vidíme i řady kněží, kněží prostých i vysokých hodnostářů církevních. Tak tomu bylo na slovanském jihu i slovanském severu, tak též u bratrského národa podtatranského, jemuž seslalo nebe těžkou dobu pro druhého jeho obrození národního velikého bojovníka, zastance a vůdce v biskupu baňsko-bystrickém, Štefanu Moysesovi. Jest tomu půl století, co on třímá, abych tak řekl, otěže národa svého, a tak blahodárně působil, že na věky utkví památka jeho pod nebetýčnými T a t r a m i; bude tudíž snad vhodno v této jubilejní době národa slovenského — bohužel proň tak smutné, trudné a plné bolu a utrpení — zmíniti se krátce aspoň o blahodárném a požehnaném působení tohoto pastýře a jeho době, kdy probouzely se slovenské stolice, kdy nadšeně zaznívaly v nich slovenské zpěvy a vlály národní prapory, zač by byli dnes bratři naši těžce pronásledováni, pokutováni a vězněni...! „V naší novšej historii je to veliké obdobie!“ praví Svetozar Hurban Vajanský o době Moysesově.

Činnost tohoto slovenského velikána třeba však hledati nejprve daleko od jeho pravé vlasti — v Ch o r v a t s k u, kam povolán byl jako professor filosofie na akademii záhřebskou, složiv jako výtečný kazatel ostříhomský rigorosa na filosofické fakultě v P e š t i. V Ch o r v a t s k u,

kde prožil asi dvacet svých nejlepších let a kde se mu dostalo mnohých církevních hodností, bojoval srdnatě za neodvislost jeho od Uherska, za práva jeho jazyka, jmenovitě na sněmu v Prešpurku, a uvedení jeho do správy, soudu a škol; bán Jelačič svěfoval mu důležité úkoly a poslání, a povýšení diecese záhřebské na arcibiskupství jest téměř výhradně dílem jeho.

R. 1820 byl Moyses panovníkem jmenován biskupem baňsko-bystřickým, kterýžto prestol uprázdněn byl odstoupením Rudňanského, rodem sice Slovák, ale košutovského stoupence, za něhož diecese byla velice zanedbána, tak že ji Moyses musil takměř znovu zříditi. S chutí ujal se však za oněch těžkých poměrů svého úřadu a nesnadné práce a pojistiv si půdu pod nohama obrátil pozornost svou na školy: nižší gymnasium baňsko-bystřické jeho přičiněním rozšířeno na celé a vystavěna proň slušná budova s konviktem, kam měli přístup i žáci učitelského ústavu, založeného taktéž jeho úsilím. Úmyslem jeho bylo též založiti katolický vychovávací ústav pro dívky, ku kterémuž účelu založil fond 30.000 zl., za něž však nástupce jeho dal vystavěti ústav maďarský. Hlavní péči Moysesova bylo získati pro své školy, jmenovitě však pro své gymnasium dobrých, slovensky smýšlejících profesorů, což se mu konečně podařilo, ovšem ne trvale, neboť ještě za jeho života byli s postupující maďarisací mnozí nahrazení Maďary; mnoho práce a námahy ho to stálo, jak sám vyznává v listě svému příteli dr. Jos. Kozáčkovi, ale šlechtitný pastýř slovenského lidu reus^{tal}, dokud nenastala změna a ústavu se nedostalo dobrých učitelů podle jeho srdce, z nichž mimo jiné (Karel a Emil Černý, Červen, Štěpán, Mráz) třeba zmíniti Mart. Čulena, který byl od r. 1862 ředitelem gymnasia. Čím byl onen ústav Slovákům a jak se na něm vyučovalo, zřejmě je z výroku Sv. Hurbana Vajanského, který, ač sám protestant s velikou obzvláštní pietou píše o tomto hodnostáři katolické církve: „Gymnasium b. bystrické bolo útočišťom a spasiteľným mi's'om pre vydedených a opuštěných, a to ešte i potom, keď všetkv slúby s výše bolo nezadržané a experimentom nebolo konca, keď potmehúst: o všanťročilo do sboru professorského ľudi nezodpovedajúcich nielen intenciam biskupa, ale ani nariadeniam s'mej vlády... Dlh o ešte pod lúčami svätokrížskej hviezdy bolo ono opravdu kultúrnou inštitúciou. Nenadarmo Moysesova hlavná starosť krúžila sa okolo výchovy! On stál nad ňou ako anjel strážca, a keď i podzemné machinácie sotieraly jeho cirkule: predsa na katolíckom gymnasiu b. bystrickom da'o sa ešte dýchať slovenskému mladíkovi. Tam boli ešte mužovia, pod ktorými necítil sa mladoch v ergastulume, ale znal, že nad ním bdie istá ochraňujúca moc...“

Moyses byl pravým, horlivým synem svého již tehdy tak utlačovaného národa, pro nějž nadšeně pracoval a účastnil se i veřejného života politického, ač poměry a časy byly tak neutěšené, že si řekl: „Mimo sakristie ani slámky viac křížom nepreložiť“. Leč láska k národu nedovolila mu oddati se národní veřejné nečinnosti, nýbrž nutila ho spojití se k houževnatému boji národnímu se všemi vlastenci, byť byli i jiného vyznání, jako na př. Kuzmány, dr. Hurban a j.

Druhé politicko-národní obrození Slováků začíná slovenským národním shromážděním v Turč. Sv. Martině konaným 6. a 7. června 1861 za předsednictví Jana Francisiho, jež zůstane historickým a bylo svátkem celého národa. Shromáždění formulovalo tam pod svato-

martinskými lipami žádosti slovenského národa, jež v podobě památného „Memoranda“ předloženy pak byly uherskému sněmu. Hlavní požadavky v onom „Memorandu“ byly uznání a zabezpečení „osobnosti národa slovenského a vlasteneckosti řeči slovenské zákonem pozitivním“, utvoření t. zv. slovenského „Okolí“ z 15 slovenských stolic, v němž má jediné a výlučně řeč slovenská vládnouti ve veřejnosti, chrámě i škole, a konečně osvědčení národní solidarity se všemi až dotud zákonem utlačovanými národnostmi v U h r á c h. Heslem: „Jedna svobodná konstitucionálna vlast a v nej svoboda, rovnost i bratstvo národov“ končí se Memorandum.

Na onom shromáždění původ svůj má též důležitá instituce „Matica Slovenské“, s níž je nerozlučně spojeno jméno Š t. M o y s e s a až do jeho smrti a jejíž účelem bylo buditi, rozšiřovati a utvrzovati v národě mravní a duševní vzdělanost, vydávati a šířiti slovenské knihy a umělecké výtvory zakládáním literárních, uměleckých, vědeckých, přírodopisných a starožitnických sbírek a podporou národních učencův a umělcův.

Věci slovenské se však ještě nedařilo. Memorandum předložené sněmu bylo zamítnuto, stanovy Sl. Matice, jež vypracoval předseda „stálého národního výboru“ J. Francisci, nebyly potvrzeny, úřady šířily v zemi terror, všude samé protesty a nikde obránce, který by vyvedl národ z těžkého postavení! — Za takových okolností vznikla též myšlenka vyslati k samému trůnu deputaci, leč i ta neslibovala dobrého výsledku; nebyloť vysokého hodnostáře, který by deputaci vedl a svou vlivnou osobností vymohl nápravu stávajících poměrů. Tu však v pravý čas vystoupil b. bystřícký biskup M o y s e s a slíbil, že se postaví v čelo deputace, kterou panovník blahosklonně přijal v audienci 12. prosince 1861; biskup mu objasnil neutěšené poměry uherské, otevřeně poukázal, že se zákony a poslední nařízení král. reskriptu neplní, ano že uherská rada vydala nedávno nařízení právě opačné, dle nichž má býti maďarština zavedena na nemaďarských národních školách a výlučně vyučovacím jazykem na všech gymnasiích, a prosil, aby práva věrného národa slovenského byla určité formulována, a trvale zabezpečena. S tím odevzdal prosbopis deputace s Memorandem a svůj vlastní příspěv, z něhož viděti, jak velká byla jeho láska k národu slovenskému, a v němž připomíná, že v království uherském nikdy nevládl některý národ — tím méně M a ě a ř i — jiným, nýbrž, že tam až dosud všichni žili svorně; nyní však M a ě a ř i používají všech prostředků, jen aby všem a jmenovitě S l o v á k ů m zamezili cestu k vzdělanosti, by tak propadli maďarisaci. Vzpomíná dále, jak si v jeho diecesi, kde přece není ani jediné maďarské farnosti, počínají maďaronské úřady, jak zvláště rádí ve školách a mezi professorstvem na jeho gymnasiu a prosí jako přirozený obránce duševních pokladů národa, jemuž je dán B o h e m a vůlí J. V. za biskupa, o pomoc a ochranu věrných nemaďarských národností, zvláště stran jejich jazyka, národnosti a jiných poměrů. — V petici samé obsažena je historie utrpení S l o v á k ů a jejich požadavky již výše uvedené. — O příspěvu M o y s e s o v ě a tomto jeho vystoupení píše jeho životopisec: „Toto je první krok M o y s e s o v o v vlasti, kterým octnul sa v borbe kulturno-politickej určito na strane národov nemaďarských vobec a svojho slovenského národa zvlášť... Prvý raz bola tu silno a neodolatelne prizvukovaná antikulturnost maďarisácie, ktorú hrdinský prelát rovno do očí kráľovi stigmatizoval slovami: že vedie k večnej nevedomosti a zhovadeniu nemaďarské národy! Horlenie proroka zuní z týchto smelých, ale svato pravdivých slov, proroka, ktorý nešťiti

sa i kráľa upomenúť na vlastné kráľovské slová, ktoré sú zopakované v petitive jeho prosbopisu“.

Čin Moyses ť v nezúštal bez účinku; duch jeho zavítal i v zastydlé kraje slovenské. „Vystúpením biskupa Moyses a,“ píše J. Francisci, „bol národ slovenský ako elektrickou iskrou obživený, sladkými nádejami naplnený a do práce na národnom poli oduševnený, uchvátený“. Ač ho nepriatelé národní i jeho tupili, hanobili a príkoří mu činili, byl přece s neobyčejným nadšením a slávou všude vítán a téměř den ze dne až do června r. 1863 docházely ho děkované a úctyplné adresy a přípisy, jmenovitě když r. 1862 jeho přičiněním byly potvrzeny stanovy Matice Slovenské, od níž si Slováci slibovali téměř všechno, když na gymnasiu báňsko-bystrickém zavládly utěšené poměry a na čas za Sv. Kříž zvolil si B. Bystrici za své sídlo; tu, jak vzpomíná dále Francisci, „stal sa razom obdivovaným, zvelebovaným a všeobecnu dôverou slov. národa objatým, akoby nadzemskou aureolou otočeným, ožiareným slovenským veľikášom, vodcom, dejateľom, borcom“. — Uvědomění šířilo se tehdy každým dnem, slovenština stala se módou, ukázalo se, že žila i v předchozí době terroru; slovenští šohajové a slovenské děvuchy nosili národní trikolory, všude bylo slyšeti, odevšad se rozléhal krásný zpěv slovenský, celé Slovensko od Skalice až po Spiš otvíralo oči. To vše téměř bylo krásným dílem a neskonalou zásluhou Št. Moyses a, „prvého vodcu celého slovenského národa“. —

To byly úspěchy slovenské r. 1862, který jistě jest a bude památným, jak to téhož roku také hlásaly „P. b. Vědomosti“, rok následující pak přinesl ustavující shromáždění Matice v jejím sídle Turč. Sv. Martině; když totiž stanovy byly potvrzeny a „P. b. Vědomosti“ roznesly po slovenských krajích „Ohlášení“ Matice a vybízely syny a dcery slovenské, by přistupovali za členy, tu za devět měsíců příspěvků sešlo se přes 94.000 zl. a členů přihlásilo se tolik, že „P. b. Vědomosti mohly zváti národ na r. srpna k ustavujícímu shromáždění. Nadšení bylo tehdy veliké, v radosti háral celý národ; vždyť „založená bola Matica Slovenská! Prvý raz od vekov Slovák videl úspech! To bolo niečo, priamo omamujúceho. Čistý slovenský úspech bez kompromisov, dosiahnutý slovenskými ľuďmi, na ichž čele stála vysoká, svetlá postava vysokého cirkevného hodnostára!“ ...

Zajímavé je, že to vše dalo se ve znamení tisícileté oslavy a památky příchodu sv. Cyrilla a Methoděje na Moravu a pokřesťanění Slovanstva. Že biskup Moyses, tento horlivý Slovák a Slovan, nezúšťával pozadu v oslavě a holdu velikých apoštolů slovanských, lze si domysliť; vždyť, jak připomíná s důrazem jeho biograf Sv. Hurbán Vajanský, „ako vždy, i toto krásne dielo nebral polovičato, ale s toho najvyššieho stanoviska. On mal veľkolepý úmysel znovu vzkriesiť význam svätých bratov osvetitelov, a tak osvietiť ideu národní s náboženskou, chyťť národ za intímnu stránku jeho duchovného života. Jestli čo, cyrilomethodejské plány jeho poukazujú na vysoký vzlet jeho ducha, na ďalekosiahle, pravdivé a posvätné úmysly. On chcel, aby tento jubilárny rok svätený bol jednomyselne a jednočasne na celou Sloveňsku! Najdôležitejší moment, ktorý má celý národ skutkom upomenúť na jeho organickú jednotu a duchovnú jedľoliatost, a spolu pripomenúť mu, že nenie sám, ale má spoločný duchovný interest s millionami jednokrevných bratov! Veľká duša, veľká hlava, v ktorej mohla zarodiť sa taká myšlienka! Keby Moyses iného nič nebol urobil, ako privedol národ na túto blahú myseľ,

meno jeho zostalo by nesmrteľné nieku v slovenskom národe, ale i v celom Slaviaanstve...“ Z toho patrno, že mnoho podnikl na oslavu svätých našich vërozvësťu; do detailù nechci se o tom šíriť — k tomu tãeba ješťe nãjakého studia a bádání — podotýkám jen, že biskupové, na nãž se v této vëci obrátil, nařídili — kromě ostřihomského — ve svých diecesích i týždenní slavnosti ku cti svätých bratrí Soluňanù, že pãečetné zástupy putovaly ze Slovenska na posv. Velehrad, a že r. 1864 zpôsobil, aby svätek velkých apoštolù slovanských ustanoven byl pro celou církev na 5. ãervence.

A k církevním slavnostem onoho pro veškeré Slovanstvo tak památného roku řadí se důstojně ustavující schůze Matice Slovenské v metropoli slovenské Turč. Sv. Martině, kam zavítal též sám Moyses. Nesčetné zástupy svátečně oděného lidu a vyslanectva vítaly ho již na hranici tekovsko-turčianské, odkudž v okázalém, nevidaném triumfu bral se do Sv. Martina. Celá ta cesta poseta byla svátečně oblečeným lidem, který přišel a dlouho tu čekal, aby viděl věrného, velkého, slavného a tak vroucně milovaného svého slovenského biskupa: vyzdobená města a dědiny vysílaly mu vstříc deputace a banderia; po celé cestě vlály bílo-modro-červené prapory, hudba hrála, dívky sypaly kvítí pod biskupův kočár a nadšenému volání nebylo konce. Tak skládal prvému svému biskupu vděčný lid svůj hold a dal na jevo svou velikou lásku a důvěru! Ve Sv. Martině vítal ho superintendent Karol Kuzmány u slavobrány, na níž v barvách bílo-modro-červené stkvěl se významný nápis: „Štefanovi Moysesovi, biskupu, za jeho vernost k pravde slovenského národa“. Kuzmány mluvil nadšeně: „Celé tisícročie hladí teraz na vás, pravil, i na nás v výšin vrchov týchto, všetky doliny svätých Tatier až po sivý Dunaj hľadia na vás očima tu prítomného dospelého pokolenia, a z tváre týchto detí hľadí na vás i nás celá budúcnosť slovenského národa. Jdete vykonať skutok, rozhraničný pre celú históriu tohoto národa, pómnik minulosti, základ budúcnosti; dvojitú bránu, zátvornú pre krivdu minulých, otvornú pre slávu budúcich vekov!“ — A večer vzplanuly na okolních kopcích ohně, v městě zněly Píťovy trávnic a hlaholily národní zpěvy, zatím co se Moyses radil s předáky slovenskými o přístím dnu, který pln nadšení a vzletu vzpružil mysl a ducha nejen všech přítomných, jichž bylo na tisíce, nýbrž i celého národa. Po ukončení slavných služeb Božích jak v katolickém tak evangelickém chrámě odbyvala se první ustavující schůze, „Matic Slovenské“, která dle řeči Dra. J. M. Hurbana založena byla „v tisícročný pamäť pokresťanenia Slovákov a zavedenia písennosti slavianskej“; předsedou zvolen tu za neutuchajícího jásotu lidem samým biskup jeho Št. Moyses, který na to ve své řeči, jaké dosud neměl žádný ze slovenského lidu vyšlý velmož nebo církevní hodnostář, ujišťoval, že se dosud vyhýbal všem vyznamenáním a hodnostem; „ale,“ pokračoval, „kde je otázka o službe národu môjmu slovenskému a ochotnosti k službám týmto, ako i k obetám k rozkvetu národa nášho, jakživ som sa neodťahoval, ani sa nejdem, ani nechcem, ani nebudem... Nad blahom mojho národa nenie mi nič vyššieho, čo by to i hneď bola priazeň celého sveta!“ — Za tohoto shromáždění došla zpráva, že panovník sám posílá Matici 1000 zl. a biskupa jmenuje skutečným tajným radou, což přijato s velkým povděkem a jásotem... Krásné, povznášející, blahé to byly věru chvíle a dny, na něž účastníci dlouho vzpomínali a dosud vzpomínají..

„Moyseš bol v tomto čase ešte neprestarý, šesťdesiatšesť-ročný muž, svieži, zdravý až na to, že sa mu už pri písaní ruky triasly; zovnajškom krásny, s milým jasným veľkým okom, imposantnou priamou postavou, veselej letory, prístupný životným radostiam. Povýšený bol medzi prvých hodnostárov krajiny i ríše, stál pod lúčom kráľovskej milosti. Zanechajúc lásku pobratimských H o r v a t o v, vydobyl si trojnásobnú lásku svojich najbližších, lásku spojenú s oduševnenou oddanosťou a bezhraničnou úctou. V diecesi stala se mu satisfakcia, že videl pokorených attentátorov na posvätnosť školy, ktorú z dobrej poloviny zachránil pred nábehom nepriateľov slovenského národa. Druhé veľké dielo jeho kultúrne bolo krásne osnované a stálo v mladej, v mnohosľubnej hotovosti. Meno jeho skvelo sa čisto, bezúhonne. V národe svojom stal sa spojivom všetkých snáh, smerov, rozdielov politických i vierovyznanských. Veľ'kňaz i slovenský veľ'mož Delicium et dulce decus gentis slavonicae! Predmet lásky, úcty i zvuchej lýry slovenských básnikov, i tisícich čestne a úprimne myslených adries! Uznávaný a slávený najlepšimi, najčestnejšími, najzaslúženejšími synami slovenského národa vrátil sa z búrlivej, peknoduchej slávnosti do tichého Kríža sprevádzaný modlitbami a žehnaním národa“. Tak charakterisuje M o y s e s a v oné dobe H u r b a n V a j a n s k ý.

Dle usnesení první matiční schůze zavedl brzy na to deputaci před trůn poděkovati za poskytnutý dar a ochranu, roku následujícího jel tam znovu v záležitosti školy slovenské, r. 1864 a 1865 řídil za téhož jako při prvním, ano většího nadšení a jásotu valné shromáždění „S l o v e n s k é M a t i c e“, kterou svou pevnou, jistou rukou se zdarem slibně vedl až do své tiché smrti, která ukončila ve S v. K r í ž i vzorný, velikých činů plný jeho život 5. července 1869. Řeči, jež měl při matičních oněch shromážděních, jsou vzácné, vzletlé a prozíravé, plné lásky a starosti o milovaný národ; škoda, že je nelze v tomto malém rámci uvést. — O okamžiku jeho smrti psal významně F r. S a s i n e k v „P. b. Vedomostích“: „Verný ctitel' svätých apoštolov našich C y r i l l a a M e t h o d a, ich nástupník v biskupskej hodnosti, ich nasledovateľ v učiteľ'stve, spisovateľ'stve a milování národa, umiera v tisícročí smrti sv. C y r i l l a, umiera vo výročný slavnostný sviatok sv. C y r i l l a a M e t h o d a, jeho úsilím na dň 5. júla ustanovený! S l o v e n s k ý biskup umiera v svätý sviatok svätých slavianských apoštolov! Večná mu pamäť a sláva v národe!“...

Jak charakterisovati činnost tohoto velkého, prvního slovenského biskupa? — Čím byl M o j ž í š pro národ israelský, tím biskup Š t. M o y s e s pro národ slovenský! Vedl svou mocnou rukou z poroby lid svůj a zdálo se, že stanul již před zaslíbenou zemí; a věru, co národu svému vvmohl a zjednal, bylo veliké a pro vývoj čilého národního života významné, uvážime-li, jaké poměry vládly tehdy v krajích našich vůbec a na S l o v e n s k u zvlášť. A národ slovenský sliboval si též skutečně mnoho od oněch skvělých vymožeností. Moysesových a byl přesvědčen, že jde jistě vstříc lepší, šťastnější, svobodné, zlaté budoucnosti! „Nie div, že M o y s e s zjavil sa nám všetkým ako J á n K r s t i t e ľ, ako predchodca a zvestovateľ konečnej, už blízkej spásy. Všetko na ňom jasalo mocným apoštolstvom. Vysoká hodnosť a zriedkavá náklonnosť monarcha mohla len oprávňovať smelé výhl'ady a očakávaniam našim dodávať realnosti, nádejám temer apodiktický istú postać!“..... Tak píše sám Svet. H u r b a n V a j a n s k ý. — — —

Než — Moyses umřel, a dílo jeho?! — slovenská gymnasia brzy na to (r. 1874) zavřena, Slovenská Matie zrušena, velké jmění její i s darem panovníkovým skonfiskováno! — — Slovenština stala se nenáviděnou popelkou, lid úpí v nekonečné bídě a porobě duševní i tělesné, a těžký, smrtonosný dech národního šovinismu vane zhoubně krásným jinak Slovenskem! . . . Zasteskne si zajisté každý, kdo stane tam na místech památných z let šedesátých a z plna srdce zatouží upřímně, aby milosrdný Bůh slitoval se nad ujařmeným bratským národem a vzbudil mu hojně mužů silných, mocných, obětavých a prozíravých, jakými byli biskupové — upřímní Slováci: Alexander Rudnay, primas království uherského, ostrihomský arcibiskup, proslulý svým prohlášením: „Slavus sum, et si in cathedra Petri forem, Slavus ero“, a Štefan Moyses, velký biskup baňsko-bystrický, a jakými jsou nyní praví, neohrožení slovenští pracovníci a bojovníci — počet jejich jest bohužel velmi skrovný — v jichž čele stojí, z nichž bez odporu největším, nejhorlivějším, nejudatnějším a nejzasloužilejším jest veliký přes tak četná příkoří, hanobení, pronásledování, ano i nespravedlivé žalářování dosud nezlomený trpitel, lidem slovenským tak milovaný farář ružomerský P. Andrej Hlinka, kněz plný energie a lásky, který plně vždy a všude vzácné heslo našeho nezapomenutelného Sušila za svoje si zvolil krásné a významné: „Za Boha život, za národ slobodu!“ — Pak jistě vyplní a osvědčí se slova věstce, pravého genia slovenského, Jana Hollého! „Ešte Slováci žijú, a budú žiť večne so slávou!“ A toho račiž dopřáti milostivý Bůh utlačovanému, pronásledovanému a tolik trpícímu bratskému národu podtatranskému! — — —

J. K. V. (Br.)

Jsem pěvec potulný . . .

Jsem pěvec potulný
a píseň zpívám davu,
jenž laurem, hned zas trnovím
svých vyvolených věncí hlavu.

Jsem pěvec potulný,
však v jinou strunu bijí,
mně laurem hlavy nevěncí,
mně ve tvář pohrdání plijí.

Jsem pěvec potulný,
jenž nechce chválu davu,
jemuž jen v nitru touha plá,
by trnám ovili mu hlavu.

Petr Jan Brandl.

Umělecké dílo náboženského malíře českého baroku.¹⁾
(1668—1735.)

Markantní postava Brandlova a jeho životní osudy vytvořily Brandla legendárního v tradici žijícího, ale na znamenité umělecké jeho dílo se zapomnělo. Ač u současníků vážnosti požíval, jak svědčí záznamy o jeho náhlé smrti, jež uvádějí Brandla jako „vznešeného malíře a kunštýře, který za živobytí svého mnoho tisíc zlatých skrze svůj výborný penzlík jest vydělal, v největší ale chudobě jest umřel....“; ač též Brandl nazýván „dle kunstu svého malířského druhý Appelles“, přece nezaujalo mysl jejich vzácné umělecké dílo jeho tolik, jako rozmařilý, veselý život mistrův, jenž skončil smutnou tragedií, raněn mrtvicí v hospůdce „u černého koníčka“ v Kutné Hoře, kamž rád zapadával.²⁾ Vynesen byl na dvůr jako bezvládná mrtvola, z čehož Kutnohorská tradice utvořila si pověst, že zemřel geniální, ale spustlý pijan — na hnoji. Zemřel tak chud, že se u něho nenašlo ničeho, „ani barev, ani penzlíkův, kromě jediného šlofpelce, který ještě cizí byl“. S tragickým skonem spojena zpráva o slavném jeho pohřbu, jež ož súčasnilo se mnoho duchovenstva, cechové a více než tři sta horníků, kteří nesli po starodávném svém zvyku hořící kahance z úcty k bývalému podílínku dolů jílowských.

Umělecké dílo Brandlovo sdílí též osud, který potkal veškerá odvětví českého baroku. Zapomnělo se na znamenitého portrétistu J. Kupeckého, jehož rodiče pocházeli z Mladé Boleslavě, nedoceněn geniální umělec Václav Vavřinec Rainer, Michael Willmann, Jan Křištof Liška a jiní téměř neznámí. Klatba lpěla i na architektuře barokní právě tak typické pro Čechy, jako jest gotika pro Francii, nebo renaissance pro Itálii, pro níž katedrové systémy

¹⁾ Řádky tyto, jichž účelem jest jen seznámiti v lapidárních rysech s uměleckým profilem nej přednějšího malíře náboženského v době, kdy církev sv. razila si u nás vítěznou cestu do všech vrstev, působící mocně k všeobecnému vzdělání a zušlechťení mysli, vyvolány výstavou děl Brandlových uspořádanou Krasoumnou jednotou pro Čechy a Kroužkem přátel umění malířského v pražském Rudolfinu. Nečetný kroužek mužů — čteme v předmluvě výstavního katalogu — vzhlízejících k starému umění domácímu s nadčenou láskou i s oddanou úctou, rád by altruistně a nezištně rozšířil tyto své radosti a tiché požitky... S malými prostředky a velkou obětavostí po třetí v krátké době sebral, co se dalo, aby třetí tvář starého mistra z mlhavosti a neurčitosti legend a matnosti pověstí vynikla určitějšími a pravdivějšími rysy, aby jeho umění z tradičního podání přešlo do historické pravdy... První výstava, výstava Josefa Navrátila stala se bezděky objevem. Za známou tváří bodrého krajinaře vynořily se netušené rysy malířského umění, rozechvívající se radostí nad živou barvitostí zjevů, rozehrávající se do jasné znějících škál, prosvětlené a prolnuté hebkostí atmosféry.

Po něm přišel na řadu K. Škréta s výběrem díla, jež se nabízelo kritickému rozpoznávání a třídění, a nyní tutéž službu dějinám a kritice prokazují při Petru Brandlovi, kterého jsme si zvykli jmenovati se Škrétou u jedním dechem jako rovnocenné a stejnorodé mistry. Ovšem neprávem.

Zásahu o zdar výstavy má zejména Jeho Eminence ndp. kardinál Lev Skrbenský z Hříštně, kníže-arcibiskup pražský a obrazárna král. kanonie řádu praemonstrátů na Strahově.

²⁾ Matrika zemřelých na faře u sv. Jakuba v Hoře Kutné, fol. 17.: „Pan Petr Brandl dle kunstu svého malířského druhý Appelles, stáří 67 let, toho času obyvatel zde na Horách Kutných, všema svátostma et viatico et extrema unctione opatřen; pohřben k Matce Boží.“

aestetické pramálo pochopení měly, aby v nepředpojatosti konstruovaly svoje syntheses respektující všech stránek vývojových, ale šmahem jako výstřední marottu, sloh úpadkový zavrhovaly. Nedbalo se, že hlavní úlohou historika umění není jednostranně a subjektivně kritizovati a umělecké zjevy klassifikovati, nýbrž s objektivností vysvětlovati i ty jednotlivé stylové útvary a nesrovnalosti.¹⁾

Doba naše však přiznala baroku nárok na uznání a jinak soudí o této vášnivě vznícené epopeji vítězné katolické protireformace dekorální pompésnosti, kteréž jako motto uvéstí možno významný monogramm členů Tovaryšstva Ježíšova: J. H. S., t. j. Jesus hominum Salvator. Barokní umělec, praví Max Dvořák,²⁾ odvrhl všechnu tradici, jež jej vázala na tektonický původ a význam článků a forem, jím užívaných, a podřídil vše, nejen silhouettu, ale i tvar a užití všech článků jediné subjektivně chtěnému celkovému dojmu. Pro tehdejší dobu, jež prožívala první vlivy orientálního umění a malovala se zálibou allegorie a historické výjevy s celým aparátem zámořských krajín, měla i gotika jen lehký příděch exotičnosti. Šlo o dekorativní dojem, kterým úmyslně se docílovalo pohádkové bizarnosti, a to zejména dekorativními články a pittoreskními formami, tak že právě v těchto zevnějších formách poskytuje se pohled zajímavý, přímo vábíví.³⁾ Umění církevní dostalo se ovšem na scestí, neboť snaha po theatrálním původu sváděla je s naturalismem k drastickému znázorňování světců, jichž affektovanost postrádá posvátného klidu.⁴⁾

Umělecký zjev Brandlův objevuje se v této době,⁵⁾ kdy malebnost zavládla v umění a malířství, těšilo se nebývalé oblibě. Nové i starší chrámy ozdobovány imposantními malbami nástěnnými a oltárními obrazy, odtud znázorňoval Petr Brandl s oblibou náměty náboženské, často na plátně rozměrných, než maloval též portréty, ano i genry. Příchodem Michaela Willmanna, žáka Hollanda a J. Backera

¹⁾ Zd. Wirth: Barokní gotika... V Praze 1908, str. 2 a násl.

²⁾ Fr. Borromini als Restaurator (Kunstgeschichtliches Jahrbuch I. Beiblatt für Denkmalpflege, 89), cit. Zd. Wirth, str. 49.

³⁾ Zd. Wirth: Barokní gotika... str. 49 a násl.

⁴⁾ J. Braniš: Katechismus dějin umění, str. 240 a násl.

⁵⁾ Krásný obraz doby vyličuje ve své studii katolický umělec Emil Pacovský (Petr Jan Brandl. Nástin doby, života a díla. Praha 1911): „V době, kdy ve Francii vládne vkus Ludvíka XIV. a umění Watteaua, jenž maluje romantické parkové scenerie, v jichž mdlém stínu, prosyceném růžovými vůněmi a sladkou hudbou kytar, prolévají elegantní krásné dámy, s rozkošnými úsměvy přijímající holdy galantních kavalírů, v téže době, kdy na severu po slavné době Rubensově v atelierech malířů rázu Adriaena Ostadea pěstuje se genre vysmívající sprostotu zhýřilých venkovanů a kdy poslední ozvuky biblických námětů v díle žáka Rembrandtova Aarde Geldera nedocházejí již náležitěho pochopení, v časech, kdy ve Španělsku Murillo, nikoli svými obrazy náboženskými, ale genry ze života chudých, hladových dětí poutá pozornost společnosti, to jest v konci sedmnáctého a začátkem osmnáctého století, kdy v Itálii Benedetto Gastiglione dopěl svá malebná pastorale, v té době teprve plně rozkvétá v Čechách umění, které jinde již odkvetlo či odkvétalo. Jen Benátky — tak slavně konservativní — ve výtvorech Tiepolových ještě zadržují slávu náboženských a bohatou nádhru historických komposic, vyvrcholujících v obrazech doby baroka, v obrozeném křesťanském umění porenaisančním, ovládajícím již v konci šestnáctého věku celou vzdělanou Evropu. Jen Benátčané mají ještě plnou radost z Tiepolova obrazu „Vítězství víry“ v kostele St. Maria della Pietà. Jen Benátky a — Praha, v době téže zachovávají a pěstují jásavé umění barokového slohu. Měly-li Benátky svého výborného dekorátora, svého hrkého Tiepola, měla Praha svého o nic méně zdatnějšího, naopak delikátnějšího dekorátora — Rainera a mimo to měla ještě malíře, který Benátkám okamžitě chyběl — svého Petra Jana Brandla.

v Amsterdamě, zaneseny k nám nové směry. Willmann, který stýkal se s Rembrandtem — autor obrazu tak uchvacující verry jako „Umučení sv. Petra“ v Sedlicích — měl mocný vliv na vrstevníky a působil zajisté též na individualitu Brandlovu, jak patrně z obrazu sv. Bartoloměje.

Brandl osvojil si obdivovanou techniku, problém, jímž se již Corregio zabýval a který v Rembrandtovi, mistru šerosvitu, příznačně vrcholil dostoupil. Přece však nedovedl úplně se zhodstiti zážitků z uměleckých sbírek pražských, proto jeho „helledunkel“ blíží se velice vláským naturalistům a tenebristům, které za doby svého učení u inspektora císařských sbírek Rudolfových, Christiana Schröttera, kopíroval. V komposici i v barvě pozorujeme u Brandla; že i geniální P. P. Rubens měl na něho vliv; tak na př. na obrazu „Svatí zemští patronové“ biskupský ornát sv. Vojtěcha podobá se velmi hávu sv. Augustina na znamenitém díle pro klášter sv. Tomáše zhotoveném, jež Brandl jistě znal.) Široká technika odpovídající živému temperamentu Brandlovu bezděky připomíná prudký přednes Halsův (na př. studie hlavy starcovy a j.). Nanáší barvy hodně vysoko s překvapující zručností, ba někdy v barvě přímo modeluje. Ač miloval theatrální posy a pathetická gesta, přece nezašel za meze nevkuasu své doby. „Nad psychologem a dramatikem stojí malířský technik, obratný, hbitý, svých efektů na ráz jistý, malující mohutnost, které hebká, ale při tom jadrná něha je stejně na snadě jako prudce nametnutá pastosnost, mohutnost, rodící jedním dechem formu a její plochy se vším jejich obsahem kolorisním.“ (K. B. Mádl.) Upustil od manequina a modeloval dle skutečnosti, při tom však nikdy nebyl suchopárným zobrazitelem reality.

O Rembrandtovi se říká, že jeho díla jsou tresors des simples — pokladem prostých duší — a to možno říci i o Brandlovi. Jeho světcí a mučedníci jsou prostí lidé sv. vírou prodchnutí, kteří umírají s radostí, že přijdou do slávy věčné. („Smrt sv. Josefa“ v chrámě Panny Marie Vítězné, „Umučení sv. Vintýře“, dílo vzácné komposice, nebo cyklus rozměrných pláten s náběhy biblickými z bývalého kláštera Plaskehó, nyní v let. refektáři arcibiskupského semináře v Klementinu). Mistrem „Ukřižování“ nebyl, ač maloval četné obrazy toho druhu (v kapli kozlovského farního kostela, v kostelích v Soběslavi, Zbudově, Benešově), však konvenčně, suše, jakoby se z tragické této látky více čerpati nedalo. Ostatně, plně tragicky, jako se vyjadřovali Roger van der Weyden, Hugo van der Goes, Quentin Mossys či Lorenzo Lotto (umělci z patnáctého a počátku šestnáctého století), Brandl vyjádřiti se nedovedl. Jednak hamletovsky tragický pathos neležel v jeho povaze a pak malířský talent, vyhledávající vždy i malebnost jakéhokoli děje, bránil mu vyjadřovati se hrůzně; pak umělec byl katolík, neviděl v smrti člověka pochmurnou příšernost absolutního zániknutí a jistě věřil v Milosrdenství. Konečně byl Čech a obrazy maloval pro český lid, v náboženství tak citlivý, že nebylo třeba předváděti mu všeliké hrůzy, aby v náboženství — ze strachu — se utvrzoval.“ (E. Pacovský.)

Brandl neidealisuje příliš, odtud setkáváme se s jakousi jednotvárností jeho typů. Rád maloval knihu a skoro všude ji nalézáme, tak sv. Máří

1) O. Hejnic: Petr Brandl. Část všeobecná. V Praze 1911, str. 43.

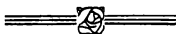
Magdalena zpívá z knihy,¹⁾ na obraze „Sv. Terezie před Kristem“ zříme na listu póhrozené knihy označení: P. Bran., církevní učitelé ze sbírky J. E. ndp. kardinála Lva Skrbenského z Hříště, knížete-arcibiskupa pražského; sv. Jeroným, sv. Augustin, sv. Ambrož, sv. Řehoř, rovněž čtvero evangelistů zobrazeno s knihou malebně otevřenou, též arcibiskup Ferdinand hrabě z Khuenburgu (1713 až 1731) drží breviář v levé ruce, zatím co pravá ruka pečlivě modelovaná, což pro Brandla jest charakteristické, mírně gestikuluje. Často setkáváme se s buclatými, růžovými putti nesoucími květné guirlandy. Maluje mužné a živé scény, proto hlavním živlem jeho obrazů jest muž. Zřídka kdy maloval ženu, ač jeho Madonny a Magdaleny aneb hlavy zlatovlasých androgynův-andělů jsou zřejmým dokladem, že znal ženskou náhu a půvab. Jeho vrozená mužnost dávala přednost výrazným modelacím typů mužských, jak svědčí rušné scény, plné vášnivých, silných gest nebo jeho starci, nízkého klenutého čela s prořidlým vlasem, jiskrných očí a krátké rozčechné brady. Maluje obrazy kupí celý výjev kolem hlavní postavy a nevěnuje příliš pozornost oblíbené od současníků stafáži. „Vidění sv. Bededikta“ (Břevnov) a ještě více „Joachimanna“ jsou snad jediné obrazy, kde velkou část plochy zabírá architektura. Užil-li architektury, volil vždy formy klassické, vlašské. Gotických tvarů v dílech jeho shledali jsme jen na monstranci, již se sv. Juliana klaní na obraze malovaném pro Sedlický klášter, a na gotických veřejích, které jsou kopiemi oněch z kaple sv. Václava ve sv. Vítském dómě na několika obrazech představujících zavraždění sv. Václava, na př. v Břevnově, v Lokti.²⁾ Ve vděčných efektech světelných zobrazuje jas sluneční a podkládá jej jemným tónem okrovým. Jsa věrným synem své doby hýří v jásavých feeriích barevných a libuje si v efektních skupinách. Komposice jeho jsou plně vzruchu a bezprostřední životnosti, verva vůbec jest přízračným znakem umění Brandlova. Přes všechnu vznešenost a množství postav nejsou komposice jeho nikdy roztržštěné, neboť vzácnou předností jeho obrazů jest rytmická členitost a jednolící atmosféra světelná, působící jednotným, mocným dojmem. Tím vynikl Brandl nad Skréta. „A je nutno srovnati,“ praví Jar. Kamper, „Nanebevzetí Panny Marie ve Vysokém Mýtěs přeceňovaným Škrétovým obrazem na hlavním oltáři chrámu Týnského, aby vyniklo nejen komposiční mistrovství Brandlovo, ale také rozdíl tvůrčí síly mezi oběma umělci, jichž jména tak dlouho bývala vyslovována jedním dechem. V díle Brandlově je opojný vzlet a podivuhodná jednota dojmu dle možnosti vyhoceňného vzdušnosti a lehkostí, z níž ústřední postava vznáší se k nebesům, dojem z obrazu Škrétova, i jinak příliš hmotného a strojeného, je úplně rozbit a zlomen. Této komposiční jistotě a síle můžeme se podivovati téměř na všech Brandlových obrazech, ať jde o Všecky svaté v kostele sv. Jakuba na Starém Městě, Svatého Antonína poustevníka v Hradci Králové, Svatou rodinu v Doksanech, sv. Magdalenu na stropě refektáře hospice na Skalce nebo obraz téže světice na hlavním oltáři děkanského kostela v Nových Benátkách, Krista na kříži

1) Sv. Máří Magdalena ze sbírky faráře Ig. Řivnáče má v museu v Mladé Boleslavi repliku barev značně potemněných, tamže chová se druhý obraz Brandlův Sv. Petr, kterýž jest buď kopií dle Brandla anebo replikou.

2) O. Hejnic, str. 51.

v Dolním Slivně (totožného, zdá se, s obrazem v někdejší jesuitské koleji u sv. Bartoloměje, jež Jesuita Antonín Hiebl nakreslil a Michal Renz v Kukušu do mědi vyryl), o Uzdravení Tobiáše v Rudolfině, sv. Michala v Chodžově, Smrt sv. Václava u sv. Jakuba v Praze, Svržení sv. Jana Nep. do Vltavy na Mělníce, sv. Jana Křtitele a sv. Antonína, opata v Klučenicích, sv. Josefa v kostele Anglických panen v Praze, Jáchima a Anny, a Eliáše u Panny Marie Vítězné v Praze, či kterýkoliv jiný z jeho význačných obrazů“. Jest proto s podivem, že zastínil K. Škréta umělecké dílo Brandlovo nesporně větší mohutnosti, uchvacujícího vzletu a vzdušné lehkosti.

Dnes ovšem obrazy jeho značně potemněly a mnoho utrpěly vlivy atmosferickými, než přece tvoří druhou etappu českého baroku slavnostnější prvě, předchůdcem Škrétou představované, a zjednávají zajisté Brandlovi, umělci po výtce náboženskému, zasloužené spravedlnosti, neboť hodina uznání nadešla.

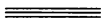

A. J. (Ol.):

Pod sněhem.

Zapadl svět do závějí,
všude ticho, teskno tak;
a ty zvony dutě znějí
jak by kryl je hustý mrak.

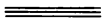
Bože, tak to srdce moje
úží někdy smutku pás,
a přec z černa kdes závoje
po Bohu v něm zvoní hlas.

Pán jest tu.

Pán jest tu a volá tebe!“
Ve svátosti jest můj Pán,
ve svátosti jest mé nebe,
tu můj Přítel svůj má stan.

Hledím naň, On hledí na mě,
klečím, a On rozdává,
spoléhám na Jeho rámě
a On se mi podává.

Ze života pravoslavného duchovenstva venkovského v Rusku.

„Nedotýkejte se pomazaných mých a prorokům mým nečítejte nic zlého.“ (1. Paral. 16. 22.) Těmito slovy vyhrožuje Hospodin těm, kdož by vztáhli rukou svých násilně na pomazané Páně. Jak málo však se dbá za dnešních dnů těchto výhružných slov! Jestliže lidstvo počíná všeobecně opovrhovati sluhy božími, tím více můžeme pozorovati tento smutný zjev na Rusi.

Pravoslavné duchovenstvo jest zahrnováno ze všech stran spoustami han a potupy. Není třídy v ruském národě, která by nemetala bláto a špínu na bílé duchovenstvo (světské, na rozdíl od duchovenstva černého — mnichů), počínaje od té nejzanedbanější vrstvy lidu venkovského až po představitele a nositele kultury. Ba i sami biskupové nechovají se mnohdy k podřízenému duchovenstvu zrovna otcovsky.

A což uvědomuje si ruské duchovenstvo všechny útoky a veškero pohrdání? Snaží se ono odstraniti své nedostatky, pro něž jest tupeno? Staví se na odpor těm živilům, které jej strhují do tak smutného postavení?

Nikoliv!

Ono se k tomu všemu chová docela chladně. Ono hledí ještě své svědomí zahaliti před pádnými ranami těžkého obvinění. Jestli některý svjaščeník (kněz) nedovede utlumení hlasu svého svědomí a pozná svoji vinu, snáší bol svůj tiše bez reptání. Však ani tlumení výčitek svědomí, ani tiché strádání nepřispívá k odstranění zhoubných živilů. Tak jen duchovenstvo ještě více se zaslepuje, zatvrzuje, ještě více věřící lid sobě odcizuje. Seslabuje se, ubíjí se samo a tak stává se neschopno semknouti se v pevný šik a čeliti se zdarem vlastnímu nepříteli. Nedovede rozeznati, zda na něj útočí přítel či nepřítel — k oběma se chová stejně chladně. V osudné zatvrzelosti tráví svůj život a za žádnou cenu nechce změnití jeho způsob.

Veliké však nepravdělnosti by se dopustil ten, kdo by veškeru vinu svaloval jen na pravoslavný klerus. Vždyť nynější ruské bílé duchovenstvo jest jen konečnou výslednicí minulosti, nařízení církevních a statních — ono jest výplodem celého života na Rusi. Není možno si připustiti myšlenku, že by kněžstvo ruské, které prožilo tolik převratů v dějinách, které vydáno jest v šanc hříčce a choutkám mocných tohoto světa, mohlo se udržeti v původní své ryzosti a síle.

* * *

Výchova v ruských seminářích privádí kandidáty kněžství na scesti.

Mladík vstoupí do semináře, kde život svůj chce zasvětit Bohu a spásu věřícího lidu. Než záhy ve zdech seminárních pokryje jeho mladistvou duši plíseň moderního moru, která uduší každé šlechtné hnutí.

Odkud přivánul tento otravný vzduch?

S v. s y n o d svaluje veškeru vinu na vliv revolučních stran v Rusku. Semináře mají církev odchovávatí dorost kněžský. Plní však ruské semináře

Prameny: Stranník 1909, seš. VI.—VII. Výklad idey Cyrillo-Methódějské. Ad. Jašek. Velegradskij Věstnik II. 1—2. Revolution in Russland. R. Vrba.

svě poslání? Slouží církvi a žije se v nich dle předpisů církevních? Nikoliv! Jistý znamenitý ruský hierarcha slovy ostrými, ale oprávněnými charakterizuje semináře v Rusku, když praví, že by bylo prospěšným pro pravoslavnou církev, kdyby všechny ruské duchovní ústavy byly spáleny, rozbořeny až do základů a nikdy již se na ně nevzpomínalo.

„Již dávno pravoslavné semináře neodpovídají svému přísnému naznačení — vzdělávat totiž pastýře církve. Většina seminaristů nepřijímá svěcení, ale přechází na university; vnitřní řád seminaristů též nutí přáteli si více lepšího, než co dokázaly nedávné nepořádky v žitomirském a psovském semináři. Hojnost zavržení hodných zjevů v životě duchovně-výchovných ústavů vyvolalo v tisku čilou výměnu mínění a slovný publicista Menšikov poukázal na správný způsob zbaviti se jich. Aby však se usídlil pořádek v ruských seminářích dle mínění Menšíkova, nutno, pokud jen možno, brzy strhnouti z nich polosvětský náter, čili jinými slovy přeměnití jich vnitřní řád dle vzoru seminářů katolických.“ („Věra i Žizň“ r. 1911, sešit 7.—8.)

Může býti vzorným knězem a pravým následovníkem Krista klerik, který do seminárního chrámu přicházíval s novinami, který po celou dobu služebožích pohodlně rozložen v lavici, klátě nohama zabýval se ve svých myšlenkách otázkami politickými?

Může býti věřícímu lidu zářivým příkladem zbožného a ctnostného života pastýř duchovní, který se na své svěcení nepřipravoval modlitbou vzdálen jsa ruchu světa, ale který poslední noc svého světského života prožil se svými soudruhy v hýření a který pak přímo z krčmy od pijatky šel ke svěcení?

Mohlo by se ještě mluvit o bombách, proklamacích, jimiž byly poskvrněny chrámy seminární. Mohlo by se ještě mluvit o vyplivnutích sv. Hostie, jiných a jiných výstředcích seminárního života v Rusku! Z toho jest patrné, že není možno mluvit o skutečném duchovním životě v takových ústavech, které jen na posměch se nazývají ústavy duchovními.

Když si uvědomíme, jak ruské semináře plní své poslání, nebudeme se diviti, že duchovenstvo jest úplně prosáklé světáctvím a že daleko se odchýlilo od svého vzoru — Ježíše Krista. Jen za takových poměrů může se odchovati v seminářích živel, jaký poznáme z následujících obrázků.

Na nádrazí v čekárně asi třicetiletý pop, oholený, s drahou cigarou v ústech, v jakémsi prapodivném úboru — polo kabát, polo rjassa (říza) — nenuceně se koří dámskému světu.

Venkovský svjaščeník, který stále jest opilý, jde do chrámu vykonávati bohoslužby. Než nešťastnou náhodou upadne přes práh, nohy se mu zapletou do rjassy a nemůže povstati.

Batjuška přijde do školy a posílá hochy pro vodu. Činí to ve škole, poněvadž doma mu matuška (manželka pravoslavného kněze) za žádnou cenu nedovolí pít vodu.

Hle, toť ovoce proticírkevního a nevěreckého ducha v ruských seminářích, kde místo pravých, horlivých a nadšených vyslanců Krista se vychovávají jen atheo-socialisti! Ti pak místo, co by měli šířiti v lidu nauku sv. evangelia, stávají se průkopníky revolučních snah. Neodcházejí ze seminářů s potřebným vzděláním odborným, proto nedovedou rozžehnouti v srdcích lidu pravou zbožnost a lásku ke křesťanství. Nevzdělanost v kleru, nevzdělanost v lidu — proto tolik sekt prozírá pravoslaví ruské.

Kandidát kněžství před vyšším svěcením musí se oženiti. Tu třeba na rychlo vyhlédnouti si dívku. Jezdí obyčejně po venkově se starším knězem a hledá si na farách nevěstu. Běda mu, chtěl-li by si vzíti za manželku dceru laika — hned se na něho sypou se všech stran spousty výčitek. Vždyť jest tolik popadjanek (dcer farářů), které na každého nastávajícího kněze pohlížejí jakoby jim právem náležel. Jestli se snad ženichu zalíbila mladší dcera a tu by si chtěl vzíti, ani to nemůže učiniti; neboť batjuška může dcery provdati jen podle stáří. Ani s vdovou se nesmí oženiti, to se přiči zákonům církve pravoslavné.

Po svatbě, která během několika dnů byla sehnána a po vysvěcení hned je poslán mladý kněz do odlehlé vsi, kde se octne pojednou v odloučenosti od celého světa. Malý kamenný kostelík, chatrná farní budova, kostelník většinou opilý, lid chudý a neuvědomělý, toť prostředí, kde má působiti až do smrti. Hned při své instalaci musí farníky napájeti vodkou, chce-li s nimi dobře vycházeti.

Brzy zaklepe na dvěře fary nevitáný host — bída. Peněz není, musí si tedy mladý pop vydělávati křty, pohřby, zpovídáním, zaopatřováním, exorcismy a jinými všemožnými prostředky. Tak obchází domy, objíždí osady, koná zehnaní, začez dostane něco peněz více však naturalii.

V Rusku na tisíce lidí za pramizernou práci bere veliké příjmy. Avšak kněz musí ve dne v noci pracovati, chce-li vyhověti povinnostem vloženým mu na bedra od státu a když má za svoji těžkou práci a námahu dostati nějaký rubl, i ten si musí soudní cestou vymáhati.

Poněvadž plat od státu jest mizerný, jest nucen ruský kněz rozmanitými prostředky sháněti potřebnou výživu pro sebe a svoji rodinu. Mnohdy pracuje na poli jako prostý mužik (sedlák). Velmi často spatří cestovatel po ruském venkově v létě „faráře v košili, v širokých lehkých nohavicích, na hlavě s velkým kloboukem se širokou střechou, kterak kráčí s popadjou vedle vozu, na němž táhne malý koník domů skrovnou sklizeň anebo primitivní hospodářské nářadí. Každý by v něm hledal mužíka, kdyby vlasy spletené v cop neprozrazovaly, že jest to sluha Páně“.

Pop své hospodářství obdělává stejným patriarchálním způsobem jako ten mužik, bez ohledu na pokrok v hospodářství. Nepředchází mužíka ani dobrým příkladem ani poučením. Ba naopak u popa se setkáme často ještě s větší liknavostí, nežli u mužíka.

Některý svjaščeník vede i obchod s vodkou s modlitbami, s padělánnými ostatky svatých, drazé si dá platiti za posvátné obřady. Mnohdy se i s umírajícím hrdluje o cenu za rozhřešení. Bída jej žene tak daleko, že naloží na vůz vydlužený od žida soudek vodky, jede do přifařené osady, tam chodí dům od domu, vykropuje příbytky a za to dostává obilí, mouku; vejce a j. Někde mu to dají rádi, jinde musí dar přijati s ústrky a výčitkami. Ruský mužik říkává: „Pop bere i tam, kde smrt je již syta“.

* * *

Mladý pop se zakaleným zrakem vrhá se do klidné hladiny vesnického života. Dvanáct let přípravy na kněžství prožil v pohodlí. Po vysvěcení odchází z hlučného města, od elektrického osvětlení, od ústředního topení do odlehlé vesnice, do začazené jizbice, odkud se dostane do města jednou za několik let a kam zprávy ze světa přicházejí jednou za dvě až tři neděle. Opouští vzdělanou společnost a odchází k lidem, jichž úroveň kulturní jest velmi nízká.

Obyčejně mladý svjaščeník hned na počátku nepozoruje na sobě rozvratného vlivu. Nepocituje ponenáhleho chládnutí ideálního srdce. Blaze mu, jestli po celý svůj život toho nepozná! Snad teprve stojí nad tmavým hroben jen na okamžik se mu kmitne před vyhasínajícím zrakem jeho minulý život v celé hrůze — život to pustý, neplodný. Mrazivé zá-
úpění pak jest posledním zábleskem tak pozdě probuzeného vědomí. Snad po několika letech svého působení procitne. Prohlíží sebe a své okolí, s úžasem pozná, že po tolika letech tak těžkého strádání nepřipoutal lidu k svému srdci. Pozná, že sám klesl do kału vesnického života, že stal se z něho — kněze — mužik, kulak (překupník) a pijan. Své poznání hledí zatlačití vodkou. V ní hledá záchranu před mukami zoufalství. Přirozená touha člověka, když k vyšším prostředkům se neutíká, přivádí obyčejně na tuto cestu. Odtud onen smutný zjev mezi ruským duchovenstvem: alkoholismus, samovraždy, suspense, odpadlictví...

Působení pravoslavného kněze na venkově jest spojeno s velikými obtížemi. Do jeho záležitostí se kde kdo míchá. Každý městský úředník, každý opilý strážník, každý písař a kulak chce, aby se mu otěc (kněz) kořil. Jest nucen tato individua velmi často u sebe přijímati, s úsměvem jim tisknouti ruce, s nimi píti a hráti v karty dlouho do noci. Den ze dne jej očekává stejný způsob života. Nuda a omrzelost dosahují nejvyššího stupně zejména za dlouhých zimních večerů, kdy vesnice jest odloučena od ostatního světa spoustami navátého sněhu. Myšlenka, že po celý život jej bude trápití dlouhá chvíle a jednotvárný život, že se musí usmívati na kulaka a celé večery hráti v karty s písařem, ubíjí v něm veškeru energii a touhu po práci.

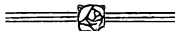
(O. p.)

J. Veník (Br.):

Rozloučení s radostí.

Jak tryskl, vzkvetl, rozvinul
květ kalich svůj, tak zahynul.
A s květem života jak půl,
ba víc, mých radostí se ssul
chrám pestře stkaný za máje
i s květným žitím u háje...
Dál k výši zírám, s úžasem,
jak se mdlým máje ohlasem,
jen zazní hájem zdobným zpěv.
To není pozdrav máje hudby, ta
již mizí, s květem mlčky dokvítá.
Má touha? — Zdáním jenom opita
se noří v dávný ráje vděk.
A vzlyká, jak by ne, když zpěv
i můj se končí, hyne věk.
Jsem na pobožnosti, již spíal
nás máj, jenž radost v hrudi vzňal.
Ta skončena a okamžik
již slední vnímá varhan vzlyk.

Hlídka cyrillo-methodějská.

Význam úcty k Panně Marii a modlitby pro sv. Unii. „Apoštolátsv. Cyrilla a Methoda“ přináší letos již ve více sešitech krásnou stat „Mariánská Družina a idea Cyrillo-Methodějská“. Autor, sám jsa pokorným, horlivým, pravým sodálem nebeské Královny a velkým přítelem sv. Unie, který touží, aby co nejdříve rozkol zanikl a Východ sjednotil se se Západem, jméno své zamlčuje; snadno však pozná ho každý z nás. — Vysvětluje nejprve, co jest idea Cyrillo-Methodějská, poukazuje na význam sv. Cyrilla a Methoda pro Slovanstvo, přechází na neblahý rozkol a jeho neutěšené následky; jest přesvědčen, že konečně dojde přece k želanému sjednocení, a to snad „i dříve, než důmysl se chvíle té nadá; zvláště pak může nás v naději té posilňovati jeden důvod, každému citeli mariánskému velmi potěšitelný, který jest zároveň s to, aby nás pro ideu Cyrillo-Methodějskou a její snahy pro sjednocení církevním ještě více povzbudil a nadchl. Důvod ten spočívá ve veliké pobožnosti rozkolnických křesťanů východních, hlavně pak Rusů k Panně Marii.“ Úcta tato má při díle sv. unie velký význam: „Při smutném stavu, v jakém udržuje rozkol naše bratry východní, jest potěšitelným a mile dojmajícím, že tyto od nás oddělení bratří uctívají velmi horlivě a vroucně Pannu Marii. Touto úctou k Panně Marii jsou východní křesťané i nesjednocení po mnohá staletí živým svědectvím proti protestantismu, kteří úctu k Panně Marii zavrhlí a proto též marně o získání rozkolníků pro vyznání své se pokoušeli. V životě východních křesťanů jest Maria Panna hlavní osobou. Tak velice jsou navyklí na uctívání Panny Marie, že toho, kdo ji nectí, nazývají bezbožcem, nevěrcem a nepokládají ho za křesťana. Úcta k Panně Marii jest považována u nich jako nejdůležitější důkaz víry pravé... V této pobožnosti jeví se jejich pevná víra s námi nejvíce společná. Pobožnost tato proniká celý náboženský život východních křesťanů. Prozetelnost Boží přes všechna nebezpečí se strany kacířstva a nevěry, přes všechny neblahé následky rozkolu, v němž po mnohá staletí žili, zachovala u nich tento převládající poklad sv. víry jako základ, v němž spočívá naděje jistá na konečné sjednocení církevní východu se západem... Dokud má západ i východ křesťanský společnou Matku, Marii Pannu, dotud jest ještě vždy naděje, že na přímluvu a pod ochranou její docílí se sjednocení obou církví; Maria Panna a zajisté zapomenou na své dítky na východě ve svém kdysi tak kvetoucím království, ona je též jistě přivede k jednotě víry ku skále Petrově.“ A poněvadž k vznešené, svaté práci sjednocení je třeba nevyhnutelně milosti Boží a skrze ruce a přímluvu nebeské Matky se nám všeho dostane, proto „všeobecně se uznává a klade důraz, že církevního sjednocení bude tím jistější a spíše docíleno, čím více bude se hledati v úctě k Panně Marii společný bod ku kříženému sjednocení a čím více se bude používatí právě úcty této jakožto mocného prostředku k jeho uskutečnění... Proto všichni ti, kdož chtějí zdárně pracovati na díle církevního sjednocení, konají je pod ochranou Panny Marie, odevzdávají své záměry, podniky, práce a námahy takměř do jejích rukou, v ni všechnu naději skládají a proto ji o zvláštní přímluvu vyzývají. Vroucí pobožnost a láska k Panně Marii jim dodává též síly a vytrvalosti v obtížné práci a získává hojného požehnání... Ostatní přátelé unie pak měli by je co nejvíce podporovati — stálou, vroucí modlitbou; zvláště my Čechoslované, Moravané, kteří máme v zemi své kolébku naší sv. víry, posvátný Velehrad, měli bychom v modlitbách za sjednocení předcházetí národy jiné, z nichž mnozí si zřídili za tímto účelem i zvláštní spolky; i obrací se ve zmíněné stati autor na naše Mariánské družiny, jichž účelem je též apoštolát, a horlivě vybízí je, aby se obeznámily s ideou Cyrillo-Methodějskou, která jest nyní velmi časovou, a modlitbou, jmenovitě ku své Královně a Matce, napomáhaly uskutečniti dílo sjednocení. Výzva ta platí zajisté v první řadě Mariánským družinám bohoslovců a kněží; než jest též velmi záhodno, by i ostatní bohoslovci toho nezanedbávali, všichni máme býti jednou horlivými apoštolý; a otázka cyrillo-methodějská jest nám přece tak blízká! Oblibme a zamilujme si ji již nyní a pamatujme v modlitbách (upozorňují na modlitby za sjednocení církevní obsažené na konci knihy „Mše svatá podle obřadu církve východní“) na tolik millionů svých bratří, žijících v rozkolu, a bychom to mu jednou naučili též náš lid! Je to velmi důležité; na III. sjezdu unionistickém se o tom také mnoho jednalo. — Sv. Panna o Maria, sv. Cyrille a Methodo, orodujte za nás a za naše bratry! H. (Ol.)

Doby, kdy církev pravoslavná koná modlitby za zemřelé. „Svatá a spasitelná myšlenka jest za zemřelé se modlití, aby svých hříchů sprostěni byli.“ (II. Mach. XII, 46.) Těchto slov jest pamětliva církev pravoslavná. Ona nejen lid vybízí, aby svými modlitbami a dobrými skutky pamatoval na zemřelé dle slov sv. Jana Zlat.: „Čti zemřelého almužnou a dobrými skutky“, — ale ona sama v jisté dny prikazuje svým kněžím konati pannychidy

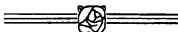
(zádušnice) za duše zesnulých. Pannychida značí vlastně trvání na modlitbách po celou noc, o čemž svědčí etymologie toho slova: $\pi\alpha\nu\nu\chi\iota\varsigma$ od $\pi\alpha\varsigma$ -vuž a $\chi\omega$. Název tento byl přenesen na zpěvy a modlitby za zemřelé. Pannychidy koná církev pravoslavná jak před pohřbem, tak i po něm. Činí tak buď třetího dne po úmrtí, poněvadž *S p a s i t e l* třetího dne vstal z mrtvých, neb devátého dne, aby duše zemřelého dosáhla v nebeské vlasti věčného pokoje skrze modlitby g kurů andělských, nebo konečně též čtyřicátého dne, ve výroční den úmrtí, v den narození a jmenin.

Církev pravoslavná ustanovila též určité dny v roce, kdy se konají pannychidy. Tyto dny se nazývají dny „rodičovskými“; jsou to naše Dušičky. Takový „rodičovský“ den připadá na masopustní sobotu (sobota zemřelých); je to sobota před nedělí zvanou „apokreo“ — sýropustná — naše quinquagesima. Církev vzpomíná toho dne věřících, kteří zemřeli následkem rozmanitých pohrom: v horách, na moři, ve válce, za bouře, hladu a kteří byli roztrženi šelmami. Tato památka zemřelých souvisí s následující nedělí „apokreo“, kdy se čte evangelium o posledním soudu. V pondělí neb úterý po prvé neděli velikonoční konají se modlitby za zemřelé na hřbitově. Totéž se děje v sobotu před nedělí sv. *T r o j i c e*, dne 29. srpna ve svátek stětí sv. *J a n a K ř t i t e l e*, tentokrát jen za vojny, kteří obětovali své životy za víru a vlast. Na dimitrijevskou sobotu, což jest sobota před svátkem velikého mučedníka *D i m i t r i j a S o l u ň s k é h o* (26. října), modlí se církev za vojny, kteří padli v boji s *T a t a r y*. Též v 2., 3. a 4. týdnu Velikého postu vzpomíná při bohoslužbách na zemřelé.

Pannychidy nesmí se konati v Hod Boží vánoční, pašijový (strastný) týden, v Hod Boží velikonoční a po celý následující týden (Pascha). O vánocích a velikonočích nesmí se ani pohřby konati. T. L. (Ol.)

Ku sjezdu velehradskému. Jako obyčejně byla i letos při naší Akademii a sjezdě velehradském vykonána sbírka, z níž jedna polovice (26 K) zaslána byla redakci „*S l o v . L u d o v ý c h N o v i n*“ do *P r e š p u r k a* na kulturní účely ujařmených bratří našich, druhá polovice věnována byla na slovanský seminář v *K a r a - A g a č i*. Redakci „*S l o v . L u d o v ý c h N o v i n*“ zaslán sběratelovi děkovný dopis tohoto znění: „Z toho srdca Vám ďakujeme za obnos 26 korún, ktorý ste nám zaslať ráčil celom tým, aby sme ho venovali na kultúrne pozdvihnutie nášho zaznaného ľudu. — Urobíme všetko dl'a Vášho pránia; budeme posielat niektorým do t m a v e j *T r e n č i a n s k e j* (stolice) náš časopis, to bude najlepšie. — Zdravstvujte!“ Tim vysloven též všem, kdož něčím přispěli, srdečný dík!

Sjezdů našich súčastňujú se také přátelé naši z jiných slovanských národů; ročními hosty bývají tu bratři *S l o v á c i*, kteří i letos se súčastnili. Přijeli i dva bohoslovci slovenští; *S l o v á k ů*-bohoslovců již po mnoho roků jsme mezi sebou neviděli, poněvadž jim bývaly kladený v cestu mnohé a mnohé těžké překážky. Letos však již neodolali, *V e l e h r a d* je přivábil svým velikým jménem, jehož se mu dostalo zvláště velkolepými a velevýznamnými sjezdy unionistickými; a kdo by též odolal? ! — I jim byl kladený překážky, leč touha spatřiti místo posvěcené kročejemi velkých apoštolů slovanských, viděti kolébku naší svaté víry překonala všechno: v noci přešli hranice moravsko-uherské a na *M o r a v ě*, na posvátném *V e l e h r a d ě* si oddechli, tam cítili se doma, volní, tam čerpali nadšení, velehrám moravský, nádherná svatyně velehradská je uchvátla. Tam před svatostánkem, tam před obrazem Panny Marie, před sousoším sv. *C y r i l l a* a *M e t h o d ě j e* žalovali svátostnému *S p a s i t e l i*, Královně nebeské a největším dobrodincům všech Slovanů své a svého národa strasti a bóly, utrpení a kříže, tam vroucně a dlouho prosili za svůj utiskovaný národ; ve svatyni bylo ticho, hluboké ticho tam zavládlo nikým nejsouc rušeno a z ticha toho snažné prosby a modlitby nesly se vzhůru k nebesům; bylo dojímavo patřiti na ně a pozorovati je! Od velkolepé, nádherné svatyně před odchodem svým z *V e l e h r a d u* nemohli se téměř odtrhnouti, odloučiti. A když konečně z ní vyšli, řekl každý: „Včilej mám na celý rok a vícej ako na rok dost síly, nič sa mi nestane! nebojím sa!“ — — Osvěžení, posílnění a povzbuzení jsouce opouštěli posvátný *V e l e h r a d*, místo všem *S l o v a n ů* m tak drahé, slibující, že se narok opět dostaví jistě — v počtu hojnějším... Bůh chraň a posiluj je, sv. *C y r i l l e* a *M e t h o d e*, žehnejte jim!... H. (Ol.)

Nekrology.

P. IGNÁT WURM.

Rud. Kotol (Br.).

Dne 4. října došla již ona téměř očekávaná smutná zvěst, že ztratili jsme navždy člověka velikého, posledního z oné slavné družiny, na jejímž praporu skvěla se dvě významná slova „Církev a vlast“, že odešel, aby už se nevrátil — W u r m. Zpráva ona zarmoutila kde kterého upřímného Čecha. Vždyť každý dobře chápal, co úmrtím W u r m o v ý m ztrácíme. Každý cítil, čím byl celému národu, o nějž nesmrtelných si získal zásluh. Třebas kněz, přece došel spravedlivého — ovšem zaslouženého — ocenění i u nepřátel církve, jejímž byl služebníkem.¹⁾

Devadesátí let téměř dožil se „stařeček“ W u r m, jak byl obyčejně zván od svých nesčetných přátel a ctitelů, kteří ho přímo zbožňovali a dětskou láskou k němu lnuli.

I g n á t W u r m spatřil světlo světa 12. července 1825 v K l o b o u c í c h u B r n a. Na radu lékaře, jenž doporučoval pro slabého a churavého I g n á t a změnu vzduchu, dali ho rodiče ke strýci do K r o m ě ř í z e, kde u P i a r i s t ů navštěvoval školu hlavní a dvě třídy gymnasiijní. Ostatní třídy dokončil v Brně.

Když pak absolvoval i filosofii, rozhodl se vstoupiti do theologie. Hlásil se tedy do vídeňského semináře, avšak přihlášku svoji na radu vlasteneckého kněze hraběte Tarouccy odvolal a byl přijat do alumnátu brněnského. Taroucca, který byl tehda kaplanem v rodišti Wurmově, zaséval do jeho srdce první zrnka národního uvědomění a vzbuzoval v něm zápal pro slovanství.

Jako bohoslovec bydlil Wurm mimo alumnát, poněvadž v budově nebylo dosti místa. V prvním roku již seznámil se s kroužkem Sušilovým prostřednictvím hraběte Tarouccy, který zatím přesídlil z K l o b o u k do B r n a, aby zde utvořil centrum kněžské strany Sušilovy. Byli to B í l ý, K a l i v o d a, T á b o r s k ý, K u l d a, T o m á š, Š i m b e r a a zvání byli i Š m í d e k a T ě š í k. Sušil toho času onemocněl neduhem očním a tu přátelé jeho se usnesli, že mu pro ukrácení dlouhé chvíle budou jeden po druhém předčítati. Tímto čestným úkolem byl pověřen i Wurm.

Hned první návštěva u Sušila způsobila u Wurma převrat. Sušil totiž dal mu k předčítání knihu českou, kterou však Wurm musil vrátit, poněvadž — jsa vychován německy, — neuměl česky ani číst. Sušil vzal tedy mlčky knihu německou a se slzou v oku mu ji podal. Ale tato slza hluboko se vryla do vnímavého srdce Wurmova a on si umínil, že nahradí, co zameškal. A úmysl svůj také provedl.

Na hnutí roku 1848 jevil veliký zájem. Po prohlášení konstituce Ferdinandem I. sestoupilo se četně vlastenců brněnských v kroužek a k poradám přibíral i Wurm, třebas ještě byl bohoslovcem. Politický obrát ovšem nelbil se vládním reakcionářům, kteří nepřejíce zejména svobodě lidu snažili se tajnými piklemi na všech stranách vyprovokovati lid k násilnickým činům, jež by jim pak poskytl příležitost, aby znenáhla svobodu udělenou mohly odnímat. Když pak i ústavní sněm kroměřížský

¹⁾ Zajímavost v tomto ohledu je, že agrární „Selské Listy“ přinášejí dokonce podobiznu Wurmova a volají čest jeho památce.

7. března 1849 byl přes výstrahu poslanců násilnickým opatřením vlády rozpuštěn, dostoupilo všeobecné vzrušení svého vrcholu. I do alumnátu brněnského vnikl nový proud nespokojenosti a tu jest jen zásluhou Wurmovou, že se nestalo nic nepředloženého, výstředního, což by bylo mělo v zápětí dalekosáhlé následky.

I jinak měl Wurm příležitost všimát si politických poměrů. Bratr jeho Josef totiž byl zvolen poslancem na nově svolaný sněm zemský, a tu Ignát nelenil a horlivě seznamoval se se všemi potřebami a poměry veřejného života vůbec a českého národa zvlášť.

Národní přesvědčení zatím u Wurma rostlo a sílilo. Utvrzoval je zejména nepříznivý směr josefinismu, který slovanskému ruchu u bohoslovců vůbec nepřál; spatřoval v tom zjevu necírkevní novotářství. Význam pro Wurma měly v tomto směru ještě dvě události: výzva Palackého k Čechům, aby ignorovali sněm frankfurtský, a svatodušní sjezd slovanský v Praze (1849). Na popud Wurmův skoro všichni alumnové čeští působili na své příbuzné a známé v intencích Palackého a dosáhli toho, že do Frankfurtu nevolili.

25. července 1850 byl Wurm vysvěcen a poslán nejprve do Mutěnic na Slovácku, jež byly pokládány za stanici z trestu, jednak pro prazvláštní měry, jaké byly na faře, jednak pro zanedbanost osady. Než nový kaplan brzo si získal sympatie a práce jeho bývala vždy korunována úspěchem. S nadšením probuzoval u farníků národní vědomí, staral se o vzdělání mládeže školní i škoře odrostlé, dospělé pak poučoval o různých praktických věcech. Vůbec získal si všeobecnou příchyllost a lásku, tak že neradi ztráceli jej osadníci, když po roce odebral se do Dědic.

Dědice byly Wurmovi daleko příjemnější než Mutěnice. Nabyl zde záhy rozhodujícího vlivu, jehož využíval k dobrým účelům. Tak založil na př. obecní knihovnu. Národní uvědomění šířil v dalekém okolí, neobmezoval se jen na Dědice. Neúnavná činnost však zdolala beztoho chatrné jeho zdraví, tak že byl nucen odebrati se na léčení nejprve do Hošťálkova, pak do Val. Klobouk, kdež pobyl dvě léta. I na těchto místech stal se milým a vzácným.

Když ani žínčice ho neuzdravila, nabídnuto mu pohostinství děkanem Friebenem ve Vyškově. Wurm nabídku přijal a pobyl ve Vyškově až do r. 1859, kdy stal se na přání hrab. Tarouccy a Sušila správcem mor.-sl. polepšovny pro zanedbanou mládež v Brně, jejíž dosavadní spirituál Kulda odebral se na faru chlumeckou v Čechách.

Za svého brněnského pobytu seznámil se s djakovským biskupem Strossmayerem, jemuž byl doporučen za informátora o moravských věcech při zasedání širší říšské rady 38členné, svolané začátkem března 1860. V Brně redigoval též kalendář „Moravan“, který za jeho redakce nabyl zvučného jména.

Wurm nespokojoval se ovšem jen literární prací, byl činným i na poli organizačním. Všiml si horlivě zvláště dělnictva mužského i ženského, jež bylo sloučeno v jednoty.

R. 1860 ujal se myšlenky velehradské, pomocí svých přátel, hraběte Belcrediho a kníže Hugona Salma, uspořádal první pout na Velehrad k uctění památky sv. Klementa, založil „Matici Velehradskou“ a horlivě organizoval pro slavnosti velehradské, jež se měly konati r. 1863.

V politice postaral se v té době po vydání Schmerlingovy únorovky (1861) o alianci strany národní s konservativní historickou šlechtou pod

vůdcovstvím dra Pražáka. Po vypsání voleb byl zvolen do zemského sněmu moravského i do říšské rady za zástupce městské skupiny přerovské. Tím přirozeně přibýlo Wurmovi nesmírně mnoho nových úkolů, k jichž dosažení bylo mu třeba vynaložiti veškeré schopnosti a síly. Jako poslanec byl zván na různé slavnosti za hlavního řečníka — byl řečníkem zručným a neohroženým, — pořádál četné tábory; hájil houževnatě a svědomitě práva češtiny a postaral se o její uplatnění v úřadování. Na sněmu sešel se i s bratrem Josefem a společně s Belcredim a Pražákem založil stranu státoprávní. Poslancem zůstal až do r. 1891, kdy po vítězství mladočechů ustoupil s politického kolbiště do ústraní.

R. 1866 povolán byl z Brna za vikáře do Olomouce, kde jeho zásluhou hlavně nastala u konsistoře dosud výhradně německy úřadující národní rovnoprávnost.

V Olomouci nebyl nečinným. Stál vždy v popředí ruchu národního a podporoval prof. Havelku a tchána jeho dra Wankla při zřízení Vlasteneckého Musea, jež se uskutečnilo v roce 1885. Na Wurmovu radu věnovalo se Museum nejen účelům archaeologickým, jak původně navrženo, nýbrž zřízeno zvláštní oddělení národopisné, jehož chloubou je moravské vyšívání.

Již styk se Sušilem naučil Wurma oceňovati správně význam lidové vzdělanosti a lidového umění. Dobře vystihl, že lidová ornamentika, lidové vyšívání, národní kroje, písně, tance, národní filosofie tvoří esenciální část národní individuality, poukázal na jejich skutečně uměleckou cenu a všude budil o ně zájem. Jeho přičiněním pořádána v roku 1885 v olomouckém Museu prvá expozice moravských výšivek, brzo pak následovaly výstavy v Němčicích a Ořechově. Lvi podíl měl také na zdárném průběhu velkolepé výstavy národopisné v Praze r. 1891, k níž se sbíral ethnografický materiál dle jeho návodu.

Jako buditel zapsal se Wurm do srdce celému národu. Na svých kaplanských místech šířil vědomí o příslušnosti k národu i povinnosti z toho plynoucích. Na druhém sjezdu katolických jednot v Brně (1852) mluvil „o významu národnosti“ a očistil národně smýšlející klerus z podezřívání z nevlastenectví se strany hierarchie. Tím odstraněno všeliké pronásledování a příkoří dosud kněžím činěná. Staral se o zvelebení školství obecného i středního. Škol několik vděčí Wurmovi za svůj původ. I ženskému vzdělání přál; dle jeho názorů nemá se žena odlučovati dobře přiměřenému stanovisku kulturnímu.

Uznání patří Wurmovi-politiku. V politice měl vždy na paměti Sušilovo heslo „církev a vlast“ a všechna jeho snaha nesla se k tomu, aby oběma prospěl. Na sněmu moravském jest jeho dílem strana národně-konservativní, na říšské radě pak přistoupil ke frakci katol.-konservativní, již vedl hrabě Pergén. Wurmovi byla dobře známa pověstná slovanská nescvornost a proto stavěl se zásadně proti jakémoliv nové politické straně. V tom zašel tak daleko, že byl i proti utvoření strany katolicko-národní, již uznal teprve tehdy, až strany pokrokové přijaly do svých programů passus o vyloučení náboženství ze škol a až se mu ozřejmily názory sociální demokracie. Jako bystrý řečník osvědčil se v parlamentě zejména při jednání o zákonech interkonfessních. O pronikavém jeho rozhledu politickém svědčí i to, že byl vždy proti passivitě českých poslanců na říšské radě a že se zasazoval o politiku aktivní, pozitivní.

Wurmova činnost sociální a prakticko-národohospodářská nedá se prezíratí. Na jeho popud založena v Přerově záložna, první na Moravě vůbec; pak následovaly záložny v Kojetíně, Tovačově, Křelově, Slatěnicích a j. Také pivovar přerovský čítá jej mezi své zakladatele.

Pro sociální opravy jevil veliký smysl, jak o tom svědčí jeho řeč na sněmu o zlu kořalečním a jeho následcích, v níž upozorňoval již tehda na nutnost zřizovati asyly pro alkoholiky. Teprve po dvaceti letech vzata věc ta v úvahu. Na Moravě dosáhl uskutečnění zákona zdravotního, jež vláda zemským sněmům po sedm let marně byla předkládala. Tento úspěch Wurmu byl zvláště oceňován v kruzích lékařských.

Wurm byl jedním z nejlepších znalců otázky cyrillo-methodějské. Po prvé se dočetl o ní v „Blahověstu“ vydávaném Václavem Štůlcem a od té doby stal se nadšeným hlasatelem jejím. V tomto směru získal velice mnoho od slavného biskupa Strossmayera, jehož byl intimním přítelem a rádcem. Prostřednictvím svých politických přátel byl povolán za informátora nuncia Jacobiniho o slovanských věcech, za kterýmžto účelem byl přímo nucen obírat se otázkou slovanských věrozvěstů, což ovšem získalo mu takový věhlas. Po vydání slavné slovanské encykliky „Grande munus“ byl Wurm vyzván, aby účastnil se akce slovanské pouti do Říma, která pak rok na to (1881) stala se skutkem. Myšlenka o sjednocení Slovanstva u víře přešla Wurmovi do krve; on byl přesvědčen, že ideou cyrillo-methodějskou mohou Čechové nejvíce prospěti nejen sobě, nýbrž i všem Slovanům.

Zásluhy Wurmovy v každém oboru byly plně uznávány. Důkazem toho jsou různé pocty, jež mu byly uděleny. Tak jmenován byl radou biskupa Strossmayera, kons. radou olomouckým, assessorem konsistoře katol.-řecké ve Lvově, byl vyznamenán záslužným křížem s korunou a v jeho volebním okrese uděleno mu bylo mnoho čestných občanství. Nejlepší odměnou bylo mu ovšem vědomí poctivosti i svědomitosti a láska, jakou mu na jevo dávali ti, s nimiž přišel do užších styků.

Posledních dvacet let veřejného života se Wurm stranil, ač ze svého zátiší poměry veřejné se zájmem neutuchajícím sledoval. Nebyl ušetřen ani těžkých nemocí. Před několika lety byla mu amputována ruka a často byl operován na jazyku, až jazyková choroba byla příčinou jeho bolestné smrti.

Swice požehnaného života Wurmova sice shasla, ale památka jeho světlá mocně září, aby ukazovala odchovancům a pokračovatelům v jeho velikém, ideálním díle cestu.

Professor P. Alfons Sauer †. Zemřel dne 4. října 1911 ve věku 52 let jako katecheta-profesor VII. hodnostní třídy, nachladiv se asi o prázdninách v Milevsku v Čechách vy-pomáhaje svému bratru farářovi v duchovní správě. Dostal influenci, z níž vyvinul se zánět srdečnice a otrava krve. Rodištěm jeho jsou Kudlovice u Napajedel. Vysvěcen byl r. 1884 v Olomouci. Působil nejprve jako kooperátor v německé Nové Vsi ve Slezsku po 2 léta. Pak vyzván jsa od svých představených připravoval se na professuru středoškolskou z náboženství, a tak se stal professorem na c. k. česk. gymnasiu v Uher. Hradišti, kdež mimo náboženství vyučoval i zeměpisu, krasopisu, zpěvu; v pozdějších letech též mathematice, němčině v nižších třídách, a v VII. a VIII. logice a psychologii. Hned s počátku byl členem výboru „podporovacího spolku chudých žáků“, později poklad-níkem. Nejkrásnější pomník postavil si P. Alfons založiv r. 1890 základní fond onoho podpor. spolku; sám podporoval mnoho chudých žáků až 20 korunami měsíčně, jako vůbec všechny dobré snahy též hmotně podporoval. R. 1903 založil na Velehradě museum, ve kterém jest nyní již více než za 20.000 K pokladů národopisných. Postaral se o založení „spolku katechetského pod ochranou sv. Cyrilla a Methoda na Velehradě“ jenž

by se po případě mohl stát střediskem katechetů slovanských v naší polovině říše. Na přání svého arcipastýře sestavil modlitby a zpěvník pro studující středních škol. — Než k čemu vypočítávat snad všechny jeho zásluhy a dobré skutky, když ani nevíme, kolik obětí ho to vše stálo, s jak velkou láskou je přinášel? — a byla jistě velká. Dostalo se mu sice uznání též od světských i duchovních představených; nyní však si šel pro svou odplatu na věčnost — za vše, co dobrého a velkého vykonal. Tělem i duší Slovák milé povahy odpočine si ve Spytinově u Napajedel po boku svých drahých rodičů, ve slováckém kraji, který tak miloval.

H. (Ol.)

Dne 6. listopadu 1911 zemřel probošt kolleg. kapitoly Vyšehradské **Dr. Mikuláš Karlach**. Byl to kněz vynikající, jenž působil ve všech podnicích katolických. O. v p.!

Nové knihy.

Frant. Tischer: Paměti fary Jindřichohradecké. 1910, str. 311. V přítomné knize od vdp. Frant. Tischer, kníž.-arcib. konsistorního archiváře, jež jest zvláštní otisk z časopisu „Ohlas od Nežárky“, vylíčen obraz náboženských dějin rodného města autora, Jindřichova Hradce. S upřímnou láskou a na základě bohatých vědomostí, čerpaných z archivu Jindřichohradeckého, uvádí nás vdp. archivář v dějiny fary dob nejstarších, kdy působili v Hradci členové řádu německých rytířů, templáři a minorité, u nichž nabyl prvního vzdělání Tomáš ze Štítného, nejkrásnější zjev tehdejší doby. Dále líčí poměr pánů z Hradce k farářům, činnost františkánů a události pohusitské. Slovnitý znatel kulturní historie naší, univ. prof. Dr. Č. Zíbrt napsal v „Českém Lidu“ (str. 460) o knize p. archiváře: „Vážíme si studie Tischerovy proto, že obsahuje vedle pamětí historických o Jindřichově Hradci mnoho původních zpráv o Jednotě Bratrské, o hospodaření, o bibliotekách jmenovaných osobností, o literární činnosti jejich. Všeho toho si spisovatel všímá a tím dodává knížce, psané s nelfčenou láskou k rodnému kraji, významu širšího, než bychom podle názvu jen očekávali. Škoda, že kniha vychází vlastním nákladem archiváře Tischer jako otisk v malém patrně počtu a že tedy nepronikne tolik v kruhy všech, kdož se zajímají o církevní a kulturní historii jihočeskou.“

Hek.

„Aus Kunst und Leben“. Nová řada. Od Dra Pavla Viléma z Kepplerů, biskupa rothenburgského. Se šesti přílohami a 110 vyobrazeními v textu. Vydání III., velká osmerka. Herder, Freiburg 1911. Cena 6 Mk.

Dílo slovnitého autora Dra Pavla V. z Kepplerů vyšlo již roku 1906 jako druhá řada essayí „Z umění a života“. V krátké době za prvním a druhým vydáním následuje třetí, pro něž v nemenší míře platí veškerá doporučení, která přední listy přinesly. K nejtěžším a sporným problémům křesťanských dějin umění patří P. P. Rubens (1577—1640), jako náboženský malíř, a Raffaelovy Madonny. Obě kapitoly, které tato témata projednávají, patří k nejlepším, co bylo napsáno. Z předešlých vydání známá essay „Von der Freude“, která jako radostný velikonoční pozdrav „Mehr Freude“ rází si cestu do všech literatur — v češtině „Radosti více“, přeložil Čeněk Kalandra u Melichárka v Hradci Králové — jest vypuštěna a místo ní jsou tři pojednání „Duch a podstata křesťanské charity“, „Rodina a škola“, „Pius X.“. At vás autor provádí středověkem („Sv. Tomáš Aquinský v středověkém malířství“ — „Frýburský Münster“) nebo v jasné období italské renaissance („Raffaelovy Madonny“, „Raffaelovo Spozalizio“), do bohatých a svěžestí kypících Antverp k mistru Rubensovi, nebo do vzdušných, veselých prostor baroka a rokoka („Putování Württemberskými posledními klášterními budovami“) — všude prozrazuje se mistr péra a duchaplný znatel umění.

Velmi vkusně vypravená kniha ozdobena jest 6 přílohami a 110 vyobraz. v textu, vesměs to reprodukcce velice čisté a jemné.

Hek.

Dr. theol. et jur. Johann B. Haring, **Einführung in das Studium der Theologie. Graz 1911.** Verlag von Ul. Moser's Buchhandlung, str. 88. —

Spisovatel uvedené knihy, universitní professor ve Štýrském Hradci, snaží se svým stručným spisem uvéstí nastávajícího bohoslovce do nového jeho života a snaží

mu odpověď na mnohé otázky, které si sám studující klade (předmluva). Probírá pojem theologie a dokazuje její vědeckost a centrální postavení ve vědách (I.), připomíná, jaké podmínky se žádají od bohoslovce: patřičné předchozí vzdělání, povolání ku stavu kněžskému, pevná víra, mravně pevná povaha, zbožnost, střídmost (II.), podává krátký návod k rozumnému studiu (III.) poukazuje na vědecké semináře, o jejichž historickém vývinu a nynějších zřízeních se zmiňuje (IV.). V části V. probírá všechny obory theologické, jejich vzájemnou souvislost a zkušební řád. V přídatku ke knize uvádí veškeré výnosy ministerstva kulta a vyučování, starší i nejnovější, týkající se theologického studia, usnesení rakouského episkopátu o bohosl. studiu z roku 1901 a končí stanovami vědeckého semináře theol. fakulty ve Št. Hradci.

Knihla zasluhuje patřičného povšimnutí nejen u začátečníků, ale i u starších bohoslovců, kterým mnohé dobré pokyny její mohou jen prospěti. K. (Ol.)

Frohe Botschaft in der Dorfkirche. Homilien für Sonn- und Feiertage von Dr. K a r l R i e d e r. Herder, Freiburg in Breisgau 1911 (str. 278, cena 3 K 60 h).

Podnětem k vydání této knihy byl homiletický kurs v Ravensburku a účelem podati několik ukázek, jak by asi měla vypadati homilie dnešním poměrům a potřebám vyhovující.

Autor všechny přednesl před nečetnými posluchači ve venkovské německé vesnici, použil v nich šťastně celého Písm a s v. a poukázal tak na cesty dnes poněkud opuštěné, ježto jsou spojeny s velikými obtížemi. Celé Písmo sv., zvláště Starý zákon a listy svatého P a v l a, v dosavadních překladech je lidu na velmi četných místech nerosumitelné, proto si vzal autor za podklad svých homilií různá vydání biblických dějin, evangelické harmonie a parafrase listů sv. P a v l a a praví, že dosáhl takto velikého úspěchu.

Knihla tato nemá sloužiti pouze kněžím, nýbrž může býti též vhodnou četbou lidu pro nedělní odpoledne a přispěti k jeho náboženskému vzdělání. Reč jest jednoduchá, jasná, jde ze srdce k srdci; kazatel hleděl se postaviti mezi své posluchače a poznati jejich otázky a potřeby, aby je tak přivedl od přirozeného k nadpřirozenému, od pomíjitélného k věčnému a ukázal jim věčné pravdy ve veškeré jejich vznešenosti a vážnosti.—a. (Br.)

Z cest života. Povídky od Petra Kopala. Cena 1 K 30 h, poštou 1 K 40 h. V Praze. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla v Praze.

Náš K o p a l jest jako věkovitá lípa ... roste ... stárne: a pořádě vyráží nové a nové haluzky, listěčky. I při vysokém věku svém novými a novými pracemi literární náš Nestor obohacuje knihovny naše. Nejnovějším toho dokladem jest jmenovaný spis. V obraze prvním: „Krásná Apolenka anebo Prokletý hrad“ mimoděk vzpomínáme sobě na literární produkce kolem r. 1800. Tenkrát pro lid vydávány spisy, jako: „M e l u z i n a, M a g e l o n a, Velmi pěkná a pohnutelná a čtení hodná historie o nevinné souzené sv. pfalchraběnce G e n o v é f é“ atd. V slohu tom sepsán první obraz — lidová to četba! Podobně druhý, obraz: „Blíženky“. — Obraz třetí: „Jak se socínek napravil“ je docela moderní, sytými barvami podaný. Šířme všude!! N.

Zpráva velehradská.

Z P R Á V A

o pouti, schůzi a akademii bohoslovců českoslovanských konané dne 26. a 27. července 1911.

Podává jednatel „R. S.“ v Brně.

Je-li možno nazvati sjezd unionistický květem, jenž slibuje krásné ovoce, pak jistě jsou sjezdy bohoslovců stonkem, z něhož květ vyrůstá. A vyrostly sjezdy unionistické ze sjezdů bohosloveckých. Sjížděli se po mnoho let bohoslovci i kněží, by se nadchli k budoucí práci a promluvíli

o potřebách Církve svaté. Znali touhu církve, jež chce k sobě celý svět připojit, a viděli, že celý východ je odtržen, přiložili ruce k práci a již od té doby mnoho bylo vykonáno. Ozařuje-li idea tato stále Velehrad, zářila letos zvýšenou silou o našem sjezdě v blízkosti sjezdu unionistického. Ve světle tomto stal se sjezd náš tím skvělejším a nezapomenutelnějším.

Odpoledne dne 26. července o 6. hodině ubíral se průvod za zpěvu písně „Ejhle svatý Velehrad již září“ a hlaholu velehradských zvonů z Cyrillky do chrámu Páně, kde nadšenou řečí uvítal všechny P. Strýhal T. J. na posvátném místě, povzbudil k zápalu pro ideu cyrillo-metodějskou, by již Prozřetelnost usplnila okamžik, kdy schnoucí větev Slovanstva zase se připne k jednotnému kmeni křesťanství, přijme obrození z něho a stane se mohutnou záštitou Církve, a vybízel k modlitbě, aby všichni jedno byli.

Po „Veni sancte“ a sv. požehnání zahájena akademie: slovanským sálem zazněl chorál „Svatý Václave“ a slavnostně naladil celé shromáždění. Dojem ten ještě zesílen byl vzletnou zahajovací řečí předsedy Literární jednoty bohoslovců olomouckých, ctihp. J. Petráše:

Každým rokem putují katoličtí akademikové a theologové k místu posvátnému všem Slovanům — Velehradu, by u hrobu sv. Metoděje nachdli se ku vznešeným ideám cyrillo-metodějským a to nadšení nesli dále do života. Nestáli by skvělý tento počátek, i v budoucnu nutno zůstati ideám těmto věrnými, budovati dále, kráčet za heslem: Pro církev a vlast! Vítá pak všechny přítomné: vznešené hosty, kněžstvo, akademiky a všechny, kdož jsou přáteli katolické mládeže a přišli se mezi ně osvěžit.

Do čestného předsednictva navrzeni: msgr. Epifan Šanov, biskup a apoštolský vikář soluňský, Arsenius Pallerini, opat z Grotaferraty v Římě a redaktor unionistického časopisu Roma et l'Oriente, Josef Allonti, Albánc hieromonach Sofronius Gasisi, Bulhar Metoděj Ustičkov z Fanarakiv Malé Asii, P. Herbigny T. J. z Paříže, ruský konvertita Fedorov, professor Urban z Krakova, rusínský farář dr. Mik. Malinák, mnich z kláštera Mostratliu Odřina v Turecku Pavel Christov, dr. Grivec z Lublaně, P. Horňáček ze Slovácka, kanovník Kyselka z Prahy, assessor Vychodil z Cholíny, zástupcové všech česko-moravských theologických ústavů, za spolky katol. akademické mládeže p. Smýkal, absolvent vysoké zemědělské školy ve Vídni, a pan Horký, technik z Brna. Volba předsednictva přijata se všeobecným souhlasem a nadšeným potleskem. Všichni pak přinášeli své pozdravy: mluveno tu bulharsky, rusky, rusínsky, polsky, albánsky, slovinsky, česky, francouzsky, italsky, řecky a jako mnohonásobná ozvěna bylo v jejich řečech heslo: ut omnes unum sint.

O 8. hod. schůze skončena a všichni se odebrali ku společné večeři k „Heroldům“, kde při přátelské rozmluvě a zpěvu národních písní uběhly téměř dvě hodiny. Po večerní modlitbě, jež byla o 10. hodině, zavládl noční klid.

Druhého dne (27. července) již časně z rána rozhlaholily se zvony velehradské zvouce k ranní pobožnosti. Slavná mše sv. sloužena byla odstupujícím předsedou Literární jednoty bohoslovců olomouckých dp. Alb. Odrazkou. — O ½9. hod. pokračováno v akademii, která byla zahájena Nešverovým sborem „Moravě“. Msgr. dr. Stojan vítá nové hosty z Haliče. Do čestného předsednictva byli ještě zvoleni Ant. Blahout, bohoslovec z Litoměřic a Ant. Gnidovec, bohoslovec z Lublaně.

Pozdravy vyřídili za bohoslovce zářebské ctp. Jesig, za královéhradecké ctp. Motálek, za brněnskou Ligu p. IngC. Horký a za „Lípou“ vídeňskou p. Jos. Smýkal, jenž líčí obtížné počátky studentského spolku „Lípý“. Jen veliké nadšení „pro církev a domovinu“ jej dovedlo stvořit a dovede jej i udržet.

Slova se nyní ujímá P. Fr. Jemelka T. J., aby promluvil o thematě „Činnost kněze ve spolkovém životě“.

(Pokr. př.)

Zprávy z jednot.

Z BRNA.

Ve všech odvětvích vědy, sociálního i politického života vede se boj proti církvi s neobyčejnou intenzitou, proto právem žádáno od jejích obhájců, by v každém z těchto odvětví se vzdělávali. A tato touha po vzdělání, a to samostatně, utvořila před mnoho lety naši „Růži Sušilovu“, a táž touha ji stále udržuje a dodává jí života.

I. schůzi dne 22.-X. zahájil sbor řízený koll. Hladkým Jelenovouskladbou „Láska k vlasti“. Koll. předseda pak přivítal všechny přítomné a promluvil o důležitosti svědomité přípravy na budoucí stav. K povinnému studiu čestně se řadí a neméně důležitost má práce v „R. S.“. Na to načrtl krátce dějiny „R. S.“ od jejího založení.

Jednatel podal prvou část své zprávy Velehradské. Do alumnátu přijato letos 88 bohoslovců (7 Němců), mimo to navštěvují přednášky 2 klerici O. C., 1 O. S. A., 2 O. Carm., v Germaniku studuje 1 bohoslovec. — „Růži Sušilovu“ řídí 8členný výbor, a to: Václav Navrátil (IV. r.), předseda; Josef Lepka (III. r.), jednatel; Adolf Břečka (III. r.), Jan Kalous (II. r.), Methoděj Lavička (II. r.), Lorenc (I. r.), Matějka (I. r.); knihovníkem domácí knihovny je J. A. Novotný (III. r.), jenž knihovnu vzorně spořádá; knihovníkem venkovským je Fr. Skoták (IV. r.).

II. — 29.-X. 1. Koll. Kalous (II. r.): Kněz a krásná literatura. 2. Jednatel podal 2. část zprávy Velehradské.

III. 5.-XI. věnována památce úmrtí Ignáta Wurma. 1. Sbor. A. Javůrek: Na Moravu. 2. Koll. Kotol (II. r.): Ignát Wurm. 3. Jednatel dkončil zprávu Velehradskou.

IV. 19.-XI. Koll. Šimka (IV. r.): Třetí česká pout do Lurd.

Pozdrav jednotám!

Jednatel.

Z OLOMOUCE.

Činnost Literární Jednoty od začátku škol. roku do začátku listopadu. S osvěženým duchem, zotaveným tělem a povzbuzení jsouce skvělými výsledky sjezdů v prázdninách konaných, avšak zároveň i horečným úsilím nepřátel v boji proti církvi sv., s novou chutí a nadšením počali členové pracovati v přípravě pro své budoucí působení. Všech členů jest letos 142.

Program plenárních schůzí byl tento:

I. 1. Zvonář: „Píseň sv. Vojtěcha“ (sbor). 2. „Zahájení činnosti Lit. Jednoty po prázdninách“ (předseda). 3. „Čtení a vysvětlení některých částí stanov“ (předseda). 4. B. Kašpar: „Hymna omladiny“ (sbor).

II. 1. B. Bulla: „Kdo za pravdu horí“ (sbor). 2. „Štefan Moyses, veliký biskup slovenský“ (Jan Hrubý, III. r.). 3. „Nad Tatrou sa blýská“ — slovenská národní (sbor).

III. 1. Fr. Vašák: „Ó, ty moj dom!“ (sbor). 2. „P. Ignát Wurm — buditel moravský“ (Fr. Boženek, III. r.). 3. B. Smetana: „Věno“ (sbor).

Jednotlivé odbory L. J. pracovaly s tímto výsledkem:

Odbor apologetický. V úvodní schůzi po prázdninách dne 11. října promluvil předseda na začátku: „Úkol náš je apologie kříže;“ na to četly se stanovy odboru a vytknuta práce v novém období pracovním.

Věřejné schůze byly dvě: 18. října: Ctp. Karel Gamba (II. r.) „Teleologický důkaz o jsoucnosti Boží“ a 8. listopadu: cthp. Josef Kovařík (IV. r.): „Zdali žil sv. Petr v Římě a jako biskup tamtéž zemřel“.

Důvěrná schůze dne 25. října: referát cthp. Františka Robenka (III. r.): „K otázce zla ve světě“.

Jos. Absolon, t. č. předseda.

Sociologický odbor pořádal v tomto období dvě veřejné schůze, na nichž přednášeli koll. Frant. Boženek (III. r.): „Má-li býti kněz sociálně a politicky činný?“ a koll. Matouš Urbančík (IV. r.): „O spolku sv. Vincence z Pauly pro dobrovolnou podporu chudých“. Na třech důvěrných schůzích referoval koll. předseda: „O našem programu a cíli“, „Právo shromažďovací: povinnosti předsedy schůze a zapisovatele“ a „O sociálním působení kněze — příkladem.“ (Rozhovor.) Celkem přihlásilo se a zapsáno 66 členů, z nichž jest 33 řádných. „Zdař Bůh!“ Jan Mlčoch, t. č. předseda odboru.

Cyriilo-Methodějský odbor. Po prázdninách přihlásilo se 20 členů. Dosud konáno 5 schůzí, z nichž 4 veřejné. 1. Účel odboru a přehled jeho dosavadní činnosti. (Předseda.) — 2. Rozkol církevní za Fotia. (Cthp. Křeháček III. r.) — 3. Pokračo-

vání v přednášce cthp. Křeháčka. — 4. Filioque (cthp. Koluch, III. r.). — 5. „Ut omnes unum sint. I. (Z přednášek o pokusech unionistických. — Předseda.)

Alois Jašek, t. č. předseda odboru.

Odbor literárně-historický. Činnost jsme započali důvěrnou schůzí, v níž naznačen nejprve účel odboru toho jak po stránce literár., tak historické, program další činnosti, načež přednesena hned úvodem krátká řeč: „Kde jest hledati původ a příčiny bludů a lží o katol. církvi“. V dalších přednáškách pak některé z nich vyvráceny: 2. „Blahodárný vliv náboženství Kristova na lidstvo zvláště v prvních dobách křesťanství“. 3. „Zásluhy církve katol. o vědy, umění, školství, dobročinné ústavy, průmysl, zrušení otroctví a vzdělání národů pohanských.“ 4. „Církev katol. a svoboda lidu. Řím — nepřítel? Jesuité (Koniáš) a česká literatura.“ 5. „Jak byla způsobena rozlučka církve a státu ve Francii; její následky.“ (Fr. Šmíd, III. r.) J. Petráš, předseda odboru.

Výsledek konkursu z minulého roku: Za práce odměněni: 1. E. M. Spisár („Sociální význam nedělního klidu“) 7 K. 2. A. Od ráž ka („Sv. Hostýn a bl. Jan Sarkan-der“) 6 K. 3. T. Loprais („Ze života pravoslavného duchovenstva venkovského“) 5 K. 4. Fr. Hrbáček („Křesťanská filosofie dějin“) 5 K. 5. J. Michalský („Příspěvek k snahám za sjednocení církve východní a katolickou“) 4 K. 6. M. Urbančík („Život sv. Vincence z Pauly a spolek sv. V. z P. pro dobrovolnou péči o chudé“) 4 K. 7. Ignát Kadlčík („Růže věnovaná Panně Marii“) 3 K.

Česká knihovna. Po dlouhá léta nařikali předchůdové naši na malou místnost, která byla vykázaná české knihovně. Až teprve když náš nejdůst. arcipetrý se postaral s neobyčejnou obětavostí o přístavbu semináře, určena byla pro českou knihovnu prostranná místnost v bývalé spárně „Dolní jelito“ zvané, v I. poschodí staré budovy. O vhodnou úpravu místnosti se postaral pp. oekonom P. J. Foltynovský, začal mu vzdáváme vřelé díky. Kéž knihovna v nové místnosti se bude zvelebovati každým rokem a v srdcích svého čtenářstva buditi lásku ke knize!

Z I. ročníku zvoleni do výboru pp. J. Beseda a Fr. Pilka.

Tom. Loprais, knihovník.

Nelze nám tu ještě mlčením pominouti, že přístavbou nové budovy seminární získala i L. J. místnosti ku konání přednášek, tak že s radostí hledí nyní vstříc další své činnosti, již se otvírá tím větší pole působnosti. Srdečné díky: „Pán Bůh zaplať“ vzdáváme za to vdpp. představeným, kteří i jinak, radou i skutkem, jdou ochotně snahám našim vstříc. — A tak spojenými silami a pomocí Boží doufáme, že dopracujeme se výsledku, který udává účel stanov našich: „buditi, siliti a pěstiti v bohoslovcích účinnou lásku ku kněžské práci pro církev a vlast.“

Bratrský pozdrav všem jednotám bohoslovců!

Jan Petráš, předseda Lit. Jednoty.

ZE ST. PAUL SEMINARY, 15. října 1911.

Kolegové a drazí krajané!
Ctihodní Páni bratři v Kristu!

Po přání kolegů-krajanů zaslám Vašemu ct. časopisu „Museum“ zprávu o založení českého kroužku ve zdejší centrální semináři, St. Paul Seminary v St. Paul, Minnesota (U. S. A.).

Podnět ku založení kroužku dal pisatel těchto řádků, který počátkem tohoto školního roku přijel z vlasti sem do Ameriky, by pokračoval ve svých theologických studiích ve zdejší semináři, máje působiti mezi svými českými krajany v diecesi omažské (Stát Nebraska). Tyž byl ve věčejší první schůzce kolegy-krajany zvolen předsedou českého kroužku. Členové kroužku jsou: Mrs Wiese, Tománek, diecese omažská; Mrs Prokeš, Kučera, Šac, diecese St. Paul, Mr Tony, diecese Chicago.

V dojemné, upřímné bratrské náladě konána první ustavující schůze kroužku v bytě kol. Prokeše. Úvodní slovo promluvil po svém zvolení předseda. Po příkladě kolegů anglicky mluvících, kolegů Poláků, Němců v našem semináři, kteří mají své spolky, sdružujeme se theologové čeští v „český kroužek“. Budeme v blízké době pracovati na vinici Páně mezi našimi krajany americkými. Naši krajané jsou zajisté hodni, aby se jim hlásalo slovo Boží ve správné řeči české. Proto nechceme zapomínati vedle důkladného studia disciplin theologických, které se nám zde přednášejí anglicky, jazyka českého. — V českém kroužku chceme sobě podati bratrsky ruce ku společné práci, vzájemně se poučující, povzbuzující v privátním našem studiu a v ideálních našich tužbách. Duši českého kroužku má býti: s pomocí Boží chceme se státi kněžími svatými, kněžími inteligentními. Českému lidu americkému k potěše a záchraně. —

Po úvodních slovech předsedových rozpredla se debatta. Ustanoveno, by v následujících týdenních schůzkách (konají se v sobotu večer) byly probány některé důležitější partie z dějin národa českého a podány dějiny literatury české 19. století. Poukázáno

na Novákovu knihu „Pohledy do života bohoslovců a kněží“, a přijat návrh předsedův; v následujících schůzkách některé části z knihy Novákovy přečti si o nich debattovati. Kol. Prokeš oznámil, že na jeho jméno dochází do semináře „Museum“ (jediný český časopis v semináři). Předseda požádán, aby do redakce „Musea“ dopsal a pokud možná navázal styky mezi kroužkem a milými krajany kollegy ve „staré vlasti“. První schůzka českého kroužku skončena, když ještě předseda zahrál několik českých národních písní na housle a k závěru přečetl dvě básně českého katolického básníka amerického, kněze Vránka, faráře v Omaze. —

Se srdečným pozdravem, doporučuje se do modliteb Vaších Frant. Tománek.

NB. „St. Paul Seminary“ jest vystavěn uprostřed velkého parku, těsně při břehu řeky Mississippi, úplně na konci města St. Paul. Sestává ze šesti budov: ve dvou z nich bydlí theologové a filosofové; budova, kde má byt rektor a professoři; budova, kde jsou posluchárny a tak zvaná aula maxima. Konečně velká tělocvična a též zvlášť postavená jídelna.

Mezi professory jest rektor Němec, 2 Irčané, 1 Francouz, 3 Slovinci a též 1 Čech, professor Žižkovský (exegese), pro svůj pěkný a jasný přednes velmi oblíben. Mezi theology a philosophy jest zastoupena v první řadě národnost Američanů, jen anglicky mluvících, pak přijdou Irčané, Poláci, Němci, Slovinci, Maďaři, Italové a Čechové. Čechů jest zde šest.

Přednášky rozděleny jsou na dvě sekce. Sekce nižší: 1. a 2. rok theologie, sekce vyšší: 3. a 4. rok theol. Přípravná studia filosofická, po 6 letech studia v kollegiu (naše gymnasium), trvají 2 roky. Žák přicházející z kolleje do semináře musí se podrobiti přijímací zkoušce z latiny, řečtiny, angličtiny a matematiky.

Přednášky letošního roku: Dogmatika: 1. sekce: De Christi incarnatione, (2. semestr) De Gratia; 2. sekce: Apologetika. Morálka: 1. sekce: De sacramentis, 2. sekce: De virtutibus — celkem 5 hodin týdně. — S. Scriptura a Historia ecclesiastica 4 hodiny týdně po 4 roky. — Pastorálka, Juss canon., Patrologia, Liturgia, Homilet., Ling. hebr. po 1 hodině týdně.

Duchovní život: Skoro všichni theologové chodí denně k sv. přijímání. — V neděli dopoledne kromě ranní mše svaté je o 9. hodině „high man“ — hrubá mše sv. Odpovědně o 2. hod. nešpory, po nichž některý z theolůž 4. roku má čtvrtodinnou promluvu a pak je svatě požehnání. — P. Spiritual má dvakrát týdně v kapli domácí exhortu. P. Rektor vysvětluje dvakrát týdně seminární pravidla a mluví o přípravě seminární k budoucímu stavu kněžskému. Třikrát týdně jest společná duchovní čtba v kapli. Ranní meditace koná se společně půl hodiny v kostele (mimo dvě domácí kaple máme uprostřed parku velký, krásný kostel). Puncta předčítá jeden z theolůž před večerní modlitbou, t. j. oznámí stručný obsah ranní meditace, ráno pak před mší sv. oznámí meditaci samu z knihy: Hamon's Meditations.

Spolky v semináři: The arch. grace literary society, St. Thomas, debating society, St. Paulus-Verein (pro něm. theol.), The St. Paul clerical total abstinence society, St. Stanislaus Kostka literary society (pro Poláky). My Čechové chceme letos založit „český kroužek“. Kollegové-krajané mě žádají, abych je uvedl poněkud do české literatury. Jsou plni nadšení a chtějí se co nejlépe připravit ku práci na vinici Páně mezi americkým lidem českým. Studovali, vyjma jednoho kollegu, pouze anglicky. —

Českých kněží dosud zdá se býti nedostatek. Tyto dny právě dopsal sem p. biskup z Chicago, že by potřeboval v nejbližší době českého kněze. (NB. St. Paul Seminary není seminářem pouze pro St. Paul arcidioecesi, nýbrž jest centrálním jakýmsi seminářem pro dioecese: Fargo, Helena, Duluth, Vinona, Omaha, Oregon, Chicago, Green Baj, Detroit etc., to jest: pro nejbližší vůkolní dioecese.)

Z PRAHY.

Nový 26. rok „Růže Sušilovy“ zahájen dne 19. října. S radostí patřili jsme, kterak záhy po obědě místnost družině vykázaná plnila se členy a novým dorostem. Schůzi poctili svou návštěvou též vsdp. představení, ředitel J. Řihánek, spiritual L. Groh a vicerektor Dr. J. Soukup. Pěvecký sbor přednesl krásnou „Modlitbu“ Bendlovu, na to promluvil předseda kol Kraus (IV. r.). Uvítav přítomné nastínil program své činnosti, kterou míní rozvinouti nastávajícího roku. Mile na přítomné členy působilo vystoupení vsdp. ředitele, jenž srdečnými slovy povzbudil k účinné práci a otcovsky přislíbil ideálními snahám podpory a ochrany. Četně navštívená schůze ukončena Bendlovým chorálem Svatý Václave, který přítomní stoje vyslechli.

II. schůze řádná konala se dne 26. října, na níž promluvil „Růží“ delegovaný zástupce na sjezd unionistů na Velehradě J. Pilát (III. r.) o průběhu letošního sjezdu, krátce nastínil vývoj myšlenky Cyrillo-Methodějské. Kol. Šimon (III. r.) a Štubart (I. r.) s vervou přednesli z Dvořákových Slovanských tanců číslo 8.

Před prvou schůzí plenární sešel se výbor, sestávající z kolegů: J. S. Hronka (III. r.), jednatele, F. Kováře (III. r.) pokladníka, Em. Pivničky (II. r.) zapisovatele, musejních knihovníků J. Samka (III. r.) a J. Bačtíka (II. r.) ku krátké poradě, při níž vzpomněl jednatel Hronka k posmrtnou vzpomínkou věhlasného Nestora družiny Sušilovy, zasloužilého kněze-vlastence, † Ig. Wurma a představil výboru nově jmenovaného předsedu Fr. Krause (IV. r.) a jeho koadjutora v knihovně, St. Gabriele (III. r.).

Bratrským jednotám srdečný pozdrav — oremus ad invicem! Jednatel.

Z HRADCE KRÁLOVÉ.

Literárně-řečnická Jednota naše ukončila správní rok 1910-11 (třicátý druhý rok svého trvání) valnou hromadou, konanou 3. června 1911. Na schůzi této schválena byla volba nového výboru na rok 1911-12 a vykonána volba nového předsedy a jednatele. Po prázdninách zahájila. Jednota činnost valnou hromadou, která se konala dne 14. října t. r. a jižúčastnili se téměř všichni členové Jednoty. Schůze zahájena zdařilým hudebním číslem, jež laskavě přednesl bohoslovecký kroužek hudební, který i mezi jednotlivými čísly programu ochotně účinkoval. Z obsáhlého jednání zmínky zaslouží proslov předsedy, referát téhož o letošním sjezdě bohosloveckém na posvátném Velehradě, dále debatta o časopisech, jež letos mají být odebírány atd.

Odbor sociologický konal první schůzi 18. t. m., na které jednatel odoboru navrhl vhodné a zajímavé thema k přednáškám, jež letos mají se konati, totiž: „O vývoji a dějinách našich politických stran“. O jednotlivých přednáškách těch, jakož i o činnosti Jednoty vůbec, podáme svým časem zprávy. Dej Bůh, aby zprávy ty mohly býti vždy uspokojivý a nám, členům Jednoty, ke cti. Jednotě naší v nastávajícím správním roce mnoho zdaru a od Pána milostí nejhojnějších! Jednatel.

Z LITOMĚŘIC.

A) Co se týče činnosti „Jednoty českých bohoslovců v Litoměřicích“ do konce studijního roku 1910-1911, konána další řádná schůze dne 15. ledna 1911. Po projednání různých praktických záležitostí přijat referát o výsledku petice, rozeslané po českém kléru litoměřické diecese pro obnovení a rozšíření privátní české bohoslovecké knihovny ve zdejších seminářích: na penězích se dosud sešlo 215 K, mimo to došly zásluky různých kompetentních knih.

Na mimořádné schůzi dne 22. ledna, jakož i na další schůzi dne 19. února rokováno hlavně o výběru knih, které by se měly do nové knihovny Jednoty zakoupiti; odhlasovány různé knihy odborné theologické, vzdělávací a belletristické.

Ve schůzi 26. února pokračováno v poradách o knihovně. Jednomyslně schváleny stanovy, které pro knihovnu vypracoval dosavadní místopředseda; zároveň zvoleni na základě přijatých stanov za funkcionáře knihovny kolegové p. Slavík (III. r.) a pan Pařík (I. r.).

Na schůzi dne 7. května projednávány více méně praktické záležitosti Jednoty, na př. dražba německých knih, příspěvek „Spolku pro zakládání katolických knihoven“, příspěvek na volby pro stranu křesťansko-sociální (15 K); zároveň jako třetí denník přijat časopis „Našinec“.

Ve valné hromadě Jednoty 21. května 1911 odstupující zasloužilý předseda pan Egert vydává počet ze svého úřadování; na knihovnu se sešlo celkem 318 K — příslušnou zprávu o tom, jakož i zprávu o vynaložení subskribovaného obnosu spolu s poděkováním uveřejnil časopis „Čech“ v únoru a v červenci (8. VII.) běžného roku 1911.

Novým předsedou pro rok 1911-1912 zvolen jednomyslně dosavadní místopředseda p. Holata, za místopředsedu kolega p. Pražák (I. r.).

V řádné schůzi dne 11. června zvolen akklamací za knihovníka p. Zelenka (II. r.) (za odstupujícího p. Slavíka). Se souhlasem vyslechnut návrh místopředsedy, aby se něco podniklo na zlepšení dosavadního postavení Čechů v litoměřickém semináři; ustanoveno, aby se tomuto bodu ve příští schůzi vyhradila zvláštní pozornost.

Na schůzi dne 25. června pokračováno v poradách ve smyslu předešlé schůze. — Předseda nastiňuje postup akce. Vyslechnuty došlé informace o postavení Čechů a Němců v seminářích pražském, budějovickém, králověhradeckém, a na základě některých návrhů předsedových zahájena debatta o specialisování našich příslušníků stran duchovního života, přednášek atd. Ustanoveno konečně, shrnouti jednomyslné požadavky a je všem členům definitivně předložiti, aby se záležitost tato pokud možná ještě do prázdnin pozitivně pojednala.

V neděli 9. července 1911 konána poslední závěrečná schůze Jednoty. Předseda podává zprávu finanční a referuje o došlé korespondenci. K pozvání na sjezd bohoslovců československých na Velehradě za Jednotu vysláni kolegové p. Bláhout (I. r.) a p. Makovský (III. r.).

K pozvání „České ligy akademické“ k sjezdu akademiků při „Všeobecném sjezdu katolíků v Olomouci“ se přihlásili 3 členové (pp. P r a ž á k, Z e l e n k a, U r b a n) jako účastníci dotyčného sjezdu.

Na základě významného dopisu osvědčeného vzácného příznivce Jednoty, dp. P. D u m k a, přijata s živým souhlasem výzva předsedova, aby se členové věnovali studiu slovanských jazyků, tak aby se po prázdninách v tomto smyslu s úspěchem mohlo pokračovati. —

Předseda oznamuje resultát obědňníku, poslaného v záležitosti již připomenuté akce na zlepšení našeho postavení ve zdejších seminářích. Zvolena dvoučlenná deputace, avšak pro nedostatečnost příslušných příprav musila tato záležitost býti odložena na rok příští.

Co se týče roku studijního 1911—1912, zahájila „Jednota“ svou činnost první řádnou schůzí dne 8. října 1911.

Po krátkém pozdravu a rekapitulaci stanov se za členy Jednoty přihlásili skoro všichni zdejší bogoslovci čeští (z 16 Čechů 15). Ačkoliv Jednota tak málo členů čítá, zůstal počet odebíraných novin a ostatních literárních publikací skoro vesměs při starém.

Co pak se týče opětovaných výtek „ospalosti, nečinnosti“ atd. — odmítáme je jako nekompetentní a budeme i nadále dělati, „co se dá“: tolik, co asi hrstka lidí bez pomoci vlivné protekce sama sobě zůstavená, za okolností tak málo příznivých může dokázati! —

Bratrský pozdrav ostatním Jednotám!

Antonín Holata, t. č. předseda.

B) Sociální kroužek. Věren svému programu, připravovati totiž své členy pro budoucí působení ve veřejném životě vůbec a na poli sociálním zvláště, zahájil svou letošní činnost o posvátnosti dne 15. října. Předseda kroužku kol. Frant. U r b a n (IV. r.) konal přednášku na thema: „Kněz a naše doba“, v níž poukázal na těžké postavení kněze v dnešní společnosti, jakož i na požadavky, které na něho klade moderní doba.

Ježto téměř všichni kolegové přislíbili svou součinnost v kroužku, jest naděje, že kroužek rozvine letos ještě větší a intensivnější činnost než léta předešlá.

Předseda.

IZ CELOVCA.

(Akademija slovenskih bogoslovcev v Celovcu.) — II. tečaj, 1. 1910-11. V drugem tečaju je štela „Akademija“ 21 članov in sicer 20 Slovencev in 1 Poljak. Bilo je devet rednih akademijskih ur. Govorniki in predmeti, o kterih so predavali, so bili sledeči:

Tovariš A. Nagelschmied: „Prva otrokova vzgoja v družini“;

tov. V. Razgoršek: „O gospodarskem vprašanju pri koroških Slovencih“;

L. Božič: „O stanovanjskem vprašanju delavskega ljudstva“;

F. Krašna: „O moči in vplivu judovstva v Avstro-Ogerski“;

A. Vauti: „Alkoholizem in duhovnik“;

tov. L. Viternik: „O boju proti alkoholu“;

tov. A. Intihar: „O lastnostih in delovanju duhovnika“;

tov. B. Wölfel: „Verska šola in njeni nasprotniki“;

tov. C. Kandut: „Ljubezen do rodne grude in naša mladina“;

tov. V. Malej: „O pomenu ljudskih vseučilišč na Danskem“;

tov. J. Rauter: „O vzrokih izseljevanja iz zilske doline“;

tov. M. Kusterle: „Vpliv nedeljskega praznovanja v socialnem oziru“;

tov. V. Brožek: „Motivi za socialno delo na Koroškem“.

Člani „Akademije“ so bili vsi slovenski bogoslovci in so se udeleževali z zanimanjem akademijskih ur. Po posameznih govorih je bila redno živahna debata. Posebno gre hvala pokrovitelju „Akademije“ mil. g. prelatu dr. M. Ehrlichu, ki se je s toliko vnemo udeleževal vsakokratnih razgovorov. Petje in tamburanje v akademijskih urah je oskrbel pevski oziroma tamburaški zbor. Kakor kažejo predavanja, je nudila „Akademija“ članom dosti koristnega in tudi priliko izobraževati se v materinščini, katero si moramo prisvojiti izključno z lastnim, zasebnim trudom.

Naša slovenska knjižnica — ki jo moramo Slovenci popolnoma sami vzdrževati — se je zopet pomnožila in šteje sedaj že mnogo čez 1700 del, med temi tudi lepo število čeških, poslskih, ruskih in hrvatskih. Razun tega imamo v svrhu izobrazbe čez 20 časopisov.

Odbor slovenske „Akademije“ je bil tudi v II. tečaju šolskega leta isti kot v prvem: predsednik tovariš J. Starc; tajnik tov. B. Wölfel, blagajnik tov. V. Razgoršek; knjižničar tov. L. Božič; urednik našega lista „Bratoljuba“ tov. V. Vauti.

Bratske pozdrave!

V Celovcu, dne 25. rožnika 1911.

B. Wölfel, tajnik.

Rozmanitosti.

Kněz a tisk. Chce-li kněz se zdarem svůj pastorální úřad vykonávat, musí znáti nebezpečí, jež den ze dne více ohrožují víru lidu. Jedním z největších je rozhodně církví nepřátelský tisk. „Ani lid ani klerus nechápe významu tisku,“ řekl výslovně sv. Otec Pius X. A je to tak nutno pro kněze, aby chápal ono nebezpečí. Oč je nepřátelský tisk silnější katolického a jaký nepoměr je mezi počtem odběratelů na obou stranách! A spoustou časopisů svých tak nesmírně rozšířených hlásají úhlavní nepřátelé katolického lidu nenávisť proti křesťanství, nevěru a svobodomyslnost, jimi dovedou vyvrátí církví katolické milliony nesmrtelných duší. A jak má církev paralyzovati toto hrozné působení nepřátelské? Opět jen přísné organizovaným bojem proti špatnému tisku! A kdo je více povinen hájiti a zachraňovati nesmrtelné duše než klerus? S nasazením všech sil vystupovati proti špatnému tisku je zajisté z nejdůležitějších jeho povinností, neboť proti nikomu jinému není veden boj ten intensivnější a vytrvalejší než proti katolickým kněžím. Zástupce náboženství a tím i náboženství samo vydati v posměch a vyvrátí ho ze srdce lidu, to je hlavním cílem tohoto boje, a tím právě toto nebezpečí je vážnější. A jak může kněz, a řekněme částečně i bohoslovec, uplatnit se v tomto směru? Budiz to položeno několik rad:

Kněz budiz činným při nějakém katol. listě, podáváje zprávy o nejnovějších místních zajímavých událostech, a to rychlé a pravdivé, nebo o umění a pověstech a zvycích lokálních atd., neboť to je mrtvý kapitál, který se má tiskem státí majetkem obecným. Podporuj katolické organizace tiskové, špatné časopisy odstraňuj a nahraďuj dobrými a častěji kaž o nebezpečí špatného tisku a o požehnaném vlivu tisku dobrého. Předplácej katolické noviny a po přečtení nenechávej dobré noviny a časopisy bez užitku doma ležeti, nýbrž půjčuj je lidem, aby se poučovali. Dbej obzvláště na rozšiřování dobrých listů ve veřejných místnostech, neboť mnohý hostinský svobodomyslný by nepředplatil katolický list, avšak dostane-li ho zdarma, rád ho nechá vloženy, a tím navykají hosté na četbu katolických listů. Snaž se v obci své, pokud možno, rozšířiti eo nejvíce dobré četby, zvláště jeví-li se v obci větší touha a potřeba četby. Na cestách a výletech učíš si zásadu v každém hostinci, kde hledáš občerstvení, žádati hned při svém příchodu katolický list a zůstatí v ohledu tom nepovoleným. Žádej katolické listy všude na nádražích, v trafikách, u hořčic atd. Hleď získati katolickému listu co nejvíce annonci! Bez nich nemůže dnes žádný list existovati. A tato finanční podpora jest již nejdůležitější, a kněz tu může velmi účinně působiti, když se při kupování odvolává na inserty v katolických listech; když při placení většího účtu učiní podmínkou dalšího objednávání inserování v katolických listech; když od každého agenta žádá výkaz insertů firmy jím zastupované v katol. listech a odmítá každého, kdo se jimi nemůže vykázati; když k podobnému jednání hledí nakloniti i obchodníky ze své osady; když při objednávce ceníků dotazuje se firmy, ve kterých listech stále inseruje; když firmě, jež stále v katol. listech inseruje, vysloví své uznání! Hleď v přátelských kruzích rozšířiti co nejvíce pochopení pro význam tisku, a dopustil-li se katol. časopis nějaké chyby, tož aspoň veřejně ho nehaň, nýbrž redakci soukromě upozorni a redaktorům vyslov pochvalu a uznání za pěkné články! Takovým způsobem může jednotlivec velmi mnoho vykonat, zvláště u nás za našich poměrů. Jen porozumění a trochu dobré vůle!!

(Die. D. Dietrich a O. Prem. v časop. „Theol.-prakt. Quartalschrift, —čk—
Linz 1911.)

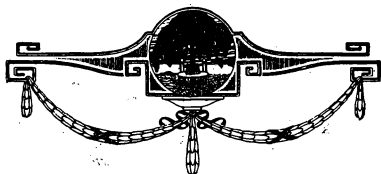
Dědictví sv. Prokopa. Letošního roku je tomu padesát let, kdy vznikl v Praze spolek, jenž účelem si vytkl vydávati bohovědné knihy pro duchovenstvo v jazyku českém sepsané Podnět k zřízení takového spolku vyšel na sjezdu katolických jednot v Praze roku 1860 konaném, od kněze-buditele K. A. L. Vinařického. Vypracovány stanovy a předloženy k církevní aprobaci s poukazem, že spolek vzniká ze skutečné potřeby, neboť toho vyžaduje čest vzdělaného národa, aby měl vlastní literaturu bohosloveckou. Zadaného schválení církevního došel spolek 1. května r. 1861 a brzy na to 22. června téhož roku i světského. Prvním starostou nově ustaveného spolku pod názvem „Dědictví sv. Prokopa“ stal se velezasloužilý K. A. L. Vinařický, jenž vynikající účast měl též při založení „Časopisu katolického duchovenstva“ (od r. 1828), který sám po letech zase obnovil a spolu s Drem K. B. Borovým redigoval. Nyní starostou Dědictví jest vsdp. prelát Dr. Josef Tumpach, kanovník vždy věrně metropol. kapitoly u sv. Víta. Nákladem Dědictví vydána řada věcných děl, z nichž mnohé trvalou cenu mají, tak na př.: Sušilův Nový Zákon, Dra. Borového: Antonín Brus z Mohelnice, Krásný: Sv. Prokop, Dra. Pecháčka: Zpovědnice (II. vyd.), Šauera z Augenburku: Paedagogika, nádherné dílo Dra. Podlahy a Šittlera

„Chrámový poklad sv. Víta v Praze“, Dra Sýkory: Úvod do Písma sv. Nového Zákona, Dra Sedláčka: Žalmy, Kniha Soudců a j. v.¹⁾ Za příčinou letošního jubilea založení chýstá Dědictví sv. Prokopa větší podíl, který obsahovati bude tři knihy, jichž prozatím slovutné autory prozrazujeme, jsou to p. t. vsdp. Dr. Tumpach, Dr. Podlaha a Dr. Smolík.

Pro informaci uvádíme ze stanov následující odstavce: § 7. „Řádným členem stane se, kdokoli složí 80 K buď najednou nebo ve čtyřech po sobě jdoucích letech (po 20 K), nebo i (za mimobýdných okolností) v menších částkách a v době delší. Za to podělován bude až do svého úmrtí vždy jedním výtiskem knih každého roku nákladem téhož Dědictví vydaných.“ — §§ 9—16. „Kdožkoli první část vkladu odevzdá, nabude již práva k účastenství a k vybírání knih vydávaných; kdo by však po dvě léta upsaného základu zapravovati zanedbal, pozbývá práva k odebírání; nabude ho však, jakmile náležitě doplatí.“ „Vklady složené jsou jménem Dědictví sv. Prokopa a nevracejí se ani pro nedoplatek, ani v případě úmrtí.“ „Každý kněz, jsa údem Dědictví, zavazuje se každého roku sloužit jednu tichou mši sv. za živé i zemřelé spoluúdy a dobrodince téhož Dědictví, pokud možná v oktávě sv. Prokopa.“ „Správu Dědictví vede výbor sestavený z 20 kněží. Přihlášky za členy a splátky zasílány buďtež pokladníku vsdp. Janu Řihánkovi, Praha I., čís. 190., jenž vyřizuje též objednávky knih pro bohoslovce. Všecky ostatní objednávky, jakož i expedici podílů obstarává knihkupectví B. Stýbla v Praze - II. Za vydání knihy platí se 12 h. Starší knihy se prodávají se slevou 50% vyjímaje spisy Sušilovy, „Chrámový poklad sv. Víta v Praze“ a čtyři poslední podíly, při nichž sleva obnáší 33%, a to pouze pro členy.

Kolegové! Přistupujme hojně za členy a zvláště letošního roku pro Dědictví sv. Prokopa jubilejního oslavmež padesátileté trvání veledůležitého spolku tím, že každý — pokud možno — přihlásí se za člena. Sursum ! Hek.

1) Úplný seznam viz na obálce každé knihy.

Jan Šanda (Č. B.):

Legenda o svatém Františku z Assisi.¹⁾

(Ctihodnému příteli p. Františku Brabečkovu, bohoslovcí IV. ročníku
a předsedovi apologetické jednoty »Jirsák« věnováno.)

Se zápalem v prsou velkým
šířit stále jméno Krista
šel František do Bevagna,
aby hlásal slovo Boží.

Stromy kvetly podél cesty
a František chválil Boha,
jenž tak mnohé věci stvořil
ku potěše lidských očí
v lásce k tvoru zbloudilému.

Náhle ale stanul žasem,
neb na stromy, které v poli
poblíž oné cesty rostly,
slétlo hejno pestrých ptáků.

Podivil se světec dobrý
davům oněm nepřehledným.
Brzy se však vzpamatoval
a k soudruhům svým pravil:
„Sečkejte zde, bratři drazí,
a já půjdu kázat ptákům,
bratříčkům svým milým ptákům
kázat půjdu slovo Boží.“

¹⁾ Zpracováno dle Tiorettů.

Druzi kolem cesty sedli
a František vešel v pole
slovo Boží počna hlásat
ptákům, kteří v poli stáli:
„Bratříčkové moji, ptáčci,
vy jste velmi zavázáni
Stvořiteli Bohu svému
a vždycky Jej máte chválit;
dát vám Otec dobrotivý
volnost zlatou všude létat,
kamkoli vás srdce táhne.
Dal vám také oděv dvojitý,
dvojitý a i trojnásobný.

Aby druh váš nevyhynul,
On zachoval vaše plémě
a to v arše Noemově.
K přebývání vykázal vám
ty prostory neobsáhlé,
nad zemí jež v oblak vedou,
nad vodami v širém moři.

Kromě toho nesejete,
nežnete a Bůh vás živí,
a dává vám horský pramen,
byste žízeň uhasili.
Hory vykázal vám za byt,
údolí a krásné stromy,
abyste v nich bytovali,
v jejich stínu hnízda pletli.
A jelikož neumíte
ani přísti, ani šíti,
Bůh vás šatí dobrotivý,
vás i vaše děti mladé.

Tak vás tedy v lásce chová
veliký Bůh, Tvůrce světa!
Buďtež tedy, bratříčkové,
buďte Jemu za to vděční.
Varujte se nevďěčnosti,
hříchu toho nesmírného
snažíce se chválit Boha.

Když František takto mluvil,
ptáci všichni slétli s větví
opustivše staré stromy
k druhům v poli pojili se.
zobáčky své otvírali,
krčky k předu napínali
a peroutka roztažená
hlavičky své ukláněli

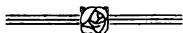
cvrlikáním děkující
světcí za tak krásná slova —
Velká radost hrála v očích,
v očích ptáků všeho druhu.

A František radoval se
spolu s ptáky znovu žasna,
jak veliký počet ptáků — —
divil se jich pozornosti,
přítulnosti jejich krotké
velebě v nich stále Boha.

A když bylo po kázání,
světec všechny ptáčky žehnal
křížem Pána Jezu Krista
a dovolil hejnu ptáků,
aby pryč se rozletělo.

Hned se všichni ptáci zdvihli
s podivnými zpěvy vzlétli
a dle kříže Františkova
na čtyry se dali strany.

Jedna část jich spěla v západ,
jedna k jihu zaměřila,
třetí zvolila si sever,
čtvrtá k jihu tratila se
— to Františku na znamení,
že též slovo mocné Krista,
od Františka obnovené,
mělo jím a jeho bratry
roznášet se celým světem . . .
— neboť bratři Františkovi
neměli nic jak ti ptáci!
Všecku naděj kladli jenom
v Prozřetelnost mocnou Boží,
životy své dávající
v obět za kříž svatý Kristův.

Socialní význam nedělního klidu.

Zesnulý již předchůdce králové-hradeckého biskupa Eduard B r y n y c h, svého času kaplan žlunický, započal řeč o socialní důležitosti dne nedělního humoristickým a velice případným přirovnáním, jež stojí za to, by bylo dáno do úvodu socialní úvahy téhož obsahu. Právil: „Vstupte, pánové, mezi náš venkovský lid a dožijete se častokráte i v nej-smutnějších chvílích případů rozmarňných. Muž leží nemocen horečkou neb zánětem plic a nemá chuti k jídlu, mladá žena jeho ráda by ho uzdravila, slyšte však čím. Takto as mluvívají takové ke mně: „Je náramně slabý, uvařila jsem mu nejtučnější slepičku s nudličkami, ale on nechce jíst, kterak pak se posilní, nebude-li ničeho požívatí?“ Dobromyslná sice, ale podivná doktorka, čím více jídla, tím více síly, toť její recept.

Takovou doktorkou je naše doba, doba náboženské lhostejnosti. Horečným chvatem domáhá se lidstvo blahobytu, a tu domýšlí se lhostejnost náboženská čím více práce, tím více peněz a tudíž i blahobytu. Starý, ale osvědčený lékař křesťanství učí: „Svěcení neděl neškodí, ano prospívá blahobytu vezdejšímu.“¹⁾ Slavení neděle záleží podstatně ve dvou povinnostech, především v klidu neb odpočinku od prací služebných a v obcování službám Božím. Tímto způsobem svěcena byla neděle od nejstarších dob křesťanských a v tomto smyslu káže církev sv. svěcení její věřícím dodnes.

Jak důležitý význam má svědomité plnění příkazu církve o svěcení neděle jak pro jednotlivce, tak i pro celou společnost, o tom z několika různých hledisek pojednám. Protože však dnes vliv zásad křesťanských na řešení otázky socialní se neuznává, nebude od místa, když poukážeme nejprve na význam svěcení neděle s hlediska čistě přirozeného.

Nikdo zajisté nepochybuje o tom, že prací vysílené tělo potřebuje vzpruhu, nemá-li tělesný organismus před časem podlehnouti. O tomto velenutném požadavku přírody dávno již pronešen byl úsudek se strany povolané a tím také rozřešena důležitá a do socialního života hluboce zasahující otázka. Na doklad uvedme jen, co o této otázce v novější době sociologové a lékaři prohlásili. R. 1873 „Švycarská společnost pro svěcení neděle“, založená 1861 v Ženevě, vypsalá cenu na pojednání „nedělní klid objasněn se stanoviska zdravotního.“ Vypsání ceny dalo podnět k napsání množství spisů, namnoze i od zarytých nepřátel náboženství. Spisovatelé všech spisů jednohlasně dokazovali, že klid a odpočinek ne-

Těchto pramenů bylo použito:

„Hlídka“ roč. XVII. 1900.

„Monatschrift für christliche Sozialreform.“ r. 1905.

„Stimmen aus Maria-Laach“. 30. 1886.

„Hauptfragen der christlichen Gesellschaftswissenschaft.“ Dr. Sigm. Waitz.

„Duch katolické obnovy“ 1907. s. 1.

„Dělnická otázka“ dle doc. Jana Šrámk a.

„Rerum novarum“, okruž. Lva XIII.

„Dělnictvo v boji za svá práva.“ (Rud. V r b a.)

„Staatslexikon“ I. B.

„Cathrein: Die Frauenfrage“ 1901.

1) Duch katol. obn. s. 1.

dělní je potřebný, ano nezbytný, aby zdraví a síly lidské na delší dobu byly zachovány.¹⁾ Podobným způsobem vyslovil se i mezinárodní kongres, který za světové výstavy pařížské r. 1889 byl konán. Výslovně podotýkáme, že kongres vyhýbal se úzkostlivě náboženské stránce otázky o svěcení neděle, ano ani ne o nedělním klidu, nýbrž že dal si název: „Kongres o týdenním dni odpočinku se stanoviska zdravotního a sociálního“. Také i zde konečný požadavek, jenž na kongressu byl vysloven, žádal nikoliv libovolný den odpočinku v týdnu, nýbrž klid nedělní. Bylo předčítáno více referátů a po každém z nich schválena řada resolucí, z nichž obsah nejdůležitější, na referát Dra A. Häglera z Basileje, zde uvádíme.

1. „Celý a společný den odpočinku v týdnu je nezbytně nutný pro tělesné zdraví; je podstatnou podmínkou, aby člověk zůstal schopným k práci, je zárukou hmotného blahobytu a mravního pokroku pro jednotlivce, rodiny a národy. . .

2. Pro všechny je povinností, aby všemožně ve veřejném mínění šířili a upevňovali přesvědčení, že vyplývá z toho užitek pro tělesné síly, zdraví a mravnost, zachovává-li se svědomitě pravidelný, sedmý den odpočinku.

3. Bylo by to velikým dobrodiním pro tisíce dělníků a blahodárným pokrokem v podpoře lidskosti a zdravovědy, kdyby bylo možno vládu, úřady a představené průmyslových a obchodních závodů pohnouti k tomu, aby považovali osvobození dělníka od práce každého sedmého dne za nutný zákon přírody, a tímto dnem odpočinku, pokud možno, neděli učiniti.²⁾ Nutnost požadavku nedělního klidu na zmíněných konferencích vyslovená snadno vysvitne, když blíže uvážíme, jak různé jsou obory lidské práce, které vyžadují úsilného napjetí síly pracovní. Napjetí nesmí býti trvalé, neboť má za následek ochabnutí a zeslabení, čímž člověk nejso pouhým mrtvým strojem, stane se brzy neb později k další namáhavé práci neschopným. Platí-li to o práci vůbec, platí to o práci tovární měrou tím větší. Práce továrního dělníka poškozujee soustavu nervovou, zne-možňuje mnohostrannou činnost svalů a zbavuje je tělesné a duševní činnosti; činí dělníka závislým na mrtvém stroji. Proto jako den střídá se s nocí, abychom se spánkem posilovali, tak těžko pracující člověk potřebuje sedmého dne odpočinku po šesti dnech práce, aby znova pookřál na delší dobu pracovní a nové chuti k práci si dodal. Jako tedy moudrý Tvůrce rozdělením dne a noci určil právě noc za pravidelnou dobu odpočinku po vykonaném díle denním, tak také může jen všeobecný svatý den klidu Bohem samým ustanovený, člověku poskytnouti úplného osvěžení tělesného i duševního. Můžeme tedy směle říci, že mezi silami člověka a šesti dny práce je jakás tajemná souvislost, kterou věda dnes jako zajištění skutečnost vysloviti může, jejížto nutnost však toliko velemoudrý Tvůrce přírody na počátku věcí mohl poznati a zákonem ji stnoviti. Plným právem možno tvrditi, že sedmý den jako den odpočinku je zákonem přirozenosti lidské. Všecky také pokusy, jiný než sedmý den určití za den posvátného klidu, selhaly. Francouzská revoluce, pravil shora zmíněný Ed v a r d B r y n y c h, za které vydán dekret, že není Boha, myslila, může-li měřiti na centimetry, hektolitory, dekagramy, že může i rok na

¹⁾ „Stimmen aus Maria Laach“ str. 4.

²⁾ Die soz. Frage beleuchtet durch die „Stimm. a. M. L.“ I. B. 4. H. s. 53.

dekády rozdělit a zavedla místo sedmého dne, desátý den k všeobecnému klidu. Francouzští sedláci ale té nové matematice nikterak rozumět nechtěli a světli svou neděli dále. Zprávy vrstevníků souhlasí v tom, že desátý den odpočinku se neosvědčil, a že dělník jak v městě, tak na venkově toužil po přirozeném dni odpočinku, po neděli. Chateaubriand shrnul ten výsledek v následující větě: „Víme ze zkušenosti, že pro dny klidu pátý den je příliš blízký, desátý však příliš daleký. Hrušovláda, která byla přece ve Francii všemohoucí, nedovedla docílit toho, aby rolník devět dní po sobě pracoval, poněvadž pracovní síla člověka, a jak bylo také možno pozorovat zvířete, pro takovou nepřetržitou práci nemohla vystačiti.“¹⁾ Právě dělníci žádali odstranění dekády. Ve své studii o nedělním klidu Niemeyer poznamenává: „Ze vskutku počet sedmi dní není jen morální, nýbrž i intelektuelní pravdou, učí starověký myslitel Pythagoras, který počtu sedmi ve všech tělesných věcech přiřítal význam kritický. Na poli lékařském lékař a filosof Kabonis vyzkoumal, že kolísání tělesné teploty, tohoto měřítko zdraví nebo nemoci, probíhá v cykle sedmidenním. Doba, ve které síla lidského těla jednotvárnou prací v povolání se vyčerpává a plnou přestávku vyžaduje, obnáší 6 dní. Sedmý rovněž v práci ztráven, způsobuje přepínání a tím i ponenáhlu zničení síly. Věnován-li je naproti tomu zotavení, ukazuje se tato síla jako záruka pro daleko větší vytrvalost, než je u neživého časem se opotřebujícího stroje. Tělo, aby se stalo choulostivým, stává se spíše otužilým, ano práce sama stává se prostředkem otužovacím a ukazuje se zdravější než zahálka.“²⁾

II. Když jsme si tímto osvětlili význam všeobecného dne odpočinku po stránce zdravotní, vytkneme důležitost oslavení neděle s hlediska hospodářského. Když si dělník delší dobu odpočine, s novou chutí pracuje, výkon pracovní je větší a práce také dokonalejší. Pouze dlouhá pracovní doba poškozuje výkon jeho tím, že se dostavuje únava a proto přirozeně práci odbývá. Ze vskutku zkrácením pracovní doby udělá dělník více než v delší době bez odpočinutí, toho důkazy podávají nám roční zprávy továrních dozorců, jak z Rakouska, tak z Německa a Švýcarska. Totéž dosvědčuje dr. Bráf: „Zkrácená doba pracovní měla sice všude za následek úbytek v množství výrobků, než tento byl jen okamžitý, neboť brzy bylo v kratší době pracovní více vykonáno než dříve v delší.“³⁾ Je ovšem pravda, že v závodech, kde výroba závisí více na stroji než na vůli dělníka, nedělním klidem zmenší se výroba, což však je opět jen užitečno se stanoviska hospodářského, poněvadž se takto omezuje nadvýroba a tím také hospodářské krise, které způsobují zánik menších závodů, za to však kapitál kupí se v jedné rukou. Nemálo poškozuje také menší dělníky mnohem citelněji než pracedárce samy, protože povstává větší konkurence pracovních sil, jichž následkem bývá snížení mzdy. Sám Proudhon prosáklý revolučními myšlenkami uznává svícení neděle za účelnou podmínku obecného i soukromého blahobytu.⁴⁾ Nejvýrobnější země jsou Anglie a Spojené Státy a snad už i Německo. Francie za to, jež již nyní má také jakýsi dosti

1) Christl. Sozialreform str. 406.

2) Christl. Sozialreform str. 405.

3) Staatslexikon I. B. s. 307.

4) Děln. v boji za svá práva. (Vrba.)

záhadný týdenní klid, ani zdaleka se jim nevyrovná, ač skoro zároveň s Anglií začala pracovat, kde průmysl se neobyčejně rozšířil. Londýn, středisko obchodu a průmyslu, je pověstný přísným zachováváním nedělního klidu. Feuilleton jednoho pražského listu¹⁾ přinesl zprávu, že na celém světě není nudnějšího města nad Londýn v neděli, ježto prý se tam na ulicích nic jiného neužítí než davy citelů Božích. Na důležitost posvátného ticha nedělního pro život národohospodářský již r. 1846 poukázal Th. Babington Macaulay (čti Mekóle), proslulý dějepisec a básník anglický. Po řeči jeho v parlamentě „o devítihodinné době pracovní a nedělního klidu“ mnoho bylo rokováno o rozvoji práce a průmyslu v Anglii za posledních tří set let a žádalo se, aby se rozvoj tento nezdržoval krácením pracovní doby. Macaulay pravil na to: „Za tři sta let našeho života padesát padlo na neděle, kdy se nepracovalo. Za posledních padesát let stali jsme se prvními mezi všemi. A tu přiznávám, že kdybychom byli pracovali i v neděli, nestáli bychom na této výši rozkvětu. Jest pravda, že padesát let ztráty znamená mnoho, ale padesát let nedělního klidu znamená ještě více. Právě odtud pochází, že nestali jsme se chudšími, nýbrž bohatšími, poněvadž jsme po mnoho století jeden den mezi sedmi od práce odpočívali. Den tento není ztracen. Zatím co píle ustává, zatím co pluh v brázdě leží, zatím co bursa mlčí, a z továrny kouř nevystupuje, děje se pro bohatství národů rovněž tak důležitý proces, který ve dny práce se uplatňuje. Odpočívá i člověk, stroj strojů, vyžaduje si nutně odpočinku, jinak není schopen čilé práce; odpočinkem obnovuje se tento živý stroj nejlhůtější. Proto rosteme a bohatneme. Nikdy nevěřím, že by to, co dělá národ silnějším a zdravějším, moudřejším a lepším, mohlo jej konečně učiniti chudším.“²⁾ Bude velmi užitečno, když si povšimneme ještě hospodářských neblahých a neutěšených poměrů, které vzaly svůj počátek právě v zanedbávání a znešvácní nedělního klidu. Písmo sv. líčí nám velmi jasné zhoubné následky liknavosti a ochablosti ve službě Boží u proroka Haggea v kap. I. v. 9.—II. Lid v zajetí tak nábožensky schládl, že nechtěl už ani chrámu v Jerusalemě dostavěti, když se navrátil, a tu Bůh ústy proroka zlořečí lhostejnému lidu vyčítavě: „Hleděli jste k více, a hle, učiněno je méně: a vnosili jste do domu a rozdmýchal jsem to: pro kterou příčinu praví Hospodin zástupů? Proto, že dům můj pustý jest, a vy pospícháte jeden každý do domu svého. Protož zabráněno jest, nad vámi nebesům. aby nedala rosy, a zemi zabráněno jest, aby nedala plodu svého; a povolal jsem sucha na zem, i na hory, i na pšenici, i na víno, i na olej, i cokoli vydává země i na lidi, i na hověda, i na všelikou práci rukou vašich.“ Neplatí tyto výčitky a kletby době přítomné? Namáháte se a sháníte jen pro dům svůj, dům můj však pustý. Vnesli jste do domu svého a já rozdmýchal jsem to. Zdražování potravin nouze o obydlí, lichva s pozemky a hrabivé podniky s domy. Rok od roku jak stoupají ceny ve všech odvětvích životních potřeb, mzdy a příjmy. Zdražování toto pohlcuje zisk z práce. Moc velkokapitálu působí na všechny způsoby lidského života nejvíce při všech dopravních prostředcích. Při všech téměř odvětvích lidské práce hledí se co nejvíce vyzískati. Trusty, kartelly mají na této světové lichvářské soutěži největší podíl. Tato tajná

¹⁾ dle časop. „Duch katol. obn.“

²⁾ Christ. Sozialreform str. 410.

Děi. otáz. (Šráme k.)

a přece zase tak veřejná moc velkokapitálu pracuje s velikými procenty na bursách, v bankách a spořitelnách a ovládá úrokovou míru a klesání peněz v oběhu a ssaje ze všech státních podniků zisk na útraty pracujícího lidu. Jmění těchto boháčů pořád vzrůstá bez námahy, ano stupňuje se nesmírnými podíly ze společného zisku. Pracující však lid na druhé straně stává se více poplatným těmto mocným a lopotí jen pro ně. Před desíletím řekl již V o g e l s a n g : „Kapitalismus ožebračil národy evropské a hospodářsky je znehodnotil. Nyní státníci a velkokapitalisté vytáhli za to k světovému hospodářství, nechávajíce za sebou ochuzené, hluboce nespokojené národy.“ Ve všech téměř kulturních státech jsou ohromně velké státní dluhy, jimiž státní moc dospívá v úplnou odvislost od mocných tohoto světa, kteří znemožňují ovšem i lehké zdanění vlastních důchodů. Šest dní máš pracovat; ale sedmého odpočívát, řekl Pán. Jaké jest nyní přikázání to pro náš pracující lid? Dříve pracovalo se šest dní pro sebe a také bylo možno z výtěžku týdenní práce sedmého dne žítí, nyní: sedm dní musíš lopotit a při tom strádat a odkázán musíš býti na to, co se ti dá jako mzda, podle nabídky a poptávky. Tážeme se však, jak pak to přijde, že pracující lid a vůbec kulturní národové v takovém otroctví octnouti se mohli? Patrně proto, že křesťanský mravní řád v hospodářském životě již nepanuje, a to proto nepanuje, poněvadž náboženství není veřejnou záležitostí, a není veřejnou záležitostí proto, poněvadž se opomíjí přikázání svčení neděle. V tomto smyslu platí slovo P á n ě : „Nemůžete dvěma pánům sloužiti, Bohu a mamoně; neboť buďto jednoho milovati budete, druhého nenáviděti aneb tohoto milovati, onoho nenáviděti.“¹⁾ Kde K r i s t u s nevládne a nepanuje svým zákonem, tam panuje mamon, hrabivost, sobectví, honba po bohatství s celou svou ukrutností a bezohledností, jaké jen člověk schopen je. Protestantský historik V o l f g a n g M e n z e l pravil jednou případně: „Kde se K r i s t u s přibíjí na kříž, tam potřásá lakotný J i d á š vždy plným mešcem.“ Kde se křesťanství z veřejnosti vytlačuje, tam vchází obchodní duch židovský, hrabivost a šalba na lov. Kdysi stál P á n a S p a s i t e l na hoře a pokušitel ukázal mu pozemská království a bohatství světa se slovy: „Všecko toto dám tobě, jestliže padna budeš se mi klaněti.“ Toto vám vše dám, namlouvá pokušitel stále znova a také nyní, opustíte-li B o h a a mi se pokloníte. Je to jedna z těch velkých lží, již celý svět podléhá. Neboť vy, lidé, nedostanete statků pozemských, opustíte-li B o h a, nebudete panovati nad nimi, nýbrž budete otroky mamonu, jestli křesťanství ve veřejnosti nebude panovati. Trest tento jest jedním z tak mnohých neblahých následků hospodářských, které se zrovna prýští z přestupování tohoto přikázání.²⁾

III. Poměry sociální nelze řešit s hlediska pouze přirozeného a hmotného, nýbrž mnohem více musí se přihlížeti k potřebám duševním celé společnosti a proto je význam neděle se stanoviska katolického tím důležitější. Bůh a svatý zákon jeho musí býti uznáván, a to jak v zákonech světských, tak také ve veřejném životě a pak teprve přirozenou cestou zahojí se rány, a celé tělo lidské společnosti se uzdraví. Bez náboženského podkladu nastane nikdy zlepšení rozháraných poměrů sociálních. Krásně to dotvrzuje papež L e v XIII. v okružníku „Rerum novarum“: „Bez

1) Mat. 6, 24.
Mat. 4, 9.

2) Hauptfragen der christlichen Gesellschaftswissenschaft. str. 14—16.

spolupůsobení náboženství a církve není východu ze zmatků socialních a poněvadž ochrana náboženství a správa církevních prostředků a síly její spočívá v rukou našich, tož mlčení mohlo by se zdát porušením našich povinností. Každým způsobem je v této důležité otázce nevyhnutelna také činnost a námaha jiných činitelů, míníme totiž panovníky a vlády, majetné třídy a zaměstnavatele, konečně dělníky samy, o jejichž osud se jedná. Avšak pravíme se vším důrazem: „Nepřipustí-li se církev ku platnosti, veškeré úsilí lidské bude marným, neboť církev je to, jež z evangelii hlásá poklad nauk, pod jejichž mocným vlivem utiší se spor aneb při nejmenším ztratí ze své ostroty a nabude jemnějších tvarů.“ Nábožensko-mravní význam svěcení neděle záleží v tom, že tento den všeobecného odpočinku upomíná člověka na jeho vyšší, nadpozemský cíl a nabádá k péči o statky duše, v nichž vlastně právě blaholidsťva spočívá. Člověk potřebuje kultury v pravém slova smyslu. Těmto potřebám vyhovuje jen tehdy, pečuje-li nejen o intelektuelní, nýbrž hlavně o náboženské a mravní své vzdělání, o zušlechtnění charakteru a vůle své ctnostným životem, jakož i o zdokonalení své, poznáním a uctíváním Boha. K tomu nejlepší příležitost skýtá neděle. Zabývá-li se člověk ustavičně pozemskými věcmi, pečuje-li neustále v namahavé a úmorné práci o potřeby vezdejšího života a při tom snad nikdy, snad jen zřídka kdy všedního člověka s jeho starostmi, zaměstnáními a pracemi odloží, musí poněnáhu v srdci jeho uhostiti se stav jakés lhotejnosti ke všemu vyššímu, ke všem věčným statkům, až konečně ovládne ho duch úplně svěťácký a on propadá náboženskému a mravnímu zdívočení. S takovým člověkem děje se totéž co s listy stromu, na něž po dlouhou dobu obcerstvující děšť nepadá. Listy pokrývají se prachem a pavučinami, žloutnou a konečně opadávají. Čím více člověk životu zevnímu se oddává, tím více život duchovní v něm pustne a uhasíná, zvlaště za našich dnů, kdy zhoubné vlivy k tomu směřující napomáhají, aby víra v Boha ze srdce jeho byla vyrvána. Jestliže světlo víry vyhaslo a každá jiskra naděje na život věčný ze srdce člověka vymizela, vrhá se s celou prudkostí nenasytné touhy na statky pozemské a hledí z nich co možná nejvíce požitku do sebe takřka ssáti. Jako hladový na pokrmy vrhá se člověk takový na statky vezdejší, aby touhu srdce svého po blahobytu a štěstí vrchovatou měrou ukojil, dříve než hodina smrti nadejde. Šťastným chce býti, nedoufá-li však ve štěstí a blaženost za hrobem, bude je hledati na zemi, a to takovým způsobem, který odpovídá jeho choutkám, obyčejně ukájení nezřízených vášní a zvířecích pudů. Otročí-li těmto, klesá dříve nebo později tak hluboko, že vyplňují se na něm slova žalmisty Páně: „A člověk, když ve cti byl, nerozuměl: přirovnán jest hovědům nerozumným a učiněn je podoběn jim.“ (Ž. 48. 13.)

Podobné poklesnutí nábožensko-mravní nehrozí pouze pracovním třídám, nýbrž i vyšším vrstvám majetným, protože mají mnohem více prostředků, aby vášním a nezřízeným náruživostem hověli. Uprostřed zevního lesku a pozlátka vzdělanosti může se člověk snadno státí dravou šelmou, jak toho odstrašující příklad podávají nám dějiny řecké a římské, zapomene-li ve své krvelačnosti, že má vyšší, nadpozemské určení. Kdy však se člověku živěji uvádí na paměť jeho nadpřirozený cíl, než právě v neděli, kdy velebný hlas zvonů, jako hlas a posel z nebe vyzývá ho, aby na chvíl aspoň odložil práce z rukou a pozapomněl na všední život, a krátko jen odpoutal ducha od hroudy zemské, povznese mysl k nebi a při-

pomněl si povinnost k Bohu a nesmrtelně duši? Poslechne-li člověk hlasu božího a přijde do chrámu Páně, tu mimoděk zalétá duše do výšin nebes k Bohu. Již zdi chrámu, na něž s úctou pohlédá, nevymizel-li ovšem všechny vyšší cit ze srdce jeho, a myšlenka na Boha, který neviditelnou velebou naplňuje chrám, již tyto momenty dodávají přítomným nových sil a mimovolně myslí na lepší svět. Což teprve bohoslužba sama? Kázání učí člověka, že má dny modlitbou začínati a končiti, že má v práci vidět úlohu od Boha jemu svěřenou a prostředek jen k časnému i věčnému životu. Učí jej v práci hledati čest, v námaze a obtíži štěstí, je-li chud, ukazuje mu, jak sám Syn Boží s ním sdílel týž trudný los a zajišťuje mu přednost u Boha před nespravedlivým boháčem. Kázání učí ho přihlížeti k prozřetelnosti Boží, která vše moudře řídí a spravuje a k našemu prospěchu obrací, učí ho doufati v lepší život, v odměnu věčnou po smrti. Posлуhač slova Božího naučí se v kostele ovládati, na úždě držeti nepokojný pud po štěstí, jenž zde na zemi nemůže býti nikdy ukojen. Naučí se hledati štěstí a spokojenost v Bohu, po němž vlastně nepokojné srdce lidské horoucně touží, a v němž jedině oblažujícího spočinutí dochází. Když slovo Boží takto rozehrálo srdce jeho, oběť nejsvětější nadlehčuje skleslou mysl, kterou útrapy životní krušily. Srdce puzeu jsouc zalétnouti k trůnu Božímu, čerpá zde z oltáře novou sílu a zmužilost. Spokojen, potěšen, posílen a duchovně osvěžen takovýmto posvěcením neděle, sahá člověk s novou chutí k tvrdé práci, jejíž jho až ke hrobu nésti musí, pamětliv jsa pokuty za hřích „zlořečená budiž země pro tebe. Trní a hloží tobě ploditi bude. V potu tváře své jísti budeš chléb, dokud se nenavrátiš do země, z které vzat jsi“. (I. M. 3. 17-19.) Kráčí takto od práce k práci, od naděje k naději, až mu dopráno odejít k věčnému odpočinku, k němuž všechny práce a naděje života směřují. Proto je neděle v pravdě dnem posvěcení. Velkolepě líčí L e v XIII. v okružníku „Kultura a církev“ velký význam neděle pro obhájení lidské důstojnosti dělníka: „Tím, že lidé drženi jsou úplně na hmotu, k ní zrovna přikováni a do ní pohřbeni, dusí se duchovní život v těchto obětech práce, která opět stala se pohan-skou, všechno, co člověka povznáší, co činí ho tím, k čemu ho Bůh určil, aby byl totiž králem tvorstva, dítkem božím, zatemňuje se před očima jeho a upadá v zapomenutí, a naproti tomu vše, co v člověku dríme v smyslném a zvířecím jeho pudu, beze všeho krocení sobě ponechává zůstává. Člověk stává se podobným nerozumným zvířatům. Dny Páně mohly by rovněž tak nazvány býti dny člověka. Tu setřásá malý člověk prach pole a dílny se svých nohou a dýchá volněji ve svém nedělním oděvu. Vzpomíná si, že Bůh ho nestvořil, aby věčně táhl jho hmoty, nýbrž aby byl pánem nad ní.“) V okružníku „Rerum novarum“ praví papež L e v XIII.: „Nedělní klid neznačí tolik, jako požitek lenivé nečinnosti. Ještě méně spočívá ve volnosti pořádku a pravidel a není též k tomu, k čemu si jej mnozí přejí, aby totiž žili v lehkomyšlnosti a rozpustilostech, aneb aby měli příležitost ku zbytečným výdajům. Klid nedělní je vlastně zdržováním se od práce, jež samo náboženství bylo posvětilo. Nábožensky posvěcený klid povznáší člověka z prachu vezdejšího života a obvyklé práce, aby jej povzbudil k vyšším myšlenkám; církev pozývá jej, aby se cítil jako syn Nejvyššího a jsa sobě vědom nejčestnějších svých povinností, účastnil se služeb Božích. „Pomni, abys den sváteční svétlil,“

¹⁾ Christ. Sozialref. str. 407.

tak promluvil Bůh ve starém zákoně, předepsav mezi přísná přikázání také klid sváteční. A klid tento těšil se vždy náboženskému, posvátnému rázu, již od svého přepočátku Stvořitelem založeného, jenž ve svém tajuplném odpočinku po stvoření člověka sám krásný příklad toho dal: „I odpočinul sobě dne sedmého od všeho díla, jež byl stvořil“; „i požehnal dni sedmému a posvětil ho“ (I. M. 2. 2-3.) Slyšme také, co praví, kteří nehledí na klid nedělní s hlediska náboženského, nýbrž čistě lidského a poslechněme, jak cení dalekosáhlý vliv jeho na život mravní. „Křesťanství národové vzdělání,“ píše Schauenburg, „mají obvyklý a slastný pocit nedělní doby, který se uplatňuje již při prvním ranním šeru nedělního rána a v jasnějším znění pozdravu dává se poznat, jakmile se v tento den sousedé a přátelé potkají. A tato veselá nálada trvá po celý den. Každý ví, že jí je povinován sobě a svému spolubližnímu, a také proti vůli jeho působí tato okolnost blahodárně a prospěšně na jeho jednání. Požehnání takto slaveného dne nedělního rozšiřuje se na celý týden a na celý život a bytost člověka“.) N i e m e y e r, který o celém problému důkladně pojednal ze stanoviska zdravotního, vidí ve svěcení neděle také základní pilíř mravnosti moderních národů vzdělaných. „Pohlédneme na ona místa, která jinými zvuky k sobě zvou, na chrámy, tu nepotřebujeme nazývání býti pravověrnými, abychom se cítili magicky přitaženi zvoněním zvonů, rovněž tak vážným jako melodickým. Poslechneme-li hlasu a vstupíme dovnitř, musí moc zvuku varhan každého úplně neotupělého dojati a mimovolně vpadne do společného zpěvu.“*) Zlatými slovy poukazuje na význam svěcení neděle zástupce pozitivní protestantské politiky sociální J. P r o b s t : „My stoupenci křesť. sociálního hnutí vážíme si zdravotní, mravní a hospodářské ceny nedělního klidu snad výše než jiní; neděli považujeme, přijde-li se všech stránek k svému právu, za vlastního sociálního reformatora, neděle přináší lidem závislým radost a zodpovědnost vlastního určení, vědomí důstojnosti lidské. Jak prospívá tomu, kdo jindy stroje obsluhuje, když v neděli může si říci, že vlastní stroj slouží jemu, že není otrokem. Ano míním, že jen tam je sociální hnutí, kde je neděle; v zemích nemajících neděle jsou jen revoluce otroků, ne však důstojný a klidný boj o nejvyšší práva. Neděle je nám mravní odměnou práce. Ochraňuje volné neděle, nejdále sahající záповěď nedělní práce, znovuzískání volné doby nedělní pro vyděděné, to jsou věci, jichž se jako skutečně a poctivě smýšlející křesťané nemůžeme dosti důrazně zastávat. Že vedle všeho jiného klademe důraz na význam volného dne pro péči o nejvyšší a nejsvětější statky, spočívá na křesťanském názoru světovém, který zastupujeme. Také statky víry chtějí býti společensky pěstovány, proto musíme mít svatou neděli. Dejte neděli duši, pak má také duše neděle, potom bude mít tento jediný den pro pravý pokrok a pro svobodu člověka tak velkou cenu, jako šest dní dohromady.“*)

(O. p.)

1) christ. Sozialref. str. 408.

2) christ. Sozialref. str. 409.

3) christ. Sozialref. str. 414.

Sacrificium Deo.

(Věnováno ku dni subdiakondtu.)

Vy obět Bohu; na oltáři
již srdce Vaše Bohu zadáno
a před trůn Pána v lásky září
jak kadidla dým čisté podáno.

Vám anděl druhem; Vaše služba
jest tam, kde serafů se kloní sbor;
ku Kristu pne se Vaše tužba,
ku Kristu králi zří Váš chvějný zor.

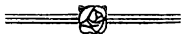
Již Kristus Váš jest; v blahém chvění
Váš čistý řad obléhá Jeho trůn
a Vaší lásky věčné pění
do hlasných před Beránkem bije strun.

Vy bílý květ Jste, čistý, svatý
na louce Krista vzrost' ten něžný květ;
zrosený krví, láskou spjatý
jásavý nebes pannen budí vznět.

Vy vůdci k nebi; na Vás čeká,
jenž v temnu nejistoty bloudí, lid,
a jemuž v propast krok se smeká
Vy v duše líti máte nebes klid.

Vy vojsko nebes; dáno heslo
a polnic mocný k boji víří hlas;
a kdyby vojsko vůkol kleslo,
Vy k boji dál budete zváti zas.

Vy obět Bohu; obět drahou
již na oltář Jste Pánu složili:
nuž spějte silni žití drahou
by věnec věčný Jste si uvili.

Vojenské hry hraničářské.

(Chorvatsky napsal Jos. Eug. Tomić.)

Překlad vzat je z historické povídky „Emin-agina lžuba“, jež patří k nejlepším pracím Tomičových. Děj spadá do rozbourané doby tureckých válek z počátku 18. století, kdy musili hraničáři — pohraniční strážci — stále býti připraveni k odražení nájezdů Turků bosenských. Nebylo-li zrovna bojů, znamenalo to pouze příměří, v němž si vojáci krátili a zpříjemňovali dlouhou chvíli rozličnými zábavami a hrami. A právě k takovému hrám vojenským vede nás stať, již jsem vybral z I. kap. jmenovaného díla.

Do vesnice Mašiče přibýlo deset švadron lehké bárské jízdy a těžkých kyrysarů, jež vedl podplukovník baron Miglio. Jim na počest uspořádal rešetarský plukovník Nikolaš Jugert, přítel baronův, národní slavnosti, hry a ke konci vojenské závody.

Co se překladu samého týče, nutno mi připomenouti, že jsem úmyslně překládal dosti doslovně ve snaze, abych co nejvíce přiblížil se slohu Tomičovu, prostému, klidnému, srdečnému, rázovitému. Celá práce v originále velice pěkně se čte.

„Je-li vám líbo, pánové, moji husaři uspořádají závody dle svého obyčeje. Aspoň budete moci viděti, jak oni jezdí a jaké mají koně. Ukáží vám něco, čeho dosud jste neviděli.“

Páni důstojníci ve stanu přijali s radostí návrh, zvědavi, ukáží-li jim ti hraničářští husaři, čeho oni posud neviděli. Sebravše mezi sebou hrst dukátů, jimiž by podělili vítěze, vyšli páni důstojníci ze stanu.

Setníci a vojvodí) hraničářští přistoupili k husarům a dali se s nimi do důvěrného a živého hovoru. I sám plukovník Jugert vmísil se do rozmluvy, a bylo patrné z jeho obličeje a pohybu rukou, že pobádá a povzbuzuje své lidi. Těm leskly se oči radostí i přáním, aby mohli co nejdříve dokázat cizím vojákům, že nejsou posledními v císařské vojsku.

Za okamžik, dva vsedlo na koně několik husarů, jichž úkolem bylo určití směr pro závody a lid vhodně umístit, aby se nikomu nic nestalo.

V prvním závodě mělo se ukázati, kdo z husarů jest nejlepším jezdcem. Nestáčí, umíš-li dobře jezdit, nýbrž je třeba, aby i kůň měl srdce a krev.

Nejlepší tři jezdci hraničářští vyrazili k zápasu. Jeden jel na ohnivém vraníku; druhý na čilém hnědouši a třetí na hrdém ryzáku s hvězdou na čele. Aby jim bylo při závodech volněji, svlékali se sebe dolamy²⁾, odložili zbraň a místo těžkých kalpaků³⁾ posadili červené čapky na hlavu. Koně měli bez sedla, pokryty jen obyčejnými červenými pokrývkami. Všichni tři husaři postavili se do řady a čekali, až se jim dá znamení k závodům. Jeden vojvoda zdvihl do výše pistoli: „Jedna, dvě, tři!“ a vystřelil. To bylo znamením. Husaři rozletěli se v tom okamžiku širokou loukou. Vyměřili jim pěkný kousek k běhu. První vyrazil ohnivý vraník, vyrazil tak daleko, že myslíš, druzí dva ho nikdy nedostihnou. Ale čím dál, tím víc ho dohánějí jezdci na hnědouši a ryzáku. Konečně ho dostihli a chvíli jeli všichni tři husaři zároveň. Voják, co jel na ryzáku, byl zuřivé povahy. Zachtělo se mu prvé slávy. Mávaje zběsile rukama a bodaje prudce koně ostruhami, předjel několik sáhů napřed. Ohnivý vraník byl už zemdlělý a zůstával stále více pozadu, kdežto bystrý hnědouš v pravdě potí se ještě ani nezačal. Letí jistě a pořád více se blíží podkovám ryzákovým. Okamžik, dva a už jej dohonil. Došlo do živého. Ještě daleko, co by puškou dostřelil a cíl je tu. Oba jezdci pracují vši silou, aby se

1) Vojvoda: důstojník hraničářský hodností pod setníkem, kapitánem.

2) dolama: druh pláště vojenského.

3) kalpak: plstěná čepice.

navzájem předstihli. I koně jakoby tušili, na čem jejich pánům záleží. Rozevřené nozdry, udýchání a jakoby nepokojní letí, jak jen mohou. Co v nich síly, všechnu sebrali, jen aby rozjasnili tváře svým pánům. Jedná se o vítězství mezi dvěma. Na vraníka nikdo už nemyslí. Zůstal daleko vzadu.

V tom, když byli jezdci nějakých dvě stě kroků od cíle, vystřelil jeden husar, jenž pečoval o pořádek, z pistole do vzduchu. Teď nadešel rozhodný okamžik. Na onen výstřel poklekli oba jezdci na koně a v okamžiku vzpřímili se na nich stojíce jako dvě svíce. Tak stojíce letí v nejdřívejším trysku k cíli. Hraničářům, kteří se na to dívali, nebyla ta věc ničím novým. Tím se obyčejně končil každý závod hraničářských husarů, které se v oné době často konaly. Oni jsou jen zvědaví, kdo první dorazí k místu. Ani bánský husarů¹⁾ nebyla jízda v postoji neznáma. I mezi nimi byli akrobati, kteří se někdy pokoušeli o takovou jízdu. Ale němečtí kyrysníci hynuli strachem před neštěstím pozorující, jak oni dva husaři jako z kamene vytesaní nepohnutě stojí na neosedlaných koních, kteří jako vítr střelbitě letí. I kyrysníci důstojníci i sám jich velitel bar. Miglio pohlédli na sebe udivení a žasnouce dávají pozor, jak se skončí neobyčejný pro ně závod.

Hle! teď předstihl hnědouš ryzáka a čím blíže cíli, tím více se vzdaluje. Není pochyby, že on zvítězí. Už se všech stran volají na husara, který jel na hnědouši. Těsně před cílem sedl si jezdec opět na koně a zastavil ho. Přijel tam první a předstihl ryzáka o dobré dva sáhy. Vítězství jest hnědoušovo a jeho pána. „Živio!“ „Vivat!“ a „Bravo!“ křičí diváci mladému husarovi, který hrdě seděl na zapoceneném koníku-vítězi.

Plukovník J u g e r t a mnoho důstojníků císařských i hraničářských přistoupilo k husarovi a jalo se ho hlasitě chváliti a hnědouše mu hladiti po čele, krku a hrudi.

„Tu máš, junáče, odměnu!“ pravil plukovník svému husarovi. „Dobře se's držel.“ A odpočítal mu na otevřenou ruku deset zlatých dukátů.

Husar strčil zlato do kapsy u kamizoly, nasadil červenou čapku na druhé ucho a odklusal s hnědoušem na druhou stranu, kde by ho mohl mírně prováděti, dokud by se neuklidnil.

Hned však přišly na řadu druhé závody.

„Teď bude závod talířový,“ oznámil plukovník J u g e r t důstojníkům.

„Zas něco nového!“ odvětil baron Miglio. „Jaký je to zápas?“

„To je zápas,“ jal se vykládati plukovník, „ve kterém husaři tryskem jedou a míří kopím na stříbrný talíř. Kdo jej trefí, je vítězem.“

„Pěkná práce!“ pravil jeden z kyrysnických důstojníků.

„Ale moji husaři jí výtečně rozumějí,“ odpověděl plukovník. „Však hned uvidíte.“

Uprostřed na louce zatknuta tenká, dosti vysoká tyč, nahoře rozštípená a v rozštěpu bělá se stříbrný talíř. Není ho ani viděti z dálky, ale to nevadí, aby byl terčem kopím hraničářských husarů. Kdo má jako oni oko sokolí a paže železné, trefí i do tak malého terče.

Závodník za závodníkem měl jeti v klusu kolem tyče a házetí. Každý držel v ruce pružné kopí, které bylo dosti dlouhým řemenem přivázáno k pravé paži.

¹⁾ Bánské husary tvořili první a druhý pluk hraničářů, jichž majitelem zůstal bán po zřízení vojenské hranice Marii Terezií r. 1746.

Hraničárský vojvoda, jenž dával znamení k počátku závodu, vypálil pistoli a první husar letí k cíli. Když už byl blízko, opřel se v třmenech a mrští kopím do terče. Netrefil. Kopí padlo vedle tyče a husar mrzutě obrátil koně zpět.

Vyjel k terči druhý na řadě. I ten si počínal jako první, ale s lepším štěstím. Obratná ruka vyhodila talíř z rozštěpu, až tyč se od úderu zakolíbala.

Husar stanul s koněm na místě a mávl rukou na důstojníky, aby soudili.

Nedá se nic namítat! Silná paže trefila terč. A zase jásot a týž hluk jako při prvním závodu.

I tento vítěz dostal na dlaň deset zlatých dukátů a odjel spokojeně mezi své druhy. Dobře mu se smáti!

„To je nám něco neobyčejného!“ pravil podplukovník Miglio plukovníku J u g e r t o v i. „Tvá hraničárská jízda dovede všelicos, co by i řadové císařské kavalerii sloužilo ke cti.“

„Ale nyní uvidíte, co vás bude možná nejvíce zajímati,“ pravil plukovník. „Moji husaři ukáží vám teď, jak obvykle bojují s nepřítelem.“

Po té přistoupil plukovník k náčelníku hraničárských husarů, k tak zvanému „adnažžovi“ a promluvil s ním několik slov. Ten se poklonil, vsedl na koně a dal zatroubiti k nástupu.

V tom okamžení vyskočili všichni husaři na koně a seřadili se. Jejich vůdce jel v čele čtyř a rozestavil je, jak jen nejvíce mohl. Každý jezdec musí mít dosti místa ve válečné hře, která je na vlas taková, jako když dojde k ní doopravdy.

Setnina husarů rozdělena ve čtyři kolony po dvaceti pěti vojínech. Dříve než započal útok, vyňali staré náboje z pistolí a karabin, nabili je znova, upevnili kopí a třemeny a paže, a teď čekají na povel svého vůdce. Za chvíli, když bylo vše v pořádku, zatroubili trubači a kolony vyletěly rovným polem. Letěly s počátku tryskem a potom podle zvuku trubky stále rychleji a rychleji. Teď už se ženou jako střela, jeť na doštrelu nepřítel, na nějž nutno vši silou útočiti. Opět se ozvaly trubky táhlým zvukem. Mžikem oka zastavily se všechny kolony a husaři seskákali se svých koní.

„Co to teď bude?“ ptali se cizí vojáci mezi sebou.

Za krátko zabodli husaři kopí do země, sdělali karabiny a na povel z nich vystřelili. Tak učinila první kolona a za ní i všechny ostatní. — Trubka opět zazněla. Jako veverky vyskočili rychlí jezdci na koně a s napraženým kopím letí zběsile na nepřítele, který asi je už blízko. Okamžik, dva a hle — srazili se, neboť husaři silně mávají kopím. Kam jím hodí, tam není dlažby¹⁾. Už, myslím, přišlo do tuhého, neboť i pistole praskají již na celé línii. Dým zdvihal se nad celou četou a louka páchla střelným prachem. Ale to je vojákovi příjemno jako dívčině vůně fialky! . . . V tom znova zazněla trubka nějak zuřivě, jako by někomu hroziti chtěla nebo silou umlčeti. V okamžiku zablyskly se ostré šavle ve vzduchu. Husaři útočí prudce a mávají šavlemi, jako by kosili hlavy. Začala řež, z níž málokdo vyjde celý a zdráv . . . Pozoruj jezdce, pozoruj koně a poznáš hned — jsi-li vojínem z povolání — že se jedni i druzí chovají jako ve skutečné šarvátkě. Bystří koně ržou, vzpínají se a hrabou předníma

1) znamená: kopí je hozeno jistě, nepadne mimo.

nohama, jako by měli nepřítele pod kopyty; jezdcům zaplanuly oči, žily jim na těle naběhly a srdce se naplnila válečnou dychtivostí... Jaká škoda, mysli, že je to jen pouhá hra. Husaři, zdá se, zahnali nepřítele a teď opět se krásně řadí do svých kolon a jedou v řadách, jako jeli do boje. Celá četa je veselá a rozjařena, jako by slavila skutečné vítězství.

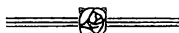
Jejich vůdce zarejdl koněm po turecku a husaři učinili totéž. Ani toho posud neviděli Němci kyrysaři a líbilo se jim to. Je vidět, že takového něco dovedou jen ti, kteří mají na S á v ě s T u r k y co dělat.

„Když už tolik toho viděli,“ pravil vůdce husarů obrátiv se ke svým junákům, „ať slyší, jak zpíváme, když se z boje vracíme.“

Mladý husar, který měl nejsilnější hlas z celé čety, zazpíval a ostatní vpadli stejnohasně do nejmilejší písně husarské té doby. Je trochu šelmovská, ale právě proto sluší husarům. Zazpívali tedy vojáci, až se všechno ozývalo:

Divojčica vodu gazi
noge su joj bile;
mimo jaše mlad katana,
grohotom se smije !

„Gazi, gazi, divojčice,
skoro pregazila;
Bog bi dao, ljubičice,
da bi moja bila !“

Karel Gamba (Ol.):

Účelnost v přírodě — důkazem Boží existence.

Hledáme-li příčiny, proč po dobách náboženského entusiasmu, který ovládl války křížácké a z části i doby protireformační, proč tak se ujal i ve vrstvách málo nebo i podprostředně vzdělaných ateism, zastavujeme se déle u jedné z nejdůležitějších příčin — totiž zpopularisování vědy ve smyslu protináboženském.

Komu by se srdce bolestí nesevělo, srovná-li doby, kdy učenec a dělník se stejným nadšením pěli hymny Bohu Stvořiteli, s dobou nynější, kdy jeden druhému podává ruku za stejným účelem — vyhladiti stopy činnosti Boží ze světa.

P r a m e n y :

- Dr. Eug. Kadeřávek : Obrana základů víry katolické.
Hammerstein : Gottesbeweise.
Pesch : Die großen Welträtzel.
Duilhede Saint-Projet : Apologie.
Reinhold : Theologia fundamentalis.
Pospíšil : Kosmologie.
Wasmann : Instinkt u. Intelligenz d. Thiére.

Současný ruch a směr myšlenkový nese se zřejmě k vědám přírodním, jejichž úloha se stává čím dále tím důležitější. Renan a Strauss kladli největší váhu na vědy přírodní. Strauss volá: „K vědám přírodním dlužno se uchýlit a k nim se uchýlíme, neboť nad nimi vlají korouhve vítězné.“ Má pravdu! Zhoubný vliv špatně porozuměné nebo vysvětlené vědy přírodní vniká daleko hlouběji nežli vliv jiných věd a končívá úplnou negací.

Jednou však ze skal, kterou se marně snaží vyvrátiti a lidu ukázati malichernost její, jest účelné zařízení vesmíru a všeho v něm. Lid je bezelstný, on uvěří snadno, ale neuvěří nepravdě, která do očí bije. A takovou nepravdou jest, že není účelnosti ve vesmíru. Není možno a rozum to ví, aby vše to krásné, co srdce při pohledu uchvacuje, vzniklo slepou náhodou. A co je krásné, jest i účelné a účelné, nalézáme-li je všude a vždy, nevzniklo náhodou. Vystupme k hvězdám a sluncím, sestupme do bezedných tůní mořských, projdeme všechna zákoutí světa a uvažme, zda možna je náhoda uspořádání tak velice účelného.

Ty nesčetné miliardy sluncí a hvězd, které se zdají pouhému oku jen tak v nedozírné výšce nahozeny bez ladu a skladu, podléhají geniálnímu zákonu gravitace, kterému podléhá každé pírkó i na naší zeměkouli. Naše země s ostatními planetami už tisíce točí se kol slunce dle zákona Kepplerova. Malá jen výchylka znamenala by katastrofu pro ten který svět. Tomu však brání zákon gravitace. A kdo způsobil tak moudrý zákon, jemuž celý vesmír se koří? Jen náhodou tu jest? Byla by bez něho vznikla naše sluneční soustava? Vesmír bez něho byl by neuspořádaná směsice — chaos, který ani představit si nedovedeme. — Vzdálenost naší země od slunce jest taková, že paprsky sluneční umožňují na ní život ústrojný. Sklon ekliptiky k rovníku je tak vyměřen, že na něm spočívá střídání čtyř ročních počasí, jakož i život ústrojný, bohatost a rozmanitost flory a fauny. Tedy jen náhodou země se vzdálila právě tolik od slunce a sklon ekliptiky k rovníku je jen nahodilý. Či přece je zde nějaká nadzemská příčina? Měsíc jest od naší země vzdálen právě 51.820 mil. Přitažlivostí svou působí na zemi odliv a příliv. Kdyby měsíc byl jen polovičně tak vzdálen od nás, pak by vznikal osmkrát větší příliv, čímž by se stalo, že níže položená města přístavní a okolní krajiny po každé dvanácté hodině byly by navštěvovány rychlou zátopou. Ba náramně se ženoucí a vzdouvající vody oceánu učinily by plavbu nemožnou. Nelze říci, že jen náhodou je měsíc od naší zeměkoule tak vzdálen. — Prst, která je podmínkou života vegetativního, rovněž dává svědectví o účelnosti. Obsahuje množství kyseliny uhličité, nevyhnutelné pro bylinu, je schopna přijímati, ba i brátí vodu ze vzduchu a ji podržeti. Černá barva její působí, že mnohem více tepla přijímá, čímž ústrojně látky v ní hnijí a tak poskytují potravu rostlinám. — Vše neústrojné ve světě je uspořádáno přesně dle určitých zákonů, které jedině mohly vzniknouti v intelektu bytosti nadzemské, té totiž, o níž kniha Moudrosti praví: „Omnia in mensura et numero et pondere disposuisti.“ (II. 21.)

U čtyř tříd bytostí viditelných, totiž nerostů, květin, zvířat a člověka pozorujeme, že třída nižší k tomu cíli svým zákonem směřuje, aby poskytla vyšší třídě předpoklady k existenci. Tak hmota anorganická poskytuje rostlinám místo a potravu. Rostliny a nerosty jsou nutnou podmínkou života zvířat. Nerosty, rostliny a zvířata jsou nutným předpokladem života lidského. Proto je Bůh stvořil dříve než člověka.

Neobyčejnou účelnost pozorujeme zvláště na kvalitě vzduchu a způsobu, jak se k jeho prvkům chovají květiny a živočichové. Kdyby byla jiná kvalita, nebo kdyby rostliny a živočichové absorbovali jen jeden z obou prvků, jaké by to mělo následky? Živočichové vdechují kyslík a vydechují dusík, kterého potřebují květiny, tyto zase vydechují kyslík. — Jaký nezměrný dosah má ta okolnost, že voda je nejhustší a nejtěžší při 4° C? Tím se stává, že voda na spodu nezmrzne a nehynie tím organický život v ní. Dále led je lehčí než voda. Kdyby byl těžší, ponořil by se a tím by jezera, řeky, ba i moře změnily se v ohromné massy ledu, které by ani v létě nerozmrzly. Pak by ale přestalo vypařování, mraky, déšť a život na zeměkouli. Kdo způsobil, že voda při 4° je nejhustší a kdo předvídal následky toho? Jen náhodou se to stalo?

Účelnost možno pozorovati i u jednotlivých individuí. Máme-li ve sklenici vody polypa a vložíme-li do vody živého nálevníka, způsobí polyp svými rameny vír, aby nálevníka pohltil. Sotva že hmyz vyleze z kukly, pohybuje svými nohama tak dokonale, jakoby chodil od věků. — Tchoř a káně napadají nejedovaté hady bez rozpaků, ale na zmiji, byť ji dříve nikdy neviděli, útočí velmi opatrně a snaží se jí rozdrtiti hlavu, aby nebyli od ní uštknuti. — Květ hledíku je tak utvořen, že med je uložen v úzkém ostruhatém přívěsku a žádný hmyz nemá tak dlouhého sosáčku, by se k němu dostal. Ale čmelák posadí se na dolejší pysk, prokousá přívěsek a med vyssaje. — Dosti znám je u květin heliotropismus, kterým bylina se snaží hořejší povrch svých listů obracet ke slunci. Příklad na slunečnici. Dáme-li ve světnici palmu dále od okna a ponecháme ji svému osudu, zkriví se a roste k oknu, by se dostala ke světlu. — Vejce ptačí je tak utvořené, že udrží tlak líhnoucího ptáka. V příhodné době však má skořápka jeho povolití. Proto mládě má na zobáčku vápenitý hrbeček, který slouží k rozbití skořápky. Ale ani ten by nestačil, kdyby vápnou skořápku nepřecházelo ponenáhlu do nitra vejce, aby se z něho tvořily kosti mláděte. Není zde patrna účelnost?

Tam, kde vládne účel, vytváří části celek. Celek se stává úlohou. Proto také části úzce mezi sebou souvisí a nastanou-li okolnosti neobyčejné, podniká síla organoplastická změnu okolnostem přiměřenou a spolu účelnou. Abych uvedl příklad: Uřízneme-li hlemýždi opatrně hlavu, naroste mu hlava nová s částmi příslušejícími ale jen s jedním tykadlem, na kterém za to jsou dvě oči. — Odejmem-li raku nohy nebo klepeta, nahradí se mu patřičně. Ještěrce naroste utržený ocas. Příroda si vede jako umělec, který podle vzoru vytváří dílo. Ona upravila ústroje pro potřebu budoucí, aniž jest užívání ústrojů toliko následkem jich jsoucnosti. Chodíme, vidíme netoliko proto, že máme nohy a oči, ale máme nohy a oči též, abychom chodili a viděli. Nejrůznější části ústrojí co nejdokonaleji odpovídají životu ústrojencovu, žádný ústroj nepřekáží druhému, doplňují se vzájemně k jednotnému účinku, žádná část není naprosto nepotřebna. V tom jest účelnost.

I u bytostí neústrojných nalézáme účelosměrnost. Na síle přitažlivé a odpudivé se zakládá pořádek světa. Rozpínavost plynů roste, čím menší prostor zaujímají, a sice dle určitého zákona. A co všecko mechanika na tomto zákoně nevytvořila? Zkrátka každé pravidelnosti, uspořádanosti a souladu je důvodem účelnost. Proč je ku př. voda mořská slaná? Snad proto, aby ji člověk nemohl pít a zahynul žízní? Ona je slanou z těchto účelných důvodů: Síl obsažená v mořské vodě činí ji hustší, a tím schop-

nější nésti větší břemena. Nemůže se pro množství soli tak snadno vypařovati a zmrznouti. Látky organické tak snadno v ní nehnijí. S parou přichází do vzduchu i sůl ku prospěchu bytosti ústrojných. A žízní zahynouti člověk nemusí, protože máje rozum, může se nebezpečí tomu vyhnouti a také se vyhýbá.

A podívejme se na plást medu a uvažujme, proč právě v takové formy jsou buňky vytvořeny? Je mathematically vypočítáno, že žádná jiná forma nebyla by tak málo voskem, s tak mnoha buňkami a při tom tak pevně vytvořena. Včelka si tedy vybrala nejúčelnější šestihran. Kdo to té včelce poradil? Kdo poradil jednomu ptáku, by stavěl hnízdo pro mladé, které ještě nezná a by seděl na vajíčkách na př. tři neděle a jinému, by zahrabal vejce do písku a více se o ně nestaral? Zvláštní nápad má pták, že staví hnízdo; proč nezahrabe vejce do písku nebo neudělá hnízdo na zemi, proč právě většina na stromech, keřích, na domech, a proč tak účelně a umělecky zároveň? A proč kukačka nevysedí sama vajíčka a proč je zanáší do hnízd ptáčků menších sebe? Mravenec, včela a křeček shromažďují zásoby pro zimu, které ještě nepoznali. Kdo řekl křečkovi, by rozkousal zrní, sic jinak že vzejde? Všecko jen náhodou se děje? Není v tom intelekt někoho vyššího? Hmyz klade vajíčka tam, kde vylíhnuvší se červ nalézá potravu. Hrobařík najde poslého zajíce. Odletí a za chvíli přiletí s mnoha druhy, vyhrabou zající hrob, nasadí do něho vajíček a tak zachraňují nás od nebezpečí otravy mouchami a zabezpečují svému potomstvu na nějakou dobu pohodlnou výživu.

Nejzřejmější a nejjistější jest účelnost u samého člověka, který svým rozumem určitý cíl vymýšlí a k jeho dosažení vyvoluje a užívá vhodných prostředků. Člověk však schopnost vymýšletí cíle nemá sám od sebe. Kdo vnukl ptáku, by stavěl hnízdo pro mláďata, která ještě nezná, mravenci, by shromažďoval zásoby pro neznámou zimu, vlaštovce, by uletěla na jih před zimou, o které neví, kdo vnukl pavouku, by předl síť a bobrovi, by stavěl si příbytek, který káže slunci svítiti a rostlinám růsti, dal člověku největší schopnosti. A těmi člověk má snažiti se dosáhnouti mu určeného cíle, po kterém ve všech svých úkonech směřuje, totiž k blaženosti, kterou jediné v tom může najíti, od Něhož všecko pochází a k Němuž všecko směřuje: „Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipsum sunt omnia“ a který o sobě pravil: „Ego sum Alpha et Omega, principium et finis.“

Mnoho jest námitek proti účelnosti v přírodě. Tak se zdá, že příroda zbytečně mrhá své síly a vytváří organické zárodky a tvary, jichž namnoze ku svému vývoji nepotřebuje. Z tohoto zdánlivého plýtvání dovozuji mnozí materialisté, že příroda často nerozumně si počíná a tak podává patrný důkaz, že o účelném a moudrém zařízení jejím nemůže býti řeči. Tak na př. L a n g e praví, že příroda tisíce a tisíce semen a květů rozhazuje, aby snad jeden ze zárodků se ujal a úrodu vydal. Jak prý možno při tomto zbytečném plýtvání přírodním životem mluvit o moudré účelnosti v přírodě? Bůh sleduje v přírodě jeden účel, provádí spolu tisíce úkoly jiné, tak že nic z toho, co se zdá býti ztraceným a zmařeným, na zmar nepřichází, čehož člověk, jsa tvorem obmezeným, ve všech případech ovšem nemůže vystihnouti.

Namítají také, že neúčelnost je zřejma z fysického zla, kterého ve světě tolik se nalézá. Každý moudrý vladař má na zřeteli dobro a prospěch celé říše a teprve na druhém místě dobro a prospěch jednotlivých svých

poddaných. A proto kdykoliv blaho celku nezbytně žádá, připouští takové prostředky, o kterých ví neb aspoň může s jistotou předvídat, že budou mnohým občanům na škodu. A podobně činí Bůh vzhledem k tomuto světu. Dopouští jak zlo fysické tak mravní, když toto dopouštění slouží ku blahu veškerenstva. Jak by to vypadalo na světě s nynějším řádem, kdyby na př. od počátku světa až do nynější doby ještě žádná rostlina, žádné zvíře bylo nezhnulo, žádný člověk nezemřel? Mimo to závisí existence přemnohých druhů jak rostlinných tak živočišných na zániku jiných rostlinných a živočišných bytostí. Kdyby tedy jedinci rostlinní a živočišní nezanikali, musely by mnohé a mnohé druhy jak v říši rostlinné tak i živočišné za své vzíti. A proto už z přirozeného stanoviska jest zánik a smrt pro člověka, ano pro veškeren řád světový dobrem, dobrem tak velikým, že ho ani úplně oceniti nedovedeme.

Bůh jest tedy osou, kol níž se otáčí svět. Bez Boha nelze vysvětliti ani účelnosti ani krásy ve přírodě se jevící. Bez Boha zůstane svět na věky nesmírným bludištěm, z jehož nesčetných stezek a chodeb není východiště. A to právě je kletba, jež tíží moderní filosofickou spekulaci, která chce rozřešiti všechny záhady života bez Boha a — proti Bohu. Komu při zkoumání posledních příčin všech věcí nezáří víra v Boha jako vůdčí hvězda, ten k jasnému výsluní pravdy nikdy se nepovznese.

Jan Šanda (Č. B.):

Jarní odpoledne.

Zoraná zem vlhkem voní,
... nebe modré samý jas
za oráčem-hospodářem
potřásá se konipas.

Den tak slavně dneska klidný
jak o velkém o svátku,
vážně komíny si stojí,
vážně štíty u statku.

A bán vížky u kostela
jako mince ražená
zalita jsouc sluncem všecka
usmívá se blažena.

Pojem náboženství v novověké filosofii.

(Pokračování.)

Snad nikdy nebyla otázka náboženská tak aktuální jako v dnešní době, snad nikdy nezajímal se kulturní člověk o náboženství tolik, že mohl říci S c o t t P a l m a : „Svět je dnes náboženštější než kdy jindy.“

A co všechno přivodilo akutnost, přímo horečnou touhu upokojiti kladnou odpovědí vniterný hlas volající po náboženství.

1. Jsou to předně nové problémy, které se duchu lidskému, vstupujícímu k vrcholům poznání věcí kolem něho přirozeně kupí. S novým světlem jsou zároveň vrhány nové stíny. A duch lidský cítí, že při vši té vědě něco mu chybí, že nestačí to pouhé „vím“ a „chci vědět“, ale nespokojí se též s potlačením tužeb mu neznámých.

Duch lidský nyní, jako nikdy jindy jre se budit zájem o víru, chce věřit. „Ignoramus et ignorabimus“ v přírodě jej nutně vede k víře v nadpřirozeno.

2. Moderní člověk si podřizuje přírodu kolem sebe, její síly drtící mění v pomocné sobě, ale nezná opanovati přírodu v sobě, nemá dostatek sebekázně a to je druhým momentem moderní touhy po Bohu. Kultura technická zatlačila úplně do pozadí kulturu vůle a svědomí. A tu právě v dnešní době, víc a více nevěřících mladých lidí . . . přiznává si tajně, že jim moderní osvícenství pro potřeby duše (která hledá, kde by spočinula její touha a plynula s prazdrojem života), dalo přec jenom kamení a pocituji s hlubokým vystřízlivěním a tísni, že bez pevné víry ve věčné pravdy není vůbec možno sebe vážně vychováti, ponědáž ve všeobecném zmatku pouhých individuálních mínění není už velké a uchvacující přesvědčení možno . . . „Jest Bůh, jest svatá vůle, byť vůle lidská kolísala sebe více,“ a z kolísavého a vrtkavého tvora utvoří charakter pouze svatá věčná jistota.“

Tento nepokoj a tíseň svědčí o tom, jak nynější lidstvo potřebuje Boha zvláště zřetelně se jeví ve filosofii, vědě, která na základě poznatků všech věd přichází k poznání „je Bůh“.

Ta dnešní touha po Bohu vrcholí ve 3 systémech filosofických: v Comtovském sociologismu, utilitaristickém pragmatismu a Kantovském imanentismu resp. modernismu.

Všechny tyto soustavy na prvý pohled se od sebe liší tak, že by se zdálo, že nikde není u nich styčných bodů. A přece při bedlivějším zkoumání lze nalézt 3 společné znaky a to:

1. všechny jsou formou agnosticismu,
2. mají stejnou zálibu v imanenci a
3. všechny setkávají se v logickém rozvoji, který spěje k tvrzení atheismu.

1. Předně, co je agnosticismus.

Agnosticismus mohli bychom charakterisovati jakožto formu skepticismu, tedy jako ani skepticismus není systémem filosofickým, tak ani agnosticismus nepodává nám přímých poznatků, je jen meto d o u m y š l e n í, methodou, která se uplatňuje v jistém oboru tohoto. Určiti tento obor, je určiti obsah pojmu agnosticismu. Pro naši potřebu a zájem je důležité řešení agnosticismu ze stanoviska náboženského.

Agnosticismus upírá jakoukoliv poznatelnost nebo dokazatelnost existence Boží. Bůh jest, jest užitečno a nutno v něj věřit, ale nemůže být ani předmětem vědy ani faktorem dějinným.

Agnosticismus, tedy spíše se stanoviska noetického pojednává o Bohu, vychází z předpokladu o nepoznatelnosti Jeho a přichází k analogii Kantovského postulátu praktického rozumu, k tvrzení, že nutno sice věřit v Boha, ale nemožno jej rozumovou činností dokázat a tím méně poznati „*naturali rationis humanae limine*“ ve smyslu církevní definice.

2. Rozumem tedy Boha poznati nelze, ale poznání Jeho nemožno popřít. Proto bylo nutno vysvětliti princip poznání Boha novým způsobem, poznání ne rozumem, nýbrž zvláštním smyslem a to je základní nauka *immanentismu*.

Tento popírá s agnosticizmem Boha transcendentního a dosazuje na jeho místa Boha imanentního, vnitřního, kterého chápeme pouhou zkušeností, pro poznání jeho nutno mít nazírací smysl pro božské, nutno hledati Boha v člověku, ne mimo něj.

3. Dosazením imanentního, vnitřního Boha na místo transcendentního mělo být provedeno sblížení Boha a člověka, ale zatím místo sblížení nastalo zaměnění a splétání Boha s člověkem, buď že byl člověk absorbován Bohem jako v pantheismu nebo naopak, Bůh absorbován v člověku. A tato forma immanentismu vede nutně k třetímu společnému bodu všech soustav, totiž, že v logickém rozvoji se stýkají v *t v r z e n í a t h e i s m u*.

I.

Pro náš věk, věk vysoce vyvinutého a všude akcentovaného sociálního života, pro dobu organizací mass lidu charakteristickou známkou je soustava sociologismu, soustava cele odpovídající praktickým potřebám nynějšího lidstva.

Školu sociologismu inspiroval A. Comte pozoruje fakt náboženský se stanoviska společnosti. Společnost tvoří náboženství, společnost je začátkem i cílem náboženství — je jeho Bohem.

Tyto idee a systém uvedl a na základě fakt ethnografických a historických zdůvodnil professor Sorbonny Emil Durkheim.

Durkheim pozoruje náboženství v jeho nejprimitivnější formě, za kterou považuje totemismus a přichází k závěru, že náboženství je rozvitím a květem sociálního života, že v kořeni náboženského citu je společnost, kolektivita.

Společnost hypostasovaná, zosobněná, zdokonalená, to bůh. Ona je to, která tvoří ve svých členech to, co tvoří bůh ve věřících:

1. Božstvo předně zavazuje jistými pravidly, způsoby jednání věřícího a stejně i společnost nás zavazuje svými pravidly chování, kterých člen musí poslechnouti, jinak padá pod úderu sankcí vždy hrozných.

My ovšem nepozorujeme, když se podrobujeme zvykům a věrám sociální skupiny, že autority se jim dostává od společnosti, ale aspoň to cítíme; že to nejsme my sami, kteří jim autoritu přidělujeme. A tak jsme vedeni k myšlence, že je mimo nás jakási vyšší mravní síla.

2. Věřící v Boha necítí však pouze závislosti na svém bohu, ale cítí se o v souladu s ním, čerpá ve víře této novou sílu a čelí energičtější životním obtížím.

A tu zase, jak Durkheim míní, společnost je schopna vykonávat na nás podobnou sílu. Ona existuje v jednotlivcích a jednotlivci, proniká je a tím povznáší. Tato oživující činnost jeví se jasně v jistých případech jako na př. ve středu nějakého shromáždění, jednotlivci spojení ve skupiny cítí se silnější, kdežto, jakmile se vrátí ke svému individuálnímu životu, polevují. Víra vyznávaná společně získává na síle, kdežto izolovaná na jednotlivce je blízka zániku.

Ale nejenom v těchto speciálních případech vykonává společnost podceňující činnost, nýbrž v každém okamžiku dojmy vyvěrající ze sociálního prostředí, ve kterém žijeme, nás docházejí a jsou nám spasným podnětem. Čestný, průměrný člověk, konající své povinnosti, těší se obecně účtě a nalézá v této účtě posilu, která mu jeho činnost usnadňuje a ulehčuje, tak, jako věřícího posiluje myšlenka, že jeho bůh obrací k němu blahovolný pohled.

3. Všechna náboženství jsou kolektivní. Není náboženství bez církve na rozdíl od magie, která církve nemá, která není schopna, aby její víra poutala k sobě jednotlivce, kteří ji vyznávají; magické církve není.

Tímto trojím důkazem čerpaným jednak ze závaznosti náboženských jevů, edna z okolností, že společnost může v jednotlivci vzbuditi city náboženské a konečně z historického fakta, že náboženství byla vždy kolektivní, dospívá Durkheim k důležitému elementu své definice náboženství k významu kolektivity.

Pojem náboženství však předpokládá ve svém základě klasifikaci věcí ve dvě skupiny: v posvátné a světské.

Posvátné věci jsou předmětem náboženství — toť prvek Durkheimovy definice náboženství.

Je tedy náboženství soustava věr a praktik vztahujících se k posvátnému věcem — věr a praktik společných určité kolektivitě.

Tímto pojetím náboženství chce se Durkheim osvoboditi od vlivu škol individualistických, které se dívají na náboženství jakožto fakt individualních schopností, ale upadl do druhého extrému — prvek individualní úplně zamítl a tím zbavil náboženství všeho citu učiniv z něj jen formu doktrinalní a rituální autority.

2.

Jako sociologismus bojuje proti individualismu, tak pragmatismus, čistě praktická soustava mívá proti „systemům nestojících na zemi“, systemům pohybujících se ve výšinách abstrakce.

Je to opravdu duchu naší doby odpovídající filosofie, a jak se za to má, jejím vrcholem. V ní spatřujeme věrný obraz dneška, honby za užítkem. Je to filosofie utilitarismu na základě Kantovského agnosticismu a rovněž tak moderního evolucionismu.

Ve shodě s Kantem obává se pragmatismus metafysiky, protože v době vzniku různých metafysických soustav nelze se uchopiti toho, co jest, a co není pravdivo; ano zdá se dle pragmatismu, že nutno tvrditi s Kantem, že proti jistým problemům ryzí rozum je zcela bezmocný. Možnost vybědnouti z takového zmatku, skýtá nám princip již dávno známý, ale nedostatečně vykořistěný princip, který dle staré prűpovědky zní: *primum in cognitione, ultimum in executione*, je to výsledek, účinek: *τὸ πρῶμα*.

Pravda je ve výsledku a ukazuje se výsledkem; to jest pravdivé, čeho výsledek je dobrý; to jest pravdivé v theorii, co je dobré v praxi čili verum a bonum je totožno.

Náboženství podle toho nutno posuzovati jako fakt vztahující se k našemu životu, k praxi, jinak by bylo neužitečno o něm mluvit.

A skutečně dívá se zástupce pragmatismu W. James na náboženství jako na fakt čistě životní. Kořenem jeho je činnost vůle, oborem praxe, život.

Náboženstvím jsou dojmy, city a činy jednotlivce, pokud se má za jsoucího ve vztahustím, co se mu zdá býti božským.

Tedy akcentuje se zde náboženství vniterné, čistě osobní před náboženstvím církevním.

Náboženský život je věcí osobní zkušenosti, tedy úplně něco subjektivního.

Pragmatismus se neptá, zda je poznatelný Bůh, zda můžeme jeho existenci rozumově dokázat, ale zajímá jej pouze otázka, zda je užitečno, aby Bůh existoval. Touto zásadou zřetelně se jeví v pragmatismu princip agnosticismu.

Aby pragmatismus vysvětlil spojení člověka s Bohem, vymyslel mystickou theorii podvědomí; pod dojmem podvědomí, si nutno představit jakési temné pásmo, v němž se spojuje člověk s Bohem ve zdánlivém odloučení od jasného vědomí. Podvědomí má za účel zříditi intimnost neustálého styku, prostupování vlivů, prodloužení našeho Já v širší Já, ale téže přirozenosti.

Není třeba dokazovati, jak v theorii podvědomí zřejmě se ukazuje a je proveden princip imanence.

3.

Od nemnoha let rozčeřena byla hladina života veřejného novou formou náboženské filosofie a novým názorem na náboženský život. Byl to modernismus dodne: znepokojující církevní vrchnosti a příčina slavné encykliky Pascendi gregis Dominicí“ a několika dekretů proti modernistickým.

1. Hlavním a prvním pramenem modernismu je Kantova filosofie, která vůbec zanechala hluboké stopy v moderním duševním ruchu, a které probuzené v novokantismu chopili se theologové jakoby vítané pomoci proti materialismu.

Zvláště v zemích románských vyvinuly se směry modernistické, v těch zemích, které nejvíce byly zpustošeny materialismem.

2. Druhou příčinou je snaha sloučiti moderní vědu s vírou, ne na podkladě filosofie scholastické, ale vnešením zásad monismu a evolucionismu do studia katolické teologie.

Dle původu možno rozeznávati dva podstatné směry modernismu: směr románský, zastoupený jmény Blondel, Brunetiere, Fonille, de Broyle, Bourget, uplatňuje v sobě nejvýznačněji nauku agnosticismu, o nepoznatelnosti Boha, immanentismu o vrozených citech a představách náboženských, zásad evolucionismu o vývoji poznatků a pojmů náboženských a relativismu o dochvilnosti každé pravdy.

V Německu zase přecházely zásady protestantského liberalismu přímo do katolicismu. Byl tedy modernismus německý úplně rozdílný

od románského jak původem tak obsahem, ale vzájemným stykem a výměnou myšlenek brzy splynuly oba proudy v proud složený z novokantismu a protestantského liberalismu.

A jako vůbec filosofické soustavy nežijí pouze v abstrakcích filosofů, ale svou vnitřní silou snaží se vniknout do nižších vrstev konkrétního života, tak také modernismus převeden byl z neživotné theorie do skutečné praxe a převodem byla *belletrise*.

Hlavní literární tvorba proniknutá ideami modernismu je zastoupena románem *Fogazzarovým* a *Huymansovým*, románem se silným zabarvením mystickým. Mluví se v něm o náboženském nutkání, jakožto sdílení božství. Bůh a vědomí jsou dvě různé reality; jedná se pak tu, tedy o jejich slučování nebo participování... Cit a emoce jsou nejdůležitějším prvkem náboženským.

Jaké jsou zásady modernismu v podstatě náboženství?

Veškeren svět, praví modernismus, ať v nás nebo mimo nás, pokud se vztahuje k našim poznávacím schopnostem, je dvojitý: poznatelný a nepoznatelný a oba jsou od sebe odděleny jakýmsi mezníkem.

V oboru věcí světa poznatelného pracuje věda, která může dospět až k mezníku oddávajícímu oba světy.

Nyní však je otázka, jak se chovají poznávací schopnosti ke světu nepoznatelnému.

Nepoznatelné mimo nás i v nás uniká poznání rozumovému, uniká vědě. Pouze vůči nepoznatelnému v nás, jehož sídlo je v podvědomí, může vzbudit potřeba božstva zvláštní cit, ještě před úsudkem rozumu.

Tento cit po božském zahrnuje v sobě samu skutečnost, realitu božskou a to i jakožto svůj předmět i jako svou příčinu, vychází od Boha a směřuje k Bohu.

Pokud tento cit směřuje k Bohu nazývá se věrou a pokud od Boha vychází zjevení. Tedy Bůh je zároveň i osobou zjevující i předmětem zjeveným, čili každé náboženství — ovšem dle dvojího hlediska — lze zvát i přirozeným i zjeveným. A pokud se týká lidské osoby náboženské vědomí je totožno se zjevením.

Lze si tedy náboženství mysliti jako projev citu náboženského čili víry, která vychází z vnitřní potřeby a upíná se na Boha jakožto princip zjevení i předmět víry zároveň. Náboženství je projevem života; jeho vysvětlení nutno hledati v životě člověka.

Modernismus se domníval, že Boha intimně sblížil s člověkem, ale mýlí se: z rozumu jej oddálil do nekonečna: rozum již nemá objektivního poznání o Bohu, a srdce neví, čeho se má chopiti, aby Ho milovalo.

Je to vůbec charakteristikou doby, modliti se k Neznámému.

Moderní filosofie hlásá lidem umírání Boha osobního transcendentního, stavíc oltáře (τῷ ἀγνώστῳ θεῷ), Bohu nepoznatelnému, kterého klade v nitro člověka, v jeho chabý vratký cit, a jehož poznání je možno pouhým nazíráním.

Avšak nastává obrat, návrat lidstva ku křesťanství vystižený plně slovy *Michebtovými*: „Logika událostí, zvláště v posledním čtvrtstoletí, poskytla apologetice údivné ospravedlnění a připravila, doufáme v to pevně, pro budoucnost, která snad není příliš daleká, její apotheosu, aspoň pro ty, kteří pozorují. Druhdy činěna byla křesťanství křivda,

a to křivda těžká: křesťanství chce prý pokořit lidský rozum dogmaty, jež ukládá jeho víře; a hle, dnes katoličtí filosofové jsou skoro jedini, kteří proti relativismu, jemuž podlehl tolik duchů, uchovávají integrální hodnotu, metafysickou hodnotu lidského rozumu; kantovský moralismus obviňoval křesťanství, že porušuje morálku, poněvadž k dobru pobádalo svatými nadějemi věčnosti: a dnes není to povinnost bez rozkoše, kterou chceme, ale rozkoš bez povinnosti; v dobách vědeckého kvašení, ve jménu vědeckého pokroku zavržováno bylo nadpřirozeno, tajemství, zázrak; nyní, v únavě nebo zklamání, jež nastupují po nadšení, které věří, že vše je možno, vážní duchové počínají pochybovati o ceně vědy: a apologeta, obránce Boha, rozumu povinnosti, vysvětluje, proč a v jaké moudré míře věří v budoucnost vědy; konečně stát oddělen hlučně od církve, ana prý mu stěžuje jeho hlavní dílo emancipace a povznesení jednotlivce: a dnes se poznává, že církev bude brzo samojediná, která se dovolává práva dítěte na pravdu a úctu, práva otce na výchovu dítěte, práva manželky na nerozrušitelnou věrnost manžela a na zachování rodinného krbu, povinnosti občana přispívati svou kázní, vojenskou službou a cvikem, svou krví k udržení socialního pořádku a k velikosti vlasti.“

Jos. E. Říha:

Žebrák.

Již od rána stál v rohu ulice ...
Dav pestrý šel kol něho nevšímavě,
i kočár opentlený přelét hravě
a z něho z dálky vlály kytice ...

Kol chudých dělníků šla směsice
i výletníci přešli v bujně slávě ...
V tom na něj pohléd' kdosi pohrdavě
a to jej zabolelo nejvíce.

Víc nechtěl žebrať, ač byl chor a chudý,
zášť divoká mu duši otráвила ...
V tom dítě s fialkami přešlo tudy

a udiveně zvedlo očka milá
a kvítky své mu dalo rozpačitě — — —
Ač hladov, syt byl už. — Jen plakal skrytě.

Ze života pravoslavného duchovenstva venkovského v Rusku.

(Dokončení.)

„Jak bude kněz sránou vetvářil léčiti jiné?“ — sv. Řehoř. Ruský kněz nepožívá žádné účty ve společnosti. Lid v něm vidí vyděrače a má k němu účtu jen tehdy, když v „církví“ vykonává bohoslužbu. Vzdělané kruhy nerady vidí mezi sebou popa, a proto jej tam také zřídka uvidíte. Setkáte se s ním ve společnosti ineligence ruské jen tehdy, když tam vykonává posvátný obřad, na př. svěcení nově zbudovaného domu. Při podobných slavnostech hledí vzdělaná (!) společnost svlaščenika tak spíti, že zbaven jsa zdravého rozumu, před rozjařenými hodovníky dá se do tance a výskání, vyvádí rozmanité kousky, čímž se hosté znamenitě pobaví.

Gogol v mnohých svých povídkách seznamuje své čtenáře s podobnými veselými scénami. V jedné na př. líčí, kterak opilému popu přilepili vousy k jídelnímu stolu, tak že se nemohl z místa hnouti; to přivodilo ovšem hlučný smích.

Při tak bídném postavení pravoslavného kleru není možno ani mluvíti o jeho výchovné činnosti. Náboženské vyučování většinou na ruském venkově schází. Kde jest zavedeno, je velmi chatrné.

Nedostatek náboženské výchovy těžce pociťuje otec Sossima v románu Dostojevského „Bratři Karamazovi“, když praví: „Více než jednou jsem seznal a v poslední době jest to docela do očí bijícím, že u nás kněží Páně a ponejvíce venkovští všude si naříkají na špatné vychování a mizerné postavení; tvrdí, že nejsou schopni lidu sv. Písmo vykládati, neboť jich vzdělání jest špatné, a kdyby nyní přišli Lutheráni a sektáři a počali lid sváděti, mohli by tak činiti...“

Lid z úst svého pastýře neslyší slov ohnivých, jež by otřásla jeho svědomím, jež by vzdělala jeho rozum a zušlechtila jeho srdce. Vždyť on k svému stádu velmi zřídka mluví. Jeho kázání podléhají přísné cenzuře jak církevní tak i státní. Jsou přeplněna těžko pochopitelnými výroky z Pisma sv. a ze sv. Otců. Kazatel je prostě lidu přednáší, aniž by vysvětlil jich význam. O nějaké logické spojitosti vůbec se nedá mluvíti.

„Za kus chleba pro sebe a svou rodinu činí mnohdy násilí pravdě evangelické, zneužívající jí, aby podporovali choutky vlády. Lid dobře poznává otrockou odvislost svých kněží od státu a proto odvrací se od nich a nemaje též na různých ustláno při svém chatrném vzdělání bez vůdce dává se často strhnouti živly podvrtnými...“ píše P. A. Jašek.

Očiště se, kteří nosíte nádobí Hospodinovo. (Isaiáš 52. 11.)

Jak šťastným by se mohl cítiti ruský svjaščeník, kdyby s katolickým knězem mohl zvolati: „O beata solitudo!“ Jak krásná jsou to slova pro katolického kněze! Žije o samotě, tam nalézá klid, tam pozoruje své nitro, tam s Bohem se radí...

Toho však pravoslavný kněz zakusiti nemůže. Neboť on při prvním svém kroku do kněžství Kristova běře na sebe těžký úkol manžele. Toto jeho působí velmi zhoubně na jeho činnost. Způsob, jakým nastávající kněz pravoslavný uzavírá svůj sňatek, jest nanejvýš škodlivý. Většinou

ženich s nevěstou při svatbě se po prvé vidí a hned počnou spolu prožívat život těžký, plný strádání. Proto tak mnoho popů jedině pro nezdařené snatky pobloudí. Když ve všeobecné statistice nalezneme tak malý počet šťastných manželství, kolik teprve jich nalezneme ve statistice manželství ruských kněží? Kdybychom mohli nahlédnouti v pravoslavných konsistořích do oddělení, jež se týkají rodinných záležitostí kněží, kolik bychom tam našli křiklavých žalob manželek duchovních na své manžely!

Jaký vliv může mít na kněze-manžela žena, která své mládí prožila na odlehle vsi, které nedostalo se žádného vzdělání? Než vinu svalovati výlučně na ženu nesmíme; vždyť ona s manželem musí také mnoho strádati. Jsou zřízeny eparchiální (diecesní) školy, jichž úkolem jest vzdělávati dcery farářů, tedy budoucí manželky duchovních. Než plní ony ústavy své výchovné poslání? Z takových škol vycházejí dobré tanečnice, ale špatné hospodyně a matky, které hledí jen na příjmy svých manželů, avšak nikoliv na jich povinnosti.

Když popadja vede pohoršlivý život, nemůže se s ní dáti rozvésti. Kdyby ji snad pro nevěrnost zapudil, ztrácí právo na beneficium a musí se uchýliti do kláštera. Mezi duchovními kolik pletek natropí matušky, zejména tam, kde v jednom „příčetním“ domě sídlí více rodin popů? Kolik tu závisti, tolik tu pomluv! Otcové jsou třeba největšími přáteli, než matušky rozdmýchají mezi nimi záští, svým vlivem je proti sobě tak poštvou, že se stanou úhlavními nepřáteli. Batjuška, je-li ústupné povahy, nedovede klásti odporu rozmanitým vrtochům hašteřivé své manželky, raději povolí a podlehe jejímu komandu. Kolik tu třeba přímo nadlidské síly, aby před veřejností dovedl zakrýti své rozervané nitro, by aspoň na venek se zdálo, že v jeho rodině převládá mír a pořádek!

Batjuškovi velíké obtíže v rodině působí přísné a časté posty. Do jakých úzkostí se dostane, když manželka nebo děti strádají nějakou nemocí? Předloží-li churavé manželce nebo dětem jídla zapovězená postním řádem, těžce se proheší v očích venkovského lidu, který ve věcech týkajících se zachovávání postu jest přímo bezohledným. Promine svjaščeníku jeho mravní poklesky, ale za žádnou cenu neomluví jeho přestupky proti postu. Pak nemůže lidu z kazatelny vytýkati chyby a vady. Hned mu někdo do tváře vmete trpkou výčitku: „Vrač, izcjhujsa!“ — lékař, uzdrav sebe sám. — A kněz se studem musí mlčeti.

Pop musí se u svých představených zodpovídati nejen za sebe, ale i za svou rodinu. Jak četné jsou přípravy, že manželka a děti svým špatným životem maří plodnou činnost otce-kněze! Zejména v poslední době dospělí synové duchovních dávají se strhnouti proudy moderního smýšlení a tím jen působí svým otcům bol a zármutek. Následkem různých politických názorů dojde často k prudkým výstupům mezi otcem-knězem a synem posluchačem vysokých škol. Mnohdy rozhořčený otec jde na policii, udá svého syna a tak ubíjí vlastní rodinu.

T i m k o v s k ý ve své povídce „V domě pastýře“ staví čtenáři před oči podobný obraz. A takových zjevů mnoho a mnoho bychom postrehli v rodinách pravoslavného duchovenstva v Rusku.

Mnohdy vznese se nad „příčetním“ domem anděl smrti a mávnutím křídel urve knězi manželku a dětem matku. Postavení kněze-vdovce jest politováníhodné, poněvadž církevní zákony mu brání podruhé se oženiti.

Před lety pohřbívali mladému knězi manželku, která mu zanechala tři drobtiny. Když v „cerkvi“ pěli duchovní smuteční zpěvy nad rakví zesnulé, nešťastný manžel v návalu hoře jal se provolávat rouhavá slova . . . Jak strašným, jak pohoršlivým bylo ono rouhání kněze, a to ještě na místě posvátném! Přítomné duchovenstvo a lid věřící chápal jeho bolest. V tvářích všech zračila se hluboká soustrast. Viděli, že jest ubit mladý člověk, kterému byla urvána milá bytost a sklácena do předčasného hrobu. U mnohých soustrast vyvolala i slzy. Všichni litovali bolestí utýrané duše a nevinných dítek, které zraky plnými údivu patřily na to zvláštní divadlo, aniž by chápaly, co se děje. Litovali všichni nebohých sirot, které ztrátou matky odsouzeny byly růsti o hladu, jsouce svěřeny v opatrování snad nějaké pijácké hospodyně.

Po smrti manželky zasáhne hlubiny duše svjaščeníka mučivý boj, ježž musí před věřícími ve svém nitru tajiti, poněvadž tito po něm žádají příklad všech křesťanských ctností. Strašný přízrak opuštěnosti naplní jeho duši, která ponenáhlu podléhá nátlaku vášní, které konečně zvítězí nad jeho rozumem a vůlí. Četné jsou případy, že kněz-vdovec tak hluboko poklesl, že si sáhl na život, aby učinil konec svému trápení.

„Jeden z tesknoty se oběsil, druhý podřezal, třetího našli na hrobě manželky rozrývajících prsty zem a čtvrtý si praví: Hoře zachvátilo celou moji duši, ono mne odvádí od starostí o faru, ono ubilo moji činnost, nemohu nikde najít pokoje a pokládám se za živou mrtvolu. — Pátý vstoupil tajně do druhého manželství s učitelkou; sezdal je tajně přítel svjaščeník. Šestý po dlouhou řadu let hledá záchranu před zoufalstvím ve vodce.“

„Hanba mi,“ pravil jeden svjaščeník-vdovec svému spolukursistovi, „opovrhuj mnou před mladšími. Ano, já jsem poklesl, já jsem padlý a špinavý ve vlastních očích. Každému, kdo by mi chtěl činiti výčitky, řekl bych: Odsuď mne, jestli jsi zažil muka má, zoufalství mé. Má píseň jest odzpívána, jsem již u konce a v budoucnosti nevidím žářivého paprsku. Jaký jest to nyní ze mne kněz? Duchovní stav mne jen tíží. I v kostele se nemohu zbavití trudných myšlenek, nemohu se soustřediti v modlitbě. Jaká pak to může býti modlitba, když hlava pitím je otupělá a srdce je naplněno hněvem na vlastní osud a lidi. Bývalá láska a důvěra k lidu, který prvý zapletl můj život vdovce v síť klevet a špinavého podezření, jest u mne zničena. Strašným jest to pro mne vysloviti: já nemiluji svých dítek; ony jsou mi stálou mukou a výčitkou.“

Podobných úkazů hlubokého poklesnutí nalezneme v životě pravoslavného duchovenstva mnoho. Jen nepatrná část jich přijde veřejnosti ve známost. Většina kněží-vdovců mlčky snáší své hoře a zmírání zvolna pod jeho tíží. Neodvážá se jíti se svým bolem na ulici a odhaliti světu své rány.

Má-li svjaščeník-vdovec tolik síly a neklesne, mnoho hořkostí mu způsobí lidská kleveta. Přivede-li si do domácnosti ženu, ať již je to služka, hospodyň, vychovatelka dětí, příbuzná nebo cizí, musí snést mnoho ústrků. Z počátku zaslechne ostrou poznámku, zahledne jízlivý úsměv, pak se začnou na jeho hlavu sypati nešetné žerty, drsné poznámky a konečně objeví se jako jedovatá zmije černá pomluva, která ponenáhlu se ovíjí kolem jeho hrdla, až jej uškrtí ve svém objetí.

* * *

V R u s k u jsou biskupové voleni vládou z řad černého (klášterního) duchovenstva, jelikož nesmí býti ženati. V klášterích byli odchováni ne-

správným asketismem, proto bývají často nepřátely osvěty, pokroku, ale za to stěžejnými sloupy byrokratického absolutismu a utiskování všech těch, kteří by se odvážili odporovat jejich názorům. Takové lidi prohlásí hned za nebezpečné buřiče. Poněvadž žijí v úplné odloučenosti od společnosti lidské, nedovedou chápat snah a požadavků dnešního života. Působení jejich není apoštolské, jelikož nejsou ve spojení se svým stádem. Jich postavení jim nedovoluje jít mezi věřící lid, poznati jeho potřeby a ulehčiti mu v bídě. Vladyka (biskup pravoslavný) dívá se na svět buď doma v saloně, když svět k němu přichází o něco prositi v nejbohabojnější pokoře. Na svět se dívá oknem kočáru, když se před ním míhá a on mu žehná, anebo při slavnostní hostině, kdy svět přichází ve fraku ověšen řády, nebo konečně když jezdí po eparchii a duchovenstvo naparáděné jej vítá. Skutečný svět v celé jeho podobě jest mu těžko poznati.

Svému stádu jest docela cizím, poněvadž se vznáší nad ním v nedostupné výši. Proto lid také se k němu chová chladně. Velikou chybou jest stále jeho stěhování z jedné eparchie do druhé. Stává se často, že biskup ruský během pěti let pětikrátě musil zaměnití své sídlo, takže některé diecese každého roku mají nového vladyku. Dle výroku jednoho ruského theologa jsou pravoslavní biskupové stálými poutníky, kteří více musí studovati geografii rozsáhlého círství než theologii. Cizími jsou biskupové také v očích nižšího duchovenstva. Ve svých srdcích nechovají k němu otcovské lásky a něhy, jich nářkům nedopřávají sluchu. Mezi biskupem a podřízeným duchovenstvem zeje proto propast nedůvěry a chladu.

Totéž neporozumění, tatáž nedůvěra vyhloubila propast mezi eparchiálními představenými a nižším klerem. On se jim vyhýbá, prchá před nimi ze strachu, aby nepostřehli jeho vad a poklesků a aby jej nestihlo pokání v klášteře. Z jich styku dýše spíše drsný chlad než laskavá a zhořívavá vlídnost. Chlad onen pak ubíjí v duchovenstvu veškeru energii, každé ideální hnutí a nadšení; ubíjí v něm víru ve své kněžské poslání, v sebe sama a své síly.

V postupu a udělení vyznamenání neřídí se konsistoře ruské dle let služebných a zásluh; na to mají své vlastní měřítko. Mnohý kněz ruský po dlouhá léta pracuje na vinici Páně, ale v konsistoři na něj zapomínají. Jiný však brzy po vysvěcení jest povýšen. Dopomohl mu k tomu strýc anebo větší obnos peněžní. Protekce a peníze velmi lehce zjednají přístup k členům pravoslavných konsistoří, kteří pak těm, kteří jsou štedřejší, dovedou účinně připravit cestu k povýšení a k vyznamenání.

Pohoršením bývá pro lid, když vidí, že vedle sebe žijí a pracují dva pastýři, jeden však pravidelně postupuje, druhý nikoliv. Ba stává se, že špatný svjaščeník jest povýšen, kdežto horlivý zůstane opomenut. Lid pak jest na rozpacích a nedovede si vysvětliti, proč jeden je ověšen řády, ačkoliv by toho pro své poklesky nezasluhoval a druhý jest pomínut. Dochází obyčejně k tomu přesvědčení, že pravdy není ani mezi jejími hlasateli. Nebo počne hodného kněze podezřívati z tajných přestupků, pro něž upadl u svých představených v nemilost. Tak se jen lehce v srdcích věřících ruského lidu bortí to, co svědomitý svjaščeník tam s námahou zbudoval.

* * *

Ruské duchovenstvo charakterisoval jistý svjaščeník slovy: „bez ideálů“. Pravdivost těchto slov potvrzuje jich život, jich činnost. Život jest mrtvý a činnost mechanická. Žije dle zastaralých tradic, které činí jeho život strnulým a neplodným. Život jeho plyne netečně, nudně, beze všeho nadšení. Obraz smýšlení a tužeb ruského kleru obráží se v jeho plodech literatury duchovní, která prozrazuje nedostatek a ubohost každého ideálního snažení.

Nový ruch a revoluční bouře, které otřásly velikánem Ruska, odhalily jizvy ruského života, tím také slabiny zároveň a vředy duchovenstva. Probuzené uvědomění otřáslo důvěrou věřícího lidu ke kleru. Neboť se ukázalo, že ono pozlátko, jímž „svjaščenstvo“ bylo obestřeno, se při prvním doteku rozpadlo a objevila se děsivá pustota. Ukázalo se, že ruské duchovenstvo není schopno zaujati pevného postavení vůči rozbouřenému moři revolučního hnutí. Ono se rozštěpilo na několik stran, které se přimkly k nově utvořeným politickým organisacím a pod prapory těchto jalo se jich ideje a principy hájiti.

V této rušné době bohaté na politické zmatky „svjaščenstvo“ zapomnělo docela na svoji svatou povinnost, že má hájiti věčnou pravdu Kristovu. Nedivme se, že zapomnělo, vždyť ona mu nebyla zdrojem náboženského nadšení. Věčná pravda božského Spasitele byla jen drahocennou perlou, kterou ono střežilo ve zlaté skřínce, a neskříželo z tak velkého pokladu žádného užitku.

V době, kdy zadul mrazivý víchř politického hnutí, nevyšel klerus lidu vstříc se světlem pravého učení Ježíše Krista. Ba on chtěl věčnou pravdu Kristovu přizpůsobiti k programům jednotlivých politických stran, tím však odvrhl světlo pravé víry a jal se pracovati na vlastní záhubě. Odtud ten smutný zjev, že v řadách ruského duchovenstva jest mnoho kněží zarytých radikálů a socialistů. Jsou to ti nešťastní pobloudilci, kteří z roztrpčenosti na své bídné postavení sociální a z nedostatku vnitřního nadšení dali se strhnouti lákavým proudem falešných nauk. Místo aby připravovali cestu k obrození duší, zasévají do nich ještě zášť a zmatek. V listech útočí na biskupy a černé duchovenstvo, před širým světem odhalují vředy ruské hierarchie a tím si chtějí získati náklonnost laiků.

Nevzdělanost, duševní lenost, lakota, alkoholismus a netečnost přivedly ruské „svjaščenstvo“ na scestí. Tyto slabosti, jež tak hluboko se zakořenily v jeho řadách, jsou příčinou, že mezi ním a třídou vzdělanou zeje propast. Proto ruské duchovenstvo pracuje neplodně, proto pomáhá ještě šířiti rozvrat náboženský v pravoslaví. Rusku se nedostává kněží, kteří by dovedli ovládati a řídit náboženský a společenský rozvoj. Rusku se nedostává kněžstva, které by bylo vyzbrojeno odbornou vzdělaností, jak toho dnešní doba vyžaduje. Najde se ještě některý kněz, který se povznese nad úroveň vzdělání ostatního kleru, ale počet takových jest velmi malý. Mnozí poznávají velikou potřebu oprav společenských bojují za ideály politickými. Usilují o reformu církve, ale ta má být postavena na troskách soustavy biskupské, kde mají nabýti vrchu zásady demokratické. Směle můžeme tvrditi s P. A. Jaškem: „Bílý klerus nevytáhne pravoslaví z jeho rakve, poněvadž vyhasly v jeho srdci ideály života apoštolského“. Věru ruské duchovenstvo ještě svou netečností a vlažností pracuje k rozvětvení sektářství, které jako rakovina rozežírá organismus církve pravoslavné.

Hlídka cyrillo-methodějská.

Sv. přijímání věřících na pravoslavném Východě. Církev pravoslavná ukládá svému věřícímu lidu jíti alespoň jednou do roka k sv. zpovědi a sv. přijímání. Dobu, kdy třeba této povinnosti zadost učiniti, přesně neurčuje jako církev katolická. Pravoslavný křesťan může tuto povinnost vykonati v době libovolné. Nejvhodnější však dobou k tomu jest období postní, zejména Velký půst a týden strastný (pašijový). Děti se zpovídají po 7. roku. Do sedmi let se připouštějí jen k sv. přijímání. Po prvé přináší matka své dítě ke stolu Páně, když po ukončení šestinedělí přišla do chrámu na úvod. Nemluvnatům podává se jen nejsvětější Krev.

Pravoslavný křesťan očistiv se ve sv. zpovědi od svých hříchů připravuje se pečlivě na „Večeři Páně“. Vzhledem k tomuto tajemství ukládá mu církev přísný půst od večera předcházejícího dne. Jen osobám ve věku pokročilem churavým dovoluje do půlnoci před sv. přijímáním jisti. Těžce nemocným neukládá žádného postu.

Věřící přistupují k sv. přijímání při mši sv., když celebrant s přísluhujícími přijal Tělo a Krev Páně. Kněz rozdělí 2 části sv. „Agnesa“ zvané dle nápisu „mka“ na tolik částí, kolik je komunikantů a vloží je do kalicha s nejsvětější Krví. Otevře se „král. brána“, v ní stane diakon s pozdvíženým kalichem a volá k lidu: „S bázní Boží a vírou přistupte!“ Sbor zpívá: „Požehnany, jenž se běže ve jménu Páně, Bůh Hospodin i zjevil se nám.“

Komunikanti přistupují k ikonostasu (stěna obrazů mezi kněžištěm a lodí), libaje obrazy na něm a klaní se ostatním v chrámě přítomným. Tim je prosí za odpuštění, by mohli s čistým srdcem přijímati. Pak složí ruce křížem na prsou, skloní své hlavy a modlí se s knězem: „Věřím a vyznávám, že ty jsi v pravdě Syn Boha živého, jenž jsi přišel na svět spasit hříšníky, z nichž první jsem já. Za účastníka večere tvé tajuplně přijmiž mne dnes, Synu Boží, neboť nezjevím tajemství nepřátelům tvým, aniž políbení Tobě dám jako Idáš, ale jako onen lotr vyznávám se tobě: Rozpomeň se na mne, Pane, až přijdeš do království svého (tříkrátě opakuje), aby nebylo mně v soud nebo zatracení přijímání svatě Tvoji Svátosti, Pane, ale k uzdravení duše i těla.“ Po této modlitbě věřící stojíce přijímají s všelikou skroušeností a bázni nejsv. Svátost, kterou jim kněz podává z kalicha stříbrnou lžící (kochlear). Při tom kněz pronáší slova: „Účastenství má služebník Boží N. na drahocenném a svatém Těle a Krvi našeho Pána a Vykupitele Ježíše Krista na odpuštění hříchů a k životu věčnému.“ „Totéž doteklo se rtů tvých, odejme od tebe nespravedlnosti tvé a očisti tebe od hříchů.“ Každému, kdo přijal, utře kněz ústa ubrouskem. Komunikant políbí okraj kalicha, učiní jen majou poklonu, aby uchránil přijatou Svátost před zneuctněním a odejde k místu, kde mu přísluhující v oltáři podá něco málo vína (těplota) a obětího chleba (prosfora). V době, kdy lid přijímá, zpívá sbor: „Vezměte Tělo Kristovo a pijte ze Zdroje nesmrtelného. Alleluja, alleluja, alleluja.“

Přijímající zůstanou v chrámě až do konce mše sv., aby buď sami nebo s knězem vykonali „modlitbu po sv. přijímání.“ T. I., (Ol.)

Církevní časopisy ruské (pravoslavné). (Dle A. Palmieriho.)

Počet pravoslavných periodických časopisů, jednajících jednak o otázkách theologických, jednak o zájmech kléru, je dosti značný. Sv. Synod má svůj oficiální orgán „Cerkovnij Vedomosti“. Roku 1858 začal vydávati v Petrohradě „Duchovnja Beseda“ („Zpravodaj církevní“), časopis namířený proti snahám bílého (nižšího) kléru, od roku 1861 s přílohou „Cerkovna je Letopis“ („Kronika církevní“), první to zjevně úřední list synodu.

Roku 1875. začala duchovní Akademie v Petrohradě vydávati „Cerkovnij Vestnik“, který ze začátku uveřejňoval též úřední zprávy synodu a tím přivodil zánik „Duch. Beseda“. Roku 1888 přerušil „Vestnik“ spojení se Synodem, který nyní je odkázán pouze na své „Cerk. Vedomosti“. „Vestnik“ od r. 1888 začal boj proti synodu, hájil zájmy bílého kléru, tak že byl od synodu v posledních letech i přísně censurován. Podává spolehlivé zprávy o životě a stavu církve ruské a ruského kléru.

„Strannik“ („Cestovatel“), založen roku 1860 protoierejem Basilem Greckulevičem, jenž roku 1882 stal se biskupem Mohilevským († 14. května 1885). „Strannik“ vychází v měsíčních svazcích asi o 200 stranách, obsahuje mimo přehled nábo-

rozšíření má co děkovati mimo jiné mnohým bezplatným premiím, jako: Encyklopedie theol. orthodoxa, populární výklad Bible, a řadě populárních apologií.

Když roku 1906 vyšel ruský překlad Rénanova díla „Jésu-Christ“, začala redakce „Strannika“ hned uveřejňovati v příloze obranu víry z pera známého exegety prof. M. D. Muretova, namířenou proti ideám Rénanovým.

*

V lednu 1906 vyšlo v Petrohradě 1. číslo „Cerkovního Głosu“ („Církevní Hlas“), týdeníku o 32 stranách. Tento časopis je orgánem „Spolku pro rozšíření náboženské a morální kultury v duchu církve pravoslavné,“ a má napomáhati náboženskému vyučování u lidu (asi jako náš „Sv. Vojtěch“.) Redaktory jsou protoiereji P. Lachotsky a J. Slobodsky. Směr fanatický, ostře namířen proti všemu katolickému.

*

„Zvonar“ („Zvoník“) je mladšího data. Redakci vede protoierej C. Bjelkov; vychází měsíčně, někdy i o 300 stranách. Program: „Svoboda církve — svoboda v životě.“ Zvláštní příloha „Církevní obrod“ jedná soustavně o reformě církve ruské. Jako všechny časopisy bílého kleru, namířen je i „Zvonar“ ostře proti hierarchii.

*

7. ledna 1907 vyšlo 1. číslo týdeníku „Vjek“ (o 16 stranách) s přílohou „Cerkovnoe Obnovljenje“. Dýše přímo nenávisť proti sv. Synodu a veškeré hierarchii. Tendence sociálně-demokratická. Radikalnost svou chce dosvědčiti tím, že odporučuje díla Straussova, Feuerbachova, Flaubertova, Renanova a pod.

*

„Pastirski Sobesjednik“ („Pastýřský Rádce“), týdeník založený 1884 B. A. Mavrickým s první přílohou „Vjestnik cerkovno-obšestvenoj žizni“ (Zpravodaj o životě sociálním i církevním) a s druhou přílohou „Pravoslavny Blazovjestnik“, orgánem missijního spolku, založeného 1893. — Dále vychází v Petrohradě měsíčník „Narodno Obrazovanie“, úřední orgán školského odboru v Synodě. „Ruskí Palomnik“ („Ruský poutník“), založený 1885, týdeník od roku 1902. „Oddych Kristianja“ („Oddech křesťana“), měsíčník založený 1905 známým ruským knězem Řehořem Petrovem.

V Moskvě vychází:

„Věra i cerkev“, založen roku 1899 na popud protoierey Ivana Iliče Solovjeva. Vychází desetkrát do roka ve svazcích o 140 stranách a přináší články bohovědné a filosofické. Obeznamuje čtenářstvo též o současných zjevech v historii, paedagogice, i v politice. Má ráz konservativní.

*

„Dušepoleznoj čtenie“ („Povznášející čtení“), měsíčník založený 1860 knězem Alexandrem Ključarevem, jenž se stal později arcibiskupem Charkovským. Obsah měsíčních svazků o 160 stranách jest většinou ascetický a morální. Přinesl též několik životopisů biskupů ruských a některé monografie z církevních dějin ruských. Redakci vede od roku 1907 Alexander Wedenskij, prof. na duch. Akademii Moskevské. Vystupuje konservativně.

*

Roku 1906 vyšel první svazek (o 334 str.) „Voprosy religii“ („Náboženské otázky“). Hned tento první svazek ukazuje zjevně liberální a reformatorský směr. List je určen studiu a luštění náboženských problémů na Rusi.

*

Roku 1907 začal biskup Eudokimov vydávati měsíčník (o 200 str.) „Christjan“ („Křesťan“). Tento časopis jedná o aktuálních moderních otázkách, o životě náboženském na venkově, přináší články ze soudobé historie církve ruské i západní; dobře informuje o stavu theologie ruské.

*

Roku 1906 přistoupili též někteří professoři Akademie Kazanské — L. Pisarev, M. Machanov, K. Grigorev — k založení vlastního listu: „Cerkovno-obšestvenie i žizn“ („Život církevní i sociální“). Hned v prvním čísle týdeníku dali autoři nepokrytě na jevo svůj souhlas s nejnovějším hnutím v církvi i ve státě: o svobodě svědomí, slova, života spolkového. Nemilosrdně bušil do nepřítomností, které se dály se strany klášterů a hierarchie. Tu ale senát Akademie v plenu odsoudil takový způsob psaní, čímž byli zakladatelé-professoři donuceni list teprv zrozený opustiti. Než udržel se přičiněním

protoiереа А. Смирнова, а přináší kritické články o nynějším stavu církve ruské, jakož i o náboženském, sociálním a politickém stavu Moslemínův v Rusku.

*

Roku 1884 založen byl v Charkově přičiněním arcibiskupa Ambrosia (Kljucjareva) časopis „Vjera i Razum“, list, který dosud zaujímá na Rusi jedno z předních míst v otázkách theologických a filosofických. Redaktorem byl v prvních 10 letech Ivan Kratirov. Vychází šestkrát do roka ve svazcích o 130—150 stranách. Obsahuje část theologickou, filosofickou a úřední zprávy eparchie Charkovské. — Protoiereus Ivan Filevskij začal zde též roku 1906 vydávati „Cerkovna Gazetta“, orgán k obnovení církve ruské. Než tento list zanikl za krátko následkem častých konfiskací.

*

V Kijevě vydávají professoři semináře list „Rukovodstvo dlja selskich pastirej“. Roku 1907 vyšlo zde 12 svazků kázání, 12 svazků bohoslovné bibliografie a úplná sbírka liturgických zpěvů. Roku 1906 vycházel zde též krátkou dobu „Cerkv inarod“, týdeník, za redakce Mgr. Platona, a „Odklikselskich pastirej“, zrušený pro svůj revolucionářský charakter. Přísná censura ruská potlačila též mnohé jiné časopisy, hájící zájmy bílého kleru, jako „Probudenje“, „Pravda Božje“, „Vo ztan, spiaštsi“ („Surge, qui dormis!“), „Narod“, redakci prof. S. Bulgakova, hlubokého znalce církve ruské.

*

Časopisy dosud uvedené jsou psány více pro třídy vzdělané. Než i pro obyčejný lid existuje dosti církevních časopisů, které mají výhradně charakter listů krajinských.

V Sergia-Posadě vychází „Božja Niva“, v Odese „Nastavljenje i utišenje sv. viery christjanskoj“, dále „Missionerskij Sbornik“ vydávaný bratrstvem sv. Basilia Rjzenského (ruského světce, zemřelého r. 1295 nebo 1360 nebo 1378: tak se rozcházejí údaje u různých spisovatelů), „Dobro Slovo“ v Petrohradě (od r. 1906), „Pravoslavna Podolia“ v Podolsku, „Chelmskaja cerkovna ja žizn“ v Chelmu, namířen ostře proti katolicismu, „Prichodskaja žizn“ v Jaroslavě, „Vekroesno čtenie“ v Kijevě a mn. j.

Celá řada populárních publikací pro „mužiky“ uspořádána byla roku 1880 archimandritou Nicodemem pod názvem „Trojcké Listy“. 1884 následovali jej v tom mniši Pečierské Lavry v Kijevě, a vydali „Kijevské Listy“, a mniši kláštera Počiaevského „Pociaevské Listy“. Mniši tito tak zuřivě a tak sprostě napadali církev katolickou, že vážné církevní (pravoslavné) listy, jako „Cerk. Viestnik“, „Cerk. Golos“ jim vytykaly přímo trivialitu. Ano synod částečně i skonfiskoval věci zde uveřejňované.

Podobné štvavé brožury uveřejňovali též eparchální missionáři v Kamenci Podolském. Již tituly nám udají obsah i směr: „Výbojný katolicismus“, „Heretické papežství“, „Neomylnost papežská“, „Sněm Vatikánský a biskup Štrossmayer“, „Odpustky a taxa za hříchy“, „Nové učení o Neposkvrněném Početí Panny Marie“ a p.

*

Mimo jmenované časopisy má každá diecese svůj týdeník: „Eparchalnyj Vedomosti“, který uveřejňuje úřední zprávy synodu, diecesanní okružníky a náboženské články. Takové týdeníky má na př. Charkov, Kazaň, Jekaterinoslav, Kijev, Orel, Podolia, Gruzie a j. Důležitost tohoto listu vyvěrá z toho, že bývá pro venkovské popy namnoze jediným zdrojem vzdělání.

Al. Jašek (Ol.)

Rusko v číslicích.

(Dle A. Palmieriho.)

Časopis „Kolokol“ 1906 č. 2. podává zajímavou statistiku o národnostních, náboženských a sociálních poměrech v Rusku.

Rusko čítá 125,680.682 duší) mužských 62,512.698
) ženských 63,167.984

Evropské Rusko čítalo	93,782.925	obyvatelův
Gubernie na Visle	9,102.253	„
Kavkaz	9,289.964	„
Sibiř	5,758.822	„
Vnitřní Asie	7,746.718	„

Velká Rus čítala 55,667.469 duší
 Malá Rus 22,380.551 „
 Bílá Rus 5,885.597 „

Rusů je tedy v celé říši 83,933.567, t. j. 66.79% obyvatelstva.

Statistika národnostní:

Poláci	7,931.307	Kabardini	170.672
Bulhaři	172.726	Čečenci	819.576
Češi	50.385	Tadjici	465.453
Němci	1,790.489	Kurdové	271.665
Litevci	1,260.590	Kirg. Kozáci	184.139
Jmudini	448.022	Tataři	3,737.627
Livoni	1,435.937	Baškýři	1,439.139
Estoni	1,007.738	Cjuvaskové	843.755
Rumuni	1,121.669	Turci	208.822
Řeci	186.925	Kumýci	144.488
Armeni	1,173.006	Kirgizové	802.807
Židé	5,063.156	Uzbekové	726.584
Finové	351.169	Sartové	968.655
Votjakové	420.970	Turkméni	281.357
Zyriani a Permjači	258.809	Jakuté	227.381
Modrini	1,023.841	Kalmuci	479.311
Ceremisové	375.439	Temfusové	66.570
Gruzini	1,336.448	Různé malé národy	4,501.485

Statistika náboženská:

Orthodox. a Edinověrci	87,123.604	Křesťané jiných vyznání	8.135
Starověrci a sekt.	2,204.596	Moslemíni	13,906.952
Řím.-katolíci	11,506.809	Židé	5,215.802
Protestanti	3,762.756	Pohani	772.762
Gruz. Arméni	1,179.266		

Statistika sociální:

Dědičná šlechta	1,220.169	Sedláci (mužici)	96,916.644
Osobní šlechta (činnovníci)	630.119	Kozáci	2,908.842
Církevní osoby	588.497	Fini	35.589
Starousedlí	342.925	Cizinci volní	8,297.969
Obchodníci	281.779	Cizinci pcdnani	605.500
Měšťané	13,386.390	Jini	466.258

Tim representuje se Rusko jako pravé museum v ohledu jak národnostním, tak náboženském, tak i sociálním.

Al. J. (Ol.)

Nekrology.

† FRANJO KS. VAŠTEL.

Z Celovce.

Ni bil moč slaven in znamenit, katerega spominu veljajo te vrstice. Mlada moč je bila, ki je še le pred dobrim letom zapustila semenišče in nastopila pastirsko službo med ljubljanim narodom, moč izredno čila in pogumna, polna navdušenja in veselja za delo med ljudstvom. Vse je kazalo, da smemo od nje mnogo pričakovati. A komaj začne vporabljeni uspešno svoje duševne in telesne sile — že js uargbi smrt!

Za č. g. Franjo Vastelnom žaluje vse koroško ljudstvo, žalujejo njegovi duhovni sobratje, žalujemo posebno njegobi vivši tovariši bogoslovci. Ker je bil pokojnik vnet prijatelj in čitatelj i Musea, naj mu postavimo i v njem mal spomenik!

Rojen je bil blagi pokojnik 4. decembra 1884 v Lovankah pri Dobrli vasi. Po dokončani ljudski šoli je obiskoval gimnazijo v Celovcu in je vse razrede in zrelostni zppit dovršil z odliko. Tudi bogoslovske študije v Celovcu je dovršil vse z izvrstnim uspehom. Dne 14. julija 1910 v mašnika posvečen je kmalu nato nastopil prvo in žalibog tudi zadnjo mosto kot kaplan v Prevaljah, kjer je deloval za verno slovensko ljudstvo do zadnjega z veliko požrtvovalnostjo in vročo ljubeznijo. Pri tem delu se je nalezl bolezní in 20. nov. 1911 je umrl v bolnišnici usmiljenih bratov v Št. Vidu ob Glíni na legarju kot žrtev svojega poklica. Kako je bil priljubljen, je kazal veličasten njegov pogreb, katerega se je kljub oddaljenosti udeležilo nad 40 duhovnikov in velika množica drugih ljudi iz njegovega rojstnega in službenega kraja.

Tov. Vastel je bil v semenišču vzor bogoslovca v vsakem oziru. Byl je eden najmarljivějšíh članov Akademije, vneto je sodeloval vsa 4 leta pri pevskem in tamburaškem zboru, bil je najboljší sotrudnik našega internega lista „Bratoljuba“ in príloge „Socialnih Pomenkov“ in 2 leti njegov urednik. Akademija je imela v njegovi osebi 2 leté dobrega in odločnega predsednika, ki jo je spretno vodil ten neustrašeno in požrtvovalno branil proti napadom. S svojim spretnim peresom je marljivo podpiral, z dopisi, članki in podliskit naše liste „Mir“ (tega že od 3. gimnazijskega razreda naprej!), „Slovenca“ in „Stražo“, celo med sotrudniki „Domini sveta“ najdemo njegovo ime. Da si razšíri duševno obzorje, je mnogo potoval, n. pr. v početcích l. 1907 po Italiji, prihoduje leto nato je bil v Prazi in l. 1909 si je ogledal Dalmacijo. V semenišču je bil splošno spoštovan tudi od tovarišev Nemcev, nam Slovencem pa je bil najdražši tovariš, duša našega kroga. Malo dobrih in čílih duhovnikov-voditeljev ima koroško slovensko ljudstvo in še te nam jemlje kruta smrt. Naj nam dobrotljivi Bog pošlje v nadomestilo za rajnega g. Vastelna več enakih, njega posnemajočích mladíh močí, on sam pa naj počiva mirno v tuji zemlji in uživa pri Bogu plačilo svojega truda!

Lojze Vauti.

ZA † JOSEFEM BRANIŠEM.

Dne 25. prosince m. r. skonál proslulý archaeolog Josef Braniš, c. k. ředitel vyšší reálky v Kládně, člen České Akademie a c. k. konservator. Zesnulý byl vynikajícím znalcem uměleckých památek českých, z jehož péra vyšla řada odborných spisů (Dějiny středověkého umění v Čechách, 2 d., 1892-3, Katechismus dějin umění, Chrám sv. Barbory v Hoře Kutné, Děkanský chrám Nanebevzetí P. Marie v Trh. Svinech, Denkwürdigkeiten des ehem. Cist. Stiftes Sedlec, Zvon, O působení kláštera sázavského na vývoj stavitelství a plastiky ve vých. Čechách, Soupis památek historických a uměleckých polit. okresu česko-budějovického, Zlatá Koruna, Obrazy z dějin jihočeského umění a j.). Braniš zadost učinil svému životnímu úkolu, jež si vytkl: všemi silami svými přispěti k povznesení smyslu pro umění výtvarné v miléném národě českém, aby umění utěšeně prospívalo. Byl mužem velice sympatickým, jeho přednášky i výpravy, kteréž po několik let konal se Společností přátel starožitností českých v Praze na český jih, těšily se velké oblibě. R. I. P. Hek.

Nové knihy.

Úvod do filosofie. Napsal Dr. Jos. Kratochvíl. V Olomouci 1912. Nakladatel R. Promberger. Cena 4 K. Stran 154.

Kniha populární, která podává stručně, přehledně a nestranně poučení o filosofii. Nejprve pojednává o základních pojmech filosofických. Přijímá nejsprávnější výměr její od Aristotela a sv. Tomáše Aquinského a tím osvětluje její nejvlastnější pojem. Filosofie během doby od svého počátku prodělala různá stanoviska. Počátky její ve Vědách indických rázu pantheistického projevují se neujasněností a všeobecností. Z kolébky vzdělanosti přešla do Řecka a Říma, kdež se rozvila neobyčejně, dosáhla pravého prohloubení a ustálení křesťanstvím. Dále podává autor hlavní obsah a rysy té neb oné periody její, totiž filosofie patristické, scholastiky, ukazuje zároveň na vzájemný jejich poměr, dále mystiky věku středního a přechází k počátkům filosofie novověké. Doba tato nespokojená se vším starým, hledící vše reformovati na všech stranách (ač měla již své předchůdce, náboženské reformatory) a vedena Renésancí se zbavila se autority církevní a počala budovati nové základy vybavivši filosofii z područí teologie a učinivši člověka středem vškerého zkoumání; Cogito, ergo sum — je prvním a nejjistějším ze všech poznatků. Co se dosud mělo za pravdu, bylo mylné. Třeba tedy hledati lepších náhledů, neb snad i staré přijati, ale když se osvědčily po zkoušce učiněné rozumem. Odtud vyvinul se novověký rationalism a empirism čili sensualism ve všech svých směrech a odvětvích, jež mezi sebou hodně zápasily. Z rozbrojů těch vyvstává Immanuel Kant, který snaží se položit základy nové filosofii. Na zetlelině staré filosofie nejlépe prý může vypučeti nový květ nové filosofie. Filosofie Kantova došla velikého rozšíření a system Kantův stal se základem novější vědy jak theoretické, tak praktické.

Třebas mnozí vidoucc takovou různost systémů filosofie jí opovrhují i porovnávají s vědou, kde prý harmonický soulad vládne, je přesvědčen autor, že je neoprávněné jednání toto. Ale ovšem dlužno hledati nové cesty střední a tou by byla — novoidealism. O tom jedná díl třetí.

Poslední díl knihy, totiž čtvrtý, věnován jest vývoji a snahám filosofie pěstované národem českým. Zde jevil se a jeví dosud zvláštní sklon české duše k směru nábožensko-mystickému, což jest autoru jen důkazem, že u nás nejlepší půdu by nalezl novoidealism, třebas vždy sem tam po nějakou dobu vládly směry jiné. Navrátil.

K. Ort: **Struny mé duše.** Tiskem Václava Horáka v Prostějově. Nakladem vlastním.

Knižka snad autorem ukvapeně vydaná. Vybroušená forma a koncepce myšlenková, rovněž i hluboký cit staré generace básnické, právě tak jako zhodnocení a subtilnost nálad školy nové a nejnovější zůstaly u autora bez účinku. Již hodné staromódně vypadají nehluboké tyto básničky. Ačkoli musíme vyznat, překvapilo nás i to, že při některých číslech nalezli jsme věty a obrazy totožné s některými větami ze sbírek H. Dvořáka. Tak na str. 7. báseň nadepsaná „Královně nebes“ začíná: „Trůn chtěl bych Tobě postavit“, rovněž tak začíná báseň Dvořákov a v II. ročníku Meditací, svaz. 5. str. 284. Anebo na str. 26. báseň: „Tvým věčně být, můj Ježíši“ má totožnou tuto větu s básní H. Dvořáka ze sbírky „Sursum corda“ str. 11. a podobně jinde obrazy se shodují. Nejmarkantnější však vystupuje tato shoda na str. 15. při básni: V chrámu Páně.

K. Ort: Sem spěchám rád — to z ulic světa ruchu,
kdy duši mou tak svírá bol a žal,
kde hledám klid zas znavenému duchu
a sílu Tvou, bych v boji pevně stál.

H. Dvořák: To chrám je, kam jsem prchnul z ulic ruchu,
mou duši bolí všední shon a rej;
já hledám útěchu, mír svému duchu —
jest tomu dlouho, co jsem ztratil jej.

K. Ort: Já ztratil vše, co štěstím jen se zove

H. Dvořák: Já ztratil všecko, co se štěstím zove.

Sloka předposlední:

K. Ort: Tak klečím rád a hlavu v žhavé dlani
a v oku mém se leskne slzí tpyt — — —

H. Dvořák: Já klečel dlouho, hlavu v žhavé dlaní

a cítil jsem — slz v oku vlhký třpyt —

— na slova „třpyt“ u obou autorů se rýmuje ovšem slovo „klid“.

Proti takovéto tvorbě nutno rozhodně protestovat!

J. B.

Dr. Albert Vögele: **Der Pessimismus und das Tragische in Kunst und Leben.**
Spis počtený I. cenou university v Tübingách. Druhé, značně
rozmnnožené vydání. 8' (X. a 317. Herder, Freiburg im Breisgau.
Cena 3.60 M.

Jest málo spisů, které by tak důkladně a jasně pojednaly se stanoviska katolického
o pessimismu a tragičnu v umění a v životě jako právě dr. A. Vögele. Důležitost a vý-
znam knihy jeho netoliko pro estetiku, nýbrž i pro filosofii pessimismu a etiku postřehl
estetik prof. Dr. v o n K ö s t l i n, na jehož přání vydal tiskem práci svou, počtenou I. cenou
filosofické fakulty v T ü b i n g a c h. Po prvním vydání, o němž „Literarische Rundschau“
napsala, že razí „die Bahn zur Sonnenhöhe des Idealismus,“ následuje druhé značně roz-
mnnožené.

Spis dělí se na dvě části. V první části probírá v pěti kapitolách učení zástupců
pessimismu, totiž: Schopenhauera, Bahnsena (vom „Tragischen als Weltgesetz“),
Hartmanna, Nietzsche („Die Geburt der Tragödie“, „Versuch einer Selbstkritik“),
historický vznik a vývoj řecké tragedie) a R. Wagnera (pessimismus a tragika v životě
a díle jeho). V druhé části pozitivně vykládá pojem tragična na základě nauky vynikajících,
filosofů a estetiků (Köstlin, Volkelt, Jungmann, Carriere, Günther
Kluge, Vischer a j.) opíraje názory své doklady z děl nejlepších tragiků staré a nové
doby. V poslední, třetí kapitole kriticky posuzuje moderní dramatiky: Henrika Ibsena,
Gerharta Hauptmanna a Her. Sudermanna, kteří jsou dnes v módě.

Studie Vögelova, jež sama se doporučuji jako právě dílo umělecké, náleží k nej-
lepším, jež o tragičnu napsány. Hek.

Zpráva velehradská.

Z P R Á V A

o pouti, schůzi a akademii bohoslovců českoslovanských konané dne 26.
a 27. července 1911.

Podává jednatel „R. S.“ v Brně.

(Pokračování.)

Řečník vzpomíná sjezdu bohoslovců před 26 lety, jehož se jako boho-
slovec olomucký poprvé účastnil a odkudž si odnesl mnoho nadšení.
A dnes má příležitost, aby nadšení pro svatou věc, pro níž bojujeme a
pracujeme, abychom rozšířili ideální statky, které Syn Boží přinesl na
svět, vléval do srdcí theologů. A nadšení toho je zvláště dnes potřebí
více, než kdy jindy.

„Pracoval jsem,“ praví, „mnoho ve spolkách, poznal jsem jejich přednosti i vady,
jež vám chci sdělit a nadchnouti vás pro práci sice obtížnou, ale přec tak užitečnou. Slyšel
jsem od kněží i laiků, že prý dostačí, když kněz svědomitě koná své kněžské povinnosti,
připravuje se na kázání, do zpovědnice, do školy, uděluje sv. svátosti, píše matriky a koná
jiné věci, které souvisejí s povoláním kněze. To prý stačí, a není potřebí věnovati se
organizační činnosti, ježto mladí páni naučí se při tom věcem, kterých by neměli znáti a
odnauci se těm věcem, které by neměli konati. Staly se případy, že důstojní pánové, kteří
se s nadšením vrhli do činnosti veřejné a zdálo se, že velké věci vykonají, nevykonávají
ničeho, nýbrž padli a jak hanebně. Proto mnozí z obavy, že by se tak i jiným mohlo
státi, radí kněžím, a by se varovali spolkového života. Jest to věc dosti ob-
tížná a nebezpečná. Člověk jest slab, zvláště když není dosti opatrný, a tak se stává, že
mladý kněz klesá. Ale přes tuto smutnou věc a přes všechny jiné obtíže je dnes více než
kdy jindy potřebí, aby kněz věnoval svou pozornost činnosti spolkové.

Dnešní společnost skýtá následující obraz: Intelligence je nám odcizena následkem boje, který byl vnesen do křesťanské společnosti, že víra se nedá srovnat s vědou. I to jest již povážlivý zjev, že lid na mnohých místech je nám téměř odcizen. To je faktum a smutné faktum, ježto kněží nepoznali dobu vývoje, nechápali se práce spolkové v dřívějších letech. Starší pánové říkají: „To jsme měli dělat před 20 lety, ale že jsme nechápali důležitosti doby, přišli jiní a odcizili nám lid.“

Slyšel jsem: „Co by z nás pracujícího lidu bylo, kdybychom se byli drželi kněží. Ti by nás byli nechali v naší chudobě a nebyli by se starali o naše hmotné povznesení. Musili jsme se proto vymaniti z jejich vlivu a držeti se těch, kteří nám pomáhají zlepšiti naše postavení.“ Je nutno proto, aby měl kněz porozumění pro hmotné poměry našeho lidu. Ta doba minula, kdy se lidu ukazovalo pořád na nebe; člověk potřebuje též věci tohoto světa. Všímati si pouze věcí tohoto světa je pochybeno, proto nemá lid ke kněžím důvěry. To jsou sice poměry v místech průmyslových, ale i v našich tichých vskách vypadá to velmi smutně. Nevyšine-li se kněžstvo na výši nynější doby, která vyžaduje kněze osvěcené a uvědomělé, pak nám podtrhnou půdu pod nohama a můžeme jíti. Dnes nařikají kněží na mnoho práce: buď chopíme se práce úplně a můžeme zvítězit, neb složíme ruce v klín a pak nám odcizí lid a nebudeme již míti žádné práce. Žádá se práce — ne však tak, abychom kněžskou práci nechali stranou a chopili se činnosti spolkové a organizační. Jestli nás co zachrání, pak je to připojení se ke Kristu! Nespojme-li se s Ním, a neosvojíme-li si Jeho zásad a Jeho nadšení, pak budeme *aes sonans*. Te je první požadavek.

Jen tenkrát možno doufat, že nastanou u nás poměry lepší, když budeme míti kněze uvědomělé, nábožensky vzdělané, proniknuté láskou ke Kristu, aby i ideální statky vnesli mezi lidstvo. Křesťanství je pořád krásné a vznešené, má stále svoji sílu a přítazlivost, ale křesťanství čisté a když budeme to křesťanství hlásat životem, bude naše působnost pozhnána. Kněz nadšený může něco vykonat pro lid, ale kněz nadšený pro Krista: „Bez mne nemůžete ničeho činiti.“ Kněz má rád jíti na kazatelnu, do školy a do zpovědnice. Politikou vše nespravíme! Napřed musíme lid očistiti od hříchů, a když kněz v tom ohledu nekoná své povinnosti, velikou zodpovědnost na sebe bere. Dnes se žádá však od kněze více než druhy. Když sledujeme dějiny vývoje církve, nalezneme různá období boje bran pekelných proti církvi: Pronásledování, jež přivodila mnoho odpadů, orient odpadl, byli 2 a 3 papežové současně, reformace, kdy člověk se uvolnil od všeliké autority, a následek toho byl, že duch lidský tékal, vynalezeny nauky proti náboženství. Do koncilu *Tridentského* je všechno jedním tokem vody, vše bylo ve službách církve, a tenkrát lidstvo v ohledu ideovým vykonalo velké věci. Po koncilu *Tridentském* tok vody se dělí, a to je příčinou, proč odpadá intelligence a nyní již i lid. Vše podnikáno kn vyvrvání náboženství z lidských srdcí a prostředky jsou: veřejný život a politika. A k tomu není více potřebí, než provést odluku církve, školy a manželství, a bude odcizen stát, rodina i jednotlivci. Plán ten je dobře promyšlen, my žijeme v době nejnebezpečnější, a jestli kněžstvo se nechopí práce, tu za několik roků se můžeme koukat na ty spousty. Nepřátelé se těší na kulturní boj a mají namířeno na *Rakousko*, jež je baštou katolicismu.

Když je lid povolán k novému životu veřejnému, je naším úkolem, abychom šli k tomu lidu a jej poučovali. Kněz nemá vnášeti nenávisť a rozpor do osad, neboť jest zástupcem Ježíše Krista. Je ovšem pro všechny, ale to ho nezabavuje povinností poučovati lid o povinnostech veřejného života. Náš lid ve veřejném životě je to, co malé dítě postavené do školy a co je student ve vědách. To jest obyčejný křesťan ve veřejném životě, do kterého byl vtažen a on nemá ani ponětí o tom, co to jest veřejný život, co jest stát! Jak by to bylo možné, by ten lid opustil prapor Kristův — lid zbožný, který svaté svatosti přijímá, ten jde s nepřáteli a myslí, že to smí dělat. Zde jest obrovská práce a když kněžstvo se té práce nechopí a lid neuvědomí, uvědomí jej agitátoři sociálně-demokratičtí. Tedy je třeba uvědomovat lid ve věcech veřejného života se týkajících.

„Kdybychom my měli tak intelligentní důvěrníky,“ řekli mi někteří sociální demokráte, „jak mohou míti klerikálové ve svých kněžích, pak bychom dobyli svět.“ Kde není poznání, není nadšení a to jsem chtěl, aby také kněží se sami shromažďovali a vzdělávali ve věcech vážných a důležitých pro veřejný život, aby z Velehradu vycházelo světlo po našich krajích. Kněžstvo je princip formální a lid je princip materialní. Poněvadž není možno mnoho věcí říkati na kazatelně, tak musí kněz jíti k lidu, a tu je potřeba spolků náboženských, vzdělávacích, národohospodářských a jiných. Spolky jsou regimenty vyčvičeného vojska, s kterým kněz svádí prudký boj proti nepřítelům, nesmí jich však užívat k štváním. Kdyby nebyli ze strany naší mnohdy také tak štváli, tak by poměry u nás byly v mnohém ohledu lepší. My kněží máme míti šlechetné srdce i k nepřítelům, nikdy nezadati svému přesvědčení a své cti.

To je věc důležitá, abyste vy byli poučení, šli k lidu a zakládali spolky náboženské, které mají za účel náboženský život: třetí řád, mariánské kongregace, bratrstva

růžencová, spolky Božského Srdce Páně a jiné. Neříkejte, že v takových spolkách se vypěstují modlítky, kdybyste viděli apoštolskou činnost třetího řádu ve Vídni! Jak spolek vedete, takový jej máte, když si vychováte modlítky, máte modlítky, když si vychováte apoštolský zbožný řád, pak je vám také pravou rukou. Všechno ne na lid — mea culpa musíme často říci, my se toho lidu neujmáme spolky. Je třeba v nich ujmát se lidí, věnovat se individuální výchově a vzdělávat v časových otázkách. Má-li se laik postavit do veřejného života, musí mít oporu a tou je kněz. Budou-li mít laikové v dobrém knězi přítele, potom ti lidé půdou místo kněze a lépe to mnohdy dovedou. Zkoušejte lidi a vyberte si někoho, vzdělávejte ho a nechte působiti dále! Kněz v každém spolku musí býti duší, musí dodávat života, nadchnout pro práci. Nesmí vychovávat otroky, nýbrž lidi, kteří dovedou samostatně jednat. Všechny spolky však musí býti založeny na podkladě konfessionelním. Katolíci organisují a sociální demokrati budou dědit. Když nevnese do spolků náboženské přesvědčení, organisují si jak chcete, tak přijdou nepřátelé, slíbí více, a lidé jdou za nimi. Kdyby byli ve Vídni nábožensky pracovali, nikdy by sociální demokrati a židé nebyli dobyli Vídně. Je tedy třeba postavit lid na solidní základ, a to jest náboženské přesvědčení. Není třeba jednati v něm jak ve spolku náboženském, nýbrž se snažit vpraviti ducha křesťanského lidem ve spolku a přivést je ku praktickému konání křesťanství. Sociální demokrati mají svůj život založený na Darwinismu. Marx provedl ve spolkovém životě odstranění Boha, Prozřetelnosti, působení církve. Jak sociální demokrati postavili spolky na základ Marxův, tak je naší povinností, abychom všechny naše spolky stavěli na základě náboženském. Jsou to členové katolického spolku, a oni místo Božího Těla si udělají výlet, v pátek jí maso, v postě tančí. V některých omladinách katolických to prý vypadá hůře než v omladinách agrárních. Nevzbudíte-li v lidech nadšení pro Krista, pak je všechno marné, neboť takoví lidé mohou jíti na každou stranu.

Tak se spolky věsti nesmějí, než takovou práci, raději žádnou práci! I ten lid se dá získat, lid je sveden, je proti nám zaujat, vidí v nás nepřátele, je poštván časopisy, proto musíme býti šlechetní, nesmíme si z toho ničeho dělati, když nám někdo vynadá. Nevyhledávejte ve spolkovém životě jen zábavy, zvláště ve styku s dívkami zachovejte jakousi distanc, vždycky vynikejme nad ostatní zbožným životem a vědomostmi a pak si zachováme autoritu!

Když budeme tak působiti, pak se nám nic nestane a můžeme spoléhat na Pána Boha, ale hledáme-li jen svou zábavu, pak nás Pán Bůh opustí.

Vzdělávejte se, studujte mimo theologii i jiné potřebné věci, nechte románů a potom z vás budou mužové pracující ve stopách sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje!

Zprávy z jednot.

Z BRNA.

V. 3.-XII. Koll. Šimka (IV. r.): Třetí česká pout do Lurd. (Dokonč.) Přednáška byla doplněna 70 světebnými obrazy.

VI. 10.-XII. r. Koll. Lavička (II. r.): K. J. Erben. (K stým narozeninám.) 2. Koll. Lorenc (I. r.): Kněz a tisk.

VII. 17.-XII. r. 1. Koll. Orálek (III. r.) přednesl Stupavského báseň „Vánoční“. 2. Koll. Votoupal (III. r.): Poesie Vánoc. (Studie o jesličkách a vánočním stromku.) 3. Koll. Břečka (IV. r.) přednesl Bukavcovu báseň „Předchůdcové Páně“. 4. Koll. Sedlář (III. r.): Cyklus Försterových přednášek ve Vídni o výchově charakteru. (Referát.)

Dne 3.-I. 1912 zavítal k nám vdp. Dr. Žůrek O. S. N. z Nové Říše, aby promluvil o organisacích mládeže.

Snaha zachrániti naši mládež před zkázou a zachovati krásné její vlastnosti: šetrnost, touhu po vzdělání, značné talenty a náboženské citění, získala p. přednášejícího, by se práci pro mládež celou duší věnoval. A od toho, jak pochopí kněží tuto otázku, závisí veškeren její úspěch. Na nich jest, aby vnesli pravého ducha do organisací a vychovávali ryzí, křesťanské charaktery, jež by nehledali vlastního prospěchu a pracovali nedbajíce uznání. Alespoň několik takových povah si musí kněz vyhledati neb vychovati, by dobrý duch v organisaci se udržel.

VI. 1. 7.-I. Koll. Lorenc (I. r.): Katolické hnutí v našem studentstvu. Odpoledne přednášel P. Šup O. S. B. „O rozpočtu a rozpočítávání“.

IX. 14.-I. Koll. Navrátil (IV. r.): Vilém Em. svobodný pán z Kettelerů, biskup mohučský. (K roletým narozeninám.) 2. Koll. Klimeš (II. r.): Črty z cest po Dalmacii. (I. část.)

X. 21.-I. Koll. Klimeš (II. r.): Črty z cest po Dalmacii. (Dok.)

Pozdrav Jednotám!

Jednatel.

Z OLOMOUCE.

Začátkem ledna 1912 byly vykonány volby do výboru Literární Jednoty s tímto výsledkem:

Z III. r. zvoleni pp.: Jan Hrubý (předsedou), Oldřich Karlík (místopředsedou), Vinc. Linhart, Jan Novotný, Fr. Šmíd. Českou knihovnu zastupuje p. Fr. Michálek.

Z II. ročníku pp.: Petr Crhák (jednatel), Ign. Dohnal, K. Gamba, Jos. Nejedlý.

Z I. ročníku pp.: Jos. Glogar (pokladník), Ferd. Chýlek, Fr. Zýbal. Program plenárních schůzí:

IV. 1. „Lurdská hymna“ (sbor). 2. „Vzpomínky z III. české pouti do Lurd“ (J. Novotný, III. r.). 3. Fr. Pivoda: „Jména Panny Marie“ (sbor).

V. 1. J. Pleyel: „Rondo“ op. II. (housle, viola, cello). 2. „Vil. Em. svob. pán z Kettelerů, biskup mohučský“. (Životopisná a sociální vzpomínka k roletým narozeninám; — V. Linhart, III. r.). 3. Fr. Slavík: „O vlasti má“ (sbor).

VI. 1. „Ježíš Kristus ve XX. století“ (Fr. Baláš, IV. r.). 2. Fr. Bazin: „Křížáci na moři“ (sbor).

Činnost jednotlivých odborů:

Odbor apologetický.

Veřejné přednášky ke konci tohoto pracovního roku konaly se dvě: 29. listopadu cthp. Josef Bobal (II. r.): „Charakter a náboženství“. 6. prosince cthp. Rudolf Pištělka (II. r.): „O prašlověku“.

Ve dvou důvěrných schůzích referovali 3. prosince cthp. Ferdinand Chýlek (II. r.): „Co soudí Förster o významu poslušnosti ve výchově“ a cthp. Emanuel Pokorný (I. r.): „Co soudí Förster o významu pokory ve výchově“; 20. prosince podal předseda Josef Absolon referát: „Stirner a Nietzsche; jejich životní názor“.

Schůze 5. a 22. listopadu byly věnovány disputaci: „O božství Ježíše Krista dle evangelia“, již účastnili se cth. pp. Oldřich Karlík (III. r.) a Josef Holek (II. r.) „pro“ a Josef Puller (IV. r.) a Rudolf Pištělka (II. r.) „proti“. Ve schůzi dne 3. ledna 1912 vykonána volba nového předsednictva. Zvoleni cthpp.: Oldřich Karlík (III. r.) za předsedu, Karel Gamba (II. r.) za I. tajemníka a Emanuel Pokorný (I. r.) za II. tajemníka. Schůzí konalo se za minulý rok 24 (veřejných 8 + 6, důvěrných 5 + 5).

Jos. Absolon, odstupující předseda.

Sociologický odbor.

Na třech veřejných schůzích přednášeli:

Koll. Vincenc Linhart (III. r.) „O předchůdcích moderního komunismu“.

Koll. Jan Juráček (II. r.): „Otroctví zrušeno křesťanstvím“ a koll. Antonín Marek (II. r.): „O významu spolků vůbec a spolků katolických tovaryšů zvláště“.

Na dvou důvěrných schůzích referovali:

Koll. Petr Crhák II. r.: „O programu soc. demokratickém“ část I. „Náboženství jest věcí soukromou“ a koll. Jan Nedbálek (III. r.): „O pracovním programu venkovské omladiny“.

Činnost odboru zakončena valnou hromadou, na níž předseda a jednatel podali přehled činnosti odboru za minulý správní rok a zvolen byl nový výbor. Zvoleni: předsedou koll. Vincenc Linhart (III. r.), I. jednatel koll. Petr Crhák (II. r.) a II. jednatel koll. Jos. Glogar (I. r.).

Odbor měl 48—68 členů, v druhém období přibýlo 20 členů. Schůzi konáno 26.

Vldp. P. Al. Jemelkov T. J. děkuji za mimořádnou přednášku na Velehradě a praktické rady písemně. Jan Mlčoch, odstupující předseda odboru.

Cyrillo-Methodějský odbor.

Pořádal v tomto období 5 schůzí. 1. Filioque (dle Palmieriho — cthp. J. Hrubý, III. r.). — 2. Příčiny rozkladu. — Caerularius. (Předseda). — 3. O zpovědi a sv. přijímání na Východě po stránce liturgické (cthp. Tom. Loprais, IV. r.). — 4. Sv. Cyrilla Methoděj, apoštol všech Slovanů. (Referát cthp. J. Roháček, II. r.). — 5. Zesporných otázek mezi Východem a Západem: křesť. sv. přijímání, epiklese. (Předseda.)

Nový výbor: Cthp. Jan Hrubý, předseda. — Cthp. Jan Roháček, jednatel.

Alois Jašek, odstupující předseda.

Literárně-historický odbor pořádal 5 přednášek, 2 veřejné a 3 soukromé. Veřejné: „Kdo zavinil Bilou Horu?“ — „Dějinný vývoj, účel a způsob církevní a španělské inkvizice“ (St. Suchánek, II. r.). — Soukromé: „Jan Želzný, biskup litomyšlský a olomoucký“ (příspěvek k dějinám husitství. Fr. Zýbal, I. r.). — „Bartolomějská noc“ (P. Crhák, II. r.). — „Náboženský a národnostní moment u Bezruč“ (Fr. Šmíd, III. r.). — Ve volbě konané začátkem ledna zvoleni pp.: Fr. Šmíd (III. r.) předsedou, Ant. Vysloužil (II. r.) místopředsedou.

J. Petráš, odstupující předseda.

Včelařský odbor započal svou činnost přednáškou: „Proč máme včelařiti (cthp. Novotný, III. r.). Druhou přednášku: „Včeli přibytí“ měl cthp. Klepík, III. r. Po ní provedeny byly též volby. Zvoleni: Cthp. Jan Novotný předsedou a cthp. Lad. Klepík jednatelem.

Fr. Řezníček, odstupující předseda.

Česká knihovna.

Při volbách do české knihovny pro II. semestr a I. semestr příštího roku zvoleni byli cthpp.: J. Kaláb (III. r.), Fr. Michálek (III. r.), St. Senka (III. r.), Ant. Diblík (II. r.), J. Schön (II. r.), J. Beseda (I. r.) a V. Drououch (I. r.). — Z těch zvolen Fr. Michálek knihovníkem, J. Schön místoknihovníkem a J. Beseda pokladníkem.

Omladině v Hošticích u Zdounek darovány spisy V. Kosmáka.

Tom. Loprais, odstupující knihovník.

Na založení knihovny bylo posláno 15 K omladině do Lidečka u Val. Klobouků.

Odevzdávající na konci správního roku řízení L. J. novému výboru vyslovujeme srdečné díky: „Pán Bůh zaplať“ vdpp. představeným za přízeň a obětavost, jž nám v tomto roce věnovali, zvláště dpp. P. vicesuperiorovi a P. lektorovi, kteří pro rozkvět L. J. činili vše, co mohli učiniti, jakož vůbec všem, kdož přispěli k zdárnému působení Jednoty. Své nástupce prosíme, by nešetřili práce a starosti a vedli ji k rozkvětu v duchu církevním a přejeme jim, by Pán Bůh žehnal snahám jejich. Kéž Jednota naše s hojným zdarem a požehnáním božím dále pracuje!

Bratrský pozdrav všem bohosloveckým Jednotám!

Jménem výboru:

Jan Petráš, odstupující předseda. L. J.

Z PRAHY.

Dne 9. listopadu konala se III. řádná schůze, kterou navštívili dp. J. Boháč a L. Makeš. Dp. Boháč, býv. dirigent pěvecko-hudebního odboru Růžce Sušilovy zapěl některé arie z „Dalibora“, zvláště však s neutuchajícím potleskem od přítomných přijata byla ukázka vlastní jeho skladatelské produkce: česká mše sv. na krásná slova koll. V. Žaluda (III. r.). Slavnostní nálada, kterou vykouzlilo umění p. Boháče, vyvrcholena byla srdečnou promluvou obou býv. členů. Na to přednesl koll. Kučera J. (IV. r.) obšírný a zajímavý referát o letošním bohosloveckém sjezdu na Velehradu, na kterýž byl Růžč delegován. S živým zájmem sledován byl po celou přednášku.

IV. řádná schůze konala se 16. listopadu. Smyčcový orchestr hudebního odboru zahájil schůzi Vlachovou ouverturou „Moskva“. Na to promluvil jednatel Hronek o uměleckém díle náboženského malíře českého baroku, Petru Janu Brandlovi (1668—1735). Zmínil se o stavu umění malířského před Brandlem seznámil posluchače s uměleckým profilem této markantní postavy nejpřednějšího malíře doby barokní.

Na V. řádné schůzi, která se konala 23. listopadu, pobavili přítomné koll. Šimon (III. r.) a Štucbart (I. r.) svižným přednesem Dvořákových: Slovanských tanců č. 7. Koll. Šim a J. ml. (IV. r.) pak vyřídil srdečnými slovy hlavní dojmy z Lourd. Jako účastník třetí české pouti rozvinul obraz života a kraje věčně zaznívajícího „Ave“.

Na jeho přednášku navázal koll. K. Kubeš (III. r.) dne 30. listopadu v tematu „K jeskyni Massabiellské“. Svěžími rysy načrtl hlavní dojmy z cesty. Hudební produkci při této schůzi obstarali koll. Šimon a Štucbart.

Dne 7. prosince na VII. řádné schůzi přednášel předseda Kraus o sociálním a politickém vzdělání studentstva vysokoškolského. Účelem přednášky jeho bylo, aby utvořil se zvláštní odbor Růžce Sušilovy „Kroužek sociologický“, jak tomu jest v jiných jednotách našich. Po řeci Krausové rozpřel se živá debata, zvolení důvěrníci v jednotlivých ročnících, kteří mají přípravné práce obstarati.

Před prázdninami vánočními svolána na den 14. prosince valná hromada. Jednotliví funkcionáři podali svoje zprávy. Koll. Prosser St. (III. r.) a Šimšík (I. r.) zvoleni novými revisory. Mile překvapila členy zpráva uznání činnosti Růžce Sušilovy na poli lidovědy, kterého se jí dostalo od vynikajícího učenice prof. Dra. Čenka Zíbrta v čas. „Český Lid“ č. 1. Kéž slova ta stanou se mocnou vzpruhou k studiu tak ušlechtilému

a knězi, který tak často s lidem se stýká a namnoze s ním dosud v úzkém, harmonickém svazku žije, tak blízkému. Co krásného možno na tomto poli vykonati a před zkárou zachrániti stačí, poukážeme-li z mnohých kněží na vldp. F. Procházkou.

Novými knihovnickými zvolení pro IV. musaeum koll. J. Kučera, pro I. musaeum koll. J. Koděra (I. roč.).

Kromě schůzí plenárních radil se výbor ve třech schůzích výborových o vnitřních záležitostech jednoty, o úpravě knihovního řádu (zaveden systém lístkový) a o poměrech k nastalým změnám.

Dne 22. prosince účastnila se Růže pohřbu professora J. L. Píče čtyřčlennou deputací, skládající se z kolegů právě v Praze prodlávajících: Gabriele St., Prossera St., Samka Jana a Novotného. Tím uctěna památka zesnulého vynikajícího archaeologa českého, jehož jméno v poslední době častěji bylo vyslovováno, neboť pokusil se dokázati na základě palaeografických zkoušek pravost t. zv. Královédvorského rukopisu.

Bratrským jednotám srdečný pozdrav!

Jednatel.

Z ČESKÝCH BUDĚJOVIC.

Dne 22. října letošního roku přihlásil se spolkový ruch v našem semináři znovu k životu. Výrazem jeho jest nově zřízená jednota, jež nese název: Apologetický kroužek bohoslovců českobudějovických „Jirsík“.

Plenární tato schůze zahájena byla Bendlovým sborem: Svatý Václav. Po jeho ukončení pronesl pan předseda několik slavnostních slov a oznámil výsledek voleb. Ve výboru jsou tito čtpp.: F. Brabeček (IV. r.) je předsedou, Aant. Jurásek (IV.) pokladníkem, J. Šanda (III. r.) jednatelem a spolu důvěrníkem III. r., V. Chalupský (III. r.) knihovníkem, J. Prokop (II. r.) důvěrníkem II. r. a F. Margold (I. r.) důvěrníkem I. r. — Pan předseda četl po té stanovy nově vypracované a potvrzené nd. ordinariátem na příslušných místech je vysvětluje.

Když jednatel přečetl stručnou zprávu o poměrech loňských, p. předseda připomněl, že i nová naše jednota má ve štítě zlaté heslo Jirsíkovo: Bůh, Církev a Vlast a vybíl všechny, aby se snažili o její rozvoj a zvelebení. — Schůze ukončena Bendlovým „Zpěvem slavnostním“.

Sbory nacvičil a řídil praefekt zpěvu koll. p. A. Jurásek.

Členy kroužku jsou téměř všichni bohoslovci našeho ústavu. Schůze bývají četně navštěvovány a mnoho pánů nadšeně pracuje o různých themech přednáškových — zjev to jistě potěšitelný vzhledem k letům posledním. — Seznam odebraných časopisů není ještě úplný a proto jej oznámím příště.

II. schůze byla konána 29. října m. r. Koll. p. A. Jurásek referoval o letošním sjezdě velehradském.

III. schůze konána 5. listopadu m. r. Koll. p. K. Havlíček (III. r.) přednášel na thema: Rozluka církve od státu jest neoprávněná.

IV. schůze konána 2. listopadu m. r. Přednášeti počal koll. p. J. Prokop (II. r.) na thema: Volná myšlenka, posouzení její se stanoviska náboženského, filosofického a sociálního.

V. schůze konána byla 29. listopadu 1911. Kollega p. Jaroslav Prokop (II. r.) ukončil přednášku výše jmenovanou.

VI. schůze konána 26. listopadu 1911 a vyplněna byla programem hudebním a zpěvným. Celkový program byl tento: 1. Uboj, sbor z opery Mik. Zrinský. 2. Filipovský: Hudební květy (směs z českých písní). 3. Paukner: Po kázání (sbor). 4. Donizetti: Ouvertura z opery Belizar. 5. B. Jeremiáš: Národní píseň (A já pořádláču...). 6. Bačkora: Čtyřylka z ouvertur. 7. Westmayer: Při tanci (houslové duo). Číslo hudební sehrála seminářská kapela; sbory ze zvážní ochoty obětavě a vzorně provedli pp. zpěváci ze II. r., řízení koll. J. Matějů.

VII. schůze konána dne 10. prosince 1911. Přednášel koll. p. J. Brož (IV. r.) o „Příčinách a následcích moderní nevěry“.

VIII. schůze konána dne 17. prosince 1911. Kollega p. Vojtěch Řehoř (III. r.) počal vypravovati o „Poslední moravské lidové pouti do Svaté Země“, které sám se účastnil. — Na to koll. jednatel přednášel na thema: „Sv. František z Assisi — básník-světec.“

S bratrským pozdravem

Jan Šanda, t. č. jednatel.

Z HRADCE KRÁLOVÉ.

Koncem listopadu 1911 vykonána dodatečně volba 3 členů výboru z I. ročníku. Má tedy Jednota naše v letošním správním roce toto předsednictvo: Vrtička předsedou,

Motálek pokladníkem, Krejsa — odbor sociologický (IV. r.); Doležal hlav. knihovníkem, Rohleder jednatelem, Vašata II. knihovníkem (III. r.); Fidler — venkovské knihovny, Tyl — čítárna, Zadina — kolportáž (II. r.); Buryšek, Musil, Zapletal (I. r.)

Druhá měsíční schůze Jednoty konala se 29. října 1911. — Přednášel jednatel o své prázdninové cestě na slovanský jih.

Třetí schůze konána 19. listopadu. Přednášel předseda na thema „Reformismus“. Výborná tato přednáška jest pokračováním dvou jeho lonských přednášek: „O Modernismu“ a „Amerikanismu“.

Čtvrtá měsíční schůze Jednoty byla 7. prosince. Přednášel koll. Krejsa (IV. r.) o tematě „Doba našeho politického probuzení.“ Laskavosti koll. Antoš, praef. choru, účinkoval při schůzi této pěvecký kroužek; slyšeli jsme několik krásných, pečlivě nacvičených sborů, zvláště sbor: „Slovenec sem“ velice se líbil. Všem účinkujícím, zvláště dirigentovi, platí vřelý dík, jež tuto jménem Jednoty projevují.

Příští schůze koná se po vánocích 14. ledna 1911.

Jednatel.

Z VIDNÁVY.

Poslední schůze minulého studijního roku pořádána začátkem července. Bývalý předseda Kar. Heger promluvil nejdříve o celoroční činnosti Kroužku. Doznal, že se pracovalo dosti pilně. Zvláště těšilo ho, že myšlenka předchůdce jeho, aby totiž v hodinách přihlíželo se též k dějinám slezským, neminula se cílem a našla ohlasu skoro u všech členů. Předseda na rozloučenou rovněž vyslovil přání, aby onen zájem o slezské dějiny i v příštích letech potrvál a poděkovav členům za účast na práci v českých hodinách, přál všem veselých prázdnin a mnoho zdaru v novém studijním roce.

Na to provedeny nové volby. Předsedou pro příští rok zvolen Kar. Bialek (II. roč.) a pokladníkem koll. Alex. Brož (III. r.). Knihovníky zůstali koll. Rud. Dybal (II. r.) a koll. Jindřich Liška (r. II.).

Po prázdninách sešli jsme se v české hodině dne 14. října. Po krátkém proslovu předsedy o účelu české hodiny jakožto střediska života Čechů v seminári a o povinnostech členů v Kroužku, přečteny stanovy, načež zjištěn počet činných členů (celkem 13, z nichž jsou 3 noví. Na to schváleno odebírat tytéž časopisy jako loni. (Jich vyjmenování viz 2. čís. min. ročn. „Musea“). Stanoveno též pěstovati na dále náš milý český zpěv, jehož řízení ochotně převzal koll. Jos. Pavlásek (IV. r.). Pokud se týče naší knihovny nezměněno nic. Knihy se půjčují po dohodě s Poláky v úterý, ve čtvrtek a v sobotu o 6. a tři čtvrtě hod. ráno. — Konečně v této první schůzi předseda vzpomenuť vřdp. P. Ant. Poledníka, děkana a faráře v Ratimově (děk. karvinský), který maje dne 23. července ve svém rodišti v Brusovicích při primiční slavnosti hlásati slovo Boží, neočekávaně byl na věčnost povolán. Vzpomínku na v Pánu zesnulého, jež byl nejen vzorným knězem a upřímným vlastencem, ale i vzácným příznivcem našim, vyslechli přítomní s hlubokým dojmem a poslední úctu památce zvěčnělého věnovali povstáním. R. i. p.

Další sobotní schůze (od 6—7 h. večer) vyplněny přednáškami v tomto pořádku: 21. října: rozpřel se hovor „O slezské konferenci křesť.-sociální v Mor. Ostravě“, kde na lepší soustředění křesť.-sociálního ruchu v českém Slezsku zřízen sedmičlenný výbor. Mezi jiným poukázáno též na zprávy resp. polemiky v některých časopisech věci té se týkající. — Koncem hodiny vykonána volba druhého knihovníka, ježto koll. Rud. Dybal se své funkce vzdal. Na jeho místo zvolen koll. Vlad. Smyček (I. r.).

Na den 28. října připadlo letos výročí desíletého trvání naší knihovny; památku toho oslavil Kroužek přednáškou „O vzniku a dějinách“ této knihovny. Přednáší Kar. Bialek (III. r.).

4. listopadu přednáší koll. Vlad. Smyček (I. r.): „O životě a literární činnosti Jiráskově“.

Dne 11. listopadu přednáší koll. Alex. Brož (IV. r.): „O Slezsku za panování Marie Terezie.“ — Zbývající část hodiny vyplněna vzpomínkou na Kar. Jar. Erbena u příležitosti jeho stoletých narozenin. Karel Bialek (III. r.) probral v hlavních rysech životopis a význam jmenovaného, načež koll. Jos. Pavlásek (IV. r.) přednesl některé ukázky z jeho „Svatební košile.“

Příští schůze pořádána teprve 25. listopadu, ježto týden před tím pro feriální den (sv. Alžběty) hodina odpadá. Přednáší koll. Jos. Pavlásek (IV. r.) „O letošním VI. všeobecném sjezdu katolíků českoslovanských v Olomouci.“

Dne 2. prosince koll. Jos. Pavlásek pokračuje v přednášce. Přednáška oživena jsouc líčením vlastních dojmů se sjezdu všeobecně se zamlouvala.

9. prosince: přednáší koll. Štěp. Wilczek o thematě: „Majetek církve a jeho sociální význam ve středověku.“

Poslední hodinu před svátky připadající na 16. prosince probrány nejdříve některé praktické ukázky z fraseologie české, proti nimž se v mluvě lidové nejvíce chybí. Pak rokováno o časopisech a usneseno odebrati nově „Eucharistii“ a „Ve službách královny“. — Pořádáno tedy dosud 9 schůzí.

Nebude snad místa zmíniti se ještě o tom, že Kroužek účastnil se dne 17. prosince přednášky prof. Dr. Wierciňského I. J. „O dějinách katolické církve ruské“. Přednášející započav zavedením křesťanství na Rusi velice zajímavě probral jeho vývoj, zatím až po Jana Kazimíra Polského.

Rovněž nemohu opomenouti, abych nevzdal nejvřelejšího díky vdp. P. Fr. Vojkovskému, prof. náboženství ve Vidnavě, který nám větší počet knih daroval, jakož i všem, kteří letos jakýmkoliv způsobem k rozšíření naší knihovny přispěli.

Všechny bratrské jednoty přátelsky zdraví

Předseda.

IZ CELOVCA.

Dragi bratje!

Naj Vam podam kratko poročilo o našem gibanja tekom I. tečaja šolskega leta 1911-12!

Naša Akademija — stara 64 let! — šteje 24 članov in sicer 23 Slovencev in 1 Poljaka. Akademijskih uz smo mogli imeti le 10 in sicer so bili govori sledeči:

Tov. Wölfl: Stališče Cerkve do šole.

Tov. Kusterle: Imali takozvana moderna omikana družba kak vzrok jeziti se nad prevratnimi željami socialistov?

Tov. Zulechner: Zatirajmo slab tisk in razširsajmo dobrega!

Tov. Verhnjak: Idealizem in človeštvo.

Tov. Božič: Organizacije s posebnim ozirom na Koroško.

Tov. Viternik: Današnja draginja s posebnim ozirom na razmerje kmeta do delavca in tovarnarja.

Tov. Kandut: Liberalizem in socialno vprašanje.

Tov. Malej: Skrb za šoli odraslo mladino, posebno v izobraževalnih društvi.

Tov. Thaler: Duhovnih ni socialno vprašanje.

Tov. Gril: Zdogovinske pravice Avstrije do Balkana.

Tov. Vrečko: Nemška liberalna „obrambna“ društva in Slovenci.

Tov. Rauter: Važnost starostnega zavarovanja kmečkega ljudstva.

Tov. Kuchling: Slomšekove zasluge za slovenski narod.

Tov. Mlinar: Med ljudsko šolo in vojašnico.

Tov. Muri: O. Morawskega „Lemanski večeri“.

Tov. Sadolšek: Ženska v zgodovini človeštva.

Tov. Remic: Naše šolstvo.

Kritike so bile navadno dokaj živahne. Vsako uro sta skrbela za veselo razpoloženje pevske oziroma tamburaški sbor, ki sta letos precej močnejša kakor lani. Disciplina je bila vzorna; vsi tovariji so se akademijskih ur udeleževali z veseljem in navdušenjem ter polnoštevilno. Da so bile te ure še bolj zanimive, je mnogo pripomagal društveni konzulent, mil. g. prelat dr. Martin Ehrlich, ki je z velikim veseljem prihajal v našo sredo in nam dajal dobre nauke in nasvete.

Knjižnica, katero moramo popolnoma sami vzdrževati, je narasla za 24 knjig ni jih šteje sedaj 1776.

Naš interni list „Bratoljub“ je nastopil letos 24. leto in ima za prilogo „Socialne Pomenke“ (4. leto).

Odbor, ki je imel 3 seje, ostane isti tudi v II. tečaju in je sledeči:

predsednik: tov. Lojze Vauti;

tajnik: tov. Ludovik Viternik;

blagajnik: tov. Viljem Leon Brožek;

knjižničar: tov. Lovro Božič;

pevovodja: tov. Matej Wornig;

urednik Bratoljuba: tov. Ciril Kandut.

Proti koncu II. tečaja priredimo slavnostno akademijo in k tej Vas, dragi bratje, že sedaj vljudno vabimo.

Narodne pozdrave!

Lojze Vauti, predsednik.

Hlídká vysokoškolská.

Z PRAHY.

O hnutí katolickém ve studentstvu možno mluvit, alespoň pokud pražských poměrů se týče, teprve založením „České Ligy Akademické“ r. 1906.

Byla sice v Praze Mariánská družina akademická, kde dosti slušný počet akademiků byl sdružen, ale nebyl tu spolek, jenž by veřejně mohl vystupovati a proniknouti hlouběji do života studentstva vysokoškolského. Byl tu též „Spolek katolických akademiků Družstvo Arnošta z Pardubic“, jenž měl snad býti pokládán za středisko katolických akademiků. Bohužel však „Družstvo“ dle stanov byl spolek nedosti samostatný a téměř odkázán úplně na členstvo bydlící v „Kollegii Arnošta z Pardubic“. Člen mimo kollej bydlící, třeba smýšlení rozhodně katolického, nemohl se tu náležitě uplatnit, a tím celý spolek pro věc a hnutí katolické pozbyl úplně významu. Kromě toho vnitřní poměry spolku nutily přímo k založení spolku nového, ničím nevázaného.

Snad některým, kteří alespoň poněkud nebyli zasvěceni do spolkových poměrů „Č. L.“ zdála se práce v prvních dvou letech vykonaná malou. Pevážíme-li však, že spolek stísněn se strany vnější studentstvem, kteří nikterak nechtěli dopustiti, aby v jejich středu stál spolek s úplně odchylným stanoviskem kulturním, jednak vlastními našimi katolickými řadami, od nichž právě bylo čekáno nejvíce porozumění pro snahy spolku, se strany vnitřní musil spolek prodělati několik vnitřních krísí, které byly s to spolek úplně rozvrátiti, pak zajisté za takových poměrů nebylo možno pomýšleti na nějakou práci expansivní. Teprve založením vlastního časopisu „Studentské Hlídky“ byl dán základ a vytyčen pevný program celému spolku. „Studentská Hlídká“ rázem seskupila kol sebe všechny, kteří si přáli vyjasnění poměrů.

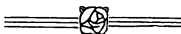
Vlastní program vytyčen byl v letoším ročníku: „Chceme katolické studentstvo české spojití v mohutný šik. Chceme v něm živiti lásku k vlasti, lásku k církvi, lásku k lidu, z něhož vyšlo. Chceme ji vésti tak, aby z řad studentstva katolického vycházeli do života veřejného intelligenti s lidem citící a pro lid pracující, kteří by se stali vůdci a průkopníky obrodného směru křesťanského. Chceme ve studentstvu katolickém pěstovati slovanskou vzájemnost a ve spolku s katolickými studenty ostatních národů slovanských připravovati půdu pro veliké sblížení Slovanů.“ —

Diváme-li se dnes po pětiletém trvání Č. L. A. na práci vykonanou, možno pozorovati, pokud se účinku její týče, dva směry, prvá čtyři léta pracováno bylo všemožně na vnitřní sesílení a zmohutnění spolku, lomí obrácena byla pozornost na činnost expansivní. Výsledkem všech snah byl sjezd v Olomouci 14. srpna. Měl býti počátkem činnosti další a ovocem práce zejména mezi studentstvem středoškolským vykonané.

Členstvo Č. L. A. záhy došlo k poznání, že jen tehdy bude moci počítati a sklízeti ovoce své práce, jestliže se ve všech směrech od studentstva pokrokového osamostatní. Ostatně úplná separace byla a musela býti jako nutný důsledek počínání kolegů pokrokových. Za heslem „student katolický do katolického akademického domu“ následoval hned čin, který teprve po plném svém rozřešení a zdokonalení nabude kontur své velikosti: zřízení vlastního katol. akad. podpůrného fondu, který již od počátku školního roku jest v činnosti. Jest si jen co nejvíceji přáti, aby otázka tak velké důležitosti byla náležitě pochopena a aby stala se katolickou věcí národní. V nejširších masách lidu musí zakotvit. Dnes bohudík nemusí se katolický student doptřovati pánů pokrokových, kteří chtějí z „Husova fondu“ a „Radhoště“ učiniti bašty pouze pro pokrokové studenty. Bylo-li vydáno heslo „Svůj k svému“, tož provedme je do důsledků! Katolíkat katolíkoví, pokrokář pokrokáři. Tak dospěly věci dnes, jen třeba jest setrati v díle započatém.

„Českou Ligu Akademickou“, jakož všechny ostatní bratrské spolky čekají ještě velké boje, velká práce a jest nutně třeba soustředění všech sil, aby úkoly na ni vložené byly vykonány.

— x.

Rozmanitosti.

Auguste Rodin o gotickém slohu. Slavný sochař francouzský *Auguste Rodin* (nar. 14. listopadu r. 1840 ve čtvrti Val de Grace v Paříži), vysoký hodnostář Čestné Legie, předseda rozhodčího soudu v oboru sochařství mohutného spolku uměleckého (*La Société Nationale*), slaven v celé Evropě, přijat a vítán v Anglii jako genij, nástupce Whistlerův v předsednictvu vybrané společnosti umělecké chová největší obdiv pro gotiku: „Ve středověku umění vycházelo ze skupin, nikoli z jednotlivců, bylo bezejmenné, sochaři katedrál neoznačovali svými jmény svá díla, tak jako naši dělníci nepodpisují chodník, jež budují. Ó to podivuhodné opovržení proslavenství! Podpis, to nás ničí! Tvoříme podobizny, jsme ve své tvorbě méně velcí. Ti králové, ty královny v katedrálách, to nebyly portréty. Druh druhu stál modelem, oni interpretovali, nehotovili kopie. Tvořili sochy se šatem; nudita a portrét pocházejí teprve z Renaissance. A pak ti lidé skutečně nástrojem svým v kamenu tesali: proto nazývali se *sculptores*. My, my modelujeme. A jak jsou zahanbující ty odlitky dle přírody, kterých bez uzardění užívají tak mnozí a prosluli sochaři! Toť pravý umělecký podvod! Umění bylo oněm výtvarníkům XIII. věku životním úkonem: podpisu se vysmívali, ani o křizích, ani o titulech nesnili. Jedva práci skončili, již o ní nemluvili; leda že hovořili druh s druhem; jak bylo by to zajímavé slyšeti je, býti přítomnu těm schůzkám, kde asi slovem zábavným projednávali ideje prosté a hluboké!... Onoho dne, kdy katedrály zmizí, civilisace sejde o stupeň níže. A my už jim nerozumíme, my neumíme už čísti v jejich němě mluvě. Dlužno hloubati, nikoli však v zemi, ale směrem k nebi...“ K tomu dodává *Camille Maclaire* (autor díla „Auguste Rodin — člověk, myšlenky, dílo, 1907): „Překrásné slovo, jež *Rodin* mně často opakoval a jež vzbudilo ve mně vždycky hluboké pohnutí. Má ve své moci tajemství těch správných formulí a jeho slovo, nevýmluvné, ba obtížné cestu si razící, náhle se tím ozářil.“ U *Rodina* nezůstalo toliko při slovu jeho nadšení, ale znám jest jeho nedávný projev velmi vřelý a přesvědčivý, jímž formuloval svůj soud o umění církevním, přimlouvaje se za zachování francouzských katedrál, v nichž vidí stělesnění duše své země a národa. — Kterak soudí se o umění mistra *Rodina*, uvádíme předmluvu *Eugéna Carriéra* k seznamu děl vlastního výstavy *Rodinovy* na náměstí *Alma* r. 1900. *E. Carrière*, nejhlubší malíř vnitřního života francouzské školy nynější, v této hluboké synthese vystižnou charakteristikou vyznačil mistrné dílo *Rodinovo*: „Umění *Rodinovo* vychází ze země a tam se navrácí, podobajíc se těm obrovitým balvanům, skalám nebo dolmenům, jež vyznačují samoty a v jichž heroickém vzrůstu člověk se poznal...“ A nadšení *W. E. Henleý* o v příchází k přirovnání *Rodina* k *Michel-Angelovi*: „*Rodin* jest náš *Michel-Angelo*; kdyby jím nebyl, byl by mohl býti naším *Donatellem*. *S. Fidiase*m, *Lysippem* a s mistry dvacetipětí uplynulých věků zda lépe lze potvrditi génia *Mistrova* než když prohlásíme, že jeho umění jest uměním jejich?“

Komise na vydávání písemností k dějinám restaurace katolické v Čechách. Ze zprávy o činnosti schůzí třídních ve „Věstníku České Akademie“ č. 3. str. 149, 150, r. XX. dovidáme se o ustavení „Komise na vydávání písemností k dějinám restaurace katolické v Čechách (1575—1648), kterou navrhla první třída Historická komise. Program podepsali a třídě podali pp. dři. *Nováček*, *Krofta*, dvor. rada *Goll*, prof. *Šusta* a prof. *Pekař*. Návrh jednomyslně schválen a za předsedu Komise zvolen ředitel zemského archivu *Dr. Vojt. Nováček* a za jednatele prof. *Dr. J. Šusta*, který vypracoval program, z něhož uvádíme:

Soustavná činnost a vznik strany katolické v Čechách začíná se na sklonku vlády *Maximiliana II.*, kolem roku 1575, kdy protestantism český nalezl konečně určité těžisko v konfessi české. Strana španělsko-rímská vyvíjí se pak především v době *Rudolfa II.*, kdy s dvorem císařským do Prahy přicházejí činitelé noví, vlastní zástupci regenerovaného katolicismu, *nuncios* papežský a orator španělský. V nich dostává se minoritě katolické posily hmotné i mravní, pomocí jich uplatňuje se u dvora proti vůli většiny národa zásada, že nejvyšší a nejdůležitější úřady smějí býti obsazovány pouze dobrými, t. j. výbojnými katolíky. Tak dostává se několika rodinám katolickým do rukou moc. A byť se zdálo, že po smrti *Vratislava z Pernštýna* (1582) a po pádu *Jiřího z Lobkovic* (1593) strana pod obojí nabývá vlivu na vládu, koncem roku 1599 koruna se rozhoduje znovu pro stranu španělsko-katolickou a jí svěřuje uprázdňené úřady nejvyšší. S rozdařem setkaly se snahy protestantů po nabytí moci v bouřlivých letech 1608—1611, katastrofou skončil jejich násilný pokus o změnu celého stavu věcí v letech 1618—1620.

Po bitvě bělohorské strana katolická nabývá moci trvalé a naplňuje národní život český novým duchem, duchem protireformace vyrostlé na půdě jihozápadní Evropy. Nedostatečné ocenění významu a činnosti této strany římsko-španělské v době předcházející katastrofu bělohorskou překáželo dotud namnoze správnému pochopení dějinného vývoje českého na sklonku 16. a počátkem 17. věku.

Činnost strany té a písemnosti vzniklé jejím vzájemným stykem mají býti tedy předmětem publikace, která obsahovala by k o r r e s p o n d e n c e a denníky čelných osobností strany španělsko-římské v Čechách a vůbec důležitá akta týkající se boje a vítězství směru protireformačního v zemi. Tak bylo by na příklad vhodno pojmuti do sbírky té některé zprávy nunciů a vyslanců cizích, jež osvětlují činnost skupiny katolické a jichž nebylo užito v dotud vydaných dílech „Sněmů českých“. Tim by publikace byla zároveň důležitým doplňkem „Sněmů“ zvláště pro dobu mezi lety 1575—1605. Pro rozdělení díla by bylo možno užiti okolnosti, že osoba kancléře české zpravidla byla hlavou skupiny katolické. Kancléř byl vskutku nejvlivnějším z ministrů tehdejšího státu českého. Úřad ten zastávaly zpravidla osoby zvláště vynikající, k nimž průběh boje a vítězství strany katolické se připíná těsně. S hlediska toho by se rozpadla publikace na následující díly:

I. V r a t i s l a v z P e r n š t e j n a a jeho kruh v letech 1575—1582. (Korespondence Pernštejnova jest z velké části zachována v Roudnici.)

II. A d a m z H r a d c e († 1593), Jiří B o ř i t a z M a r t i n i c († 1598) a jiné politické osobnosti kruhu katolického 1582—1599.

III. Z d e n ě k z L o b k o v i c a jeho kruh 1599—1627 a) Diaria Z d ě n k o v a, b) jeho korespondence spolu s písemnostmi J a r o s l a v a B o ř i t y z M a r t i n i c, V i l ě m a S l a v a t y a jiných stranníků katolických.

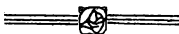
IV. V i l ě m S l a v a t a a jeho kruh v letech 1628—1648.

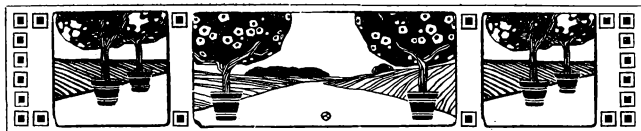
Hek.

F. W. Förster o coelibátu. F. W. Förster v espise „Sexualethik und Sexualpädagogik“ str. 167 pojednává o katolických institucích zmiňuje se též o coelibátu. Krásnými slovy hájí coelibát a zastává se neohroženě katolických kněží a s rozhořčením odmítá všechny zprávy o tak zv. „kněžských skandálech“. Nejprve obrací se na protestantského theologa. Ačkoliv po něm nežádá, aby zachovával coelibát, varuje ho, by své stanovisko nepovažoval za východiště zásadního pohrdání a zavržení coelibátu. Tímto svým odporem proti coelibátu by protestantský duchovní znehodnocoval svůj názor křesťanský a ukázal by tím, jak mělký má pojem o křesťanství. Také má si uvědomiti, že ona velká obět, které vyžaduje coelibát, zajišťuje knězi katolickému u lidu zvláštní autoritu a posvěcení. Jsa prost všech starostí o rodinu může katolický kněz svou duchovní práci více koncentrovati a prohlubovati. „Či snad je to velký požadavek žádati, by i v náboženských třenicích (protestantů s katolíky) dal se průchod pravdě“? Teď obrací se Förster p r o t i celému světu protikatolickému a žádá, by se už přestalo mluvit o zneužití coelibátu. Práví doslovně: „Nezaujatí protestanté vždy museli doznati, že katolický klerus v celku coelibát důstojně zachovává — jak nepatrný jest počet skandálů, uvážíme-li počet duchovních a představíme-li si, jak bedlivě jejich život je pozorován.“ Z důvodů, jimiž dokazuje, proč právě kněží katolíci bedlivě zachovávají coelibát, jest zvláště jeden nejzávažnější a pro nás neméně důležitý. Katolického kněze chrání dle Förstra před nástrahami světa: 1. symbolická důstojnost jeho úřadu, 2. úkony církevní a 3. jeho zvláštní vztah k svátosti oltářní. —

Nezahanbuje-li nás katolické bohoslovce právě v době šíření se denního sv. přijímání laik-protestant, který vystihl, jak mocný ochranný prostředek máme v nejsv. Svátosti oltářní!?

P. (Ol.)

Václav Žalud (Pr.):

Pange lingua . . .

Zpívej, duše, hymnu chvály,
v strunách srdce nech ji znít
před Pánem, jenž ve Svátosti
na oltáři zde jest skryt . . .
Ve prach skloň se v tiché písní,
jež vždy sluší lidským rtům :
Pange lingua gloriosi
corporis mysterium.

Láskou věčnou — chléb zde nebes
v pokrm duším uchystán — —
Ó, jak dobrý — svatý Bůh náš,
ó jak dobrý jest náš Pán !
Slova díků pěj, ó duše,
vděčnost svou v té písní ztlum :
Pange lingua gloriosi
corporis mysterium.

K tvému štěstí — pro tvé blaho
Bůh tvůj v Svatost tu se skryl . . .
Sebe Sama v oběť dal se,
abys věky ty žil — — —
Píseň tvá ať stále zvoní,
jak vln příboj — moře šum :
Pange lingua gloriosi
corporis mysterium.

Všemocný a vševládnoucí
v Svátosti té sídlí Král,
Lékař duší, jenž zná hojit
každou bolest, každý žal.

K Němu spěchej ! Průchod v písni
lásky své dej záchvěvům :
Pange lingua gloriosi
corporis mysterium.

Srdce své mu v oběť připrav —
srdce čisté — prosté vin.
K Němu volej, když snad klesáš
v propast zhouby — do hlubin.
K Němu vzlétej s písni touhy,
jako orel k oblakům :
Pange lingua gloriosi
corporis mysterium — —

V Svátosti zde — Ježíš — čeká,
povždy tebe pamětliv,
ochoten vždy slyšet tebe — —
Chápeš, duše, lásky div ?
Rozpívej se v hymnách stálých,
nedej zmlkat svým rtům :
Pange lingua gloriosi
corporis mysterium.

K; (Pr.):

Msgr. Jan Nep. Říhánek.

(K jubileu dvacetipětiletého kněžství.)

V posvátném zátiší pražského semináře slavil 5. března jubileum dvacetipětiletého kněžství Msgr. Jan Říhánek, ředitel zmíněného ústavu. Dvacet pět let již se zdarem pracuje na vinici Páně.

Po svém vysvěcení poslán byl za kaplana do Haydy-Boru. Brzy však byl odvolán z duchovní správy a ustanoven prefektem kníž. arc. konviktu studujících v Příbrami.

Tu počíná se, abych tak řekl, životní úkol Msgra Říhánka : výchova mládeže k blahu církve a lidstva. Bůh určil Msgru Říhánekovi tuto velice obtížnou práci na vinici Páně, aby zušlechtoval a pěstoval mladé, nezkušené povahy studujících.

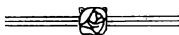
Než po několika letech ustanoven byl spirituálem a r. 1903 rektorem kníž. arc. semináře v Praze. Jako v konviktu příbramském, tak i v semináři pražském dovedl si získati srdce svých chovanců. Ve svém kněžském srdci dobře pochopil poslání kněze, jeho svatý úřad a proto tolik pracoval o to, aby seminář stal se srdcem arcidiecése. Srdcem arcidiecése, dle jeho vlastních slov má býti seminář, srdcem, z něhož by proudila krev života Kristova, krev nadšení pro Boha a spásu duší do celé arcidiecése. A proto Msgr. Říhánek vždy tolik o to pracoval, aby bohoslovci jakožto budoucí vůdci lidu byli hluboce vzděláni ve studiích the-

ologických. Než dobře věda, že pouhé vzdělání duše nespasí, vštěpuje vždy svým alumnům lásku ku pravé, hluboké zbožnosti, lásku k obětem pro ukřižovaného Spasitele. Loni v červnu onemocněl msgr. Ř í h á n e k a byl nucen uchýlit se na venkov na zotavenou. Než i tu nepřestala jeho otcovská duše toužiti po svých pracích v semináři. V modlitbách vzpomínal na svoje chovance, jim posílal zprávy o sobě, je písemně napomínal a pobádal k životu dokonalému. Po prázdninách zase s novými silami oddal se svým pracím.

Mnozí kněží, již byli chovanci Msgra Ř í h á n k a, vzpomínají s láskou na svého spirituála, rektora, na jeho krásné promluvy, v nichž stále a stále kladl jim na srdce vznešenost stavu kněžského. „Ex abundantia cordis os loquitur,“ řekl mnohý po promluvě Msgra Ř í h á n k a.

Práce spojené s úřadem rektora semináře již samy o sobě vyžadují napětí všech sil. Než Msgr. Ř í h á n e k neomezuje se pouze na seminář, nýbrž pracuje skrytě i tam, kde nikdo jeho práce skoro ani nezná. Pracuje tiše, netouží po slávě lidské, neboť jak sám řekl, cílem života kněžského jest Bůh a jeho oslava. Jen B o h u jest známo, co Msgr. Ř í h á n e k svým skrytým apoštolátem vykonal pro spásu duší!

K jubileu dvacipětiletého požehnaného kněžství zaslal sv. Otec Pius X. Msgru Ř í h á n k o v i svoji podobiznu s blahopřáním a papežským požehnáním, jež zajisté provázeti bude vznešeného jubilanta při všech jeho pracích, námahách a strastech. A k tomuto velepastýřskému požehnání druží se tiché modlitby bohoslovců vysílané ke t r ů n u N e j - v y š š í h o, aby stále žehnal svou všemohoucí a dobrotivou rukou vznešenému jubilantu.

Josef Pavlásek (Vidn.):

Spor o smíšená manželství ve Slezsku.

Náboženské poměry ve S l e z s k u po době reformační nabývaly pevnějších útvarů od vydání restitučního ediktu (1629). Katolíci měli před zákonem stejná práva jako protestanté. Tehda ještě celé S l e z s k o náleželo pod žezlo H a b s b u r g ů. Avšak když za nedlouho většího dílu S l e z s k a zmocnila se vláda pruská, byli slezští katolíci v nevýhodě vůči protestantům. S l e z s k ý m ě r zaručoval sice katolíkům vzhledem k náboženství, kostelům a školám status quo (ante 1740), ale zůstalo tak jen na papíře. Pruská vláda podporovala zjevně protestantism a vliv svůj prosazovala zejména v oblasti smíšeného manželství. Ze zasa-hování vlády v otázku smíšených sňatků vyvinul se dlouholetý spor pruské vlády s katolickou církví o smíšená manželství. Poslední pak vý-buch tohoto sporu ve S l e z s k u vzal na se charakter boje nižšího kleru proti L e o p o l d u hraběti S e d l n i t z k é m u, kníž.-bisk. vratislavskému.

Dříve než k vyličení vlastního sporu přejdeme, vzpomeňme stručně, jak pohlížely katolická církev a pruská vláda na smíšená manželství.

Různost náboženská může jeviti se buď jako cultus disparitas (po-křtěný a nepokřtěný), nebo jako mixta religio (oba pokřtění, na př. katolík a protestant). V našem sporu jedná se o manželský svazek protestanta

s katoličkou nebo naopak. Tato náboženská různost tvoří dle církevního práva překážku manželství (*impedimentum mixtae religionis*). Tato překážka manželství neopírá se však o všeob. církevní kanony, nýbrž vyplývá pouze ze zvykového práva církevního. Smíšené sňatky zakazují sice četné provinciální synody, avšak ustanovení jejich, jako taková, platí jen pro dotyčné provincie. Zdůraznění překážky smíšeného manželství spočívá v samozřejmé zásadě, že katolická strana přichází v nebezpečí víru její ohrožující, zdárná výchova dětí (jakožto důsledek splnění objektivního účelu svazku manželského) je pouze možná tehdy, neboť-li jeden, co stává druhý. Odtud požadavek, aby manželé byli stejného náboženství. Z toho důvodu dovolovala církev sňatek katolíka s heretikem jen tehdy, upustil-li heretik od svého bludu. Když pak v míru vestfálském uznání byli protestanté v říši za rovnocenné s katolíky, znesnadněno bylo tím církvi prosaditi důsledně závaznost zmíněného požadavku. A poněvadž požadavek onen je rázu disciplinárního, bylo lze církvi katolické uchýliti se ke koncessi.

K platnosti manželství je směrodatným nařízením sněmu tridentského, by ono před vlastním farářem a před dvěma svědky jako takové uzavřeno bylo. (Trid. 24 de ref. matr. cap. 1.) Všeobecně platila zásada, že forma tridentina je závaznou i pro smíšené sňatky. Výjimku z vázání důvodů mohl stanoviti papež, což se také stalo pro některé země. Ponejprv učinil tak papež Benedikt XIV., 4. list. 1741 pro Holandsko a Belgii. (*Declaratio Benedictina*). V těchto zemích byly tedy smíšené sňatky, uzavřené pouze dle zemských zákonův a ne dle tridentina, církevně platny. Tato papežská deklarace mohla býti na jiné země rozšířena pouze z výslovného nařízení papeže. Pro Slezsko (pro diecesi vratislavskou) stalo se tak za papeže Klementa XIII. r. 1765.

Když pak smíšených sňatků přibývalo, zejména zřizováním protestantských kolonií, rozhodli vůdčí politikové, že stát má úlohu zákonitě upravit otázku smíšených manželství. Výsledkem prvního zasažení pruského státu do této otázky byl „*Militär-Konsistorialreglement*“ (r. 1750), dle něhož smíšená manželství a manželství katolíků, náležel-li manžel k vojenské obci, vždy před protestantským vojenským kazatelem uzavřena býti musila. (Změna nastala za papeže Klementa XIV., jenž vymohl r. 1774 na pruské vládě slib, že katolíci ve vojsku mohou býti po zaplacení poplatků polním kazatelům, od katolického faráře oddáni.) Měsíc později (8. srpna 1750) vydal král Bedřich II. tak zv. *edikt de gravaminibus*, dle něhož dívky dle pohlaví následovati měly náboženství rodičů. Toto ustanovení bylo zřetelněji podáno ve všeobecném právu zemském z roku 1794. A. L. R. Teil II. Titel 2. §§ 76, 77, 78, 80,¹⁾ týkají se naší otázky.

¹⁾ Schneider, Die part. Rechtsquellen, Řezno 1898, str. 292—296.

§ 76. Sind die Eltern verschiedenen Glaubensbekenntnissen zugetan, so müssen bis zum zurückgelegten vierzehnten Jahre, die Söhne in der Religion des Vaters, die Töchter aber in dem Glaubensbekenntnisse der Mutter unterrichtet werden.

§ 77. Zu Abweichungen von diesen gesetzlichen Vorschriften kann keiner der Eltern den andern auch nicht durch Verträge verpflichten.

§ 78. Solange jedoch Eltern über den ihren Kindern zu erteilenden Religionsunterricht einig sind, hat kein Dritter ein Recht, ihnen darin zu widersprechen.

§ 80. Auch nach dem Tode der Eltern muß der Unterricht der Kinder in dem Glaubensbekenntnisse desjenigen von ihnen, zu dessen Geschlecht sie gehören, fortgesetzt werden.

Ustanovení tohoto zákona stojí v odporu se zásadami církve, neboť ona nemůže polovině dítek z manželství od ní požehnaného chleba pravdy zásadně odepřítí.

Třebas zákon nedbá úmluvy rodičů, přece tím ještě nezakazuje církvi působiti, by mezi rodiči docílena byla jednota v náboženské výchově jejich dítek. Rovněž tak nebylo tímto zákonem ještě odňato církvi právo žádati určitých podmínek od nekatolického člena a od těchto učiniti odvislým žehnání sňatků, jak dělo se ve Slezsku od diecesní synody v Nise r. 1653.

Uvedený zákon je zdánlivě nestranný, avšak v praktickém užití ukázalo se jeho strannictví. Na doklad uvedu aspoň dva příklady. — „Královská vláda v Opolí odpověděla jistému protestantovi, jenž prosil o katolický křest svého dítky, že zvláštního dovolení k tomu nepotřebuje, poněvadž pokud jsou rodiče za jedno, nemá do toho třetí co mluvit. Avšak tuto odpověď prohlásila táž vláda za neplatnou, když farář v jiném případě tohoto druhu beze všeho pokřtil, ale pastor podal proti tomu stížnost. Vláda udělila farářovi za to důtku, poněvadž jednal dle resoluce, která prý obsahuje jen — individuální náhled.“¹⁾

Chce-li katolík dítě své protestantsky vychovati, stačí mu se obrátiti na superintendenta. Chce-li však protestant svoje dítě v katolickém kostele pokřtiti, potřebuje k tomu dovolení ne od arcikněze, nýbrž od vrchního presidenta, poněvadž, jak ministerský reskript ze dne 5. května 1842²⁾ uvádí, státními úředníky jsou superintendenti a ne arcikněží.

„Dva vdovci protestanté ve Slezsku chtěli protestantsky vychovati své dcery, jež byly školou povinny teprve po smrti matek katolických. To stalo se zjevně v odporu s § 76, dle něhož měli býti jen synové vychováni v náboženství otců, dcery naproti tomu v náboženství matek. Bylo jim však přece v žádosti vyhověno přes protest katolických duchovních, poněvadž prý dle paragrafu (78), třetí nemá do toho co mluvit.“³⁾

Namítnul-li by kdo, že citovaný paragraf nedá se užíti v tomto případě, poněvadž rodiče nebyli za jedno, kdyžť matky dávno zemřely a nepřivolily k protestantské výchově svých dcer, marným byl by býval tehda jeho hlas před pruskou vládou.

Protestantská vláda postupovala stále v intoleranci vůči katolíkům. Královským kabinetním výnosem, ze dne 21. list. 1803⁴⁾ změněn byl § 76 v ten způsob, „aby manželské dítky byly pokaždé v náboženství otce vychovávány, a že k odchylce od tohoto zákonitého předpisu nemohou se manželé smlouvami zavázati.“

Jako vždy, tak i teď záležela interpretace zákona na složení soudu. Ve většině případů měli z toho prospěch protestanté. Tak na př. reformovaná paní jistého luterána ve Slezsku obrátila se po smrti svého muže na víru katolickou. Syn a starší dcera po lutersku byli pokřtěni a dvě mladší dcery reformovaně. Nyní domnívala se matka býti v právu, všechny dcery po katolicku vychovati, poněvadž vstoupila v manželství, kdy ještě platil předpis všeobecného zákona zemského, že dcery mají býti vychovány v náboženství matek. Poněvadž žádný zákon na tento případ se nedal

1) Hist. pol. Blätter sv. 13, str. 36.

2) Dr. Adolf Franz, Die gem. Ehen in Schlesien (Vratislav 1878) str. 99.

3) Beiträge zur Kirchengesch. d. 19. Jahrh. in Deutschl. (Augsburg 1835) str. 66.

4) Schneider str. 296.

užití, odpomohlo se tím, že se odvodila ze křtu jednota rodičů a že se pak řeklo: „Respektováno musí býti přesvědčení, ve kterém otec zemřel.“ Pročež bylo odepsáno, že děti musí býti v tom náboženství vychovány, v němž byly pokřtěny.“¹⁾

Dle těchto ukazek už lze jasně poznati státní úsilí šířiti protestantství. Mimoходом budiž podotčeno, že pruská vláda dovedla využití svého vlivu zvláště ve školách, kde pilně odstraňovala učitele katolického smýšlení. I výběr professorů theologie i způsob, jak mají učit, byl závislým na protestantském ministerstvu. V horním Slezsku ustanoveni byli placení „surveillants“, aby pozorovali duchovenstvo; kněží, kteří byli „gutgesinnt“, dostali nejlepší beneficia. Takovým způsobem vychoval stát dosti povolných kněží, kteří byli povolni protestantské vládě. Ovšem bylo i teď několik vzácných mužů, kteří usilovali vyzvednouti církev z ponížení ve Slezsku, avšak až do konce 18. stol. nenacházeli valně ohlasu. Teprve když rozvířily se tak zv. „kolínské zmatky“ (Köllner Wirren), pohnulo se svědomí slezských katolíků a nižší klerus sjednotil se k obraně svého přesvědčení přes vládní nástrahy proti „vládnímu pastýřovi svému Leopoldu hraběti Sedlnitzkému.

Popud ke „kolínským zmatkům“ dal vládní výnos ze dne 17. srpna 1825, jímž bývalé nařízení pro Slezsko z roku 1803 rozšířeno bylo na západní provincie. Všechny děti ze smíšených manželství měly následovati vyznání svého otce. Rodičům pak zapovězeny úmluvy ve příčině náboženské výchovy jejich dětí.

Z toho povstalo veliké jitření v západních provinciích, poněvadž faráři odpírali takovým manželstvím ohlášky a žehnání. Byli však ochotni jen tehda smíšená manželství žehnati, když by byla zajištěna katolická výchova dětí. Z té příčiny obrátili se s prosbou na papežský stolec o zásadní pravidlo ve svém kritickém postavení. K dotazu biskupů z těchto západních krajů udělil papežský Stolec v breve „Litteris altero“ ze dne — března 1830 schválení jejich dosavadnímu postupování. Papež Pius VIII. prohlásil zde smíšená manželství, jež pouze před pastorem byla uzavřena „non servata forma a Tridentino Concilio praescripta, si eisdem nullum aliud obstat canonicum dirimens impedimentum, pro ratis ac veris conubiis.“

Tím jsou smíšená manželství, uzavřená pouze před pastorem, uznána platnými, zůstávají však přece nedovolenými. Aby však takovéto sňatky zhusta se neopakovaly, dovolil papež Pius VIII., aby snoubenci smíšeného vyznání náboženského před vlastním farářem vyslovili svůj souhlas k sňatku *) in loco non sacro et absque omni ritu catholico a pak jejich manželství uznána jako vera et rata matrimonia. Způsob tento jest nazýván passivní assistencí.

Kdykoli k takovému sňatku mělo dojíti, byly vyžadovány následující podmínky: 1. aby katolický člen mohl náboženské svoje povinnosti nerušeně vykonávati; 2. aby všechny děti byly po katolicku vychovány; 3. aby nekatolický člen, pokud možno, na katolickou víru se obrátil. Na tento usus dožadování zmíněných podmínek odvolává se papež Pius VIII. ve svém breve „Litteris altero“: Quodsi Romani Pontifices a sanctissimo illo canonum interdicto nonnunquam dispensasse

1) Beiträge str. 67.

2) K u t s c h k e r, Die gem. Ehen vom kath. Standp. (3. vyd, Vídeň 1842) str. 376.

inveniuntur, id profecto graves ob causas et aegre admodum fecerunt, suisque dispensationibus adicere consueverunt conditionem expressam de praemittendis matrimonio opportunis cautionibus, non modo ut coniux catholicus ab acatholico perverti non posset, quin potius ille teneri se sciret ad hunc pro viribus ab errore retrahendum, sed etiam ut proles utriusque sexus ex eodem matrimonio procreanda in catholicae religionis sanctitate omnino educaretur.

Dle tohoto rozhodnutí z Říma zachovalo se přesně kněžstvo arcidiecese kolínského. Schmedding, tajný vrchní vládní rada, jenž tehda řídil náboženské záležitosti v Německu, chtěl zviklati věrnost kolínského kleru k papeži, podnikl chytrý manévř politický. Rozhodl se totiž předvésti jim „příklad vnitrozemských i zahraničních diecesí na základě listin.“¹⁾ Obrátil se z nařízení ministra Altenstejna na gen. vikářství východních provincií se žádostí o potvrzení, že u nich smíšená manželství bez oněch podmínek církevně jsou žehnána. A k podivu, jak sám v dopise k vratislavskému biskupu Emanueli Schimonskému udává,¹⁾ byl tak šťasten, že obdržel ode všech toto potvrzení v toužebné formě. Jen výkaz o praxi v rakouské části diecese vratislavské byl odchýlný. Generální vikář Schipp ve Frýdku podal zprávu, jak čteme u Franze,²⁾ že sice za Marie Terezie musel katolický člen písemně přislíbiti katolickou výchovu dítěte, a že nábož. komise v Těšíně bdí nad splněním slibu; avšak že od tolerančního ediktu císaře Josefa II. záležitost tak byla upravena, „aby dívky dle pohlaví v tom neb onom náboženství byly vychovány, jakého je otec nebo matka.“ Může pak se státi, že nekatolický člen dobrovolně k výchově v katol. náboženství souhlas svůj podá. Žehnání sňatků vykonává katolický farář dle katolického obřadu; přejí-li si nekatoličtí manželé sezdání od katol. faráře, děje se tak dle nařízení ze dne 23. prosince 1829, ne v kostele, nýbrž ve farnosti bez formuláře rituale, při čemž farář má jediné v klerice sloužití.

Avšak co bylo v Rakousku, nebylo v Německu. Tam povolil i arcibiskup kolínský hrabě Spiegel a s ním jeho suffragané, kteří přistoupili k tak zv. „berlínské konvenci“ r. 1834. Teprve nástupce Spiegelův, arcibiskup Klement Augustin Droste-Vischering (1835—45) zachoval se přesně dle papežského breve přes vládní výstrahy a nástrahy. Tím vyvolal si obžalobu zemězrady a uvěznění v pevnosti Minden (1837). Podobný osud stihl arcibiskupa hnězdensko-poznaňského Martina Dumina z téhož důvodu.

Uvěznění těchto úctyhodných starců v boji za práva katolické církve pohnulo svědomím vládních katolíků. Rozhořčením katolického lidu nad nevinným pronásledováním arcibiskupů strženi byli kolínští suffragané, tak že odvolali svůj souhlas k berlínské konvenci. Též i biskupové východních provincií rozhodli se pro papežské breve. Jedinou výjimku tvořil pouze kníže-biskup vratislavský Leopold hrabě Sedlnitzky. Nevšímal si vůbec papežových nařízení. V jeho diecesi nastaly tudíž rozhárané poměry. Většina kněží zachovávala se dle papežského breve, ale nescházelo ani takých, kteří byli biskupovi „věrni“.

Téměř každé děkanství přetřásalo na konventech otázku smíšených manželství a vyznačovalo v resolucích k biskupovi smutné následky jeho

1) Franz str. 62.

2) Franz str. 63.

nerozhodnosti v této otázce. Tak na př. píše děkanství frankenštejnské v adrese na kníže-bisk. hraběte Sedlnitzkého,¹⁾ ze dne 7. července 1838, mezi jiným: „Považujeme kolínskou událost za hranečník budoucích velikých přehmatů vrchnostenské zvůle a násilí na poli církevního práva a víry, za hranečník bezměrného rozšiřování ius circa sacra až do krajního ius in sacra, za hranečník dalšího realizování zásady cuius regio, illius religio. Teď nebo nikdy bylo by lze se šťastným výsledkem pokusiti se pohnouti vysoké státní úřady, by zanechaly přehmatů zvůle a násilí a nemístného osobování.“

Ratiborský komisariát²⁾ předvedl biskupovi v memorandu církevní učení o smíšených manželstvích a vysvětlil, že upouští od dosavadní praxe. Toto memorandum podepsalo 81 kněží. Před vydáním papežského breve „Litteris altero“ duchovenstvo prý mlčky v ústraní se chýlilo. V tom však zazněl hlas papeže přes Alpy, jenž oznámil vůli církve v otázce, jež v Německu byla hustou mlhou nejistoty zamotávána.

Taková a podobná psaní byla u biskupa bez výsledku. Neodpovídal na to ničeho, jen denuncoval adresy podepsaných vrchnímu presidentovi Merckelovi.

Merckel brzo na to úředně sdělil kníže-biskupovi,³⁾ že nikdo z podepsaných neobdrží bez zvláštního svolení ministerstva ani nějakou štaci, kde je královský patronát, ani placet pro místo, kde je privátní patronát, ani takový, že nesmí býti ustanoven arciknězem nebo školním inspektorem. Jednotlivci odvolali nyní svůj podpis, avšak vláda s překupníky nepočítala.

Spory ve vřatislavské diecesi byly v mimopruských novinách přetřásány a nebyly ani sv. Stolci neznámy. Jak biskup Sedlnitzky ve svém životopise⁴⁾ poznamenal, došla mu privátní cestou dvě papežská breve, jež urychlila jeho dávný záměr složit biskupský úřad, jak skutkem se stalo dne 25. prosince 1840. (Žil pak v Berlíně jako skutečný tajný státní rada, 12. dubna 1863 přestoupil na protestantskou víru účasti v protestantském přijímání, zemřel 25. května 1871.)

Dokud nebyl nový biskup zvolen, přejal administraci biskupství Dr. Ritter, bdělý obhájce církve, jenž už jako prof. získal si důvěru diecese. Administrator byl rozhodnut přivést k platnosti ve Slezsku papežské breve „Litteris altero“. Propast mezi církevním a státním zákonem vzhledem k smíšeným manželstvím doufal tím překlenouti, že ustanovil, aby církevní žehnání sňatku jen tehda bylo odepřeno, když by farář neobdržel slibu, že katolický člen nebude vyrušován ve vykonávání náboženských povinností a když nebude zajištěna katolická výchova dítek.

Dle této zásady sestavil instrukci, datovanou dne 9. dubna 1841, kterou nejdříve poslal do Říma k aprobaci a pak ji oznámil do Berlína.

Poněvadž nepřicházela dlouho odpověď z Říma a nebylo naděje na blízkou volbu biskupa, rozhodl se Ritter podati kleru nařízení stran smíšených manželství v oběžníku, ze dne 24. října 1842. Tam píše:⁵⁾ „Nařizuji, aby veškeré kněžstvo v diecesi zachovalo se dle breve Pia VIII.,

¹⁾ Franz str. 143.

²⁾ Franz str. 77.

³⁾ Brück, Gesch. d. kath. K. in Deutschl. (Münster 1903) II.2, str. 367.

⁴⁾ Selbstbiographie des Grafen L. Sedlnitzky von Choltitz, F. B. von Breslau (Berlin 1872), str. 115. a 200.

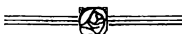
⁵⁾ Franz str. 145.

ze dne 25. března 1830 ve věcech smíšeného manželství a je plnilo se zřetelem k státním zákonům, t. j. jen tehda smíšená manželství sezdávalo, když bude nějak samo sebou zadost učiněno podmínkám, obsaženým v papežském breve." (Wenn die in dem päpstlichen Breve geforderten Cautiones irgendwie von selbst geleistet werden.) Ač tento oběžník znamená veliký pokrok oproti dřívější praxi, přece i tu je nejasným passus „nějak samo sebou“. Žádati splnění oněch podmínek po nekatolíku bylo vždy v praxi spojeno s obtížemi, tím více pak, že vláda nikdy nezapomněla postaviti se tomu na odpor.

Než poměry brzy se změnily za nového krále Bedřicha Viléma IV. (1840—61). Ten přál si ukončiti neblahé spory a opět zavést mír mezi církví a státem. Propustil na svobodu ony dva vězněné arcibiskupy, dovolil biskupům pruského státu volný styk s Římem a u ministerstva kultu vytvořil zvláštní oddělení pro katolické záležitosti. V té době dostalo se Slezanům i nového biskupa; byl jím Dr. Jos. Knauer.

Za něho dokončen byl spor o smíšená manželství ve Slezsku tím, že papež Řehoř XVI. rozšířil dne 29. května 1842 platnost breve „Litteris altero“ pro diecesi vratislavskou, a že se vláda nepostavila tomu na odpor. Na základě tohoto breve stanoveno bylo pravidlo pro žehnání smíšených sňatků ve vratislavském rituále z roku 1847.

Téměř sto let kolísala otázka smíšených manželství ve Slezsku na vlnách sporu mezi protestantskou vládou pruskou a církví katolickou. Avšak neuškodily tyto vlny skále Petrově, ba prospěly jen, že smyly trochu prachu odstraněním biskupa Sedlnitzkého a že probudily katolické sebevědomí lidu ve Slezsku. To pak bylo příčinou, že velikému kulturnímu boji v Německu ozvala se zdravá reakce nejsilněji právě ve Slezsku.

J. B. (Ol.):

Dějiny československé knihovny bohoslovců olomuckých se zřetelem na jejich vlastenecké snahy.

(Od založení knihovny až na naše doby.)

„Kdo svůj národ k světlu, k slávě hledí vstát,
pomníkem mu věčným celý národ jest.“

(Ze zápisků knihovních.)

Knihovna bohoslovců československých v Olomouci má již drahnou řadu let od založení svého za sebou. Který byl její vznik, jaký vzrůst, jaké osudy?

Smutné byly doby v národním životě českém na počátku století devatenáctého. Josef II., máje v úmyslu všechno zcentralisovati, poškozoval práva jazyka českého. Všude šířila se němčina, ve školách, úřadech, mezi intelligencí na úkor mluvy národa našeho, národa, jehož sláva a moc naplňovala kdysi celý svět obdivem. Život vlastenecký usínal, až konečně jen mezi prostým lidem venkovským pod doškovými střechami bylo ještě slyšeti řeč českou. Avšak právě v dobách, kdy zdálo se, že

veta bude po národu českém, povstali nadšení a obětaví vlastenci, aby probudili národ tak pohrdaný opět k novému životu. Bohužel, nezačal se všude stejně probouzet národní náš život. Zatím co v Čechách jevil se čilý ruch v ohledu probuzenském, Morava ještě spala v hlubokém spánku. Avšak i tu začali brzo působiti na obrození národního života výteční vlastenci a učenci, kteří svou houževnatostí a pílí nahradili vše, co bylo časem zameškáno. České časopisy „Květy“, „Česká včela“ opakují často před i po roku 1848 stezky na Moravu, že jest ještě pohroužena v hlubokém spánku, že moravští vzdělanci se odcizují a podobně.

Výtky ty však byly oprávněny jen potud, pokud se týkaly Olomouce. V Brně žili již na konci XVIII. století učenci, kteří horlivě pěstovali moravskou historii a takto nepřímou působili nemálo na probuzení národního života na Moravě. Jmenuji Cerroniho, Wolného, Schwoye. Kromě těchto učenců a lidumilů pracovali záhy mnozí vlastenci ve smyslu výhradně národním, jako na př. Kinský, Žák, Trnka, Klácel, Štěpnička, Sušil, Šembera, Matěj Procházka, hr. Sylva-Tarouca, Kampelík, Karel Šmídek a jiní. Arci mnozí mezi nimi jsou rozeni z Čech a celý národní život v Čechách měl veliký vliv na moravské vlastence. Takové jednoty mezi Čechy a Moravany, jakou vidíme dnes, kdy rozdíl je nepatrný, tehdy nebylo v národním ohledu. Moravan již svou povahou nesympatizuje s Čechem a pouze vzdělání přemáhá tento vzájemný odpor. Snadno se ujal tehdy od nepřátel zlomyslně roztrušovaný názor, že národ slovanský v Čechách a národ na Moravě jsou dva různé národy. Mínění toto vniklo částečně i do intelligence a ještě v pozdějších letech nemluví ani uvědomělí Moravané o českém národě na Moravě, nýbrž o slovanském. Byli však vždy mužové, kteří se proti podobnému a násilnému odtrhování důrazně ohrazovali. Tak na př. Sušil a brněnští vlastenci r. 1848. Nicméně vzájemnost česko-moravská dlouho nebyla tak rozšířena, jak bylo třeba. Z toho také si vysvětlíme, že národní život bohoslovců českých kteří poměrně dříve byli uvědomělí než moravští (Jungmann v alumnátě litoměřickém), neměl před šedesátými lety valného vlivu na bohoslovce moravské.

Jak vyvíjel se národní život v Olomouci? Zde působilo záhy několik mužů učenců, kteří byť i jen mnohdy na čas svou osvětovou práci kladli základy k pozdějšímu uvědomělému národnímu životu. V klášteře Hradisku byl představeným v generálním semináři Dobrovský; s professorem Mausem seskupili kolem sebe vědeckou společnost, která zabývala se též slovanskými vědami. Již za Dobrovského přednášel v generálním semináři pastoračku josefinista Stach, horlivý Čech. Není možno, aby jeho působení neúčinkovalo na bohoslovce v národnostním ohledu, vždyť v pastoraлке bylo dovoleno přednášeti česky.

Avšak tento národní život z josefinských dob sotva souvisí s pozdějším od let třicátých. R. 1821 byla obsazena na stavovské akademii r. 1815 zřízená stolice češtiny znamenitým professorem Bočkem. Mimo tohoto vlastence vyskytli se i mezi ostatními universitními professory mužové spravedliví ku snahám národním, ano i několik vlastenců jako Dr. Mošner a nástupce jeho Pressl. R. 1840 přednášel po Bočkovi češtinu na akademii Alois Šembera. Uvědomělí Moravané očekávali od něho mnoho. Myslili, že pohne stojatými vodami v Olomouci. A skutečně, v Olomouci začalo

svítati, mládež universitní se probouzela; bohužel trvalo dlouho ono svítání. Ani rokem 1848 nerozbřesklo se úplně jitro nového života. Chvilí zdálo se, že bude lépe; vydávány byly české noviny zvané „Noviny Olomúcké“, jež řídili Helcelet a Hanuš, časopis „Cyrill a Method“, řízený bar. Königsbrunnem a P. Tomášem Bačákem. Idyllu tuto však náhle zmařil Bachův absolutismus. R. 1851 zrušena při universitě filosofická fakulta a r. 1855 právnická. Zbyla fakulta theologická, která hlásá až podnes oprávněnost našeho požadavku, totiž druhé university české na Moravy. Zrušení zmíněných fakult bylo pro Moravu velikou ztrátou, a to tím větší, že zrušeny byly právě v tom okamžiku, kdy studenti vysokoškolští nabyli národního vědomí. Tak utratil Bach nadějně poupě českého života na Moravě. Opět bylo čekati Moravě příznivého okamžiku, který nadešel porážkou u Solferina rokem 1859. Rokem tím rozpoutal se volnější život národní a Morava tak dlouho nečinná začala vydávati belletristické časopisy r. 1859 „Hvězdu“, r. 1863 „Lípú Moravskou“, r. 1876 „Koledu“, všechny v Olomouci, r. 1878 „Obzor“ v Brně. Kdežto v Čechách do let šedesátých pěstován národní duch belletrií a divadelními představeními ochotníků a kočujících společností, jimž často bylo vésti krušný život — byloť v oněch dobách jimi pohrdáno v městech venkovských — po letech pak šedesátých horlivě pěstována politika: začala na Moravě buditelská práce belletrií a divadelními představeními po roku 1859. Před tím vydávány kalendáře (v Brně „Moravan“, v Olomouci „Holomúcký katolický kalendář“), náboženské a hospodářské spisy. Podobně jako v Čechách dědictví sv. Jan Nep., působilo na Moravě dědictví sv. Cyrilla a Methoda, založené v Brně r. 1850. Zároveň však nezanedbávána na Moravě v letech jmenovaných ani politika. Toť krátký náčrtek života národního a buditelského na Moravě, abychom porozuměli národnímu snažení bohoslovců olomuckých.

Bohoslovci olomučtí patří mezi první buditele na Moravě. Vyšli z gymnasií hlavně piaristických, kde téměř na každém vyučoval některý vlastenecký professor, který první vznítíl jiskru vlastenectví a upřímné lásky k národu v mladých duších. Sešli se v alumnátě z různých krajů Hanáci, Slováci, Valaši, Laši, Horáci, Slezáci. Kromě němčiny a latiny přinesli s sebou jazyk své matky. Jazykem obcovacím však byla němčina. Nicméně jiskra vlastenectví, vznícená na gymnasiích, neuhasla ani v bohosloví, rozněcována jsouc stále probudilými a uvědomělejšími bohoslovci, kteří šířili mezi svými neuvědomělými spolubratry lásku k vlasti a chuť k neúporné práci na národa roli dědičné. Duch novější doby, duch německých filosofů (na př. Herdera), snahy romantiků vrátily zhanobenou čest jazyku mateřskému. V pestré směsici dorozumívala se hanáctina s valaštinou, horáctina se slováctinou. Brzy však ustoupily jednotnému jazyku spisovnému. Nebylo těžko při společném bydle ní a důvěrných stycích rozšiřovati ideu vlastenectví ve vznětlivých myslích nadšených mladíků. Než měl-li život vlastenecký v semináři ustavičně zkvétati a bohoslovci v mateřském jazyku více se zdokonalovati, bylo jim třeba nějaké knihovny, z níž by vědomosti nové čerpati mohli.

O počátcích československé knihovny zachovalo se nám velmi málo zpráv ve starých zápiscích. Jisto jest, že vznikla teprve po r. 1830, nejspíše byla založena asi r. 1835. Jiná zpráva, která se zachovala, tvrdí, že byla založena až r. 1839. Avšak pravděpodobnější zdá se, že knihovna

existovala asi od r. 1835, a to tajně; veřejně byla uznána teprve až r. 1839. Pravdivost tohoto náhledu potvrzuje list jednoho z horlivých podporovatelů knihovny olomoucké Josefa Gallaše, vrchního lékaře vojenského. List ten, psaný 1835, připojil Gallaš záslce, kterou zaslal české knihovně seminářské. Pro svou zajímavost budiž zde uveřejněn:

„Vysoce učený, dvojctihodný pane!

V Hranicích, dne aprilu 1835.

Těší mne velmi, že můj dáreček Jejich Pánům spolualumnům k nějaké radosti posloužil. . . já skutečně kýžím, abych do jejich české knihovny nějaký spisek poslati mohl, jenžto by v srdcích mojih milých, mladých krajanů takovou lásku, jakouž Římané v zlatém věku jazyka svého hořeli, k našemu mateřskému zanítiti mohl. Oni ctili jazyk helenský, vážili si ho velice, ne však na útržku jazyka latinského, jak se u nás s německým naopak děje. Oni jazyk helenský nejinak ctili a k němu počestně se chovali, jak moudří a mravní lidé obyčej mívají k cizím krasotkám se chová, kterýmž všchnu slušnou uctivost bez ujmy rodičné lásky k své vlastní máti prokazují. Oni v prvých spisech zavdy propovědi řeckých mudrců uváděli. . . však nikde — mým povědomím — že by rozený Říman nějakou řeckou knihu byl vydal. A jak pravdivě Herder ve svých mudrckých pochopích jednáje o národu slovanském zaznamenal, že se na něm velmi nevděčně prohřešili; . . . a zdaž propověď . . . učeného Němce na nás nespadá, kterouž na své nevděčné krajiny vynesl, řkoucí, že ten, jenž svou národní řečí zhrdá a ji zlehčuje, téhož samého hříchu proti své mateřské řeči se dopouští, kteréhož se Cham proti otci svému dopustil? My můžeme sice jazyk německý ctíti a chváliti, ano i jím psáti, ale svého vlasteneckého nemáme tupiti, nýbrž jej vděčně jakožto mateřský milovati a o jeho větší vzdělanost pečovati. — Přítomně odesílám Jim opět pro jejich moravskou knihovnu několik spisů. Vystonu-li, pokud živ budu něco víc s radostí Jim odešlu. — Bůh Jim rač dobrého a stálého zdraví popřítí. Tak ze srdce kýží jejich otcovský přítel Josef Gallaš.

Z listu tudíž patrno, že již r. 1835 v semináři česká knihovna byla a že již toho roku posílali příznivci do ní knihy, bezpochyby na žádosti bohoslovců, podobně jako v brněnském alumnátě. Něco bližšího o vzniku a účelu české knihovny bohoslovců olomuckých dočítáme se v zápiscích Jos. Bilčíka, knihovníka z r. 1851, nejstarší to písemné památce knihovny, kterou sepsal jmenovaný knihovník hlavně na základě ústního podání. Píše: „Chce-li duchovní pastýř povinností ouřadu svého zadost učiniti a duševním potřebám lidu svého vyhověti, musí jazyk lidu svého v moci své míti! On musí tedy jazyk lidu svého nejen povrchně znáti, nýbrž se i všemožně přičiniti, aby se v něm čistě, vzdělaně a pravopísemně, oustně i pírem vyjádřiti mohl. Mnohý, v haleně oblečený poslouchač poslouchá řeč tvou dobře a ví, kolikerá u tebe udeřila, ví, v čem chybí, a jeho zdravý, přirozený, jadrný a němčinou nepokažený jazyk mu dobře praví, čeho se tvé pšenici nedostává, zvlášť, když už mnohou klasickou knihu v ruce měl. Nemylte se, lid náš není veskrz tak nevědomý a sprostý. Rád poslouchá lid, když otce svého duchovního čistě mluvíti slyší, ano vypravuje se, že lid náš, uslyšev hlaholy své mateřské řeči z úst jistého vznešeného biskupa, přecho k slzám pohnut byl, a ve svých nejhlubších hlubinách srdečnými slovy jeho obměkčen byl. (Míněn tu brněnský

biskup nezapomenutelný Gindl. Rodem jsa Němec, naučil se česky, aby se domluvil se svým lidem. Horlivě podporoval národní hnutí bohoslovců brněnských.) — Avšak kde jsme měli tuto vědomost nabýti? Ve studiích? tam se nám neposkytla příležitost. Skoro více nežli dvanáct let jsme byli přinuceni, si jiných řečí přiosobiti, které buď nic, buď málo v povolání našem upotřebiti můžeme, — o naší mateřské řeči ničeho jsme neslyšeli. Lito bývá knězi, že to, co se těžce naučil, co v prsích cítí, čím se až k nebi pozdvihuje, že to, pravím, není vstavu svým milým posluchačům tak jasně, tak vzdělavatelně přednésti jak to sobě v jiné řeči myslel, a jak by to říci chtěl. Aby to ale dovedl, třeba by si ve čtyřech letech přípravě ho k stavu kněžskému i toto přiosobil aspoň částečně. A hle! náš staříčkův arcipastýř a nejlaskavější otec (M a x. J o s. S o m m e r a u - B e c k), pečuje všemožně nejen o tělesný, ale i o duševní blahobyt náš, i o to se dílem postaral. Uznáváje totiž sám nevyhnutelnou pro každého kněze vlastní naší potřebu dokonalé známosti jazyka národního, ustanovil, aby v alumnátě H o l o m o u c k ý m — tak nákladně a nádherně od něho vystaveném — jazyk českoslovanský bohoslovcům německého jazyka veřejně se přednášel. Přednášky tyto vůli páně arcibiskupovou v ten způsob byly uspořádány, že posluchačům bohosloví prvních třech roků mluvnici českou přednášel druhý pán představený (tehdy F r. D v o ř á k). Zkouškám ku sklonku druhého běhu předsedával první představený (J a r. H a m p l) přítomen býval. Ostatní páni alumnové nezůstali při tom lhostejní a nečinní. Držíce vespolek rozličné časopisy a jiné povzbuzující a vzdělávající listy, jako na př. „Květy“, „Včelu“, „Pražské Noviny“ atd., u vzájemném vzdělání se podporovali. By ale i bohoslovci po nich přichozí po této cestě kráceli, věnovali mnozí horlivci nejedno nákladné dílo k tomu oučelu, mnozí určitými měsíčními příspěvky a dary na penězích toto počínání podporovali. Tak vzala knihovna naše vznik svůj.“

Na národní probuzení v alumnátě působilo ještě mocně obsazení stolice jazyka českého na zdejší stavovské akademii. Známo, že místo to obdržel B o č e k. Téhož roku, t. j. 1831, dostal se do Olomouce do císařské knihovny za správce T r n k a, známý purista a gramatikářský novotář, avšak horlivý Čech. Mužové tito zajisté mocně podporovali rozmach národního života v alumnátě. Za to však ruch národního snažení v Čechách v letech třicátých, jenž dal vznik r. 1831 „Matici České“ a časopisům „Květy“, „Česká Včela“, neměl skoro žádného ohlasu na M o r a v ě. Spíše prý z Dalmacie přihlásí se někdo za člena „Maticе České“ než z Moravy. Čechy tudíž při založení knihovny českoslovanské nikterak neúčinkovaly.

Naskýtá se nám otázka, komu vlastně patřila původně česká knihovna ve svých počátcích? Byla privátním majetkem jednotlivce či majetkem příspěvitelem neb všech bohoslovců? Těžko řešiti tuto otázku, jelikož z oněch let nezachovalo se nám nijakých památek písemných. Teprve v r. 1839 děje se zmínka, že členové, kteří knihovnu udržovali, seskupeni byli v jakémsi „Literatur-verein“. Snad pro nás divná to věc, že česká knihovna dala členům svým společně německé pojmenování. Avšak právě okolnost ta nám vysvětluje tehdejší neutešené poměry vlastenecké. — A na tom ani dosti nebylo; vřdyť až do r. 1844 seznam knih veden byl v němčině: „Catalog der böhmischen Alumnen-bibliothek in F. E. Seminarium in

Olmütz. Všechny zápisy a poznamenání děly se v jazyku cizím, což trvalo až do let padesátých, kdy všechny seznamy pořizovány byly v jazyku mateřském. Od let jmenovaných nastaly lepší doby pro knihovnu československou, o čemž obsírněji až na dalším místě.

Zajisté nebude se nikdo diviti, že knihovna byla na počátku velmi skrovná. Nepředstavujme si snad nějakou zvláštní světnici s celou řadou skříní, ba ani skříní nějakou. Celou knihovnu tvořilo několik knih, které měl pan knihovník, bohoslovec IV. roku, na svém pultě. Jak dlouho však bylo vykázano místo knihovně na pultě — je neznámo. Později umístěna byla knihovna v druhém poschodí ve světnici naproti staré hudebně. Správu knihovny vedl knihovník, volený svobodnou volbou svých spolu-bratří. Pokud ze zápisků lze se dočísti, byl prvním knihovníkem v letech čtyřicátých nešťastný Ondřej Brázdil, který později, jsa kaplanem v Náklí, odpadl od církve katolické, po osmi letech však navrátil se v její lůno. Na penězích sešlo se za jeho úřadování 102 K 76 h. Téhož roku, jak patrně z Bilčíkových zápisků, přednášel dle ustanovení nejdp. arcipastýře českou mluvnicí druhý pán představený Frant Dvořák. Zkouškám byl přítomen první pan představený Jar. Hamp l.

Veliké podpory dostalo se knihovně v letech 1840—1842. Studovalť tehdy v Olomouci 2. a 3. rok bohosloví nezapomenutelný vlastenec a mecenáš hrabě Sylva-Tarouca který knihovnu znamenitě podporoval nejen peněžními dary, ale i cennými knihami, jejichž počet přesahuje půl sta. Jsou mezi nimi: „Slovník Jungmannův“, „Časopis Českého Musea“ (6 roč.), „Slovanské starožitnosti“, „Slávy dcera“ s výkladem, „Sláva Bohyně“, „Přemyslovci“, Básně od J. Holého, „Česká Thalie“ a mnoho, mnoho jiných znamenitých knih. Mimo něho byli štědrými dárci naši knihovny pp. Vyhnánek, Vlk, Omasta, Lásk a, Holeček, Stolička a jiní. Peněžité příspěvky dávali pp. bar. Königsbrunn, Bečák, pozdější představený semináře¹⁾ Ottava, Sobek, hr. Stadnický, hr. Coudenhove, hr. Belrapt, Navrátil, vdp. P. spiritual Schiller. Vůbec dařilo se v těch letech knihovně znamenitě, takže již r. 1850 čítala 960 svazků.

Hned od svého počátku všímala si knihovna všech národních spolků a přístupovala za jejich člena. Tak r. 1846, kdy byl knihovníkem Fr. Poslušný, horlivý národovec, jenž později přednášel na zdejší bohoslovecké fakultě církevní dějepis, přistoupila za člena „Matice České“ první splátkou 20 zl. stříbra dne 6. března 1846. — U jmenovaného knihovníka čteme poznámku: 5. listopadu r. 1845 zemřel professor Dr. Jos. Mácha, senior fakulty bohoslovecké, cvičitel bohoslovců v jazyku českém. Těžko však je hádati, kde cvičil bohoslovce v jazyku českém Na fakultě? při kterém předmětu? nebo snad jako zvláštní předmět?

Knihovna rok od roku prospívala, počet členů se množil, příspěvky dostupovaly výše až 100 zl. Upevněné a osvěžené národnostní vědomí v r. 1848 působilo příznivě na obětavost bohoslovců olomuckých, zatím co v alumnátě brněnském ruch národní počal ochabovati. Neb již r. 1843 zdály se snahy národovců vládně velmi nebezpečné a v čelnějších městech v Čechách a na Moravě prováděna policejní šetření. Vlastenec byl asi

¹⁾ V r. 1848 vydával s bar. Königsbrunnem časopis „Cyrill a Method“, jenž však brzy zanikl.

tolik, co karbonář. Tu ani brněnský alumnát, kde národní život utěšeně kvetl, ano i na venek se manifestoval pořádanou akademií, neušel pozornosti vlády. Od toho času ochabuje duch národní v alumnátě brněnském až do r. 1863. V olomuckém semináři však není pozorovati persekuce z let 1843—1846. Naopak stupňuje se vlastenecká činnost bohoslovců až do r. 1853, jak z výše uvedených příspěvků a ze zápisků patrné. Rozbouřené vlny roku 1848 nezastavily se na zdech seminárních. Bohoslovci, kteří dosud jaksi po straně byt i ne tajně vlastenčili, vystoupili veřejně a založili „Vlasteneckou Jednotu“, o níž byl r. 1849 uveřejněn článek v „Cyrillu a Methodu“. Zní: „Slunce, jež se také na modré nebes opone národu slovanskému bylo objevilo, proniklo proudem světla svého tkaninu smutné temnoty duševní a probudilo ze spánku dlouhého ducha vlasteneckého i v semináři Holomouckém ku zjevnému sobě ovědomění. Dávno už sice doutnala svatá nadšenost a horoucí láska k jazyku mateřskému v srdcích vlastimilovných alumnů, dávno už tito budoucí pracovníci na vinici Páně hluboko cítili, kterak nutná potřeba toho žádá, aby se pravdy nebeské v důstojné a velebné řeči lidu zvěštovaly; avšak láska tato jen tajně v srdcích spočívala, nevycházela veřejně na světlo Boží. Teď však vlastimilovní alumnové odhodlaně vystoupili, zarazivše v semináři Jednotu vlasteneckou, jež sobě za účel položila soustředění sil duševních, vzájemné povzbuzení pravé lásky k vlasti a vzdělání se v jazyku národním. Věru zaradovali jsme se srdečně, slyšeše, že založení naší jednoty nejen žádného odporu nenalézá, anobrž že to upřímná vůle našeho velemilovaného arcipastýře jest, aby jazyk národní důstojně zaujal místo v ústavu našem. Jednota naše počítá až dosaváde 86 oudů, ačkoliv to bohužel na 156 alumnů dosti skromný počet jest, z nichžto přece většina k vzdělání lidu slovanského určena jest. Zvláštní bolest srdce naše dojmá, že Poláci větším dílem z Vratislavské diecese na naší jednotě žádného účastenství neberou; kojíme se však sladkou nadějí, že je brzo co bratry v svém spolku srdečně uvítáme. — Schůzky započaly se po novém roce a konají se dvakrát v týhodni, v outhy a v pátek; čítají se časopisy rozmanitého k našemu vzdělání směřujícího obsahu a přednáší se také něco zajímavého, abychom i v řečnictví se cvičiti mohli. Za předsedu zvolili jsme vysocedůstojného p. představeného Dvořáka a dva místopředsedy ze svého středu, jichžto volba se každý měsíc obnoví. — Ostatně nadějeme se od naší jednoty požehnaného prospěchu nebo bohda, že členové tohoto spolku i budoucně onu lásku, ráznost a horlivost v svém srdci zachovají, která nás v tuto bratrskou jednotu uvedla.“ — Tak onen dopis.

Veliká byla v alumnátě radost, veliké nadšení, neboť, jak píše Ant. Dudík, knihovník r. 1849—50, ve svém „Povzbuzení“, nové vzešlo slunce a svítí světlem mladistvým na nivy slovanské. Roku toho byl odveden poslední vklad 40 zl. do Matice České, tak že knihovna stala se zakládajícím členem jejím pod číslem XLII. Mnoho práce věnováno vnitřnímu upravení knihovny. Založen totiž nový katalog a zavedeno nové číslování knih, jejichž čísla dosáhla 583. Na začátek katalogu napsal Dudík vzletně psané „Povzbuzení“, v němž zrači se celé národní smýšlení a láska bohoslovců k mateřskému jazyku.

Snad nebude od místa, podám-li doslovné jeho znění: „Tvůrce všehomíra vložil dle své moudrosti bezkonečné do srdcí lidských snahu a touhu,

kteráž rozněcuje a tuží lásku k umění krásnému, ku většímu vzdělání a k uspořádání svých vnitřních sil. By ale vznešený tento cíl snad již v zárodku svém nebyl v nivec obrácen, něbrž tím bedlivěji se pěstoval a zveleboval: jest na bíledni potřeba užívání prostředků souměrných a dobré vůle. Tak kdož chce poznati světodějně osudy svých milých pratců, nadšen jsa horoucí láskou k drahé své otčině a mluvě mateřské, ať se ptá vlasteneckých pomníků ducha lidského, jichž utvořil a tvoří v starém i novém věku. — Kdož lépe poznati miní moudrost božskou a dokonalost naší sv. víry, ať nahlédne do knih a spisů, v nichž zaznamenány jsou zjevné toho důkazy. — A kdož nechce nevděčným synem a odrodilcem slouti, ať miluje svou matku, kteráž jej starostlivě vychovala, a tuto lásku ať i skutkem dokáže. Zvelebení své národnosti, řeči a literatury chovejž on vždy v útrobách svých. Poklady ale, z nichž takové známosti a pokrmu duševní vážíti můžeme, jsou zvláště knihovny. I zde máš, milý bratře, knihovnu, knihovnu národní, československou, jejížto částky jsou krůpěje krve, již národ náš, úsilně jsa pronásledován, vycedil přes dlouhé věky a přece nevycedil. Ejhle, nové vzešlo slunce a svítí světlem mladistvým na nivy slovanské! — Tobě jest uloženo bedlivě starati se o rozkvět a zdar těchto památek matky Slávy, heslo tvé budiž: „Pořádek a opět pořádek“. Neboť zkušenost, žel Bohu, nás učí, že mnohá drahocenná věc, kteráž mnoho žádala obětí, nedbanlivostí a nedbalým zacházením vzala svou zkázu, kdežto pořádek a svědomitost velmi prospívá ku blahu a vzniku jejímu. — Protož, by každý bibliotekář budoucí své povinnosti, jak sluší, zadost učinil, vyvolil jsem i ten nejlehčí způsob číslování kněh, jenž bez ohledu na jejich obsah postoupně za sebou běží. — Bůh všemocný požehnej toto dílo a rozniť lásku k sv. víře, vlasti a mateřskému jazyku v prsou mých spolubratří. Tobě ale, jenž přijímáš tento úřad, žádám na Pánu Bohu mnoho štěstí, bys blaze mohl oučinkovati příkladným pořádkem a ráznou oddaností k své věci.“

Povzbuzením tímto nadšení starali se nástupci D u d í k o v i svědomitě o rozkvět knihovny. Značným darem nejdp. arcibiskupa M a x a J o s e f a S o m m e r a u - B e c k a umožněno jí dáti se zapsati do „Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně a do „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ v Praze r. 1851. Společně odebíraly se různé časopisy, jako: „Pražské Noviny“, „Moravský Národní List“, „Cyrill a Method“, „Videňský denník“, „Vesna“ a „Moravské Noviny“ až do jejich zániku. Téhož roku zrušeny zkoušky a přednášky z češtiny, „an každý vstupující do bohosloví českého jazyka mocen býti musí“. Z úřadování neunavného J o s. B i l č í k a, který byl jmenovaného roku knihovníkem, zachovaly se nám první stanovы knihovny, z nichž vyjímám:

„První knihovník buď volen ode všech, kteří nějak přispívají; druhým knihovníkem buď ten, kdo má nejvíc hlasů po knihovníkovi; k důležitým poradám z každého roku jeden bohoslovec“.

Národní myšlenka v semináři se více a více ujímala, tak že r. 1854 všichni Češi byli členy knihovny, až na dva, „jichž omezený rozum potřebnost tohoto ústavu nikterak chápati nechtěl“. Na příspěvcích vybráno 100 zl. 29 kr. stříbra. Podotknouti sluší, že vyučování českému jazyku opět obnoveno a svěřeno na ten čas knihovníkům české knihovny.

Bohužel v letech následujících z různých příčin, jako z lhůstivosti, řevnivosti a osočováním život národní poněkud ochabl. Neposlední příčinou toho bylo také policejní špehounství, jemuž v opevněném městě,

jako byla Olomouc, dobře se dařilo. Výsledek všeho byl, že ona vlastenecká Jednota, založená r. 1848, a která tolik naděje vzbuzovala, v letech 1853—1854 úplně zanikla. Je pochopitelné, že ani páni představení ne-souhlasili s veřejným vystupováním spolku, jelikož se obávali konfliktu s úřady. K tomu všemu byla ještě zrušena universita, tak že vidíme v alumnátě všeobecnou ochablost vlastenecké činnosti.

Díky Bohu, vzchopili se bohoslovci brzy k novému životu. R. 1859. ožily opět všechny dřívější tužby a snahy vlastenecké a byť i pomalu a ne hned, začaly se realizovati. Že tomu tak, patrně z hojnějších příspěvků, ač počet bohoslovců rok od roku se menšil, jak paznamenává J. B e n d a, knihovník z roku 1858—59. Roku toho počal vycházeti v sešitech Slovník naučný, což s velikou radostí bylo přijato a odebírání jeho usneseno. Přes všechnu tuto činnost bylo z mnohých stran a po mnohá léta vytýkáno bohoslovcům Olomouckým, jakoby se národu svému úplně odcizili. Výtka, ta však byla pravdiva potud, jak ze zápisků zřejmo, že si nepočínali tak jak by se pravým Slávy synům, vychovatelům našeho mnohonásobným svízelem utlačovaného lidu slušelo. Scházelo jim srdnatosti, myšlenky své a přesvědčení otevřeně a beze strachu také pronášeti. Avšak r. 1859 nastal obrat. Slavilif toho roku Němci stoleté narozeniny S c h i l l e r o v y a hodlali je Čechům všemožně oktrojovati, což však pobouřilo českou mládež studující, která na vzdor chtěla téhož dne slaviti requiem za † K l i c p e r u. Než ředitel gymnasia V y b í r a l nechtěl toho dovoliti. Jakmile přišla o tom zpráva do semináře, nastala veliká rozhořčenost a od této doby počali vystupovati čeští bohoslovci otevřeně, nedbajíce osočování a podezřívání se strany Němců. — Téhož roku byla zavedena v alumnátě česká májová pobožnost, takže se po jeden týden ob den od-bývala v moravském jazyku. Avšak byvše obžalování, musili bohoslovci od záměru svého upustiti.

Obezřetným jednáním výtečných knihovníků život vlastenecký a s ním i knihovna československá stále zkvétaly. Jest tuto poukázati na léta pozdější, kdy totiž, když bohoslovci z Čech v r. čísle „Hvězdy“ roč. 1862 vytýkali bohoslovcům olomouckým netečnost ve příčině řízení české knihovny seminářské, tehdejší spoluknihovník F r a n t i š e k B a u e r¹⁾ takto odpověděl:

„... že by naše bibliotéka česká v arcibisk. semináři v Olomúci byla bíd ná, to ať vyvrátí kratičká kronika o vzniku naší knihovny, jak v zápiscích zaznamenána jest, ať vyvrátí způsob, jakovým se rok od roku rozmnožuje, ať vyvrátí vypočítání nejhlavnějších děl. První pohnutkou ku založení naší knihovny české byla zajisté obětavá láska našich předchůdců, kteří roku 1839 nejedno nákladné dílo ku vzájem-nému vzdělávání darovali, a určitými měsíčními příspěvky toto počínání podporovali. Tak povstala naše knihovna. Nejštědřejší podporovatel byl hr. Tarouca, který nejen znamenitě penězi přispíval, ale i mnohými knihami, jejichž počet půl sta přesahuje a mezi kterými „Slovník Jung-mannův“, „Časopis Českého Musea“, „Slov. starožitnosti“, „Slávy dcera“, „Přemyslovci“, básně od Holého F. a jiné se nacházejí, knihovnu oboh-atil. R. 1845 učiněn první vklad do Matice České; r. 1851 zapsána naše knihovna do Dědictví sv. Jana Nepomuckého a do Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, obdrževši od nejd. kardinála

1) Nynější Jeho Eminence pan kardinál, kníže-arcibiskup olomúcký.

Maxmiliána 47 zl. r. č. — Od roku 1839 až po rok 1860—61 bylo příjmů 911 zl. 26 kr. r. č. A kdo tuto summu složil? Alumnové takřka sami. A jako se podporovala naše knihovna, tak bohdá se bude podporovati, pokud účta k sv. věrozvěstům našim nevyhyne. — Máme víc než 1100 svazků ze všech oborů literatury československé; máme bibli z r. 1677; bibli od Procházký, Frencla, biblickou encyklopedii od Frencla; patristickou encyklopedii od Řeháka; překlady sv. otců Cypriána, Augustina, Jarolíma, Zlatoústce, veliký počet kázání a rozličných spisů bohovědeckých; časopis katol. duchovenstva od r. 1828 až do jeho zahynutí a opět obnovený; časopis Cyrilla a Methoda, Hlas, Blahověst; z oboru historie: Hájkovu kroniku z r. 1541; historiam de cubis et regibus Bohemiae od Boh. Balbína z r. 1735; dějiny Palackého, Tomka, Tomíčka, Malého, Zeleného; historii Girondinů od Lamartina atd.; desatero knih historie církevní od Eusebia, přeložených od Jana Kocína z Kocinetu; dějiny církevní od Jana Bílého... Máme zeměpis od Zapa, Balbího, Palackého atd. Máme technologii všeobecnou, všeobecný rostlinopis, klíč štěpařský od Pressla, silozpyt od J. K.; lučbu od Amerlinga, Kodyma, Šafaříka; Živu od r. 1853; několik knih z lékařství, o právech... Ze slovesnosti Slavína: hist. liter. od Jungmanna, Sembery, Sabiny; více než 25 mluvnic, slovníky... divadelních kusů více než 60 krom Shakespearových dramát; časopisy: Krok, Dobroslav, Dennice, Vlastimil, Květy, Věsta, Lumír, Obecné listy atd. K tomu máme volný přístup i ke knihovně polské. — Co se týká správy knihovny, odevzdána jest knihovníku a spoluknihovníku, kteříž dle základních pravidel svobodnou vobou se ustanovují. Knihovna jest každému téhodne třikrát přístupná.“ Zajisté krásné to svědectví!

Roku 1863 připadla tisíciletá památka příchodu našich věrověstů na Moravu. Jak ji oslaviti, nastala otázka. Po dlouhém dopisování se všemi československými semináři vypsalí bohoslovci na začátku června r. 1862 cenu 500 zl. r. č. na historické drama z prvních dob křesťanství na Moravě a v Čechách. Vedení záležitosti té převzal tehdejší knihovník Fr. Bauer. Píšeť o tom v zápiscích sám: „Š radostí nelícenou pozorovali jsme, jak ze všech dopisů patrně se vidí, jak velikého účastenství si získala myšlenka naše, 120 zl. bylo za jeden den u nás podepsáno, brněnští slíbili 80 zl. a již se hlásili královéhradečtí se 100 zl., buďejovičtí dali 100 zl., pražští podepsali 100 zl. a litoměřičtí podle svých sil 20 zl. Vyzvání naše kolovalo po všech seminářích a stalo se příčinou užšího spojení s bratry, až pak, hojnými podpisy jsouc obtíženo, opět k nám se vrátilo. Skvělá to měla býti oslava tisící ročnice našeho pokřestění a vzdělanosti slovanské vůbec, avšak bohužel, minuli jsme se účinkem takřka zcela, jakž se toho dočísti lze v dopisu dp. K. Šmídka, redaktora „Hlasu“ brněnského v knihovně zajisté uloženém. Jiné veřejné osvědčení národního vědomí bylo vyzvání k P. T. pp. bohoslovcům česko- i jihoslovenským k účastnění se na slavnosti velehradské na den 23. srpna ustanovené.“ — Nadešel památný rok 1863. Tisíce a tisíce zbožného lidu československého spěchali ku kolébce křesťanství našeho, aby tu oslavili tisícileté výročí příchodu velikých apoštolů slovanských Cyrilla a Methoda. Zatoužili i bohoslovci českoslovenští našeho semináře putovati na Velehrad, aby tu na půdě posvátné, posvěcené kroky svatých

apoštolů u vroucí modlitbě díky vzdali za přinesení víry katolické a osvěty slovanské do krajin milené vlasti naší. Pozvali za tou příčinou, jakž již svrchu řečeno, také všechny spolubratry své z Čech a ze Slovenska na tuto pouť. „Bohužel,“ píše knihovník onoho roku Fr. H y n e k, „připutovalo jen asi deset bodrých a statečných Slováků z Uher a jen jeden, pravím jediný jeden z celého království českého.“

Ani vypsané drama nedošlo uskutečnění. Kde práce zůstaly vězeti, nebylo možno se dopátrati. Kdyby cena žádné práci přiřknuta nebyla, usnesli se bohoslovci olomuští, že peníze jimi složené mají připadnouti basilice velehradské. Záležitost ta byla konečně r. 1865 ukončena. Peníze byly však, ne jak dříve usneseno, věnovány basilice velehradské, nýbrž darovány Dědictví sv. Prokopa, které ustanovilo se na tom, že za ten dar mají pro všechny budoucí časy dotčené semináře dostávatí zdarma všechny podíly Dědictvím vydané.

V domě samého semináře rovnoprávnost se čím dále tím více ve skutek uváděla. Založen byl spolek zpěvácký „Ohlas“ nazvaný. Dne 1. července léta Páně 1863 čtlo se v refektáři při obědě a večeři prvníkrát a to od velebných pánů jáhnů česky.¹⁾ Pánům pastoralistům ponecháno na vůli i v koleji české katechese míti a z pastorálky česky zkoušku skládati. První, který ji česky skládal, byl nynější Jeho Emínce pan kardinál Dr. Fr. Bauer. Rok na to skládali již všichni pastoralisté českoslovanské národnosti v obou semestrech zkoušky z pastorálky česky. Vyučování v českém jazyku bylo svěřeno opět jednomu z pastoralistů; též nynější pan kardinál učil češtině.

V letech následujících nastaly vnitřní boje ve správě knihovny. Až dosud byly rozhodujícím správcem knihovny knihovník sám, jemuž k pomoci byli jen poradnými členy páni ze IV. roku a podknihovník, kteří jej také jaksí kontrovali. Někteří bohoslovci nebyli však s tím spokojeni a žádali zvolení výboru v knihovně rozhodujícího, jehož členy by byli bohoslovci ze všech ročníků a z každého po dvou. Návrh ten však narazil vždy u knihovníků na veliký odpor, až přece konečně roku 1866 za knihovnictví Viléma Č o k y byl rozhodující výbor zvolen. Bez jeho svolení a usnesení nesmí knihovník žádné nové knihy zakoupiti. Není divu, že knihovníci se tolik bránili, vždyť návrh měl omeziti úplně moc a postavení knihovníka. K těmto neshodám přistoupily obtíže s místností pro knihovnu. Pro prusko-rakouskou válku přenešena byla česká knihovna na dobu prázdnin do dolní knihovny seminářské a uschována po tu dobu v bednách, kdež měla po prázdninách splynouti s knihovnou seminární. Ale po intervencích knihovníků u vdp. představeného vykázána jí byla místnost v přízemí, kdež byla až do července loňského roku. — Neobyčejnou výši příjmů roku 1867 umožněno bylo knihovně vstoupiti za řádného člena „Matice Slovenské“, jejížto předsedou byl tehdy veliký biskup slovenský Š t e f a n M o y s e s.

Nadšení, jež kdysi naplňovalo srdce všech téměř bohoslovců českoslovanských, rázem utuchlo v letech sedmdesátých. Věru, těžko udati příčinu ochabosti tak náhlé. Možná, že stalo se tak odchodem Dra M i k u l y, superiora semináře, který byl duší vlastenecké činnosti. Známο zajisté, že již roku 1871 pro třenice národní musil padnouti časopis „Cyrill a Method“ na své druhé roční pouti, s ním také pěvecký spolek „Ohlas“,

1) Četla se kniha „Dějiny sv. apoštolů slovanských.“

v krajích našich třetí čestné místo zaujímající. Ba též všem ostatním zájmům vlasteneckým v semináři olomuckém hrozilo velké nebezpečí. Možná též, že podnikatelům nedostávalo se onoho způsobu jednání a vznešené vytrvalosti, jež samojediná může dílu dodati významu i důstojnosti. Vždyť „snaze ušlechtilé povždy dává nebe dojít cíle.“

Roku 1872 objevil se v semináři olomuckém mezi četnými posluchači výhradně studiu se věnující jinoch, vyspělý, tichý, širšímu rozhledu ve vzdělání přející a zvláštní podnikavostí vynikající — **A n t o n í n C y r i l l S t o j a n**. Týž obává se, že pro nepříznivé zákony branné nebude moci na kněžství vysvěcen býti, rozhodl se aspoň jako učitel v srdcích našeho lidu venkovského buditi a utvrditi touhu po národním uvědomění, lásku k drahé vlasti a k církvi svaté a dle sil svých přispívati, by neustala zaznívati mluva česká po požehnaných nivách koruny svatováclavské. Za tou příčinou připravoval se ještě s některými jinými kollegy-vojáky ke zkoušce učitelské, neopomínaje při tom věnovati největší svou pozornost zvláště dějinám vlasti. Pro snahy své šlechetné snažil se získati též nejbližší okolí. Pročež se zápalem poučoval soudruhy své o významu posvátného Velehradu pro dějiny říše Velkomoravské, vzbuzoval lásku k památnému Hostýnu a takto připoutal k sobě v krátké době celou stranu mezi mladšími bohoslovci. Hodlaje pak připravit heslu Sušilovu „Církvi a vlasti“ působiště co nejširší, pojal znovu a energicky myšlenku, poskytnouti lidu venkovskému jako pravý učitel přiměřenou četbu bezplatně. Jsa bohoslovcem II. ročníku, počal sbírat mezi bohoslovci svého i prvního roku peněžní příspěvky, jakož i knihy poučné-zábavné, bez nichž by se mohli snadno obejít, aby jimi podporoval chudé obce na venkově moravském. Knihy, jež nebyly vhodné pro lid, jako různé učebnice, rozprodal zase mezi bohoslovce a za peníze vytěžené nakupoval katolický tisk.

Takto povstala na podzim r. 1873 v semináři olomuckém soukromá jednota beze všech stanov i všeho styku s ostatními semináři, jež si vzala za účel svůj zakládati knihovny venkovské; patriarchou její stal se přirozeně původce myšlenky té ctp. **A n t o n í n C y r i l l S t o j a n**. Když do sta knih se sebralo, při čemž nelze opomenouti, že i bohoslovci III. a IV. ročníku velmi mnoho podnik ten podporovali, vydáno bylo v čísle 51., „Hlasu“ r. 1874 toto svolání: „Zasláno. Asi stem knih poučných a zábavných zvláště pro mládež vhodných obdaří se nutná škola; přihlášení budiž opatřeno adresem: Národní učitel v bohosloví v Olomouci.“ — Učitelstvo národní dobře si všimlo vyzvání tohoto. Žádosti a dotazů sešlo se tolik, že ani třikrát sto knih by nebylo dostačilo pro tak mnohé; pročež bohoslovci, uváživše závažné a pravdivé důvody, o něž se opíraly žádosti, doznali vesměs skutečnou potřebu, ano nutnost podobné jednoty. Obnoveny byly tudíž zase sbírky na knihy. A když bohoslovci nabyli přesvědčení, že z nepatrných příspěvků svých neuživí národa velikého, usnesli se hledati pomoci, kde se jí mohli nejvíce nadíti — u vlasteneckých katolických dobrodinců. I rozeslali v červnu 1874 po známých příznivcích zájmů národních, především po knihupec-tvích a dědictvích, svolání o podporu venkovských knihoven. Na vyzvání toto nejschlechetněji odpověděla Dědictví Malických, Dědictví Svatojanské a Dědictví Cyrillo-Methodějské, zaslavše mnoho knih buď zdarma nebo v ceně značně snížené bohoslovcům. Takto bylo umožněno obdařiti

aspoň nejnutnější a nejznámější obce knihovnami. I bylo založeno a rozmnženo roku toho 13 knihoven venkovských.

Ačkoliv se bohoslovcům knihovny venkovské zařizujícím žádných stanov do r. 1878 nedostávalo — šlo jim zajisté jen o prospěch všeobecný — přece z kratičkých zpráv, jakož i z paměti kněží, již té doby v alumnátě žili, můžeme posouditi, jakým řádem bohoslovci hned od prvo počátku se spravovali.

a) Správa a hlavní zásluha příslušela ctp. Ant. Stojanovi, jemuž předními rádci byli Frant. Dobiaš a Antonín Zbořil.

b) Bohoslovci hleděli si zprvu jen knihoven školních a to katolických, jež buď zakládali, buď rozšiřovali. Chtěli asi zjednatí průchod nařízení ministerskému ze dne 20. srpna 1870 č. 105 ř. z. r. § 71, jež tak blahodárně by účinkovati mohlo, kdyby byly knihovny školní řádně vedeny.

c) Činnost ta nebyla obmezena pouze na arcidiecési, nýbrž pamtováno bylo též na okolí vzdálenější.

d) Knihy byly posílány buď na požádání písemné buď na základě doporučení bohoslovců rodáků.

e) Z knih posílány byly nejvíce: Spisy Křištofa Šmída, knihy vydané Dědictvím Maličkých a Dědictvím Svatojanským, Zlaté klasy, Hlasy katol. spolku tiskového a různé mezi dobrodinci sebrané knihy.

f) Počet knih darovaných řídil se dle potřeby národní, jakož i dle zásoby nastrádané.

g) Jen vázané knihy byly na venkov posílány.

Zajímavo jest, že bohoslovci jiných seminářů nesúčastnili se této akce s Olomučany.

Věru platnějších služeb bohoslovci olomučtí nemohli prokázati národu svému a vznešené ideí Cyrillo-Methodějské, než že se snažili probuditi v prvé řadě Velehrad k novému životu. A odkud nadšení také? Jistě zlatým písmem vepsali v nitra svá duchaplná slova, jež k nim r. 1874 promluvil p. děkan Vykydal: „Z Velehradu pošla spása pro národ slovanský; Velehradem má se národ slovanský obroditi. S Velehradem stojí, s Velehradem klesá láska sv. i národ náš. Pokud byl Velehrad slavný, slavný byl i národ věrou, zbožností i osvětou. K Velehradu se poutají nejkrásnější doby minulosti vlasti naší. Velehrad jest posvěcen drahými a slavnými upomínkami dějepisnými a má se státi střediskem všelikých našich snah a činů k rozkvětu církve a ku blahu národa, slovanského. Nemůže zajisté nikdo jiného střeďiště ani utvořiti.“ — Nahlédneme-li do farního archivu velehradského, s dobrým svědomím doznati musíme, že bohoslovci si postavili skvělý pomník, založivše na posv. Velehradě knihovnu Cyrillo-Methodějskou v objemu dosti značném. Nebude asi od místa, uvedu-li z pamětní knihy velehradské knihovny úryvky, jež pro naši stať nemálo jsou zajímavý. Dne 14. února r. 1875 zaslali bohoslovci olomučtí na posv. Velehrad 127 knih, k nimž připojili tento dopis:

P. b. J. K.

Chvála Bohu v svatých Cyrillu a Methoději!

Veledůstojnému p. P. Vykydalovi, děkanu na Velehradě.

Opět se přiblížila výroční památka úmrtí sv. Cyrilla, našeho duchovního otce, jenž nescíslná nám dobrodiní prokázal. Nechť tedy zařazení farní knihovny na posv. Velehradě, prestolu to sv. Methoděje, v Bečtélémě, v němž nám křesťanské osvěty světlo vzešlo, v den tento památný

aspoň poněkud tlumočí city naše vděčné, jež k Otci svému chováme. K účelu tomu posíláme:

Veškery spisy X. Šmída, přel. od Pečírky.

Knihy „Dědictví Maličkých“.

Knihy „Zlaté knihy“ a „Dědictví sv. Ludmily“.

Knihy „Matice rolnické“.

Knihy „Zábavné bibliotéky.“

Více kněh „Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje“.

Více kněh „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“.

Hlasy katol. spolku tiskového a více a více mnohých spisů.

Dejž Bůh na přimluvu našeho apoštola, aby knihovna ta hojného požehnaného přinášela ovoce.

Vše dobré na Pánu Bohu Vaší Vele důstojnosti přejí Vaší Vele důstojnosti oddaní bohoslovci olom.

(Následuje 51 podpisů ze všech ročníků.)

Nejsou-liž tyto řádky nejvýmluvnějším svědectvím, že bohoslovcům olomuckým velká zásluha přísluší o rozvoj idey cyrillo-methodějské, jakož i že vznešená idea tato povznášela činnost jejich pro blaho církve i vlasti? Právem tudíž píše vdp. V y c h o d i l, tehdy kaplan na Velehradě, ve zmíněné knize pamětní dále: „Čtěným pp. bohoslovcům-zakladatelům a dárčům — díky a vděk! Přípis tak četnými podpisy opatřený sám svědčí, za jakým že účelem nesla se mysl štědrých dárcův: „Křesťanské osvěty světlo, národům slovanským rozsvíceno sv. Cyrilem filosofem, křesťanské osvěty světlo svět a rozšiřuj se u této národa slovanského a oblaž ho v životě tomto pozemském i onom nadpozemském — toť výraz vděčnosti, toť i řídídlo a směr neúmorné činnosti, výraz znamenitý. Kéž mnozí přijali za své heslo: „Křesťanská osvěta“. Kéž zdaří se šlechetný ten záměr...“ I roku následujícího pamatovali bohoslovci na Velehrad, zaslavše tam v den smrti sv. Cyrilla 14. února balík knih od čísla 174.—181. Zároveň dali knihovnu velehradskou zapsati do „Dědictví Maličkých“ pod č. 31078 a předplatili jí „Školu Božského Srdce Páně“, „Zábavnou bibliotéku“, „Listy časové“, „Hlasy katol. spolku“ a „Ludmilu“. Jaká to obětavost, jaké nadšení.

Než jako veškerá příroda dle zákonů odvěkých vyžaduje částečné aspoň úlevy a klidu po větším napětí sil, tak bylo též lze v semináři předvídati, že náhlý rozvoj „nové jednoty“ neudrží se stále v téže pružnosti. Skutečně došlo k tomu r. 1876. — Roku toho vysvěcen byl na kněžství vdp. A n t. S t o j a n a odchodem jeho pozbyli bohoslovci olomučtí, zvláště pak odbor pro zokládání knihoven venkovských, druhá velmi podnikavě a obětavě. Činnost odboru tedy poněkud ustala a jen ctp. bohoslovcům Frant. M l č o c h o v i a Ign. Z a v ř e l o v i jsme díky zavázání, že osiřelých knihoven venkovských se ujali. Které knihovny r. 1876. byly založeny z nedostatku určitých zpráv nelze udati. Dlužno však vzpomenouti, že knihovna československá byla zapsána za přispívajícího úda „Historického spolku“ v Praze.

Aby knihovna naše podávala hojných pramenů ke studiu dějin naší vlasti, obrátil se knihovník Fr. U t í k a l 14. dubna 1878 také na historickou sekci v B r n ě s prosbou, by svými publikacemi naši knihovnu obdařila. Žádosti této vyhověno v sezení 30. května 1878 za předsedy rytíře d' E l v e r t a a naší knihovně zasláno knih za 30 zl., mezi nimi

osm ročníků „Nottizenblattu“ a tři velké svazky korespondencí a zpráv jednajících o bouři stavovské r. 1618.

Díla ~~P. Stojana~~ nem započatého ujal se s velikou pílí Frant. Ondroušek, boh. III. roč. Po návrhu ctp. Utíkala vydal vyzvání k bohoslovcům, aby na podporu díla tak záslužného uvolili se k měsíčním příspěvkům. Vyzvání toho radostně uposlechli bohoslovci české národnosti a od té doby téměř každý skládal měsíčně dárek na oltář vlasti Ondroušek však ma tom nepřestal; nýbrž zhotoviv sběrací arch, počal také u národních kněží v Olomouci, jakož i u proslulých příznivců dovolávat se pomoci. Sešlo se mnoho na penězích, avšak veliké převkapiení připravil bohoslovcům šlechetným darem urozený a nejd. hrabě Pötting, kanovník dómský, darovav sto zlatých na podnik ten. Tím zapuzeny všeliké chmury pochybnosti, že by podnik udržen býti nemohl a bohoslovcům dostalo se tím nové chuti do práce. Ký div, že prvý dar tento, z rukou církevního hodnostáře věnovaný, velkolepou slavností byl oslaven v místnostech českoslovanské knihovny! Nyní bylo snadno objednatí knihy ve všech dědictvích a zakládati knihovny venkovské ve větším rozměru. Založeno bylo na dvacet knihoven a mnoho obdarováno.

Ač vznešená snaha bez úspěchů nezůstala, doznali bohoslovci po zralé úvaze, že by nadšení, jež mysl všech zanítlo, v brzku mohlo ustoupiti zklamání, kdyby nedostávalo se „Jednotě“ zvláštního řádu, dle něhož by ona činnost mohla se systematicky vyvíjeti. I usnesli se členové výboru č.-sl. knihovny, vedeni jsouce vp. Ondrouškem, ve výborové schůzi dne 8. října 1878, aby pro budoucnost zařizování venkovských knihoven vzal si na starost výbor českoslovanské knihovny. Za tím účelem vypracovány zvláštní stanovy, které s nepatrnými změnami bývaly vodítkem bohoslovcům knihovny zakládajícím. V díle tak záslužném pokračovali bohoslovci s nadšením, takže do let osmdesátých založili na 290 knihoven venkovských. Není-liž to výmluvné svědectví jejich národního uvědomění a pravé práce vlastenecké?!

Do let osmdesátých domohl se národ náš přece již jakýchs takých práv v ohledu národnostním. Započato na mnohých místech se stavbou českých gymnasií, v nichž konečně byla vychovávána česká mládež v řeči mateřské. Ze škol vycházela nadějná česká intelligence, která udržovala národní vědomí u lidu, jemu domáhala práv a důstojného místa mezi jinými vzdělanými národy. I bohoslovci neutuchali ve své činnosti osvětové a kde mohli, pomáhali. Předně však hleděli knihovnu vnitřně upravití, knihami hojnými rozmnožiti po příkladu svých nadšených předchůdců, kteří lámali kopí, aby mohli sobě za své peníze založiti knihovnu, aby dobyli práv svých, kteří nelitovali k účelu tomu sebevětších obětí. Roku 1883. přestěhovala se knihovna česká do malé světničky vedle bývalé sakristie a částečně také do musea III. roč. Změna místností přinesla i změnu půjčování knih. Dříve vybírali si bohoslovci sami knihy ze skříně, což nyní stalo se nemožným. Napsán tedy pro každý ročník katalog dle odborů sestavený, dle něhož bohoslovci na zvláštní půjčovní lístky vypisovali si knihy, které jim pak knihovník vybral. Kromě těchto odborných katalogů dopsán a opraven též hlavní katalog. Podobně uspořádány i všechny písemnosti knihovní. Při tomto pořádání objevil knihovník ctp. Vyvěčka, že knihovna naše je zakládajícím členem „Matice Olomucké“ a že již po několik let členských práv neužívala. Na

jeho návrh zvolil výbor zástupcem knihovním do Matice této dp. Jos. T o m á n k a, tehdejšího kaplana u sv. Michala. — Štědrým dobrodincem knihovny stal se vdp. kanovník H a a s, který téměř každého roku daroval knihovně 30 zl.

Zbývá mi líčiti dějiny knihovny posledních třicíti let až do naší doby. Jak ze zápisků patrno, jsou to doby radosti i žalosti, doby svorné práce i různých malých neshod. Nepokládám však již za nutné šířiti se tak široce o letech následujících, jelikož směr a cesty byly dány a vytčeny již přesně předchůdci, v jejichž slépějích bylo kráčet následovníkům. Život vlastenecký byl se již dávno vyvinul přes začátky, hluboko se zakořenil v srdce bohoslovců, takže v letech těchto bylo povinností všech upřímných vlastenců v díle tom svědomitě pokračovati, co ještě nedokonalého, zdokonaliti, sebe vespolek síliti a podporovati v tak vznešených ideálech.

A Bohu díky, duch ten neopustil bohoslovce ani v našich dobách, kdy ideály a práci nezištnou dávno pochoval morový dech materialismu. Vytкну jen nejdůležitější fakta v rozvoji knihovny a života vlasteneckého. Místnosti knihovny zůstaly od roku 1883. nezměněny až do července loňského roku, kdy se jí dostalo prostranného vlastního útulku v prvním poschodí.

Snahou knihovníků vždy bylo rozmnožiti počet knih co nejvíce, aby tak bylo poskytnuto bohoslovcům mnoho příležitosti ku poznání literatury slovanské. Knihy nově na ukázkou došlé prohlížel vždy vdp. lektor, nyní činí tak vdp. vicesuperior, na to byly prozkoumány důkladně jednotlivými členy výboru a uznány-li za vhodné, byly pak objednány. V r. 1884. odebírány byly z knihkupectví dílem H ö l z l o v a a dílem nově založeného P r o m b e r g r o v a, což trvá až po dnes. Mezi zvláštní dobrodince knihovny sluší počítati knihtiskárnu b e n e d i k t i n s k o u v B r n ě, která dávala knihy úplně zdarma. Podobně činila knihtiskárna cyrilomethodějská v P r a z e, která darovala velmi mnoho cenných knih. D r. S k o č d o p o l e posílal knihovně „Anežku“, „Václava“ a „Ludmilu“ zdarma, chtěje tak bohoslovce nadchnouti ku odebírání těchto užitečných časopisů. Zdarma dostávala knihovna „Obzor“, „Vlast“, „Vychovatele“ a „Obranu víry“. Místoknihovník Z a p l e t a l í k přičinil se, že knihovně byl posílán v roku 1884—85 K o t t ú v „Slovník“ taktéž bezplatně. Dp. L e h n e r slevil knihovně předplatné na „Cyrilla a Methoda“. Objednány byly „Dudíkovy dějiny Moravy“, B r a n d l o v y „Knihy pŕuhonŕ“. Započato r. 1885. také odebíráti pro knihovnu francouzský časopis na přání několika členů knihovny, k čemuž zvolena „Revue generale“. I „Osvěta“ byla předplácena; dále zakoupen ročník knih vydávaných „Matici hrvatskou“ v Z á h ř e b ě, knihy vydávané „Družstvem sv. Mohoria“ (slovinské) byly knihovně darem posílány.

Roku 1890. na jaře zemřel patriarcha duchovenstva moravského M a t ě j P r o c h á z k a po neúnavném boji za blaho národa. Aby aspoň nějak utkvěla v srdcích bohoslovců památka na tohoto výborného kněze a vzorného vlastence, zakoupeny tři akcie „H l a s u“ pro knihovnu a jeden diplom „Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje“ knihovnám venkovským. Šlechetný a vzácný to dar bohoslovců olomuckých, věnovaný katolickému tisku — kéž obětavost tato i dále mezi námi potrvá!

I na venek pracovala knihovna neúnavně. Každoročně bylo založeno několik venkovských knihoven a jiné podporovány. Práce ta vyžadovala zajisté mnoho peněžních obětí, které s největší ochotou bohoslovci

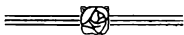
po všechna léta přinášeli. Kniha účtů svědčí, kolik sbírek podniknuto, kolik na měsíčních příspěvcích a darech dobrovolných sebráno. Záznamy příspěvků jsou dokumentem kulturně historickým, ony jsou důkazy obětí a podpor, důkazem nadšení českých bohoslovců, svědčí, co zmohou spojené síly.

Výbor knihovny býval volen svobodně českými bohoslovci, jak se až posud děje a to z každého roku dva členové. Do roku 1897 byl zvolen každý, kdo dostal relativní většinu hlasů, od roku jmenovaného je však nutná většina nadpoloviční. Knihovna vstoupila v následujících letech také v užší styk s „Literární Jednotou“. Přijato bylo na výborové schůzi, že předseda „Lit. Jednoty“ má právo účastniti se schůzí výboru knihovního s právem hlasovacím. Za to odvděčili se knihovně v „Lit. Jednotě“ tím, že knihovník má taktéž právo choditi do schůzí výborových „Lit. Jednoty“ s právem hlasovacím.

Veliká změna nastala toho roku ve financích knihovních. Příspěvky na knihovnu přestaly se vybíratí a náklad ten vedl ndp. arcibiskup Dr. Kohout sám. Každoročně předkládaly se podrobné účty ndp. arcibiskupovi zároveň s prosbou o zaplacení, načež byl účet vždy zaplacen. Způsob ten trval až do r. 1903.

Budiž zde vzpomenu také, že r. 1906 změněn byl způsob ve vykonávání voleb. Až dosud prováděny volby do československé knihovny vždy na konci druhého semestru. Roku toho přenesena však doba nových voleb na konec prvního semestru a to z té jednoduché a pádné příčiny, že starý předseda dosavadní, ctp. ze IV. roku, nemá tolik pokdy, aby svým povinnostem ku knihovně svědomitě dosti učinil.

Nastílnil jsem minulost československé knihovny bohoslovců olomuckých, s níž úzce je spojena i veškerá obětavá vlastenecká činnost jejich. Budiž zde naznačen ještě několika slovy dnešní stav knihovny a její význam pro život bohoslovců. Knihovna čítá nyní na pět a půl tisíce běžných čísel. Zastoupeny jsou tam četné různé odbory vědecké jako dějepis, filosofie, filologie, theologie, zastoupena je četně belletrie v próse i básních, jsou tu spisy jednající o otázkách národohospodářské a sociální, časopisy české, slovinské a slovácké, knihy různých jazyků slovanských. Bohatý poklad skrývá se v knihovně, z něhož mohou bohoslovci čerpati myšlenky vznešené ku vzdělání sebe i jiných. A bohdá, že poklad ten obětavostí jejich bude stále rozmnožovati. Dnes sice knihovna pozbyla částečně svého původního významu, aby uvědomovala nadšené bohoslovce v životě národním, avšak za to jiný cíl jest jí vytčen. Ze všech stran valí se příšerná stvůra nevěry a materialismu na církve a náboženství katolické, hledíc je zničiti a s povrchu zemského úplně sméstí. A kdo má kromě Všemohoucího zachovati ony ideály v srdcích lidu? Zajisté budou to dobré apologetické knihy, které jednak bohoslovcům poskytnou prameny ke studiu pravd náboženských, jednak posílány jsouce mezi lid, utvrdí ho u víře a dobrých mravech. A úkol ten vyplní z velké části knihovna československá, budou-li její členové spojenými silami podporovati katolickou literaturu a ji jak mezi sebou tak i mezi lidem rozšiřovati.

Tragika.

Jaká v tom tragika lidských je synů !
Volají po kráse, krása až mine,
zříce ji, neznají jejích tu kynů
a přec se bezděky kolem nich šine!

Jaký v tom nesmysl lidských je duší !
po létě zatouží, zima až bude,
po vesny plodech, jež ve snu jen tuší,
po rudých jahůdkách. Kdy jich zas bude ?

Chyba! Kde skutečná krása jim plane,
nevědí, pozdě však zatouží po ní!
Proto duch bloudí a rozcestím stane,
duchů kde šílených krásy se honí.

Žel, že kde dobro ti nejvyšší kyne,
nemá tam sídla ni posily touha!
Velkých pak cílů se snažení mine,
zápalu dohoří oheň. — Tma pouhá.

Zmatený rozum ždá nového ráje,
vůle si nepravé zvolila ztezky
bláhová! O vlastní síle dřív báje
šíříc, má jenom pak slabošské stesky.

Jaká v tom chyba, že touhou svou hoře
za světlem člověk jen v mráкотy uniká!
Nehledíš toužně, kde vítězná zoře,
nenašel's ráje. — Že není v tom tragika ?

Čekáš, až uprchne vesna ti varná,
mrazem až ledný den zavzlyká,
pak budeš toužiti, touha až marná ? —
Věru, v tom nezměrná lidská jest tragika!

Poledne.

Silná vůně pampelišek topí svěží zahrady,
do poklidné do úkojné zanáší mě nálady.
V trávu ryzí zlato skryto. Uběl ke mně pozírá,
květná vůně divou náruč pohádky mi rozvívá.

Cítím. jak mi hudbou dávných pohádek kol zvučí
křídla včel, jež nade květy notu jednu bzučí.
Jednu notu jedné krásy, jedno kouzlo polední;
známo; v první slovo skryto pohádky i poslední;

Nad luhy se vznáší zámek tiše žhavém v úpalu,
mlčí vše a žasem jedním hledí k lesin úvalu.
Pocitý tak míjí dlouze, dlouhé chvíle čekání,
lidský kročeť v pevné snění ke hradu se nesklání.

Za větvemi nehybnými spánek ptačích zobánků,
ticho. Život zaplašen je snů a klidu do stánků.
A že cesta k hradu trním zarostlá je obtíží,
proto pohádka se mění, do skutečna prohlíží. —

Sluchu bzučí notu jednu křídly včela poslední
letíc k úlu, den již stanul v tichém, žhavém poledni.

Ludvík Ant. Bláha, Ord. Praem. Pr.:

Modernismus a mesianské sebevědomí Ježíše Krista.

Celý theologický svět katolický byl v posledním desetiletí značně rozrušen otázkou t. zv. „modernismu“.

Otázka ta vyvolala spoustu polemik, diskutuje se v odborných theologických časopisech, věnovány jí celé knihy — a akutnost její i význam pro celou katolickou církev nejlépe dokazuje energické vystoupení papežské stolice trojí encyklikou:

„Lamentabili sane exitu“ ze dne 3. července 1907,

„Pascendi Dominici gregis“ ze dne 8. září 1907,

a „Motu proprio“ ze dne 18. listopadu 1907.

Hnutí modernistické datuje se do doby, kdy církev katolická prožívá těžké boje v Evropě vůbec, zvláště však ve Francii, kde právě poměry církevní a politické dostoupily krise. V této bolestné době vystupují první stopy nového podvrtného učení, chtějí církev, zevně již ohroženou,

Prameny, jichž bylo při práci použito: Encykliky pap.: „Pascendi Dominici gregis“ ze dne 8. září 1907, „Lamentabili sane exitu“ ze dne 3. července 1907 a „Motu proprio“ ze dne 8. listop. 1907. — Le P. Maumus: Les Modernistes. Paris 1909. — Card. Mercier: Le Modernisme. Sa position vis-à-vis de la science. Sa condamnation par le pape Pie X. Paris 1909. — H. J. Cladder: Die Enzyklika „Pascendi“ und der Modernismus. Stimmen aus M.-Laach, Freiburg 1908. — J. Bessmer: Gottes Wort. Ibidem 1908. — Týž: Jesus Christus, Gottes Sohn und Erlöser. Ibid. 1908. — Týž: Der neue Syllabus. Ib. 1907. — Dr. Theod. Innitzer: Johannes der Täufer. Wien 1908. — M. Lépin: Jésus Messie et Fils de Dieu d'après les Évangiles synoptiques. Paris 1904. — Dr. Fritz Tillmann: Der Menschensohn. (Bibl. Studien XII.) Freiburg 1907. — Le Chanoine Beaudon: Le Modernisme et les bases de la foi. Paris 1908. — Dr. J. L. Sýkora: Nový zákon P. N. Ježíše Krista. (Pozn.) Praha 1909. — Dr. G. Esser: Das christologische Dogma unter Berücksichtigung der dogmengeschichtlichen Entwicklung. Freiburg 1908, a jiné, citované během práce pod čarou.

Pozn. Česky vydal P. V. Smolik C. SS. R. v „Dědictví sv. Prokopa“ (Praha 1911) obšírný spis o modernismu: „Encyklika J. S. papeže Pia X. „Pascendi Dominici gregis“ o učení modernistův, jehož však při práci této nebylo použito — bylat podána o rok dříve v exeg. seminári co práce semin.

ničiti uvnitř, v jejím vlastním těle. Děje se to ovšem pod pláštěm snahy usmířiti církev s moderní společností a vědou, „dobýti opět ve světě duchovní síly, kterou církev nešťastně ztratila“. ¹⁾ Za předchůdce hnutí považuje Cladder ²⁾ již tradicionalismus a filosofii de Lamennaisovu ³⁾ a některé články Fogazzarovy, Tyrellovy, Hüngelovy a Murriho. První však, kdo vyslovil již čistě heretické myšlenky, byl Alfred Loisy, professor exegese na „Institut catholique“ v Paříži. Vystoupil v „Revue du Clergé français“ (roč. 1900) dvěma články: „L'idée de la Révélation“ a „Les preuves et l'économie de la Révélation“, a plně rozvedl svoje názory ve spisech: „L'Evangile et l'Eglise“ a v „Autour d'un petit livre“. Učení jeho ovšem nalezlo brzo hojně přívrženců, nejvíce ve Francii a Italii, méně v Německu. ⁴⁾

Mezi celou řadou bludů a heresí, týkajících se osoby Spasitelovy, jeho díla, vzniku a vývoje církve, zjevení, inspirace, dogmat, filosofie — heresí zjevně neb nepřímou v kontrastě stojících s pravou naukou církve, jest rovněž několik bludů, týkajících se mesiášské hodnosti Ježíše Krista. Jeden z nich jest předmětem této práce.

Syllabus sv. Otce Pia X. „Lamentabili sane exitu“ ze dne 3. července 1907 proskriboval (věta 28) tvrzení Loisyho: „Jesus, quum ministerium suum exercebat, non in eum finem loquebatur, ut ostenderet se esse Mesiam, neque eius miracula eo spectabant, ut id demonstraret“ a (věta 35): „Christus non semper habuit conscientiam suae dignitatis mesianicae.“ Jest na jev, že pronesení těchto názorů o činnosti mesiášské Ježíše Krista není samostatné, nýbrž je stavěno na základním kameni učení Loisyho o osobě Spasitelově: popírání jeho božství. Jedině z tohoto východiska mohl je Loisy pronést a jedině z tohoto východiska zabřednouti pak do celé řady bludů o díle Spasitelově, o vzniku a vývoji církve, o jejím učení, o zjevení vůbec.

Dle Loisyho dogma o božství Ježíše Krista není přesně formulováno v evangeliích, nýbrž vzniklo, „rostlo“ během prvních tří století po Kristu, a tak celá osoba Kristova jinaká jest ve víře dnešní církve a jinaká dle dokumentů historických a kritických: jest rozdíl mezi Kristem historickým a Kristem víry. ⁵⁾

¹⁾ „Père, écoutez-nous, nous vous offrons un moyen, dont l'efficacité s'est déjà révélée, de reconquérir dans le monde la force spirituelle, que l'Eglise a malheureusement perdue“... Le programme des Modernistes. — Podobně vyslovuje se i Loisy o účelu svých literárních prací v „Quelques lettres sur des questions actuelles et des événements récents“: „J'ai travaillé à l'avènement d'une plus parfaite lumière dans notre pays, et je dirai même dans l'humanité“.

²⁾ Die Encyklika „Pascendi“ und der Modernismus. Stimmen aus Maria-Laach, 1908.

³⁾ Lamennais Felicité Robert 1782—1854. Jeho proslulé „Paroles d'un croyant“ odsoudil Řehoř XVI. encyklikou: „Singulari nos“ ze dne 15. července 1834.

⁴⁾ na př. Fonsegrive, le Roy, Fogazzaro, Laberthonniere, Ollé-Laprune, Houtin, Tyrell a mn. j.

⁵⁾ ... La divinité du Christ est un dogme qui a grandi dans la conscience chrétienne mais qui n'avait pas été expressément formulé dans l'Evangile; il existait seulement en germe dans la notion du Messie Fils de Dieu.

Loisy: Autour d'un petit livre page 183... „la divinité du Christ était un dogme, qui était éclos dans les consciences chrétiennes et qu'il n'était pas expressément formulé dans l'Evangile. Ibid., page 117. ... „L'historien connaît ce dogme (la Divinité de Jesus Christ) comme une définition theoretique, élaborée au cours des premiers siècles chrétiens, non comme une réalité verifiable et directement attestée par les documents de l'histoire...“

Loisy, ibid. page 147.

Tyto myšlenky, jež ostatně nejsou jeho původní, nýbrž pronesené již dříve R e n a n e m v jeho pověstné „Vie de Jesus“, jak P. M a u m u s mu s posměchem vytýká,¹⁾ posuzovati a vyvracetí nebudu, ač jsou fundamentální — práce by velice vzrostla všeobecnými důkazy božství Ježíše Krista — dotknu se jich jen, pokud jsou ve speciální souvislosti sthe matem. Neboť na některých místech pojmy „Mesiáš“ a „Syn Boží“ se ztotožňují.²⁾

Rovněž pokud jde o prameny, z nichž by bylo možno řešiti tuto otázku božství a mesiánské důstojnosti Ježíše Krista, i tu zaujal L o i s y zvláštní heretické stanovisko: evangelia synoptická jsou redigována tak volným způsobem, jakého moderní dějepisectví nezná; i jest jistá volnost při vykládání jich jen konsekvencí volnosti, s jakou si počínal pisatel při skládání.³⁾ Evangelia, podobně jako i historické knihy starozákonní nejsou vlastně žádnými spisy historickými. Nebyla sepsána hned v tom rozsahu a té formě, jak je dnes máme, nýbrž k původnímu nepatrnému základu vřely se během času výklady, a to paralelně s vývojem víry křesťanské. Spasitelovy řeči a skutky jsou jen povrchně komentovány v evangeliích synoptických, pak teprve theologicky vysvětleny v evangeliu posledním.⁴⁾

Toto (poslední) evangelium jsou vlastně mystické kontemplace, nikoliv líčení historické; řeči pak v něm obsažené jsou meditace theologické o tajemství spásy, prosty vši historické pravdy. J a n si osobuje sice hodnost svědka Ježíše Krista, ve skutečnosti však jest výtečným svědkem života křesťanského, čili života Kristova v církvi na konci I. stol.⁵⁾ — Ani zde se nebudu šířiti důkazy o historickém charakteru, axiomatické a integritě evangelia J a n o v a a evangelií vůbec (z důvodu svrchu řečeného) — slyšíme tedy speciální vývody L o i s y h o o Kristu — Mesiáši.

Ježíš Kristus, tvrdí L o i s y, nebyl si vždy vědom, že jest oním Mesiášem, prislibovaným lidu israelskému jeho proroky, očekávanému s touhou celým židovským národem — ideu messianskou pojal teprve při kázání a křtu Jana Křtitele u řeky Jordánu.⁶⁾

Pověst o J a n o v i rozesla se daleko široko, celé zástupy se hrnuly dychtivy jsouce slyšeti jeho kázání, a Ježíš byl zvědavostí přilákan s ostatními. Tu v něm vznikla idea, že on jest povolán býti Mesiášem, že on jest

V druhém, rozmnoženém vydání „L'Évangile et l'Eglise“ (Bellevue 1903) d í L o i s y o evangeliích: („Les évangiles“) ... ne sont pas des documents proprement historiques“ (pag. 1.) „... sont un produit et un témoignage de la foi ancienne“ (p. 15) „... le document principal de la foi chrétienne, pour la première période de son histoire“ (p. 33).

Z těchto názorů pak činí L o i s y další dedukce. Aplikuje pak je zvláště na mesiánskou důstojnost Ježíše Krista: „... La tendance naturelle de la tradition devait être, et elle fut bientôt à découvrir dans le ministère de Jésus des traits caractéristiques et des preuves préemptoires de sa dignité messianique. La gloire du Seigneur ressuscité rejaillit sur les souvenirs de sa carrière terrestre. De là une sorte d'idéalisation et de systématisation des discours et des faits ... Tout a pris, pour ainsi dire, une physionomie messianique, et tout contribue à prouver que Jésus était le Christ“ (page 17, 19).

¹⁾ Le P. M a u m u s : Les Modernistes, page 206.

²⁾ Sám L o i s y praví: „Identifique à l'idée de messianité est l'idée de la filiation divine“ ... a opět „Le titre de Fils de Dieu, équivalant à celui de Messie ... etc.“

(L'Évangile et l'Eglise, page 59.)

³⁾ A. L o i s y : Autour d'un petit livre, page XII.

⁴⁾ A. Loisy: ibid. page 39—45.

⁵⁾ Syllabus „Lamentabili“ 16, 18.

⁶⁾ „Ce fut probablement Jean-Baptiste qui, sans le vouloir, donna l'éveil à la vocation du Sauver ...“

zakladatelem toho „království“, jež jako blízké hlásal Jan Křtitel.¹⁾ Dal se pokřtiti, a myšlenka o mesianském poslání, vzniknuvší v něm při tomto křtu, mohutněla pobýtem na poušti; půda pro tuto mesianskou myšlenku byla vlastně již připravena v dětství a mládí Ježíše Krista, kdy jeho duše „modlitbou, důvěrou a láskou se povznesla k nejvyššímu stupni spojení s Bohem, tak že tato duchovní práce ideou povolání mesiášského byla korunována“.²⁾ Leč „místo se zdálo býti obsazeno“ Janem³⁾, situace byla nepřízniva — jak jen odstraniti tak nebezpečného rivala? Byltě Jan osobou populární! Okolnosti tu Ježíšovi posloužily: Jan vsazen do vězení a Kristu ponecháno volné pole.⁴⁾ V knize pak „Le quatrième Évangile“⁵⁾ praví Loisy, že „mohlo by se říci, že vědomí jeho poslání se v něm (Kristu) vyvinulo a že jeho chování vůči masse a jeho okolí bylo úměrné s pokrokem jeho myšlenky a jeho plánů.“

Takto vykládá Alfred Loisy vznik ideje o messiášském poslání v Ježíši Kristu. Ovšem, tážeme-li se ho po důkazech, jimiž by měl odůvodniti řešení tohoto „problému“, — nepodává důkazů z pramenů žádných a rovněž jeho vývody (již dokazované), týkající se „vývoje Syna Božího“ v evangeliích, jsou směšné — „herzlich schlecht passen“, jak ironicky je posuzuje Julius Beßmer⁶⁾.

Spisy Loisyho pak vůbec oplývají dubitativními formulemi. Tak čteme každý okamžik „peut-être“, „il se peut“, „il est permis de croire“, „il paraît“, „probablement“, „sans doute“ atd. P. Maumus⁷⁾ napočítal v stručné jeho biografii Ježíšově takovýchto výrazů 38 na 18 stranách — i praví, že i Renana v té příčině předstihl!

Je to zajisté charakteristické — hovoří-li se o tematě tak nesmírného významu.

Proti tomuto vrcholně racionalistickému výkladu o vzniku vědomí vykupitelské hodnosti v Ježíši Kristu učí katolická církev, že Ježíš Kristus měl toto vědomí i ve své lidské přirozenosti od prvního okamžiku svého bytí na zemi, od svého vtělení, že vyplnění tohoto vědomí pokládal za úkol svého pozemského života, a že jen prodchnut touto ideou mluvil a jednal, z čehož vysvitá zcela rozumný a pojmu Boha jedině hodný tento výklad církve katolické.

Evangelia Jana o v a modernisté neuznávají — jeť v něm příliš jasné řečeno, že Kristus jest pravý Bůh a Mesiáš, neboť za tím účelem bylo sepsáno. Ale obě jest řečeno i v evangeliích synoptických, do jisté míry modernisty uznávaných. Dokážeme tedy z evangelií synoptických, že si Ježíš Kristus svojí messiášské hodnosti vždy vědom byl a že jeho řeči i jednání nesly se za tím účelem, aby ukázal, že jest zaslíbeným Mesiášem.

1) On venait de loin pour entendre Jean — — Jésus fut attiré comme les autres, et peut-être par un intérêt déjà plus puissant chez lui que chez tout autre pour se régner de justice, dont le Baptiste prédisait la venue imminente.“ l'E. et L'E.

2) L'Évangile et l'Église, page 71.

3) Le P. Maumus, p. 221 (op. cit.).

4) „... un événement, dont il ne pouvait manquer d'être frappé, la captivité de Jean-Baptiste, lui fit prendre un parti définitif; puisque le prophète du royaume était condamné au silence, il allait prendre sa place, et à un titre autant meilleur qu'il se sentait prédestiné lui-même au rôle d'agent principal dans le royaume, a la fonction du Messie.“

Loisy, op. cit. p. 83.

5) page 233, 255.

6) op. cit. S. 385.

7) op. cit. page 218.

Důkazy pak povedeme na základě vlastních výroků Kristových, jimiž svoje messiánské sebevědomí potvrzoval; jiných nepřímých důkazů uváděti nebudu: bylo by tu nutno sáhnouti opět k obsáhlým důkazům apologetickým vůbec. Tak na př. obvyklé důkazy ze zázraků Ježíše Krista by vyžadovaly celé obsáhlé práce o možnosti zázraků vůbec a o podstatě a věrohodnosti zázraků Kristových zvláště. Neboť zázraků *Loisy* vůbec neuznává. V *evangelii Janově* připisuje uvádění jich pouze tu tendenci, aby nadobyčejné vynikly a způsobilejšími byly k poznání díla a slávy *Vtěleného Slova*¹⁾ v evangelích synoptických pak je vykládá „způsobem přirozeným“, jakožto působení autority slova Kristova na lidi nervosní, „duše nepokojné“, považované od lidí za posedlé ďábly.²⁾

Leč i na základě přímých pouze výroků Kristových lze dokázati, že si své messiášské hodnosti vědom byl již v dětství, že nepřijal messiášskou ideu od *Jana*, i v celém ostatním životě.

Tím se objeví nesprávnost tvrzení modernistického o vykupitelském sebevědomí Kristově.

Dětství Ježíšovo líčí *evangelium sv. Matouše* a *Lukáše*. I zde však zaujal *Loisy* svoje stanovisko „kritické“, prohlašuje tyto kapitoly za „normální vývoj katol. christologie“. Před kritikem neobstojí prý, jakožto pravda historická. Jsouť pouze „vyjádřením a tvrzením víry messiášské, té víry, která se hlásá na počátku evangelia sv. *Marka* a která přetvořila vzpomínky apoštolů, která se vyslovuje a vyvíjí u *Pavla*, pak ve čtvrtém evangelii“. A jako hlas zavolaný mezi hory odráží se a mnohonásobnou ozvěnou roste v celé věty, tak i tato víra od generace ke generaci přecházejíc udělala dětství Ježíšovo takové, jaké jest nyní v evangelii.³⁾

Odpověď by byla dána důkazem o neporušenosti evangelií.⁴⁾

Již v dětství byl si vědom Pán Ježíš, že jest zaslíbeným Vykupitelem. Neboť nemožno si srovnati v mysli, aby tolika zázraky oslavené dítko

1) „Lamentabili sane exitu“ 17,

2) „... Il agit avec une efficacité particulière sur la catégorie, des malades que l'ou regardait comme spécialement possédées du démon, les malheureux atteints d'affections nerveuses et de troubles cérébraux, de derangement d'esprit. Il leur parlait avec autorité, ordonnait aux démons de les laisser et le calme revenait, aut monins pour un temps, dans ces âmes inquiètes“ ... L. op. cit. (Ale byly na př. „âmes inquiètes“ také: mládenec *Najmský* (Luk. 7, 11 sequ.), dcera *Jairova* (Mat. 9, 18 et sequ., *Marek* 5, 22 sequ.), nasycení 5 tisíc (Mat. 14, 16 sequ., *Marek* 6, 34 sequ.) atd. atd. ? !

3) Ces recits représentent un développement normal de la christologie. La nature même de leur objet, l'examen critique des deux relations, prises à part au comparées entre elles et l'analyse de la tradition évangélique peuvent ne pas permettre d'y voir l'expression ferme de souvenirs historiques; ils ne s'en présentent pas moins comme un document de la foi chrétienne et ne laissent pas de s'imposer, en cette qualité, à l'attention de l'historien ... Les récits de l'enfance ne sont, pour l'historien, qu'une expression et une assertion de la foi messianique, de cette foi qui s'affirme au début de l'Evangile de Marc et qui a transfiguré les souvenirs des apôtres, qui s'affirme aussi et se développe comme la réponse que les générations de fidèles font successivement à la proposition de l'Evangile de Jésus; elle grandit en restant toujours la même, comme un écho qui, en se répétant de montagne au montagne, deviendrait plus sonore, à mesure qui il s'éloignerait de sont point de départ.“

L'Evangile et l'Eglise, pag. 29—31.

4) Literatura, týkající se axiopistie a integrity Pisma sv. jest rozsáhlá a zajisté dobře známá. V češtině jsou v té příčině nejdůkladnějším dílem práce slovního odborníka prof. dra J. L. *Sýkory*: Úvod do Pisma sv. Nov. Zák. Praha 1904; Pravost, neporušenost, věrohodnost a příslušná vážnost knih novozákonních vůbec, evangelií pak zvlášť. Praha 1902.

nebylo Synem Božím a nebylo vševědoucím a tedy nebylo si vědomo své hodnosti.

Vždyť byl Ježíš Kristus již počat způsobem nadpřirozeným,¹⁾ při jeho narození v Betlémě Judově²⁾ přicházejí se mu pokloniti pastýři jsouce anděly božími a zázračným jasem nebeským přivoláni k jeho jeslím³⁾. Stařec Simeon a stařenka Anna v chrámě jerusalémském poznávají v něm Spasitele, jsouce nadpřirozeně osvětleni od Boha.⁴⁾ Magové od východu přicházejí vedeni jsouce zázračnou hvězdou a přinášejí mu významné dary: zlato, kadidlo a myrrhu, naznačující tak jeho důstojnost královskou, jeho božství a pozemské utrpení.⁵⁾

Výslovně pak vědomí své hodnosti vykupitelské již v útlém dětství svém, ve 12 letech dokázal Ježíš Kristus při svém pobytu v chrámě o slavnosti velikonoční v Jerusalemě.⁶⁾ „A když byl ve 12 letech a oni (sv. Josef a P. Maria) podle obyčeje svátkového šli do Jerusalema a dokonavše dny sváteční se vraceli, pacholík Ježíš zůstal v Jerusalemě, aniž to zpozorovali rodiče jeho. Domnívajíce se pak, že jest v družině, ušli den cesty a hledali ho mezi příbuznými a známými, a nenalezše, vrátili se do Jerusalema, hledajíce ho. I stalo se, po třech dnech našli ho v chrámě, an sedí mezi učiteli poslouchaje a dotazuje se jich. Zaslí pak všichni, kteří jej slyšeli, nad rozumností a odpovědmi jeho. A uziřevše jej (rodiče jeho) podivili se. I řekla k němu matka Jeho: Synu, proč jsi nám tak učinil? Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme Tebe. I řekl k nim: Co jest, že jste mne hledali? Zdalíž jste nevěděli, že já musím být v tom, co jest otce mého? Ale oni neporozuměli slovu, kteréž k nim mluvil.“

Nebyla to pouhá náhoda, že Ježíš Kristus zůstal v chrámě a P. Maria se sv. Josefem odešli, nevědouce, že P. Ježíš s nimi není, stalo se tak zvláštním řízením Božím, aby ukázal Ježíš Kristus již jako dítě svoje Synovství Boží. Žasnou-li všichni učitelé v chrámě nad rozumností a výpovědmi jeho a praví-li On sám výslovně: „Co jest, že jste mne hledali? Zdalíž jste nevěděli, že já musím býti v tom, co jest Otce mého? ⁷⁾ — nebyl si vědom již jako dítě, že jest Synem Božím a zaslíbeným Messiášem?

U tohoto místa evangelia s v. Lukáše ocitá se kritika před neúprosnou alternativou: buď musí text ten prohlásiti za podvržený, přičiněný k ostatním kapitolám evangelia v době pozdější, kdy se „evolucionisticky tvořilo u věřících křesťanů víra v božství Ježíše Krista,“ zvláště pak, chceme-li dokázati, že vědomí synovství božího a hodnosti vykupitelské v Ježíšovi bylo výplodem kázání a „popularity“ Jana Křtitele a „extatických stavů“ Kristových;⁸⁾ nebo musí doznati, chce-li býti důsledná: Vědomí synovství Božího a hodnosti vykupitelské bylo v Ježíši již v útlém mládí a nevyvíjelo se v něm, tudíž teprve za jeho činnosti veřejné.

I někteří moderní protestanté přidrželi se dle správného vzoru církve katolické tohoto druhého názoru. Na př. Rich. Grützmacher, professor v Rostoku (Die Jungfrauengeburt) píše: Der christliche

1) Math. 1, 18; Luk. 1, 26—38.

2) Math. 1, 25; Luk. 2, 6. 7.

3) Luk. 2, 8—20.

4) Luk. 2, 22—38.

5) Math. 2, 1—12.

6) Luk. 2, 42—52.

7) Luk. 2, 49.

8) O. Schmiedel: Die Hauptprobleme der Leben Jesuforschung.

Glaube richtet sich auf die Person Jesu Christi als seinen Herrn und Erlöser — — — Nur die, welche Christum als göttlichen Herrn und sündlosen Erlöser erleben, sind Christen.¹⁾ Ebenso wenig verträgt sich mit der religiösen Erfahrung eine Zeit im Leben Jesu, wo er noch nicht Gott, oder nurein werden der Heiliger war; dieses vielmehr hat in allen Entwicklungsstufen in den ihnen entsprechenden Formen bestanden. Wie Geschlecht und Rasse, Temperament und Genie niemals nureiner bestimmten Seite der Persönlichkeit angehören und ihr während der Dauer ihres späteren Lebens zukommen, so ist es auch mit Christi Gottheit und Heiligkeit. Da beide ihm überhaupt eigen, da gehören sie von Anfang, von seiner Geburt an.²⁾

„Přirozeným způsobem“ se tato scéna v chrámě jerusalemském vysvětliti nedá. Jeť nemožno srovnati rozum, jednání a výpovědi obyčejného dvanáctiletého hochy s těmito, jak správně praví opět jiný učenec Bernhard Bartmann³⁾: „Sie (— die Wahrheit der Reden Jesu) kann nur der Ausdruck einer längst empfundenen, in lichtvoller Klarheit die Seele durchleuchtenden Wahrheit sein; dennes ist psychologisch undenkbar, daß sie in solchem Alter auf eine solche Frage in dieser ruhigen Bestimmtheit sofort erfunden worden sein könnte. Es ist nicht die Art eines einfachen Menschenkindes, im zarten Alter sich freiwillig von seinen Eltern zu trennen..., sich unter graue Männer mit gelehrten Buchrollen zu mischen und mit diesen Disputationen zu führen. Noch weniger wird es durch seine Schriftgelehrsamkeit diese in Erstaunen setzen.“ (Pokr.)

S. V. (Ol.):

Fialka.

Roste z jara prostý kvítek
v tichých zahrad úkrytu,
fialky to modrá očka
září v rosy zákmitu.

Utrhni a kvítek zasad'
v srdce svého hlubiny,
poznáš, že jak modrý kvítek
pokorný jsi — nevinný.

1) Správněji by ovšem bylo: Kraft des übernatürlichen Offenbarungsglaubens bekennen und nach diesem Glauben leben.

2) Správněji opět: Von seiner Empfängnis an.

3) Das Himmelreich und sein König, Paderborn 1904, S. 126 ff.

Rozjímanie o prevelebnej Sviatosti Oltárnej.

Ostatné sviatosti výjmcu pr. Sv. Oltárnu sú, ako nevyčerpatel'né pramene toho životapl'ného, božieho života, ktorý v nás účinkuje. N. Sv. Oltárna krom milosti, životaposilnenia a citu pokánia i samým svoritel'om zdroja nás oživuje. V Nej len preinakšajúcu silu cítime, — lež plnosť, dokonalosť prameňa. A táto myšlienka v putá mi stiesni trasúci um, — upúta vzbúzenú myseľ, — abych žil viere, kristovej lásky. — Hlbokosť tajomstva nerozčulí ma, — ba naopak okúzli, uspokoji a nemám inšieho povedať, ak volať so sv. Jánom: „N o s c o g n o v i m u s c a r i t a t e m D e i“ — bo my vieme oceniť lásku; ale aby sme cel'kom pochopili hlbokosť tejto pravdy — aj my sa musíme naučiť milovať — bo „človek bez lásky nepozná Boha“, — a preto oprávnene môžeme vypovedať, — : kto cíti aspoň skyvu lásky, ten nebude chcieť pochopiť — nahliadnuť Boha, — než cítiť. Keď je teda Boh láska, chápem s I z a i á š o m — „že je On ukrytá láska“. Čujem ľahostajný dotaz židov z úst nevercov: „Durus est hic sermo, quis audiet eum“ —?! — I tá výčitka je všedná, „že tajomstvo je čirá nemožnosť“. — Nech! Ja práve preto jej verím, — bo len láska nezná hraníc v dobrodušnosti, v pokornej prostosrdečnosti! — Máme-li my sa jendať s takými živlami? Alebo s Petrovou úprimnosťou máme vraviť: „Pane, pane, komu máme ísť, — však slová večného života u teba sú“. — Ponevác zemské srdce pr. Sv. Oltárnu skrze vieru cíti, — svoj um vo viere speňaží — ktorá var' porozumie jazyku lásky, — môžeme vraviť, — že harmoniu umu a srdca trebárs dostatočne nepochopí, — predsa nahliadne, — vnímavým duchom aspoň tuší. Aby sme ale ten súlad ľahšie pochopíť (nuž takrečeno dl'a pozemského posudku) môhli, — uvažujme a skúmajme príčiny a následky tej nekonečnej lásky, — veľkej pokory, bezhraničnej milosti, — pretvorujúcej sily. —

I. Dl'a výrazu sv. Písma človek nie len chlebom žije, — i jeho ušlachilá bytnosť žiada svoju potravu. Bezpochybne môžeme našej duše povedať tie slová, ktoré Ráchel anjel vravel Tobiašovi: „Vide bar quidem vobiscum manducare et bibere, sed ego cibo invisibili et potu, qui ab hominibus videri non potest, utor“. — Z čoho inšieho môže pozostávať tá potrava ducha, — než z pravdy, lásky, — ktoré sú Bôh v svrchovanom síce stupni! On je najhlavnejšia blaženosť, — ktorá umožní blaho skrovného srdca, — On je bezmierna múdrosť, — ktorá umnosť požičá pozemskému, patrnému umu! Tá láska si nepovažuje uma, vloh, zámestnania, jazyka, — ona všetkým privolá rýdzym, rovnakým srdcom: „Comeditis carnes et saturabimini panibus. Iste est panis, quem dedit vobis Dominus ad vescendum. Non Moyses dedit vobis panem de coelo, sed Pater meus dat vobis panem de coelo verum. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum“. Potrava duše je vtedy potrava božia, duše pripadne za podiel blaženosť, život boží. Ozaj podivno! — On seba samého nám dáva za potravu, — bo väčšie, milšie, sladšie nad sebou nezá, — čo jeho panenský sv. Ján takto hovorí: „Pater vitam habet in semetipso“.

2. I terazjší biedny človek mal účasť v tom nebeskom živote, ale pre prvorodený hriech tunajší život sa mu ušiel za podiel; jeho duša potom sa ponorila do hmotnosti, do prepychu, do svojej tvrdohlavej hrdosťi. Áno diabolské pokušenie — „et eritis sicut Dei“, — zväbilo človeka k uskutočneniu toho neblahého pokusu, — k siahnutiu po zakázanom ovociu, — ktoré len preto účinkovalo naň tak príliš veľký dojem, — bo jeho príroda, — jeho náklonnosti sú božskému životu svia- dené. — A on neborák —, pripustí k srdcu klamčivé slovo diabolské, — a tak v tom okamihu bol zbavený nádeje večného, krajšieho života! Nad rumami telesného človeka nevedel iný stavať, len sám Bôh! Áno, bo On je láska. Aby teda vzkriesil v nás nadprirodzenú, duchovnú byt- nosť, — On sám sa až dotiaľ ráčil ponížiť, — že telo vzal na seba... Čo jsme na sebe neboli v stave previesť, to On na sebe uskutočnil, — aby na nás preniesol blahé výsledky svojho stelesnenia: „Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iusti et filii Dei in ipso“. (Cor. II. C. 5, 21).

3. Nám to sníženie, tá pokora dozaista dosť ťažko pripadne, — ale Ježiš práve tým dosiahne cieľa, — ktorý v tom záleží, — aby nás cez svoje sv. telo a krv do svojes spanilej nebeskej ríše voviedol. — On v Pr. Sv. Oltárnej nie len svoje božstvo pokorí, — lež i človečenstvo, čo nám vtedy k čudovaniu, keď od nás poníženie umu, smysle žiada, aby sme hodnými boli jeho sv. tela a krvi. Takto čítame vo dielach sv. To máša Aquinatského: „Unigenitus siquidem Dei Filius, suae divinitatis volens nos esse participes, naturam nostram assumpsit, ut homines Deos faceret factus homo. Ut autem tanti beneficii iugis in nobis man- cat memoria, Corpus suum in cibum, Sanguinem suum in potum, sub specie panis et vini sumendum, fidelibus dereliquit“. Hľa, to je mučedelníctvo lásky, viery, — ktorá môže o sebe vraveť: „Všetko som opustil, — všetko som obe- toval, pre mňa už nič nezostane; túžim po tom, bárs by ešte viac mohol dať, — bo viem, že v ktorom ja dúfam, je Večná Pravda a Láska. — Verme tá je opravdivá láska, ktorá seba chce opustiť, aby žila s tým, — ktorého najvrúcnejšie ľúbi, — ktorá by chcela vzhľadom na seba umrieť, — by žila v inej bytnosti! —

Najkrásnejší príklad bezžistnej lásky nám podáva matka: ten spešný úsmev, — nežný objem, plápolajúca láska, — čím inším to môžeme zovať, — ak steny hmotnosti zrucať snažujúcym pudom, aby sa tie dve byt- nosti spojili, — aby jeden zdroj žitia pre ich jestvoval! — Nekonečný Bôh previedel ten veľký zázrak, — že prestupiac hranice možnosti za nás hriesnych sa obetoval na dreve potupy. Ale jeho večná láska pri tom ešte nemôhla zastáť, — než chcel byť našou potravou. Necítíme sa dlzými vidiac toľkej lásky stupeň. Či nemáme volať radostne: „O sac- rum convivium, in quo Christus sumitur... meus repletur gratia: et futurae gloriae nobis pignus datur“. Lebo jak On vzhľadom na seba celkom umrel, tak i my, — aby v náš život môhol vzkriesiť, — na tak veľký stupeň lásky sa musíme vzťahovať, — aby sme mohli hovoriť s Pavlom: „Dissolvi cupio, ut vivam cum Christo“, — aby sme i môhli vraveť „Vivo ego, sed iam non ego, vivit in me Christus“. — Nádej večnej blaženosti, choviac umrime i my na vonkajší náter, pre

slabušký um, — pre falošnú smysel. Vzdialme sa od nich, aby pre nás nezostalo inšie, ak vôľa a láska: „*Verbum caro, panem verum Verbo Carnem efficit: fitque Sanguis Christi merum, etsi sensus deficit, ad firmandum cors sincerum, sola fides sufficit*“ (Pange lingua...). — Ponevác cieľ pr. Sv. Oltárnej je dokonanie lásky, — prostriedok jej len najväčšia obet človeka a Boha môže byť. To už i nadaný Plato nahliadol: „Každej obeti a všetkých vec, — skrze ktoré božstvo sa s človečenstvom spoji — cieľ je láska“.

4. Uvažujme včul pretvorujúcu silu sviatosti, aby súlad tým zreteľnejší bol. — Smelo môžeme tvrdiť, že opravdivá duša je: čisté svedomie, hlboký nábožný cit. Hlas svedomia ale nie je vždy jednako šetrný, a svieži. Popri vplyvu rozkoší pomaľky zapomne na svoju povinnosť. Čo bude vtedy sriadovať hlas svedomia v tomto záhadnom živote? Pravda to musíme odvetovať, že nábožné smýšľanie, prenikavý cit, ktorý povinnosti lásku na prameňa, t. j. Bôha smeruje. Sv. prijímanie opravujúc rovnováhu svedamia, je výsadný prostriedok znovurodenia. Hlas svedomia nám sušká: „*Quotquot igitur huius participes Corporis efficimur, quotquot Sanguinem degustamus, cogitemus, quod illum sursum sedentem, qui ab angelis adoratur, incorruptibili vicimus virtuti, hunc degustamus. Hei mihi, quot ad salutem nobis viae! Nos corpussum efficit, nobisuum communicavit Corpus; et horum nihil nos a malis avertit*“ (Sermo S. Joannis Chrysostomi: Homilia 60. ad populum Antiochenum. Lec. IV.). Bo čo inšie zfalšuje v nás ten náboženský cit, ako precenená vysokosť umu, hra smysle, obcovanie so zemskými veciami, ktoré si sveta cnosti a pravdy, zkadiaľ sa svedomie živí, nevšimnú. Svedomie i panujúcim kráľom môžeme zvať, — — ktorý len aj preto sa nepáči hrdosti, človečenskej, bo predide šlapojám umu, nané dozor vedie; na miesto čistého, pravého svedomia, zúfal'stvo, pochybnosť kláde. A tu je pre mnohich príčina úpadku. Z toho pochádzajú smyselné túžby, rozkoši, vašne, ktoré sú bezvládne na stroskotanie berly hrdosti, pýchy.

Od koho vtedy čakáme ukojujúci liek? Liek jedu, — len protijed môže byť. Preto k uplatneniu slova svedomia musíme z jeho ríše vzdialiť tie škodlivé, zákalisté živli, ktoré jeho hlas utlumí chcú. Napnutými silami sa musíme snažiť ollúčiť od smysli, rozkoši, malicherných túžob, a v seba sa navrátiť. Musíme zrúcať múry výkl'ad nadprirodzeného života nám zahaliace: slepú prítlunosť k umu, snahy rozkoši, túžby smysli, aby sme osvobedený boli od tohoto sveta. To odlúčenie, odstránenie tým viac ťažkosti delá, čím menšia je to vynahradiaca vec a naopak! Čo jestvuje vzácnejšieho od Boha? Ktorá vec, jaký cit, jaké snahy, nie sú zatienené a zbavené svojho prirodzeného kmitu?! — Z druhej strany ale kto pozná šlachetnejšie, spanilejšie pocity od tých, v ktorých obahatujúcu chudobu, nekonečnú lásku požíváme. Vzdialme sa teda od hmotností sveta, aby to spojenie čím bohatšie bolo! Keď takto budeme považovať tajomstvo a hmlistú tmú pr. Sv. Oltárnej, vtedy zrejme budeme vidieť! „*In ipso namque panis et vinum in Christi Corpus et Sanguinem substantialiter convertuntur; ideoque Christus Deus et homo perfectus sub*

modici panis et vini specie continetur. Manducatur itaque a fidelibus, sed minime laceratur: quinimo, diviso Sacramento sub qualibet divisionis particula integer perseverat. Accidentia autem sine subiecto in eodem subsistunt: ut Fides locum habeat, dum visibile invisibiliter sumitur aliena specie occultatum: et sensus a deceptione reddantur immunes, qui de accidentibus indicant sibi notis.“ (Sermo s. Thomae Aquinatis. Lectio IV.). A preto musíme odložiť smysle, musíme zanik mať pre vonkajší život, pre nás život, by zničenie, zahrobenie, znovurodenie, zkriesenie plesali. Odhalme rúsko duše v tom svätom okamihu, a nazrime do jej hĺbky. Sviatočným pabeskom, oživujúcim jasom trblietajúca chĺa sa už približuje... Čo my smrteľní životom nazývame, to zamlklo, obrysi času, priestora zmizli, duša, vôľa sama stúpa s láskou až po zábradlie prirodzeného sveta. Telom, či bez toho, neviem povedať, pláca Pavlové slová: „Se mnou sa voláčo večného deje“, bo na črtách tváre svätý pokľud a strašný strach, trápenie a útla spanilosť, život a smrť sa v tak krásnu a spešnú harmoniu utriedili! Duša nie je pášou, tupou nemotou, vraví ona:

„O salutaris Hostia,
Quae coeli pandis ostium,
Bella premunt hostilia,
Da robur, fer auxilium.“

Ale i tichosť, samota, opustenosť ju opanúva, bo všetko pozemské len zarmucuje jej šlachetné srdce!... Ona cíti, prežije v sebe Boha! Nie je to philosophická abstrakcia, nie hra fantázie, než osobná skutočnosť, ktorá nemo vypráva! Duša takto odhaliac krúško nadprirodzenosti, zauje svoje predošlé miesto! Ale jaká premena! Trpký, ťažký život je pre ňou slástnou ťarchou! Nezná prekážku v ničom, všetko premôže, zlomí — silná je ona, všetko pretrpí. Bo v hĺbky duše je usadená božia zásada, zkadial' ona silu, vôľu, neústupnosť a odhodlanosť čerpa.

Doslov. — Hľa, takto živí eucharistia kresťanstva srdce človeka láskou, — a um pravdou! Mravný človek, — opravdivý duch pozostáva zo srdca a z umu; preto dve sú potrebné: potrava a svetlo! Eucharistia nám obidve dáva! — Vo sv. prijímaní srdce ťahá k sebe, — um ale v ľúbosti pravdy uspokojuje! Eucharistia vtedy je dvojistou tabulou; jedna strana boží zákon predpisuje, učí, osvetľuje, — druhá božiu potravu, pravú vieru cítiť umožní, — a preto unáša, uteší, zapaluje —, presvedčenie upevňuje. Takto žije pomedzi nás božie Slovo, — neďškripiteľnou skutočnosťou! My ho cítime, vidíme z tých mravných účinkoch, ktoré v nás zapríčinuje. Tá mravná moc, ktorú nad sebou, nad smyslami a nad svetom nadobudneme, — zázraki svätosti a cnosti, ktoré v nás účinkuje, popri súlade umu a srdca svedča, — a pravdu kristových slov dôkazujú:

„Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum.“

Hlídka cyrillo-methodějská.

Dr. Fr. Grivec. Nepopíratelné zásluhy o unionistické sjezdy na Velehradě, jakož i o ustavení Akademie Velehradské, má mladý slovinský nadšenec pro ideu cyrillo-methodějskou Dr. František Xav. Grivec.

Narodil se 19. října 1878 ve Velikém Lipovci u Ajdovce. Gymnasium studoval po první dvě léta v Novém Městě, potom v Lublani, kdež byl přijat do biskupského chlapeckého semináře (Collegium Aloisianum). Záhy se zabýval různými slovanskými jazyky a východní církevní otázkou. Roku 1908 vstoupil do kněžského semináře v Lublani; zde propagoval ze všech sil myšlenku unionistickou, — cyrillo-methodějskou.

Již jako bohoslovec byl stálým přispívatelem časopisu „Katoliški Obzornik“.

Na kněze byl vysvěcen 24. července 1901. Pak studoval po tři léta bohoslovně v Innomosti. Pak byl rok kaplanem v Dobu, načež byl povolán za studijního prefekta do Lublaňského biskupského semináře.

Po volbě Dra Kreka za zemského poslance převzal po něm stoličí filosofie a fundamentálky. Přispívá do různých časopisů („Čas“, „Voditelj“ atd.), je zakladatelem a ředitelem „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje“, který za několik málo let dostoupil vysokého počtu členů. V bohosloveckém semináři založil a vede též vědecký seminář. —

Do literatury české uveden byl „Východní církevní otázkou“, která vyšla ve „Vzdělávací knihovně katolické“ (sv. XLIX.). V dřívějších ročnících „Musea“ taktéž uveřejňoval články o otázce cyrillo-methodějské. Rovněž jest znám jako přispívatel do „Časopisu katolického duchovenstva“.

A. J. Studýnský (Ol.).

Církevní dějiny ruské. (Dle Palmieriho.)

První historikové církve ruské byli Methodius (Smirnov), arcibiskup Pskovský (1761—1815), jehož dílo „Liber historicus de rebus in primitiva sive trium primorum et quarti ineuntis saeculorum ecclesia christiana“ vyšlo v Moskvě 1805; a archimandrit Innocenc Smirnov (1784—1819), biskup Penzský (posvěcen 1816), autor přehledu církevních dějin od dob biblických, až po XVIII. století. Chvalně známé jsou historické práce metropolitů Kijevského, Evžena Bolkovitinova (1767—1837), z jehož pera vyšly mimo jiné „Dějiny ruské hierarchie“. Dobré příručky dějin církve ruské napsali Znamenský, Dobroklonský, Msgr. Philaret, metropolita Makarius a E. Golubinský.

Prof. Petr Vasilevič Znamenský, professor ruských dějin na Akademii Kazaňské (1862—1897), je jeden z nejvážnějších historiků ruské církve. Napsal „Dějiny škol církevních v Rusku do roku 1808“ (Kazaň 1881); „Duchovenstvo ve správě duší v době reformy za Petra Velkého“ (Kazaň 1873), „Církevní Akademie v Kazani“ (1891—1892). Příručka dějin ruské církve vyšla poprvé v Kazani 1876, nejnovější vydání v synodální knihtiskárně v Petrohradě 1904.

Obšírné a velice oblíbené jsou „Dějiny církve ruské“ od Alex. Pavloviče Dobroklonského, professora církevních dějin na universitě v Oděsse, ve 4 svazcích (Moskva 1884—1893). Bohaté na bibliografické poznámky.

Malý význam vědecký mají „Dějiny církve ruské“ Msgra Philareta, přeložené též do němčiny. Poprvé vyšly 1826, v VI. vydání r. 1894 v Petrohradě.

Obšírné „Dějiny křesťanství na Rusi“ napsal metropolita Makarius (1883—1903) v 12 svazcích, provedené až do koncilu Moskevského 1667. Bohatství spracované látky doporučuje toto dílo každému, kdo chce důkladně studovati církev ruskou.

Velice vystižné a kriticky přesně píše v témž oboru Evžen Evženovič Golubinský, professor na Akademii Moskevské, člen Akademie věd v Petrohradě. Jeho „Dějiny církve ruské“ ve 3 svazcích (1900—1904) jsou dílem epochálním. Roku 1906 vyšel doplněk: „Illustrace k Dějinám církve ruské“. Mimo to znám jest Golubinský v literatuře ruské jako hagiograf.

Biskup Arsenius (Ivašenko), gen. vikář eparchie Novgorodské, napsal „Kroniku církevních a světských událostí od narození Krista Pána až do roku 1898“; vyšla v Petrohradě. Roku 1900 v III. vydání.

Lopukin vydal v Petrohradě „Dějiny církve křesťanské v 19. století“, ve 2 svazcích, kteréž napsal s Runkovičem, generálním sekretářem posv. synodu.

Monografie z posv. dějin vydaly různé Akademie, jakož i posv. Synod.

Alex. Lebedev, professor církv. dějin v Moskvě, napsal celou řadu monografií („Historiografie církevní“. — „Dějiny všeobecných sněmů“ — „Dějiny rozkolu v IX.—XI. stol.“ — „Vnitřní dějiny byzantské církve v IX.—XI. stol.“ — „Církev byzantská v stol. XI.—XV.“ — „Dějiny církve řecké za vlády Turků“. — „Dějiny pronásledování křesťanů“. — „Dějiny kněžstva v dřevní církvi“) atd.

Dějiny církvi východních šťastně a vystižně podávají biskup Porfyrin Uspenskij („Dějiny hory Athosu“), Theodor Athanasievič Kurzanov, professor Akademie Kazaňské („Církev řecká“, „Církev rumunská“), Koloľčev („Církev rumunská“), Celčov („Církev srbská“), Msgr. Arsenius („Církev moldavská“), professor Palmov na církevní Akademii Petrohradské („Církev bulh., srb., řec., slov. v Rakousku“).

První místo zde zase náleží prof. E. Golubinskému, (Dějiny církvi: bulh., srb., rumun.). Vědecky méně cenná, ale velice oblíbená je monografie „O církvi slovanské“ od biskupa Hermogena.

Hagiografii ruskou s velkým úspěchem pěstuje shora zmíněný E. Golubinský, (Napsal též „Dějiny kanonizace ruských svatých“.) Dále Barankov Kljuceckij, Muravjev, Msgr. Philaret, Msgr. Demetrius a j.

Patologie leží na Rusi většinou ladem. Odezíráme-li od pokusů prof. Guseva a Lopukina, zasluhuji zmínky snad jen Ivančov-Platonov („Photius“) a Sadov („Bessarion Nicejský“).

A. J. Studýnský. (Ol.).

Filioque. Mozi hlavní překážky církevního sjednocení patří vedle primátu, neomylnosti papežovy, Neposkvrněného Početí a j. též učení naše, že Duch sv. vychází z Otce i Syna. Sněm III. toledský byl první, který pojal Filioque do symbola nicejsko-cařihradského; z papežů však schválil a nařídil přidavek ten teprve Benedikt VIII. v 9. stol. Co z toho neusuzují církve východní? Právě a) že jest Filioque příčinou církevního rozkolu, b) popírají správnost našeho dogmatu a c) upírají zákonitě autoritě (církvi katolické) moc dogmaticky správné přídavky přijímatí do symbola. — Všechna tvrzení ta jsou však nesprávná.

a) Nesprávné jest, jak míní orthodoxní, k nimž se přidávají i protestanté, že by bylo Filioque hlavní příčinou rozkolu; vidno to z toho, že po celá tři století od III. sněmu toledského biskupové řečtí, jimž přídavek ten nemohl nikterak ujítí, se o tom nezmiňují, že po celý ten čas neusilovali o jeho zavržení neb aspoň odstranění. Hlavní příčinu rozkolu třeba hledati ve staré zakořeněné řevnosti mezi Řeky a Latínky, pocházející již od dob rozdělení císařství římského. Sám Fotius nepomýšlel s počátku na zavržení Filioque, když se stal nezákonně patriarchou cařihradským, lícil ve svých listech papežům v naději, že jej potvrdí za patriarchu. Teprve, když se Řím zastal spravedlivě Ignáce, začal Fotius brojiti proti Římu a proti Filioque, vpáliv Latínkům na čelo znamení herese, začal Řeky popuzovati a životi v nich nenávisť proti Římu a Latínkům vůbec.

b) Vzhledem k druhému bodu, je-li totiž Filioque dogmaticky pravdivo, theologové orthodoxní se opět rozcházejí; z řeckých téměř všichni nazývají západní církve pro Filioque heresi a zaspávají ji urážkami; protosynell Chrysostom na příklad praví: „Illud Filioque arbitraria sententia est, novitas haeretica, impium dogma, et perversum, falsum, Evangelio contrarium, a patre mendacii, a diabolo patefactum“. A Mesoloras tvrdí, že dogma naše odporuje i textu i duchu Pisma sv., jež prý zcela zřetelně učí, že Πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς ex μόνου τοῦ Πατρὸς, což prý vyznávali a učili také všichni svatí Otcové v původních svých spisech. Latínici jsou totiž obviňováni, že porušili a znetvořili Písmo svaté i svaté Otce; leč můžeme se otázati zase Řeků: kde v Písmě čteme výslovně, a určitě, že Duch sv. vychází pouze z Boha Otce? A podobně se to má i se sv. Otcí; sám anglikánský spisovatel Nealey doznal, prozkoumav všechny výroky sv. Otců o vycházení Ducha sv., že jest více těch, jež explicitě hlásají učení církve římské, než těch, které nepřímo na první pohled snad mluví pro Řeky. Bohoslovci řečtí jdou ještě dále, překrucující dogma latinské; Mesoloras na př. vytýká nám, že máme duplex principium, duplicem causam spirationis Spiritus Sancti; při tom ovšem převráceně vykládají Písmo sv., věnující rozumu větší úkol než třeba. — Bohoslovci ruští nejsou tak zlomyslní jako řečtí a mnozí uznávají alespoň částečně pravdivost našeho učení. Tak ruský starokatolík Kir'cev praví, že Filioque obsahuje zrůčko pravdy (k staro-katolickému voprosu).

Jak však bohoslovci latinští dokázali, jest učení naše o Duchu sv. učněním zřetelně vyjádřeným již v prvních pěti stoletích, i musí ho proto církev sv. hájiti; neboť dle výnosu sněmu lyonského (1274) a florentského (1439) „*nullo modo est dubitandum, quin processio Spiritus S. a Patre et Filio inter fidei dogmata adnumeretur: neque catholicum revera esse, qui illud non recipit ac profitetur*“. V církvi římské nebylo nikdy pochybováno o tomto dogmatu, kdežto církev východní zavrhující učení naše kolísají, je-li vycházení Ducha sv. pouze z Boha Otce dogma pravdivé, čili nic.

c) Jest onen přídavek zákonitým? Jsou tu tři druhy odpůrců. První tvrdí, že Filioque vyjadřuje dogma nesprávné, špatné, jež nikterak není obsaženo v Písmě sv. a v Tradici. Tohoto názoru hájí orthodoxní spisovatelé polemicti, především řečtí, jako citovaní již protosyncell Chrysostom a Mesoloras, zapřisáhlí nepřátelé a osočovatelé církve římské, ačkoliv dokázati nemohou, že Filioque odporuje Písmu sv. a Tradici, ačkoliv mají proti sobě i mnohé protestanty, z nichž Walchius na př. doslovně dí: „*De latinorum gente pronuntiandum est istam recte adscribere processionem Spiritus S. non solum Patri, sed etiam Filio, ac rationibus uti, quae ad sententiam hanc probandam magna habent momenta*“. Přes to však orthodoxní zatvrzele hájí svých bludů a raději v nich setrvají, i když byli z nich usvědčeni, jen aby nemusili za pravdu dáti latiníkům; charakteristickým jest proto v této příčině výrok Zygomalův: „*Etsi Christus ipse de coelo descenderet dicens Spiritum S. a Patre et Filio procedere, tamen Graecos id non esse credituros*“.

Jiní — ač přiznávají, že přídavek je pravdivý, nebo že se aspoň smí považovati za pravdivý — tvrdí, že Filioque třeba vyloučiti ze symbola, ježto odporuje dekretu sněmu efesského I. (III. všeobecného), jenž zapovídá pojati přídavky do symbola. Sem patří mnozí z orthodoxních a někteří z novějších bohoslovců anglikánských. Leč vložili-li se správně výnos sněmu efesského, jest na bíledni, že Otcové měli na mysli jen přídavky takové, jež odporují pravé víře; že zakázali, aby jednotliví věřící, kterým nikterak nepřísluší rozhodovati ve věcech víry, symbolum měnili dle své libosti, k němu něco přidali nebo z něho ubrali; zákaz onen nemůže se však vztahovati na auctoritativum magisterium Ecclesiae, jemuž přísluší obšírněji vykládati i samo symbolum, nebo na některý z příštích sněmů; a symbolum třeba často vykládati; neboť, jak se častěji správně vyjádřil na sněmu ve Florencii Ondřej Rhodius, není tak dokonalé, aby za šířících se bludů nebylo třeba šífeji je vyložit.

Do třetí skupiny patří ti starověrci a někteří orthodoxní, kteří míní, že Filioque třeba vyloučiti proto, poněvadž je pouze theologickou domněnkou, nikoli dogmatem. Než tento názor má za následek spíše theologický skepticism než jistotu; církev však může věřícím ve své neomylnosti předložiti jen něco jistého, pravdivého; je jí m úkolem tudíž jest rozhodnouti ve sporech o učení, zvláště o učení tak dalekosáhlého významu, jako je spor, vychází-li Duch sv. ex solo Patre nebo ex Patre et Filio, co je správné, co se úplně shoduje se Zjevením, a proto je Filioque zákonitě pojato v symbolum.

A konečně církvi svaté záleželo vždy více na učení samém než na pouhé zevnější formulí; proto dovolila, jak jest dokázáno, sv. Cyrillu a Methoději i dovoluje všem sjednoceným recitovati symbolum bez Filioque, zavazujíc je ovšem vírou, že Duch svatý vychází i ze Syna.

Hrubý (Ol.).

Semináře v Rusku. (Dle A. Palmieriho.)

Zdrucující, pessimistický je nyní úsudek církevně-pravoslavného tisku o budoucnosti seminářů ruských. Dle úsudku jednoho redaktora „Bogoslovského Vestníku“ jest pravoslavný seminář „žalář ducha, v němž se vychovává mladý dorost v terroru a nevědomosti v charakter mělký a zbabělý. Tento duchovní ústav nevychovává církvi dobré pastýře, nýbrž spíše státu ve všem povolné otroky a pochopy“.

Od doby Petra Velikého, doby první reformy, prodělaly ruské semináře mnoho změn, než dosud se žehrá na množství nedostatků u výchově i v zařízení seminářů.

V století XVIII. převládal ve všech seminářích charakter náboženský, duch odvislosti od biskupa. Dle nařízení Petra Velikého museli míti všichni biskupové své vlastní semináře, by bylo náležitě postaráno o dorost kněžský. Tyto semináře měly býti zřízeny buď v sídle biskupa nebo při velkých klášterech, a měly míti 8 ročníků. — Osnova učební byla rozvržena takto: grammatika, zeměpis, dějepis, počty a měřictví logika, dialektika, rhetorika, fysika a theologie; mimo to staroslovanština, latina, řečtina a hebrejščina. Celý způsob vyučování hned od I. ročníku upraven pro kandidáty kněžství, ač závaznost přijde teprve v nejvyšších ročnících.

Arcib. nezůstal biskupským seminářům jednotný tvar: každý biskup upravil osnovu ve svém semináři dle skutečných nebo zdánlivých potřeb své diecese. Do těchto seminářů

dovoleno ze začátku přístup jen vyvolencům, t. j. synům z rodin kněžských. Tento stav, toto privilegium trvalo až do polovice XIX. století. Až když carskými úkazy z 22. února 1867 a 11. června 1869 zrušena dědičnost farních beneficií i úřadu kněžského, otevřely se brány seminářů též pro „laiky“, příslušníky jiných tříd stavovských.

Druhá reforma seminářů provedena za Alexandra I. Petrohradský metropolita Ambrož Podobiedov pověřil svého gen. vikáře, Evžena Volchoviti-
vova úkolem, by sestavil nový plán organisace seminářů ruských. Již roku 1807 podán carovi ku schválení plán centralisace studií seminárních a nové úpravy. Dle tohoto plánu ustanoveny v Rusku 4 akademie, 36 seminářů, 360 okresních duchovních škol a 1080 farních škol. Semináře měly mít 6 ročníků a tyto předměty pod všeobecným názvem rhetoriky, filosofie a theologie: literaturu, dějiny profánní a církevní, zeměpis, matematiku, fysiku, filosofii, Písmo sv., hermeneutiku, dogmatiku, morálku, pastorálku, archaeologii, latinu, řečtinu, hebrejštinu, francínu a němčinu. Okresní školy měly býti rozděleny též na 6 tříd. Dle plánů školské komise posv. synodu sestavili pak M. Speranskij a biskup Theofylakt Rusanov roku 1814 první stanovy Akademií, seminářů a duchovních škol.

Touto reformou chtěl sice Alexandr I. docíliti zvýšení úrovně vzdělání u kleru, ale současně též zmenšiti vliv biskupů na semináře. Těmto snahám se ale rozhodně opřela hierarchie s metropolitou Platonem Moskevským v čele.

Jiná éra pro výchovu seminární nastala roku 1833, když 25. června ustanoven gen. prokurátorem sv. Synodu hrabě Mikuláš Protasov. Ten viděl, že dosavadní výchova kleru nestačí praktickým potřebám lidu a proto pracoval za pomoci značné části kleru na nové reformě. Carským ukazem ze dne 1. března 1839 zrušena komise založená za cara Alexandra I. Osnova učební v základech změněna: Chovancům bylo se učití zeměměřičtví, zemědělství, lékařství, hygieně, církevnímu malířství, všem řečem na Rusi užívaným; mnoho času vynaloženo na studium pastorálky a hcmiletiky.

Čtvrtá pronikavá reforma seminářů datuje se od r. 1860. Na popud cara Alexandra II. sestavena zvláštní komise za předsednictví arcibiskupa Chersonského Demetrie Muretova. Zřízeny diecesánní výbory a ustanoveny pravidla pro vedení církevního tisku (1863—1866). Roku 1866 vypracovala druhá komise za předsednictví Kijevského metropolity Arsenia Moskovina nové stanovy pro semináře a duch. školy, kterým se dostalo schválení carským ukazem ze dne 14. května 1867. Semináře rozděleny na 6 ročníků a z osnovy vypuštěny jako neužitečné: zemědělství, lékařství, katechetika, exegese, patrologie, polemika, archaeologie a hermeneutika. Místo těchto předmětů vřazeny: fundamentální theologie, paedagogika, moderní řeč některá; ponechány: klassické věci, filosofie, matematika a Písmo sv.

Roku 1884 následuje pátá reforma seminářů a duchovních škol; nové stanovy schváleny ukazem z 22. srpna 1884. — Ráz seminářů z roku 1867 byl klassický, výchova více laikální. Stanovy z roku 1884 zdůrazňují více moment náboženský na základě programu scholastického. Dle těchto nových stanov má seminář za jediný účel „přípravu mládeže na službu v církvi pravoslavné“. Proto dány semináře zase pod bezprostřední dozor biskupů, hlavní dozor ponechán sv. Synodu. Biskup je prvním představeným svého semináře (glavnij načalnik); povinností jeho jest častější osobní dozor v semináři, inspekce v přednáškách, a roční relace o stavu semináře k posv. Synodu.

Představenstvo semináře tvoří: rektor, inspektor studií a jeho zástupce, učitelé jednotlivých disciplín, zpovědník, kněz-kostelník, lékař, oekonom a (čestný) revisor oekonomie. Rektor je jmenován sv. synodem po návrhu biskupově; učitelé musí býti doktoři aneb aspoň licentiati bohosloví. Jsou to dílem mniši (v hodnosti archimandrytů — představeného kláštera), dílem světskí kněží (v hodnosti protoierya — děkana). Rektorem bývá skoro pravidelně mnich, taktéž revisorem oekonomie, kterýžto úřad ale dle stanov může zastávat i též laik.

Předměty, jímž se zde vyučuje, jsou: Exegese, biblické dějiny, všeobecné církevní dějiny, církevní dějiny ruské, dějiny a oprávněnost (!) ruského rozkolu, fundamentální theologie, dogmatika, polemika, morálka, pastorálka, homiletika, liturgika, ruská literatura, profánní dějiny obecné a ruské, algebra a geometrie, fysika, logika, psychologie, základy dějin filosofie, didaktika, posvátná chronologie, řečtina, latina, církevní zpěv; doporučuje se dále studium franciny, němčiny, hebrejštiny a posvátného umění.

Přípravnou na kněžský seminář je seminář chlapecký. Alumni studují ve 4 třídách. Do I. třídy přijímání hoši od 10—12 let, znalí čtení a psaní. Zde se jim dostává základů v staroslovanštině, modlitbě a v počtech. Předměty v ostatních třídách jsou: Biblické dějiny, velký katechismus, výklad liturgie a ritů, ruština, staroslovanština, latina, řečtina, zeměpis, arithmetika, krasopis a liturgický zpěv. —

Roku 1906 bylo v Rusku 58 seminářů s 1162 profesory a 19.386 alumnů; 185 duchovních škol s 1970 učiteli a 29.601 alumnů. V některých seminářích bylo až 600—700 alumnů; zde rozhodně těžký je jednak vlivný dozor, jednak též udržení pořádku.

V nejnovější době mnoho se mluví a píše o opětné reformě seminářů; kdy k ní dojde, arcib. není známo. Rozhodně třeba takové reformy, která by umožnila lepší vzdělání u kleru pravoslavného.

Al. Jašek (Ol.).

Hlídka socialní.

Spravedlnost a láska toť dvě nadpozemské družky, milostivým nebem na zemi poslané, aby doprovázely smrtelníky při všem jejich myšlení a konání. Blaze na zemi, panují-li sesterskými svými zásadami. Avšak běda, třikrát běda, odvrátí-li lidstvo uši svých a očí od dvou těchto andělů: nesmyslným se stane jeho myšlení a nerozumnými jeho skutky.

Hluboko do srdce měli by si vrýt pravdu onu všichni ti, kteří by rádi obvázáli rány a nalili oleje léčivého na choré tělo společnosti lidské. Hlasem mocným volá se o pomoc a ještě mocněji v dobách pohanských. A přišla pomoc: Szelelo se Kristu zástupu, proto učením a příkladem položil základy společnosti nové, kde dávano býti ná všem, co jim patřilo: „komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo, komu bázeň, tomu bázeň, komu čest, tomu čest“ (K Řím. 13. 7.). Spravedlnost žádá Kristus, spravedlnost žádá již sama přirozenost věci. Dovede sice často svět bít ve tvář spravedlnosti: nejednou usedá nespravedlnost a násilí na královský prestol a k zemi vrhá na tisíce obětí: ale ne trvalá jest tato vláda: spravedlnost vítězí přece a ničí, co její odpůrkyně ve své zaslepenosti natropila. Až příliš mnoho skvm vidíme ve společnosti lidské, kterými poskvrnila její háv lakota a nezřízené požitkářství. Příliš zoufale zaznívá často v uši nespravedlivého kapitalisty nářek ochuzených rodin a on snad nechce viděti ty bleďé, vrásčité obličeje. Běda práci takové, při níž jen nespokojenost a rozháranost jest údělem dělníkovým! Může přinést práce taková pohánění? Ta zafatá pěst a vzdorovitý, tuhý obličej nevěstí nic dobrého. Nepřijde-li nyní trest na utlačovatele, budou jej cítit tím bolestněji pokolení příští! Justitia regnum fundamentum! Kéž se stkví slova tato písmem nesmazatelným, z daleka čitelným nad vchodem v otázku sociální! Spravedlnost, ono slunce našeho žití, kéž co nejdříve v plném vyjde světle a osvíti lidstvo v mlhách tápající!

Avšak studené jsou svazky, kterými spravedlnost víže společnost lidskou. Slabý jest člověk a tolik odkázaný na pomocnou ruku bližního. Co nasytí hladové děti a napojí, neujmeli se jich láskyplné srdce lidí milosrdných? Co zpříjemní styk chudáka s jeho chlebo-dárce, co zasype propast mezi chatrčemi sklepením podobnými a mezi nádhernými paláci továrníkův? Láska jen jest to, aby v mnoha srdcích rozlítla svatý oheň jednotnosti; láska jen dovede svazky sladkými spojití roztržené lidstvo, city člověka důstojnými roze-hřáti studené nitro. Láska, toť onen anděl míru; kamkoli přichází, aby pomohl, tam usmívá se utřením, krotne divokost, oněmí kletba, mizí nepravost; něžným pohledem a milým slovem vypuzuje tiseň ze srdcí a kape balsám na místo bolesti; a i když navštěvuje nej-bídnější chýže a prachem, hmotem a špinou je obklopen, vždy zůstává šat nebeského toho anděla čistý, neposkvrněný: vždyť od Boha vyšel, od Boha byl ozdoben hávem bílým, nádechem krásy a nekonečné pcesie. Kristus přivedl anděla toho na zemi: Onť dal lidstvu veliké přikázání lásky k bližnímu. Nikdy nebylo s to oko lidské nahlédnouti do ruchu života a tkaně pletitých styků lidských s větším porozuměním, s ostřejším bystrozrakem a s ohnivější láskou. Kristus vine k srdci Svému lidstvo všechno, aby láskou opravdovou je oblažil.

Jaký zářící příklad pozůstavil Kristus světu! Kéž od Něho se učí všeci ti, kteří tak rádi by ulevili lidstvu!

Nemožným snad se zdá spojití zásady spravedlnosti se shovívavou láskou. A přece jest to možné! Neuvidí asi svět říše, v níž by jen láska vládla: nevymizí nikdy zlo úplně se světa a nezmění se srdce lidské ke zlému vždy tak nakloněné; proto jen láska spo-jena se spravedlností dovede vésti lidstvo cestami dobrými. Jen tak uvidí zpupnost a hrabivost hráz, kterou beztržně překočit nesmí, a na druhé neztratí nikdy chudás s oči i v bídě a nouzi největší ruky pomocné.

T. (Ol.)

Fr. W. Foerster o soc. demokracii. Není snad nikoho, kdo by po přečtení některého spisu Fr. W. Foerstra neuznal plně velký výchovný význam jeho spisů, jichž zvláště kněží s prospěchem mohou ve výchově školní použiti. Jednou takovou knihou výchovnou a důležitou zvláště pro kněze sociologa je jeho „Christentum und Klassenkampf“ (Křesťanství a třídní boj). Část spisu věnuje výhradně postavení kněze k sociální otázce vůbec a k dělnictvu a kapitalismu zvláště. Zabývá se tu poměrem duchovních protestantských ve Švýcarských k soc. demokracii. (Proto nutno mít vždy na zřeteli, že mluví o protestantských duchovních a o švýcarských poměrech.) Zároveň podává svůj úsudek o soc. demokracii, který je velmi zajímavý a pro nás důležitý. Praví: „Sociální demokracie ctí jen množství, za to zbavuje jednotlivce cti tím, že se koří moci prostředím a hmoty. Zbožňování soc. demokracie od některých křesťanských idealistů je zpronevěrou na nejvnitřnějším smyslu křesťanského rázru životního. Jak lze s psychologického stanoviska vysvětliti tuto úctu, jakou mají tak mnozí idealisté vůči soc. dem., odkud jsou ony illuse, v kterých žijí vzhledem na jejich kulturní plodnost a na obsah tvůrčí síly? Nezabývá pak, než hledati v tom materiální náladu našeho věku, onu stejnou poddažnost vůči hmotnému a viditelnému, která se u mnichů lidí jeví mamonářstvím. Ohlušující pochod nesčíslného množství, vnější moc a ucelenost strany na venek, takt dělnických šiků, zvukná hra rytmických programů stran — to vše oslňuje abstraktní idealisty, kteří ve skutečnosti nikdy nenahlédli za kulisy, nebo kteří vůbec nejsou s to, aby poznali, co ve věci vězí. Nevidí velkou vnitřní prázdnotu, která vždy tím hlasitěji bývá přehlušována hlukem parády a akce, čím více se samým účastníkům uvědomuje. Bůh je v sociální demokracii, míní dokonce mnozí faráři (evangeličti). Ano, když to míním tak, že totiž řízení Boží jeví se nejvíce při nehodách. Jinak je toto tvrzení blasfemií. A bohužel, zároveň utvrzováním oné triumfující sebejistoty oficiální strany, která každý vznik jemnějších a duševnějších prvků tak osudně zadržuje. Celý abstraktní a mechanický životní názor sociální demokracie, její lidstvu nepřátelský ton při všem programovém kultu člověka, vnesl nade vše pochybnost nepoměrně více štágnace a rozvratu v řady dělnické nové doby než opravdové tvůrčí síly sociální. Čeho dosud dělnické hnutí dosáhlo, toho docílilo i přes Marxism. Mezi čtyřma očima to dozrávají rádi veteráni velkých dělen.“

Když pak naznačil ještě stanovisko bohoslovecké mládeže k sociálnímu hnutí, varuje před sociální demokracií takto: „Měl by se tedy každý křesťanský duchovní vůči sociální demokracii obrniti vši silou svého náboženského stanoviska, a nevěřiti oslňujícímu zevnějšímu a nedáti se másti chybami jejich odpůrců o značné slabosti jejího kulturního základu. Budiž cele jeho přesvědčením, že v živém Kristu a nikoliv v knižně učeném Karlů Marxovi je rozřešena sociální otázka.“

Zajisté úsudek zdrcující a odsouzení pádné a to tím pádnější, že je vydal ne snad theoretik, který spřádá své teorie beze smyslu pro praktický život, nýbrž učenec a vychovatel, který celé desetiletí zabýval se studiem moderního dělnického hnutí a své zkušenosti načrtl v této knize pro studující mládež; když seznal, že sociální otázka nachází živý ohlas u studentstva, považuje za časové pojednání o sociální práci s hlediska sociálně-výchovného.

P. (Ol.)

Nové knihy.

Jindřich Š. Baar: **Z duchovní správy.** Sběrka povídek. Gustav Franci, Praha. Cena i K 90 hal.

Dlouho toužíme již, abychom měli zdravou, vlastní literaturu katolickou, která by si vynutila respekt u protivníků a vytlačovala tak ze společnosti chorobnou a otravnou literaturu moderní. Toužíme vystavit velkou budovu, snášíme kameny k ní.

Přichází Baar a každá z jeho knih je uhlazeným kamenem k této budově. Takovou jest i kniha jeho poslední „Z duchovní správy“. Několik lehce načrtnutých obrazků ze života kněze ve styku s lidem — staré thema Baarovo s novým doprovodem, nově zpracované.

Tu tlumenými barvami maluje obrazy: „Zničení“, „V hypnose“, „K nemocnému“, „Poprvé zaopatřovat“, hned zas svěžími barvami, klidně, prostě a přece s plným pochopením pro uměleckou formu kreslí „Báby“ a „Cikány“. Smích na rty vyloudí obrázkem „Z lásky“, který názvu knihy nikterak neodpovídá. Že nejsou všechny povídky

veselé? Vždyť tolik na světě bídí a bolu a pro vše to jest kněžské srdce Baarovo až příliš vnímavé. Nelze se tedy diviti.

Co psáti více? Odporučit? Baar toho nepotřebuje, vynucuje si sympathie a respekt nejen u katolíků, ale i protivníků.

—s (Br.).

J i n d ř i c h Š i m o n B a a r : Cestou křížovou. Román českého kněze. Vydání IV. Naklad. Družstvo „Máj“. V Praze 1911. Cena 1 K 80 hal.

Neobyčejný úspěch, s kterým potkávají se díla Baarova, přimělo družstvo českých spisovatelů „Máj“, že přidilo IV. vydání „Cestou křížovou“ (1899 vyd. I., 1900 1901 vyd. III. s ilustr. V. Foerstera). Z nadšené družiny mladších spisovatelů, kteří řídí vedením S. Boušky vystoupili, z prosaiků dospěl nejvýše J. Š. Baar. Umělecký profil jeho postupně vyhrančoval se studiem života a tvůrčí práce svérázného rodného kraje chodského. Vnímavá jeho duše neuzavírala se moderním vlivům, ráda a s pochopením četl básníky mladé generace, odtud vznik vzala kniha ballad a písní „Rodnému kraji“. Než vlastním polem jeho činnosti spisovatelské jest román. Tak ukázala jeho první větší práce, umělecká skizza velkého románu kněze, jak kdysi Bouška přonesl — „Cestou křížovou“. V přítomném románu srovnává v přílehlavých, takorba dramatických scénách, život kněžský s cestou křížovou. Kněz jeho není sentimentální snilek, ani postava, jakou kreslí Jirásek, Rais, Nováková aj., nýbrž kněz, jenž chce na vinici Páně poctivě pracovati. V knize této vynikl Baar jako realistický malíř života dnešního kněze. Než realistou jest jen jako umělec, neboť jako kněz jest velkým idealistou. Jak krásná a neskonale něžně vyjímá se vedle tragiky jeho hrdiny obraz matky jeho! Kniha Baarova jest krásná, kterou vane vnitřní teplo lásky a soucitu, účinek její jest veliký.

Hek.

Msgr. Th. Dr. Antonín Cyrill Stojan, probošt a poslanec. Napsali a svým nákladem vydali P. Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži a P. J. Staněk, katecheta v Blansku. — Na 63 stránkách vyličen jest jadrným, poutavým způsobem život, velké, zlaté srdce, zbožná, hluboce nábožensky založená duše tohoto „Apoštola Moravy“. — Zajisté každý, kdo vezme knížечku tu do ruky, neodloží ji, dokud ji nepřečte celcu, a na konci zatouží upřímně z plna srdce, by kniha o Stojanovi měla sta a sta stran. Z brožurky pozná každý, že zná dosud až příliš málo Dra Stojana; tu vidíme a „obdivujeme se jeho všestranné, neobyčejné činnosti a práci, již vykonal nezištně pro dobro církve a vlasti“, jeho lásku, s jakou lne k našemu lidu, jeho křojům, starým zvykům a písním; tu vidíme upřímného, horlivého Čecha, který se cele obětuje pro svůj národ, který stejně pomáhá každému, i kdyby byl se strany protivné; a zároveň i velkého Slovana a zlatého srdce, jež stejnou láskou objímá všechny kmeny slávké a jež by všechno dalo, by je vidělo šťastny v jednom ovčinci shromážděny; tam nakreslen, řekl bych raději věrně ofotografován je také vzor pravého, povinnosti své svědomitě plnícího pcepsance, který nikdy ještě nezklamal svých voličů; muž podivuhodné pše, neustálé práce, železné energie, který využitkuje snad až úzkostlivě každé chvíli, minuty, vteřiny. Leč zároveň líčí brožurka ta kněze, a to věrného, neunavného, svědomitého, který do úpadu pracuje na spásu nesmrtelných duší, kde a kdy jen může, který obětavě se staral a stará o povznesení míst, všem Moravanům nejmilejších, posvátného Velehradu i sv. Hostýna... Mané napadá snad mnohemu čtenáři oně brožurky myšlenka, možno-li vůbec vykonati něco takového, jako jest dílo Stojanova. Ano, možno je to jedině — pravému knězi cyrillo-metodějskému. — Pisatelé se zvdčili velice, že z vlastní zkušenosti napsali ony črty; kéž by jich bylo více, kéž brzy uvidíme velké dílo o velikém životě dosud neoceněném dostatečně, o díle Stojanově! Knížčece samé přejeme, by vnikla i do nejodlehlejších koutů, do všech rodin a chýší naší vlasti. Čistý výnos určen jest na zřízení ikonostasu na posv. Velehradě pro slovanské bohoslužby.

Hrubý (Ol.).

Der junge Priester. Konferenzen über das apostolische Leben von Herbert Kardinal Vaughan, weil. Erzbischof von Westminster. Freinach dem Englischen von Dr. Matthias Höhler. Freiburg in Breisgau 1911. Herdersche Verlagshandlung. (K 2 88; váz. v plátně K 3 84).

„Moc kněží jest úctyhodnější a větší než moc králů. Nedbej královského purpuru, diademu a zlatem se třpytícího šatu; vše to je ve srovnání s mocí a přednostmi kněžství jen stínem a pomijejnější než květiny na jaře. Kdo kněze ctí, ctí Krista; kdo kněze uráží, uráží samého Krista“. (Sv. Jan Zlatoústý).

Touto vznešenou představou kněze veden wesminsterský kardinal Vaughan snažil se vychovávat kněze co nejpečlivěji, aby se stali důstojnými názvu: sacerdos alter Christus. Záleželo mu zejména na tom, aby mladí kněží řídíce se správnými zásadami a vedení dobrou radou zůstali na výši, do které je církev, udělívši jim svěcení, povznesla,

aby se nedali strhnouti duchem času do proudu všedního života, jenž naučiv je různým vadám a nedůstojným návykům odnímá jim gloriolu Kristovu.

Po smrti **V a u g h a n o v ě** byl nalezen jeho manuskript zmíněného spisu, jež zanechal mladým kněžím jako poslední odkaz. V něm probírá všechny otázky týkající se života kněze. Kněz má spěti neustále k světlým výšinám nebeským, ke svému vzružení, k Marii, k Bohu Otci, k Duchu sv., k ohnisku vši nebeské rozkoše a lásky k nejsv. Trojici. Ve velkolepých obrazech připomíná **V a u g h a n** knězi jeho povinnosti: lásku k Bohu a bližnímu, poslušnost, nadšené sebeobětování v službu eucharistického krále, horlivost o spásu duší, pokoru, vytrvalost, sebezapření atd.

Při čtení jednotlivých částí čtenář cítí, že srdce jeho něco neodolatelně strhuje k stejnému zápasu životnímu a k modlitbě; je to slovo a příklad biskupův, které tu spojenou silou na čtenáře působí.

Lorenc.

Nekrology.

† JOSEF VÁVRA.

Dne 10. ledna přestalo tlouci srdce šlechtěného muže, vynikajícího pracovníka v oboru české historie ve smyslu katolickém, professora Josefa Vávry. I my družíme se k těm, kteří vzpomínají zásluh zesnulého. Professor Vávra narodil se v Praze dne 1. prosince 1835. Ve farní škole u P. Marie Sněžné nalezl ve františkánu P. Vincenci Lichtblauovi uvědomnělého vychovatele a potomního přítele, s nímž stýkal se skoro čtyřicet let. Když vstoupil na německou hlavní školu u Piaristů, ujal se ho dobrotivý P. K a z i m í r S c h ö p s, jenž nadaného a pilného jinocha si oblíbil a poskytl mu prostředky, že mohl ve studiích pokračovati na vyšší české realce v Panské ulici. Z profesorů rád vzpomínal Vávra na J. Š t a s t n ě h o, který mu vymohl, že mohl po dva semestry r. 1857. jako mimořádný posluchač zapsán býti na přednáškách profesorů T o m k a, H ö f l e r a a J a n a P a l a c k ě h o. Tak splnilo se přání učitelovo, jenž cele se věnoval dějepisu a zeměpisu. R. 1859 složil kurs učitelský. Měl však od r. 1855 krušný život — zaznamenává v pietním článku Vávrovi věnovaném Dr. P o d l a h a ¹⁾ — musil se živiti soukromým vyučováním po domech a brzy mu připadla starost o výživu matky jeho. Našel si tudíž ještě jiné zaměstnání, jež přinášelo mu nejen vydatný příspěvek k výživě, ale také značný užitek duševní: přijal opisování vědeckých prací pro sazeče. Tak opsál Dra. J a n a P a l a c k ě h o: Srovnávací zeměpis a v l. 1858—59 F r a n t. P a l a c k ě h o čtvrtý díl „Dějiny národa českého (věk Jiřího z Poděbrad). Tato práce byla mu do jisté míry jakýmsi seminářem historickým, jelikož nabyl tak návodu k vědecké práci historické. A tak, aby uživil jako student sebe a matku, za dne si hleděl přednášek a běhal po kondicích z P o d s k a l í až na P o ř í č í, a pak opisoval archy až do půlnoci. To vše snášel s myslí veselou. Podrobiv se státní zkoušce, při které uznán způsobilým s vyznamenáním, působil jako professor na různých místech, posléze při c. k. vyšší realce v P r a z e, v Ječné ulici, kde pracoval 20 roků. R. 1900 odešel na zasloužený odpočinek. R. 1907 vyznamenán byl křížem „Pro ecclesia et pontifice“.

¹⁾ Prof. Josef Vávra v „Čas. katol. duch.“, str. 85 a násl. (č. 1.).

Úzký styk s učeným P. Vincencem Lichtblauem a nadšeným organisátorem historické práce katolické, s P. J. Svobodou T. J., jímž získán byl pro kroužek historický družstva „Vlast“, byl příčinou, že z Vávry stal se uvědomělý katolík a pilný spisovatel. Vedle spisovatelské činnosti jeho dlužno vzpomenouti jeho bádání archivních. Na doporučení J. E. kardinála Schönborna prozkoumal a uspořádal archiv hrabat z Oppersdorfů v H. Hlohově, mnoho času věnoval archiválním pracem v Kolíně a Berouně. Z jeho spisů uvádíme: „Dějiny města Kolína“ (dva svazky 1888), Paměti panství Mníšeckého a kláštera na Skalce (1898), Paměti města Berouna (1899—1902), v rukopise v archivu zámku Horního Hlohova chová se spis „Des Reichsgrafen Georg von Oppersdorff Leben und Wirken 1588—1651“. Kromě toho mnoho jeho prací uloženo v různých časopisech, tak přispíval do Rezkova Sborníku historického, Památek Archaeologických, Časopisu Českého Musea, Českého Lidu, Časopisu katolického duchovenstva, Sborníku historického kroužku družstva Vlast, Pastýře duchovního, Vlasti, Blahověstu, příležitostně do almanachu k jubileu papeže Lva XIII. napsal: „Katolíci a sněm český r. 1572“; do almanachu Mariánského (1905): „Vývoj křtu Mariánského v zemích koruny České.“ Zpracoval dle Gindelyho tři díly učebnice dějepisu pro školy měšťanské. Několik prací, pokud se týká archivního bádání hraběcího rodu Oppersdorfů uveřejnil též německy. V. I. D. H e k.

ZA BRATREM NEPŘÍTOMNÝM...

„Dokonal v krátku,
vyplnil časy mnohé.“ (Kniha Moudr. 4, 13).

(Pohrobni vzpomínka na kolleagu-bohoslovce Václava Pučelíka. Narodil se 1. ledna 1888 v Trnči, přifažené obci Chudenic u Klatov. Studia konal na c. k. real. a vyšším gymnasiu v Klatovech od r. 1900—1908. Po skončených studiích gymnasijských vstoupil do semináře v Českých Budějovicích. Zemřel na den Božího Hodu, 25. prosince r. 1911 v Českých Budějovicích. Pohřben po svém přání ve svém domově v Chudenicích.)

„Smrt absolutně nic nechová v sobě zlého. Jest to dovršení stavby kamenem posledním, finale skladby, poslední tah štetcem, jímž umělec dílu svému dává t. zv. signaturu. Nelze ani pomyslit, že by smrt zlem býti mohla. Vždyť je to cíl, k němuž pluje celé lidstvo. První zakvílení novorozence jest začátkem loučení s tímto slzavým údolím.

Strach před smrtí jest jen uměle vočkován v lidstvo výchovou — a pak ten blbý, ubohý kadaver, tělo mluví zde veliké slovo.“ (Fr. Skalík — Moriturus.)

On však se smrti nebál. Když lékař přítomný připravám k poslednímu pomazání, uviděl kříž mezi dvěma svícemi s jemným taktem konejšivě poznamenal: „Ale to tu nemusilo být,“ řekl prý nemocný pevně: „Jen nechte; já se „toho“ nebojím...“ Cítíte tu sílu klidu duše, jež vítězí v Kristu?!

Smrt?! — — Shledání se přátel, setkání se duší. (Fr. Skalík, Moriturus.)

„Vřele milovaní rodiče!

Tisíc... „zaplať Pán Bůh!“ za vše dobré, za Vaši lásku, starost vše, co jste pro mne udělali.

Rád bych se Vám byl odměnil, leč Pán mne volá k Sobě a já se Jeho vůli podrobuji. Jdu tam doufaje odměny, kterou slíbil Bůh všem, kteříž jej milují.

Též bratřím a sestrám za všecku lásku děkuji. Otce prosím, je-li možno, by mě dal převést do Chudenic, bych byl pohřben mezi milými příbuznými.

Ještě jednou poslední „s Bohem“

Váš umírající syn a bratr

Václav Pučelík.“

Rádky ty psány byly rodičům na rozloučenou. — Poslední vůle!

Kdo zesnulého našeho znal, musí nestranně z hloubi nitra přisvědčiti: byl to vzor mladého muže, jenž chce se státí sluhou Páně. Anima candida.

Chci však poukázati i na jistou individuální stránku jeho duše.

Bylo to loni. Bože můj, pamatuji se jasně na ten den. Stará zahrada seminářská byla tehdy plna slunce. Podzim se to rozesmál, nerozvážně a dětinsky směle. Rudnoucí listy révové, kladoucí se na výslunné zdi, vypadaly jako osychající bodné rány... Srdce se tehdy šířila v hrudích. — Chodili jsme spolu zahradou — hovořili o všem možném, až zavedl řeč na literaturu. — A tehdy vzbudil ve mně hluboký zájem a údiv, jak důkladně seznámen byl s posledními plody českých spisovatelův. Měl rád zvláště Wojkovice, toho „měkkého houslistu a jemného ciseleura“ a ptal se, znám-li Mahena. Řekl jsem tenkrát, že jsem přečetl autorovy „Ballady“ a obdivuji jeho všemocně vyhrocenou formu básnickou. A tu on mne upozorňoval na Mahenovy „Plamínky“. „Ty šly víc z nitra“, řekl tenkrát. Měl jemný cit a rozeznával dobře plevy od těžkých zlatých zrn. Měl duši, která resonovala na jemné nálady... Co by bylo květů, kdyby se všechny rozvily! V každinké jistě duši rozezpívají se ve chvílích blaživého štěstí nebo hlubokých smutků harmonie slavnostní a grandiosně temné — každý člověk nosí v prsou svých více méně onu vnitřní lyru, jenom že každý tu krásu nepodá živou — neprojevuje jí. I zesnulý měl duši básníka. Prozradí se to mimoděk — nevědomky — spontaně. Pamatuji se, jak začal cvičné kázání své s látkou, příležející ke dni sv. Václava roztomilou v prose vypravovanou básní o „Českém Honzovi“, na kterého prý milý Pán Bůh při rozdělování darů jiným národům tak málo pamatoval. A jak svěže, s jakou vervou báseň tu podal. Tryskaly ty větičky z jeho úst jako májový deštěk v sluneční záři...

Odešel's. „Kam prchla duše Tvá a kde se skryla?“ — Na luzích betlemských doznělo právě: „— — — pokoj lidem dobré vůle!“

Kristus se narodil... Narodil se zas na rozhraní pozdních věků, přeplněných vášní a hořem. Za jesle chce dnes utýraná lidská srdce...

Duše Tvá, jež krátce před smrtí spojila se s Kristem eucharistickým, vmísila se mezi legie andělské.

J a n Š a n d a.

Zpráva velehradská.

Z P R Á V A

o pouti, schůzi a akademii bohoslovců československých konané dne 26. a 27. července 1911.

Podává jednatel „R. S.“ v Brně.

(Dokončení).

Řeč P. Jemelky byla vyslechnuta s velikým zájmem, ježto byla čerpána z vlastní praxe řečnickovy, byla střizlivá a s vroucím citem přednesená. K dojmu vzbuzenému přednáškou dobře se hodil Foersterův sbor „Orám“.

Pozdravy vyřídili bohoslovec Blažout z Litoměřic a Guidovec za bohoslovce slovinské. Dr. Stojan čte došlé telegramy klubu katolicko-národního, metropolity Szepticého a kněžského sdružení v parlamentě, což bylo přijato s hlučným svoláním slávy.

Mezitím vstoupil do sálu biskup Šanov, jenž byl přivítán mohutným „Živio“.

Ctp. Fr. Cinek z Olomouce promluvil o tematě:

„Bohoslovec a nejsv. Eucharistie.“

Každý stav má svou dobu přípravy, a čím těžší je stav kněžský, tím těžší je též příprava naň. Veliký boj je veden dnes proti církvi, a proto veliké nebezpečí hrozí těm, kteří se na kněžství připravují. Cílem našim, k němuž máme spěti, je Ježíš Kristus, on je naším úkolem, naší výchovou: Ego sum vitis et vos palmites. Úkol kněze je úkol Ježíše Krista: sacerdos alter Christus. Tolik každý vyhoví svému úkolu, kolik se ke Kristu přiblíží. To je problém výchovy na kněžství.

Největší důležitost pro bohoslovce mají prostředky, kterými si ducha Kristova získáváme, a to se může dnes nejlépe státi Eucharistií. Proto je Eucharistie centrem, v němž se má sbíhati veškerá příprava na kněžství, je pramenem vyššího nadpřirozeného života. Bez Eucharistie by nebylo kněžství, a bez kněžství by nebyla Eucharistie. Těžký úkol naší výchovy spočívá na čtyřech krátkých letech, a nelze mu dokonale dostáti jinak, než spojením s Kristem, a čím více nás chce svět, tím více se musíme snažiti, abychom pochopili Krista eucharistického. Máme patřiti zcela Kristu, a veškerý naše snahy, pokud nesměřují ke svatostánku, působí jen bezvýsledně a třeštivě.

Papež Pius X. dosadil Ježíše v Eucharistii do našeho středu, a proto vzhůru k němu! Kristus musí proniknouti do našich řad, musí býti středem křesťanského života v církvi.

Všechny svátosti sbíhají se v Eucharistii, a nic nemůže nás tak úzce spojit se Spasitelem jako ona. Sv. Tomáš praví: Touto svátostí se obnovuje utajený Kristus, a proto má tutéž účinnost.

Bez eucharistické oběti by vymřel úplně nadpřirozený život a zanikly by svátosti, praví o tom Springer: Jak Matka Boží svou zvláštní důstojnost děkuje svému poměru k Synu Božímu, a jak sv. Josef všechny svaté převyšuje, tak všechny prostředky posvěcení svým úzkým spojením s Eucharistií nabývají největšího svého významu.

Nikde jinde nepoznáme tak Spasitele jako v Eucharistii a nikde nenačerpáme ducha Kristova tak jako v ní. Svět přemoci může jenom kněžstvo duchem Kristovým naplněné.

Proto je Eucharistie nejlepším prostředkem, kterým lze čeliti velipému nebezpečí, jež hrozí kandidátu kněžství v našich školách. Kdo se připravuje na kněžství a chce býti učedníkem Kristovým, může to uskutečniti pouze odříkáním, jehož dokonalým vzorem je eucharistický Ježíš. Proto vzhůru k Eucharistii!

Z ruských pravoslavných kruhů zavítal na sjezd redaktor petrohradského „Kolokolu“ a v delším svém pozdravu vyslovuje radost nad tím, ačkoliv je laik a to pravoslavný, že přec může mluvit ke shromážděným kněžím a bohoslovcům: Vedle ideí

a snah, jež obě církve dělí, jsou také idee spojující: je společný nepřítel — zednářstvo, a je společná úcta k apoštolům Slovanů sv. Cyrilla a Metoději. A toto má být tmelem budoucí unie.

S neobyčejnou živostí a procítěním pronesený pozdrav byl přijat s potleskem.

O 11 hodinách celé shromáždění se odebralo ke kostelu, by očekávalo J. E. nejd. knížete arcibiskupa Dr. Fr. S. Bauera, který přijel s prelátem Dr. Ehrmanem z Olomouce na bohoslovecký sjezd, kteroužto vzácnou pozornost milerádi zaznamenáváme, ježto to bylo poprvé. Byl pozdraven voláním slávy a uvítán rektorem velehradské koleje P. Wirsigem, sám se pak obrátil na biskupa Šanova, jehož s ostatními hosty na Velehradě velmi srdečně uvítal.

Po vyřízení některých pozdravů oslovil předseda „L. J. olomoucké p. Petráš dr. Stojana, poděkoval mu za veškeru obětavost k bohoslovcům a oznámil, že „L. J.“ při příležitosti 60. narozenin a 35. kněžství jej jmenuje prvním svým členem.

Jmenování toto přijato s neobyčejným jásotem a voláním slávy; Dr. Stojan překvapen, děkuje prostými slovy a sbor zpívá: „Mnogaja ljeta“. Za řád křížovníků v Praze pronáší pozdrav P. Zíka.

J. E. kníže-arcibiskup Dr. Bauer vstupuje do sálu, je pozdraven mohutným Živio a uvítán Dr. Stojanem, jenž mu děkuje za velikou milost, kterou svou prvou návštěvou bohosloveckého sjezdu na jevo dal a končí voláním slávy. V průvodu knížete arcibiskupa přišel J. M. opat Drápalík z Nové Říše a dvorní kaplan Dr. Dvořák, ředitel Frintanea.

Za bohoslovce Záhřebské pronáší pozdrav bohoslovec Lovrišek. Dr. Stojan končí akademii bohosloveckou, děkuje všem přítomným hostům, zpěvákům-bohoslovcům olomouckým za krásné sbory, jež velice pěkně nacvičil a řídil ctp. Řečníček a klášteru za pohostinství. Všichni pak odcházejí do chrámu Páně, kdež sv. požehnáním akademie se ukončuje. Jest jen litovati, že nebyly proneseny řeči Dr. Špačka a akademika Hronka, neboť takto vypadal sjezd poněkud neúplně, ač svými přípravami a návštěvou jistě za ostatními nestojí.

Po obědě děly se porady zástupců bohosloveckých jednot, jak budoucím rokem v práci pokračovati.

Po srdečném rozloučení mnozí odjeli, ostatní zůstali na unionistickém sjezdě.

Byl sice krátký sjezd náš, ale neodcházeli jsme bez dojmu a nadšení, zvláště nadšení cyrillo-methodějského, neboť těmito ideemi byl celý sjezd proniknut.

Zprávy z jednot.

Z BRNA.

Dne 24./II. navštívil „R. S.“ vdp. Dr. J. Kl. M. Žurek O. S. N. z Nové Říše.

Ve druhé své přednášce o spolkovém životě poukázal na církev katolickou jako nejvelkolepější vzor organisace a Krista jako na vzor organisatora.

Kristus vybral si 12 apoštolů-důvěrníků, třbil jejich povahu, odstraňoval pozvolna egoismus a vchoval si tak 12 pevných charakterů, kteří obrátili svět.

Kněz dle vzoru Ježíše, Krista má organisovat: vybrati si důvěrníky, vychovati je duchovně životem, individuálně je vésti, naučiti je nezištnosti a apoštolské obětavosti. Tak získá pomocníky, kteří budou jeho prodlouženou rukou, půjdou tam, kam on nemůže, shlédnou to, co jemu ujde a odváží se toho, co pro kráče je s velikým nebezpečím spojeno.

Takový způsob je tajemstvím úspěchu německého „Volksvereinu“, a bude také u nás úspěšným v dnešní době frásí a neuvědomělosti. Přednáška protkána byla bohatými zkušenostmi vdp. řečníka a působila dojmem neobyčejným.

XI. — 25.-II. 1. Koll. Šimka (IV. roč.): Zázračnost Lurd. (A. Zázračná zjevení.) 2. Koll. Sedlář (III. r.): Krev sv. Januaria.

XII. — 3.-III. 1. Koll. Orálek přednesl Bukovcovu báseň „Anarchista“. 2. Koll. Navrkal (III. r.): Svobodní zednáři. 3. Koll. Šimka (IV. r.): Zázračnost Lurd (B. Zázračná uzdravení).

Dne 7.-III. pořádána byla akademie ku počest sv. Tomáše Aquinského, o níž přinesl „Hlas“ tuto zprávu:

„Na programu byla tři čísla zpěvní (hymnus na počest sv. Tomáše A. od Eiselta, mohutný sbor Gounodův „Mučedníci“ a Lisztův „Pater noster“) a dvě přednášky: „Vznik náboženství dle modernistických názorů“ a „Mravnost bez Boha“. První thema rozvinul cthp. Burk, druhé cthp. Rozkopál. Sbory dirigoval cthp. Špolc, „Mučedníky“ doprovázel u klavíru cthp. Tenora. Po vyčerpání programu ujal se slova Jeho Exc. ndp. biskup hr. Huyn a pravil: Každý rok bohoslovci pořádají akademii na počest sv. Tomáše Aquinského. Jako biskup rád přicházím k uctění památky velikého světce. Program dnešní akademie končil pětním modlitbý Páně. Finis coronat opus. Slyšeli jsme a viděli jsme, že se bohoslovci pilně učili v tomto roce. Důkazem pile bylo zvláště dokonale zpracování obou themat řeči. Modlitbe se a pracujete pro větší chválu Boží. To je myšlenka potěšitelná. Tím však smutnější je pomýšlení, že je mnoho katolíků, kteří nemodlí se „Otče náš“, nebo se sice modlí, ale skutky a jednání jejich není v soulase s velkolepými tendencemi modlitby. To jsou ovšem špatné, nehodné děti Boha. Hleďte vždy žítí ve stavu milosti posvěcující, a pak právem budete se modlit „Otče náš“! Jen ten, kdo má srdce čisté, může ta slova říkat s důvěrou a láskou. Dnes slavíme památku sv. Tomáše Aquin. Tento veliký muž a učenec byl světlem církve i světa. V něm spojily se moudrost se zbožností. Mnoho lidí zná Tomáše Aquinského, ale neznají svatého Tomáše Aquinského. Veliký význam učence z Aquiny tkví právě v jeho svatosti. V tom budí nám všem vzorem, snažme se my všichni, aby v nás pravá zbožnost se snoubila s vědomostmi a moudrostí. S radostí jsem poznal, že naši bohoslovci dobře znají nejen úmysly sv. Otce, nýbrž i obsah jeho encyklik. Ale bohužel, že mnozí kritizují výnosy sv. Stolicе, aniž by je znali jinak než z přeroučených zpráv církvi nepřátelského tisku. Co posuzují, neznají. To je charakteristická známka naší doby. Slabost ve víře je to, řekl bych, co dnešní dobu proniká. A tak se stává, že mnohdy i ti, kteří jsou povolání hájiti církve a její viditelnou hlavu i její učení, dají se strhnout proudem pochybovačnosti náboženské a jiné strhují s sebou. Zapo- minají, že o sv. Otci i dnes platí slova: Ty jsi skála. Stůjte proto vždy věrně při náměstku Ježíše Krista zde na zemi a pracujte vždy, milí bohoslovci, pro Boha a spásu duší nesmrtelných! Pak udělil J. Exc. všem přítomným biskupské požehnání. — Na akademii dostavilo se dosti hostů. Mimo J. Exc. ndp. biskupa přišli: inful. prelát msgr. Dr. Josef Pospíšil, kanovník Fab. Roháček a Adamec, dv. r. Sedláček, vrchní soudní radové Havlík a Samšour, vl. r. Mašek, zemský inspektor dr. Mayer, školní radové Rypáček a Machač, ředitel Ehrhart, bar. Vambolt, řed. Horvath, msgr. Riedl, prof. dr. Bulla, prof. Janovský, Dr. Vahala, regens Marvan, prof. Štěpánek, děkani Oharek a Mrázek, kons. rada Kelbl, dr. Hodonský, ředitel Ječmínek, sekr. Pavelka a č. j. Opakujeme znova: Program akademie jako vždy byl proveden vzorně. Těší nás, že to můžeme každoročně potvrzovati.“

XIII. — 10.-III. 1. Koll. Navrkal (III. r.): Svobodní zednáři. (Dokončení.) 2. Koll. Orálek přednesl Bukovcovu básně: Ctitelům satana. 3. Jednatel: O Nietzscheovi.

XIV. — 17.-IV. Koll. Vaněk (I. r.): Katolické hnutí v Německu od Windthorsta („Volksverein“).

XV. — 24.-III. 1. Koll. Vaněk (I. r.): Katolické hnutí v Německu od Windthorsta (Dokonč.). — 2. Koll. Šimka (IV. r.): Lurdy a Zola. — Pozdrav jednotám! Jednatel.

Z OLOMOUCE.

Program plenárních schůzí „Lit. Jednoty“ za nově zvoleného předsednictva byl tento:

I. 21. ledna. 1. Jan Svoboda: „O Bože náš!“ (Sbor). — 2. „Chvalme Boha ve sv. Cyrilla a Methoději“; úvodem do nového období (předseda). — N. M.: „Maria, hvězdo stkvoucí“ (sbor).

II. 4. února. 1. A. Kössmayer: „České písně“ číslo 4. předneslo „Naše quartetto“: St. Nevrlý, I. r., housle; J. Novotný, III. r., housle; Ig. Kadlčák, III. r., viola; Vlad. Koditek, I. r., cello. — „Václav Beneš Třebízský jako kněz a vychovatel“ (Fr. Šmíd, III. r.). — 3. K. Bendl: „Chorál národa českého“ (sbor).⁵

III. 25. února. 1. Malý: „Motetto na žalm 46.“ (Sbor). — „K eucharistickému sjezdu světovému ve Vídni 1912.“ (Jan Nedbálek, III. r.). — 3. Kreutzer: „Večerní“ (sbor).

Jednotlivé odbory „L. J.“ pracovaly s tímto výsledkem:

Odbor apologetický.

V úvodní schůzi k novému pracovnímu roku dne 9. ledna promluvil předseda o cílech apologetického odboru a určil postup přednášek pro první období.

Přednášky veřejné byly tři: 23. ledna cthp. Karel Gamba (II. r.): „Vznik organismů abiogenesí?“ — 6. února cthp. Josef Holák (II. r.): „Věda a víra“. — 27. února cthp. Frant. Robenek (III. r.): „O sociálním významu celibátu“.

Na dvou důvěrných schůzích referovali: 30. ledna cthp. Frant. Cínek (IV. r.) „Autorita metafysiky v oboru lidského poznání.“ — 13. února cthp. Ignác Dohnal (II. roč.): „O civilním a křesťanském sňatku“.

Oldřich Karlík, t. č. předseda odboru.

Odbor sociologický.

Sociologický odbor pořádal v novém období 7 schůzí, z nichž 4 byly veřejné a 3 důvěrné.

Na veřejných byla přednesena temata: „Úvodem“ (předseda), „Boj o školu a Matice Cyrillo-Methodějská“ (koll. J. Nedbálek, III. r.), „Práce v očích pohana a ve světle křesťanství“ (koll. E. Röhrich, I. r.), „Porota, její význam a oprávněnost“ (koll. J. Schön, II. r.).

Na důvěrných byla pak temata: „Soc. demokraté a střední stavy“ (kol. Petr Chrást, II. r.), „O křesť. výchově a škole“. (Debata, jakožto důsledek veřej. přednášky kol. Nedbálka: Boj o školu a Matice C.-M.), „Řešení soc. otázky se stanoviska náboženského“ (kol. J. Glogar, I. r.).

Odbor má 59 členů, z nichž 30 řádných.

Vinc. Linhart, předseda.

Odbor Cyrillo-Methodějský.

Pořádal v tomto období šest schůzí. 1. Zahajuje nové období promluvil předseda „O důležitosti práce Cyrillo-Methodějské (unionistické) u katolických Slovanů“. — 2. Úpadek katolicismu na Balkáně a jeho obnovení katolickými missionáři, zvláště OO. Assumptionistů. (Jos. Nejedlý, II. r.). — 3. O Neposkvřněném Početí (Al. Jašek, IV. r.). — 4. Snahy protestantů v XVI. st. získati pro sebe cařihradského patriarchu Hieremia (referát dle Palmieriho, Norb. Chamlar, III. r.). — Kromě toho probereme v dlouhé řadě referátů spisy P. Fr. Snopky, jmenovitě velké jeho dílo „Konstantinus-Cyryllus und Methodius, die Slavenapostel“; dosud byly předneseny tyto referáty: O cyrillo-methodějských legendách vůbec. (Předseda). — O věrohodnosti pannonských legend. (Al. Jašek, IV. r. a Jos. Glogar, I. r.)

Do odboru přihlásilo se celkem 31 členů.

Předseda odboru.

Odbor literárně-historický:

Konáno bylo v novém období 6 řádných schůzí, z nichž 4 veřejné a 2 důvěrné. Na veřejných schůzích přednášeno:

1. Apoštolská Stolica a kompaktata (Fr. Šmíd, III. r., dvakráte). — 2. „Babička“ Boženy Němcové, vzor křesťanského vychování v rodině. (Na paměť 50letého výročí úmrtí Boženy Němcové, přednesl Al. Černý, II. r.). — 3. Přísaha Jiřího z Poděbrad (Stanislav Penka, III. r.).

V důvěrných schůzích referováno:

1. Kvetoucí stav země české před dobou husitskou (Stanislav Vojtěšek, III. r.). — 2. Husova „reforma“ vzhledem k vědám a uměním v Čechách (Dom. Navrátil, III. r.).

Kromě toho pořádaná dne 13. ledna schůze úvodní, na níž o povinnostech členů Odboru promluvil předseda, načrtnut program pracovní pro nové období a zdůrazněn přesně církevní směr, jímž se má bráti práce odboru.

Frant. Šmíd, t. č. předseda odboru.

Včelařský odbor.

Přihlášených členů 41, skoro všichni si objednali P. Fr. Zřídka veselého: „Katechismus o včelách“. — Činnost v novém období zahájil předseda krátkou promluvu, po níž pak přednášel o „Stěhování včel“. Na dalších schůzích mluvil kol. Borák (I. r.) na thema: „Včely v zimě“ a kol. Roháček (I. r.): „Nemoci včel“.

Jan Novotný, předseda.

Nelze tu pominouti, že na počest našeho arcipastýře, opravdového, štědrého, laskavého otce našeho, Jeho Eminence Dra. Františka kardinála Bauera byla na den jeho jmenin 29. ledna pořádána v sále nové budovy „Salesianum“ zvané veliká slavnostní akademie, které se účastnilo téměř veškeré duchovenstvo z Olomouce a nejbližšího okolí a jiní vzácní hosté; program byl tento: Fr. Vlach: „Ouvertura“ (orchestr); A. Petzold: „Hymnus festivus“ (mužský sbor); B. Smetana: „Česká píseň“ č. 1., 3., 4. (sbor s průvodem klavíru); P. H. Thielén: „Psalm 150“ (mužský sbor); Cantus choralis iuxta ed. Vaticanam: a) „O Virgo pulcherrima“, b) „Salve Mater misericordiae“; Dr. A. Dvořák: „Biblické písně“, č. 4., 5. (Solo s průvodem harmonia — Fr. Řezníček, IV. r. a Al. Schwammel, III. r.); Dr. A. Dvořák: „Te Deum“, č. 1. (Smýšlený sbor s průvodem klavíru). — Sboři, které se krásně zdařily, řídil Frant. Řezníček (IV. roč.). Kromě toho přednášel Fr. Baláš (IV. r.) o vzniku kardinálu a Vikt. Fuchs (IV. roč. — německy) o kardinálech moravských. Po vyčerpaném programu měl J. E. delší promluvu, bohatou na krásné vzpomínky ze svého na velké činy plodného života. — Všichni účastníci a jmenovitě bohoslovci, o něž se s tak opravdově otcovskou láskou stará, toužili tehdy a touží stále, aby milostivý Bůh zehnal a zachoval dlouhá léta velkého zástupce sv. Methoděje, vznešeného, purpurem oděného metropolitu moravského, který vyšel z prostého lidu našeho je první, jemuž se dostalo tohoto nejvyššího vyznamenání od Matky sv. Církve.

Začátek nového období „L. J.“ sliboval čilejší život a ruch; kéž by nikdy nechoval, ale s pomocí Boží stále více se vzdmáhal za ochotné pomoci a vydatné rady vdpp. představených, za mocné přímluvy Královny nebeské a velikých našich apoštolů, sv. Cyrilla a Methoděje, s nimiž jsme započali nové toto období.

Bratrský pozdrav všem Jednotám!

Předseda „Lit. Jednoty“.

Z PRAHY.

V novém roce 1912 zahájila naše Růže Sušilova činnost svou dne 11. ledna VIII. řádnou schůzi, na níž přednášel koll. K. Pražák (III. r.): „O charitativní práci Kalašantýnů ve Vídni.“ Prodlévaje o minulých prázdninách za tím účelem ve Vídni poznal činnost kongregace Kalašantek, jež právě slavila 25leté jubileum svého blahodárného působení.

Středověkému umění malířskému věnoval pozornost jednatel Hronek ve své přednášce 18. ledna na IX. řádné schůzi: „Zasnoubení Panny Marie v středověkém malířství“

Na den 25. ledna pozván byl vdpp. professor Alois Svojsík, proslulý cestovatel a vzácný příznivec naší „Růže“. Přednášel v zimním refektáři „O Číně a Číňanech“, Čína, země, jež hostí čtvrtinu veškerého člověčenstva, v níž právě odehrává se tragedie, úporný boj, o němž dnes ještě nikdo neví, jak dopadne, jest málo známa a dosud nikdo nemůže se chlubit, že poznal celou tu ohromnou říši. Vdpp. A. Svojsík navštívil po prvé Čínu na své cestě kolem světa, hlavně východní část, po druhé na cestě do Austrálie, tehdy vnikl více do nitra Číny. V přednášce své, dyšící svěžestí a lahodným tónem vypravovatelským a doprovázené mnohými nádherně kolorovanými obrazy, upozorňoval na zjevny společenské, hospodářské, náboženské, na život lidu a krásy přírodní, které však přece nevyrovnají se sousednímu Japonsku, říši chrysantém, pro které chová sloutný cestovatel nadšený obdiv. Skoro dvě hodiny trvající přednášku ukončil za neutuchajícího potlesku všech posluchačů, kteří mu prostřednictvím předsedy tlumočili přání, aby zdar a štěstí ho provázelo na nové cestě do dálných končin Jižní Ameriky.

Dne 1. února zavítal do středu našeho býv. předseda Růže, vdpp. farář Vlastimil Hálek, který promluvil o působnosti kněze ve veřejném životě vedle duchovní správy.

X. řádná schůze konala se 8. února, na níž přednášel koll. Fr. Kovář (III. r.): „Literatura 15. stol. před Kristem a bible“. Thema rozdělil si na dva díly, z nichž první o tabulkách Tell-el-Amarnských na této schůzi přednesl. Hudební a zpěvní čísla s ochotou obstaral koll. J. Šimon (III. r.).

Kromě těchto schůzí a přednášek účastnili se někteří bohoslovci (ze IV. roku) přednášky v sále Umělecko-průmyslového musea, a to přednášky prof. Dra Jindřicha Swoody: „O vzniku a vývoji církevního rocuha“. (dne 21. ledna, předn. německy).

Pravidelné přednášky hospodářské konal letošního roku opět p. J. N. Ráž ve dnech 19., 20. a 21. února.

Dne 21. února byla mimořádná schůze, na níž přednášel univ. prof. Msgr. Dr. J. Pachta: „O moderní literatuře německé“. Vdpp. řečník osvětlil nové směry a proudy (amerikanismus a modernismus), promluvil o representantech německé Moderny, seskupených kolem „Hochlandu“ a o hnutí reakčním proti Muthově Hochlandu, které se jeví v „Grau“ a v předním propagatoru R. von Kralikovi.

O záležitostech „Růže“, a knihovny náležel se výbor v několika výborových schůzích (sprostředkoval též větší objednávky knih).

Revise knihovny Růže Sušilovy blíží se ke konci. O reorganizaci její přičinili se s obětovným úsilím koll. St. Gabriel (III. r.) a J. Samek (III. r.), jimž ochotně pomáhali koll. J. Bachtlík (II. r.) a J. Koděra (I. r.). Upraven byl archiv, jenž chová mnohý krásný dokument listinný a svěřen v opatrování jednateli.

V roce 1911-12 byla bohatě rozmnožena naše knihovna a dlužno to podotknouti právě nyní, kdy proskočily ve veřejnosti různé zprávy. Bylo to hlavně zásluhou předsedy, nyní důst. p. J. Resla, který s ideálním pochopením pro snahy Růže v minulém období o vše nezištně a obětovně se staral. Onť provedl skutkem, oč drahně se usilovalo, — sloučil navzdý knihovnu a Růži Sušilovu v jeden nerozlučný celek, on také opatřil značnou část bohovědné literatury, nezapomínaje na žádné odvětví. Než i v tomto období bylo si knihovny s dostatek všimáno. Naše knihovna dostává každoročně publikace od slavné České Akademie, slavné Král. České Společnosti Nauk (již od r. 1892, kdy byl knihovníkem J. Š. Baar, proslulý nyní spisovatel), dále společností, jichž členem, totiž České Matice (pražští bohoslovci byli z prvních zakládajících členů, již r. 1834, č. XI.), Matice Moravské, Dědictví sv. Prokopa (od r. 1864), Dědictví sv. Cyrilla a Methoda (od r. 1852) a j. menších korporací. Ze značného počtu knih pro knihovnu v této době získaných jednak koupí, jednak darem (pokud se týká knih starších) uvádíme: Georg Freiherr von Hertling: Augustin, J. Endreß: Thomas von Aquin, G. Schrüfer: Franz von Assissi, Franz Kampers: Karl der Große. Dr. J. Sedláček: Biblické zprávy v. různém světle, Dr. M. Mlčoch: Žaltář (duppl.), Dr. X. Blanda: Zeměpis biblický, Dr. R. Dvořák: Kniha Rút, Žalmy, díl I., Dr. P. H. Felder: Jesus Christus, H. Schell: Christus, F. Žák: O nebi, Kard. J. H. Newman-Riesch: Die hl. Maria, Kard. Wieseman: Einblicke in die christliche Sittenlehre, Mausbach, Mayer, Mutz, Weitz, Zahn: Moralprobleme, Dr. A. Baumstark: Die hl. Messe im Morgenland, F. Dupanloup: Unterhaltungen über die populäre Predigtweise, Jan Pauly: Pastorální medicina, Dr. P. W. von Keppler: Homiletische Gedanken u. Ratschläge, Dr. S. Aichner: Compendium iuris ecclesiastici, Dr. C. Gutberlet: Der Kampf um die Seele, Dr. E. Kadeřávek: Krasověda a obecná aesthetika, týž: Apologie filosofie křesťanské, týž: Logika kritická či noetika, týž: Metafysika o přírodě a všechny jeho příležitostné řeči, Dr. A. Schwegler: Geschichte der Philosophie im Umriß, Klimke S. J.: Der Monismus, Dr. P. W. von Keppler: Mehr Freude (též český Kalandrův překlad), Dr. C. Hilty: Lesen und Reden, týž: Glück, týž: Briefe, A. Sperl: Lebensfragen, Dr. A. König: Lehrbuch für den kath. Religionsunterricht, Dr. L. Kellner: Lose Blätter, J. Krier: Der Beruf, týž: Das Studium und die Privat-Lecture, Th. Roosevelt: Silný život, Život a řehole sv. Otce Benedikta, Dr. B. Sauter: Kolloquien über die hl. Regel, týž: Das hl. Meßopfer, Beurer-Kunstschule: Der hl. Kreuzweg, Dr. P. W. von Keppler: Auskunst u. Leben, dva díly, Dr. Chalupný: Úvod do sociologie, týž: Havlíček K. B., M. Marten: Julius Zeyer, F. M. Doštojevskij: Denník spisovatelův, Dr. R. Feder: Hebrejská čítanka a učebnice, A. Ehrhard: Das Mittelalter und seine kirchliche Entwicklung, Dr. Rádl: Dějiny vývojových teorií v biologii v XIX. stol., E. Wassmann: Der Kampf um das Entwicklungsproblem in Berlin, Lidové rozpravy lékařské, Spisy Čechovy (doplňovány), Zeyerovy (rovněž), Třebízského (nově opatřeny, ježto starší byly již poškozeny), Z. Winter: Mistr Kampanus (2 vyd.), J. E. Kosina: Život starého kantora, Knihovna vybrané četby (Baar, Bouška, Meško, Javorník), B. Brodského sebrané spisy, Lütwitz: Košile šťastného člověka, W. Kosiakiewicz-Korec: Návrat, X. Dvořák: Kontemplace (dar básníkův — 13 exempl.), O. Březina: Větry od pólů, týž: Stavitelé chrámů, Fr. Leubner: Cantantibus organis, Lankáš: Jindřich Suso, Dr. Kryštůfek: Rozluka církve ve Francii, J. Bilczewski-Tumpach: Eucharistie, Dr. J. Kratochvíl: Úvod do filosofie. Darem od vdp. ředitele: Wetzler und Welte's Kirchenlexikon.

Na konec však zaznamenáváme dvě významná jubilea.

Msgr. Ph. a Th. Dr. Kordač, náš vysoce vážený a milovaný univ. professor dovršil dne 11. ledna t. r. šedesátý rok svého požehnaného věku. U příležitosti té vzpomínáme i my vědně velikých zásluh oslavencových jak na poli bohovědné literatury, tak i v ohledu dobročinném a organizačním. Kéž podaří se energickému duchu Kordačovu všecko duchovenstvo české spojití v jeden mohutný celek. Jako neohrožený a šlechtný vůdce nejen duchovenstva, ale uvědomělé katolické inteligence vykonal jubilat náš mnohý krásný čin. Tak na př. s otcovskou péčí postaral se o nadějný dorost český v území, kde toho nejvíce potřeba bylo, nákladem 500.000 K postavil s kněžstvem českým diecese Litoměřickému, kolem sebe seskupeným, monumentální konvikt v Mladé Boleslavi. Jaká to oběť! Na portálu se strany jižní čteme nápis: České duchovenstvo církvi a vlasti — ano, jen kněz je schopen takové oběti, jehož heslem stala se slova našeho Sušila:

„církev a vlast — ty v mojich milujíš sestersky se nadrech,
každá púl, každá má moje srdce celé!“

A slovitný p. professor neustává v práci i nyní, když stříbrným vlasem pokryta jeho ideální a nadšená hlava; kathedra universitní a tribuna řečnická, kazatelna a tisk a každá příležitost ukazuje, jak znamenitým talentem řečnickým a bohatým fondem duševním se jubilant vyznamenává. Pročež Bůh všemohoucí nechať sílu a odmění šlechetné snahy vznešeného, pro vše dobré nadšeného oslavence a zachová jej na dlouhá léta církvi a vlasti k ozdobě!

Druhému neméně významnému jubileu — památce 25letého vysvěcení na kněze našeho veleváženého Msgra Jana Nep. Říhánka — věnována pozornost na jiném místě.

Bratrským jednotám srdečný pozdrav!

Jednatel.

Z ČESK. BUDĚJOVIC.

Dne 14. ledna t. r. byla schůze výborová, na které stanoven byl program povolených časopisů a spisů periodických. Jsou to: „Křesťanská škola“, „Vychovatel“, „Cyril“, „Echo z Afriky“, „Růže dominikánská“, „Apoštolát sv. Cyrila a Methoda“, „Serafinské dílo lásky“, „Apologetische Rundschau“, „Bohovědný slovník“, „Vzdělávací knihovna“, „Duchovní knihovna“. — „Jirsík“ je též členem „České matice“, „Dědictví sv. Prokopa“ a „Dědictví sv. Jana“.

Schůze IX. apolog. kroužku „Jirsík“ konána 21. ledna t. r. Předseda vzpomenuł zesnulého kollegy p. Václava Pučelíka (IV. r.). Po té přednášel jednatel na thema: „Je-li pravda, že katolické umění české jest inferiorní“. Pan Řehoř pokračoval v líčení cesty své do Palestiny.

Na schůzi X. dne 28. ledna t. r. přednášel p. F. Margold (I. r.): „V jakém poměru jsou k sobě křesťanství, buddhismus a filosofie antická“.

Na schůzi XI. dne 11. února dokončil p. Margold svoji přednášku.

Schůze XII. konána dne 25. února. Přednášel p. K. Reban (I. r.) o „Individualismu a náboženské autoritě“.

Bratrský pozdrav!

Jan Šanda, t. č. jednatel.

Hlídka vysokoškolská.

Domagoj, chorv. katol. akad. spolek v Záhřebu založil dne 8. října 1906 pět universitních posluchačů. Pomocnou ruku našli jmenovitě v záhřebských bohoslovcích a v kršském biskupu Druant. Mahnicovi. Heslo „Sve za vjeru i domovinu“ bylo jim vůdcem, jemuž vždy zůstali věrni. Počátky byly krušné, jinak ovšem se nedá ani mysliti. Pokrokářští studenti nasadili všechny páky, aby nový spolek katol. hned v počátcích udusili. Nepodařilo se jim to však a „Domagoj“ se utěšeně rozvíjel, nacházeje ohlasu na všech stranách. Třeba původně čítal jen málo členů (v únoru 1907 pouze 14), přece již v pátém roce svého trvání stálo v jeho řadách přes 60 pracovníků a 4 stařešiny, kteří universitní studia již skončili. Patří tedy spolek nyní mezi nejsilnější sdružení na záhřebské universitě.

Významné práce vykonal „Domagoj“ až dosud velmi mnoho. V prázdninách 1907 uspořádal I. chorv.-slov. studentský sjezd v Záhřebu, jenž byl neobyčejně příznivě uvítán a četně obelán. Účastnilo se ho přes 500 studentů. To povzbudilo „Domagoje“ ke svolání II. takového sjezdu v r. 1909 ve Splitu, na němž bylo přítomno již přes 800 studentů.

Velice platné služby prokázali členové „Domagoje“ „Piovu spolku na podporu katol. tisku mezi Chorvaty“. Oni první vzali věc za svou a agitovali pro ni všude horlivě. Dva studenti dokonce proputovali za tím účelem skoro všechny chorvatské země. Zajisté ojedinelý případ!

Vážné nebezpečí hrozilo „Domagoji“, když po pensionování univ. professorů dra Šurmina a dra Manojlovice bánem Rauchem vydána byla studentstvem pokrokovým parola, aby všichni posluchači odešli do Prahy. To mohlo přivoditi pád „Domagoje“. Nesnáze však překonány a obavy ukázaly se bezpředstavnými. Členové „Domagoje“ vstoupili na nových místech do spolků podobných a své věci nezapomínali.

V Praze byli dva. A zásluhou hlavně těchto dvou Chorvatů se stalo, že čeští studenti odhodlali se k vydávání svého vlastního časopisy „Student Hlídky“. Oni stáli také u kolébky „Slov. ligy katol. akademiků“, jež si vytkla za hlavní úkol svůj sblížení slovanské katol. národy a šířit slovanskou vzájemnost.

Když pak po přestálé krizi vyvolané báňem Rauchem opět se sešli všichni členové „Domagoje“ v Záhřebu, byl další postup vítězný zajištěn. V roce 1909 vydal spolek „Kalendář katol. studentů“ a list pro omladinu „Krijes“. Práce jeho dnes je klidná, více vnitřní, není vyrušování protivným táborem. S tím větším nadšením může se za to věnovat realizaci svých ideálů: křesťanství, chorvatství, demokratismu.

Ani na sociální vzdělání svých členů spolek nezapomíná. Chorvaté, dosud od každého jen olupování a vyssávání, potřebují léku a pomoci, již poskytnouti mohou jediné lidé opravdoví a obětovní. Proto vyslal „Domagoj“ svoje vynikající pracovníky na bratrské Slovinskó, aby se tam naučili práci pro národ.

Vidno tedy, že „Domagoj“ má dosti snahy a síly, aby ve svých členech vychoval národu zdatné syny.¹⁾ Kotol (Br.)

1) Dle referátu, jež do „Almanaku Gospe Lurdske 1912“ napsal Dim. Vac.

Rozmanitosti.

K dějinám slovanského překladu Písma sv. Ve studiu započatém P. J. Šafaříkem, totiž v srovnávání památek cyrilských s hlaholskými, v němž došel k závěru, že v knihách hlaholských trvala hlaholská recenze neporušeně, kdežto v cyrilských rukopisech byl starý překlad často přehlížen a jinačen¹⁾, pokračovali dále Mat. Valjavec (v příčině Žaltáře), prof. A. V. Michajlov (v řadě prací o Genesi) a R. Nachtigal (o knihách proroků a Královských). K těmto učencům druží se vynikající slavista z řad českého duchovenstva, vdp. PhDr. Josef Vajs, který pracemi svými o knize Ruth (Liber Ruth ex codice bibl. Palatinae Vindobonensis transcriptum notis bibliographicis in eundem codicem ornavit Jos. Vajs, Veglae 1905) a prorocih Joela a Oseáši (Propheta Joel, Veglae 1908, Propheta Oseas, Veglae 1910) začal řadu podrobnějších a úplnějších studií o knihách Menších proroků. Velmi důležitou a velikou pomůckou při tomto studiu bylo dílo J. Brčice: Ulomci svetoga Písma. Než dílo Brčicovo dnes úplně nevyhovuje, neboť známe řadu textů, které u něho nejsou, dále nepodává žádných zpráv o památkách, z nichž byly texty vňaty a sebrány. Proto slovnitý autor náš přikročil k práci velmi obtížné a podal ve studii o nejstarším breviáři chorvatsko-hlaholském — prvním breviáři Vrbnickém, ²⁾ obšírný, bibliografický popis všech cennějších a obsažnějších breviářů hlaholských starší doby a ukázal zejména k oné části, která má pro nás cenu největší, to jest k textům biblickým v hlaholských kodexech chorvatských, aby tak usnadnil studium staroslovanského překladu Písem. Ke konci soupisu dospěl k tomuto závěru: Breviáře hlaholské prozrazují až na nepatrné odchylky jednu a touž osnovu čtení; co se pak perikop samých týče, lze již nyní říci, že i kdyby všechny texty, pokud jsou uloženy v našich breviářích, pocházely z dob missie Moravské, že netvoří ani zdaleka větší část Písma sv., tím méně že by tu bylo obsaženo Písmo celé. Zprávy Pannonského životopisu Methodova o překladu celého Písma, vyjma knih Macha-

1) P. J. Šafařík: Památky hlaholského písemnictví. V Praze 1853, str. XL.

2) Nejstarší breviář chorvatsko-hlaholský. (Prvý breviář Vrbnický.) Úvodem a bibliografickými popisy hlaholských breviářů starší doby opatřil Josef Vajs. Se sedmi autotypickými snímky a mapkou. V Praze. Nákladem Král. Spol. nauk. V úvodu podán historický přehled literatury chorvatsko-hlaholské (III.—XIII.), popisy breviářů a pořádek a obsah čtení biblických (XIV.—CVIII.), na to pojednáno o prvním breviáři Vrbnickém, o jeho zevnější úpravě, o jazyku a pravopisu, o vlastnosti a zvláštnosti palaeografické (vývoj hranaté hlaholice chorvatské), obsah čtení biblických, osnova čtení a úchyly od ní, podány texty biblické a homiletické (ukázky), seznam důležitějších slovíček, o nichž se ve studii mluví. (Str. 1—97.) K celému dílu připojeno osm příloh: dialektologická mapka nářečí na ostrově Krku a sedm snímků zlomků Baštanických, breviáře lublaňského a památek Vrbnických. Podobným způsobem miní vdp. autor v studii o nejstarším missálu hlaholském popsati i ostatní hlaholské missály.

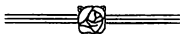
b e j s k ý c h, mají tudíž pouze cenu legendární. Určitější obraz o rozsahu překladu budeme si moci utvořit teprve tehdy, až budou prozkoumány všechny jednotlivé kusy čtení biblických (Doslov str. CVI. a CVII.).

Uvážíme-li, že okrouhlým číslem počet všech hlav P í s m a jest 1300 (přesně 1320), můžeme říci, že jest v chrvatsko-hlaholských breviářích obsažena asi třetina jich (450). Toto číslo se rozmnoží perikopami jak starozákonními, tak zejména z Nového zákona, obsaženými v missálech asi o 150 hlav, tak že lze říci, že všechen překlad obsažený jak v breviářích, tak v missálech dává přibližně téměř polovinu hlav veškerého textu biblického. Tím ovšem netvrdíme, že všechen text obsažený v našich památkách jest práce S l o v a n s k ý c h apoštolů. Podle dosavadních zkušeností tvoří texty vzdělané dle řeckých předloh toliko asi 230 hlav, či je to asi polovina všeho biblického textu obsaženého v breviářích; připočteme-li k nim texty obsažené v missálech (230 plus 150), obdržíme okrouhlý počet 380 hlav překladu vzdělaného z řečtiny. I jde na jevo, že starší text slovanského překladu P í s e m, pořizený z řečtiny, pokud se zachoval v našich památkách, tvoří (co do počtu hlav) asi třetinu veškerého P í s m a s v., tudíž daleko méně, než co tvrdí P a n n o n s k ý životopis sv. M e t h o d a nehlédě ani ke knihám M a c h a b e j s k ý m. (Str. CVIII.)

Sděluje J. S. Hek.

Středověk. Dr. Alois L a n g v krásné studii z německé mystiky „Jindřich Suso“ napsal tato pozoruhodná slova: „Hleď si na středověk sebe střízlivěji, sebe skeptičtěji, obdivu nad jeho zástupci se neubráníš. A obdiv tvůj přejde časem v přímý úžas. Měřit středověk pouze délkou stínů, jež vrhá, znamená tolik jako soudit z dýmu na jasnost ohně. Středověký člověk neznal skeps a kriticismu ve smyslu našem a okolnost ta nebyla z posledních příčin, které podmiňovaly vznik celých legií silných povah, na jaké naše duševně roztržštěná doba jest nesmírně chuda. Všechno úsilí kulturní ve středověku vyvřelo ze zásady „pod zorným úhlem věčnosti“. Ta vrhá na život středověkého člověka své tajuplné, nadpozemské světlo. V něm obrysy středověkých lidí nabývají jakýchsi neobyčejných, olbrímých tvarů... Vše se nám tu jeví větším, velkolepějším, zmocněnějším. Odtud ten neobyčejný zájem dneška pro středověk, v čemž nelze neznamenat, že se dnešní člověk ve své stíněnosti odvrací od všedního, malicherného a malátného novověku, jehož humeorská skeps a kantorský kriticism podlamují veliké ideály, stírají rázovitost a rodí ploché sobce a sobecké liliputány... „Středověký člověk“ — praví J i ř í G r u p p (Kulturgeschichte des Mittelalters II., 37). — „byl zcela jinak naplněn skutečností nadpozemského světa nežli my; cítil se jím obklopen při každém kroku; on byl jasnovidcem, který se díval skrze závoje pozemského světa anebo aspoň věřil, že se dívá. Zázrak byl jeho domovem, tajemství jeho pobytem a onen svět jeho myšlením.“

Hek.

Jos. E. Říha:

Knězova oběť.

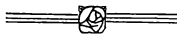
(J. S. H.)

Svě srdce zvedám k slavné incensaci,
Tvým ohněm úhel tužeb řevaví,
mých modliteb dým ku nebi se ztrácí
a duše zpívá hymny oslavy.

Ó kéž bych moh' teď nalít v zlatý kalich
sen žhavé krve své, — jej proměnil
v nejvyšší lásku žárů neskonalejších,
jíž vzeplál's, Kriste, sám, když krev jsi z boku lil!

Ó, bych mohl v slavné konsekraci
svě všechno lidské v sobě proměnit,
svě tělo, touhy, snahy i svou práci,
bych hostií Ti milou mohl být!

Tak život můj Tvou slavnou mší jen bude,
má smrt posledním evangeliem . . .
Vím, vše až skončím, duše nepozbude
akkordů zbožných, když opustí zem . . .

Biblická otázka.¹⁾

Že Písmo sv., jsouc inspirováno, a majíc tudíž samého Boha svým autorem, nemůže obsahovat bludů, jest ode všech exegetů katolických bez výjimky tvrzeno a hájeno. A přece rozvinula se v posledních letech velice živá diskusse právě o tomto faktu, ne sice o jeho existenci, jež jest povýšena nade vši pochybnost, jako spíše o jeho dosahu.

Motivem k těmto diskussím, jež daly vznik celým novým hypothesám, byla především snaha obhájit Písmo sv. rázem proti všem námitkám, činěným z oboru věd profánních, hlavně přírodních a historických, aby nebylo třeba ukazovat nesprávnost oněch námitek pro každý jednotlivý případ zvlášť, nýbrž aby bylo patrné již předem, že celá námitka jest naprosto neoprávněna, poněvadž směřuje proti něčemu, o čem Písmo sv. žádného tvrzení nepodává. A jsou-li některé věty Písma sv., o nichž nelze ukázati, že by obsahovaly pravdu absolutní, že přece tím vážnost Písma sv. nikterak netrpí, poněvadž inspirace nevyžaduje všude pravdy absolutní, že stačí též pravda relativní. Jedná se teď ovšem předně o to, co si ten který autor slovem „relativní pravda“ představuje či spíše, jak daleko až považuje tuto relativnost za přípustnou a oprávněnou. **Důvody**, jež bývají pro oprávněnost pravdy relativní uváděny, jsou jednak vnitřní, vzaté z věcí samé, jednak vnější, z autority církve.

I. Důvody vnitřní jsou:

1. povaha zjevů přírodních a historických, o nichž Písmo sv. píše; 2. poměr hagiografů k pramenům, jichž užívali, zvl. t. z. „citationes implicitae“. 3. rozličné literární útvary, pojednávající různým způsobem o událostech historických; 4. poměr hagiografů k vědám profánním.

II. Z a důvod vnější bývají uváděna 1. autoritativní slova Lva XIII. v encyklice „Providentissimus“ a 2. slova sv. Jeronýma.

Souhrn řečených otázek bývá označován krátce jménem „biblická otázka“.

I. Vnitřní důvody.

1. Povaha zjevů přírodních a historických.

Nejčastější námitky proti pravdivosti Písma sv. bývaly činěny z oboru věd přírodních, k nimž druží se též, zvláště v době nynější, hojné námitky historické. Právě námitky z oboru přírodovědy činěné uvedly asi exegety na myšlenku rozlišovat v Písmě sv., mezi pravdou absolutní a pravdou relativní.

a) Pokud jde totiž o námitky z přírodovědy, tu upozorňují exegeté na způsob, kterým třeba pohlížet na výroky Písma sv. o zjevech přírodních. Předně jest vyloučeno úplně kdysi též pronesené mínění, že by snad výroky P. sv. o zjevech přírodních, jelikož nejednají přímo o pravdách víry a mravů, jakož vůbec i jiné příležitostné poznámky („obiter dicta“), nebyly inspirovány, poněvadž takovéto tvrzení odporuje i Tridentinu i Vatikánu, jichž výroky též encyklika „Providentissimus“

¹⁾ Použito spisů: 1. Leopold Fonck S. J.: „Der Kampf um die Wahrheit der h. Schrift seit 25 Jahren.“ Innsbruck 1905. Felizian Rauch. 2. Dr. Fr. Egger: „Absolute oder relative Wahrheit der heiligen Schrift.“ Brixen. A. Weger.

s takovým důrazem opakuje.¹⁾ Jsou-li však tyto části inspirovány, nemohou býti nepravdivy; a jestliže přece některé věty z těchto částí neodpovídají skutečnosti, jsou-li vzata jejich slova ve vlastním smyslu, jako se děje v definicích, neplyne z toho přece, že by věta nebyla pravdivá, jak známo z přemnohých rčení řeči obyčejné, jež nepracuje s pojmy přesně vymezenými.

Zjev tento odůvodněn jest již povahou poznání i mluvy lidské: člověk nemaje ideí vrozených a nepoznává je hotových, dospívá k nim činností abstraktivní postupuje od věmů smyslových, jedinečných, k pojmům nadsmyslným, všeobecným. Stane se někdy člověku, že vnímaje smyslový věm, chce tento dojem sdělit jinému. Nejpresnější by ovšem bylo, jde-li o sdělení ústní neb písemné, vystihnout samu podstatu věmu případným přesným termínem. Avšak takovéto utvoření a sdělení přesného pojmu nebývá vždy potřebné, někdy by byla přesnost ona i zbytečná, když se nejedná o poznání zjevu samotného jako spíše o jeho souvislost s dějstvem ostatním. Kromě toho není proniknutí samé podstaty zjevu (utvoření pojmu) vždy možno pro obtíže věcné aneb aspoň pro nedostatek času. Tak se stává, že nezvolí se pro pojmenování zjevu termín vyjadřující jeho podstatu přesností pojmovou, nýbrž pouze takový termín, jenž dovede v posluchači vyvolat představu smyslovou shodnou s oním věmem, který měl mluvit sám; tak že posluchač si může po případě i z představy smyslné takto získané utvořit správný pojem, ale jistě má vždy aspoň takové poznání, jaké mu mluví svým slovem sdělití zamýšlel. Řekne-li se tedy o některé větě Písma sv., jednájící o zjevu přírodním, že obsahuje sice pravdu relativní, nikoli však absolutní, znamená to, že hagiograf nevyjadřuje podstatu zjevu termíny pojmovými, nýbrž že vyjadřuje pouze dojem smyslový, zjevem oním vyvolaný, termíny představovými.

b) Relativní pravda takto pojatá, pokud jde o výroky o zjevech přírodních, jest od katolických exegetů bez odporu přijímána. Poněvadž však bývají činěny námitky proti pravdivosti Písma sv. z oboru historie, byl učiněn pokus ukázat, že i ve vypravováních historických Písma sv. stačí pravda pouze relativní, aniž by tím snad byla popírána inspirace; důvodem měla býti analogie údajů historických s údaji o zjevech přírodních. Jako se při zjevech přírodních autor často spokojí jen sdělením svého dojmu z rákoveň, aniž by tím trpěla pravdivost jeho vypravování, podobně že prý stačí, když o událostech historických podá zprávu tak, že vystihne věrně své vědění a přesvědčení vlastní i přesvědčení svých vrstevníků u dotyčné události. Pravdivost jeho zprávy netrpí prý ani tehdy, jestliže se jeho slova neshodují s průběhem události samé. Přesvědčení doby o jisté události v oboru historie že jest analogické dojmům zrakovým v oboru zjevů přírodních.

P. Fonck T. J. však namítá, že analogie zpráv o událostech hist. a o zjevech přírodních není dosti úplná, že jsou mezi oběma způsoby vypravování přece jen takové rozdíly, které brání ukázat tímto způsobem oprávněnost pravdy relativní v historických zprávách Písma sv. Poukazuje při tom na tu okolnost, že vypsání zjevu přírodního na základě dojmu

¹⁾ Vatikánský koncil definoval (Sess. III. de revel. can. 4): „Siquis Sacrae Scripturae libros integros cum omnibus suis partibus . . . divinitus inspiratos esse negaverit; anathema sit.“ Jsou tedy inspirovány všechny knihy Písma sv. a to celé, ve všem svých částech: jsou tedy inspirovány i výroky o zjevech přírodních i poznámky příležitostné.

zřakového nemá za následek omylu čtenáře, poněvadž takovýto výrok nepronáší žádného úsudku o ději samém a kromě toho zbývá posluchači možnost kontroly, protože se jedná pravidelně o zjevy častěji v přírodě se opětuující. Naopak však při zprávách o událostech historických bývá k zprávě samé přimíšen vždy úsudek o mravní hodnotě události, událost však sama znemožňuje všelikou kontrolu, poněvadž se neopakuje. Následek toho jest možnost omylu v posluchači takto způsobeného, tak že by v tomto případě nebylo možno mluvit o pravdivosti zprávy, poněvadž úmyslem jak autora tak i posluchače bylo poznání skutečného průběhu události a nikoli pouze společného přesvědčení a mínění určité doby o ní.

2. Poměr hagiografů k pramenům.

Mnozí se domnívali, že Písmo sv. bude rázem obhájeno proti jakýmkoli výtkám z historie přiznáním t. zv. utajených citátů.

Že hagiografové při spisování knih Písma sv. mohli užívat též pramenů psaných jest nesporně a jednomyslně uznáváno, ale ovšem s tou výhradou, že autor z použitých pramenů nepřejal do Písma sv. nic bludného a pravdě odporujícího, že ani ony části Písma sv. z pramenů čerpané nejsou vyloučeny z inspirace: pouze v tom případě, dávali-li autor sám s naprostou jistotou na jevo, že cituje někoho jiného, aniž by s ním souhlasil, jest takový citát také jistě z inspirace vyňat a je-li pochybnost, zda s některými citáty autor souhlasí, jest pochybná i inspirace těchto citátů. Nikdy však nedostačí úsudek obrátiti a říci: Tato věta Písma sv. zdá se odporovati pravdě, tedy nemůže býti inspirována a jest tedy zcela určitě pouhým citátem přijatým od autora z pramene beze vší zodpovědnosti za správnost věci.

A právě zmíněná hypotéza o utajených citátech chtěla takovýmto způsobem vysvětliti obtížná místa Písma sv. tvrdíc, že kromě citátů, jež jsou uvedeny v Písmě sv. zřetelně jako citáty, jsou ještě mnohá jiná místa v textu Bible, která byla hagiografy vyňata z jiných pramenů; hagiografové však prý po způsobu tehdejších těchto svých pramenů neudávali, ba ani nenaznačili, že vůbec nějaký pramen citují, nýbrž prostě ona vyňatá slova uvedli, při tom však nevzali na sebe zodpovědnosti za jejich správnost. Inspirace v takových případech prý tedy nezaručuje správnost a pravdivost věci citované, nýbrž pouze správnost citování v tom smyslu, že ona slova, která autor uvedl, se skutečně shodují s tehdejším jeho pramenem.

Jako je na jedné straně patrné, že by se takovým způsobem hravě odstranily z Písma sv. mnohé obtíže historické, tak zase naprostá libovůle ve vyjímání celých částí Písma sv. z působení inspirace, — což jest nutným následkem této hypotézy, — ukazuje na její vratkost a nesprávnost, a proto také biblická komise rozhodla 13. února 1905, že nemohou býti tyto „*citationes implicitae*“ přijaty za zdravý princip exegetický na odstranění nesnází ve výkladu Písma sv., poněvadž jich nelze připustiti, nedokáže-li se jasnými důkazy, že se jedná o skutečné a pouhé citáty, za něž hagiograf nepřejal na sebe zodpovědnosti.

3. Literární útvary.

Jiná hypotéza opět chtěla usnadniti výklad Písma sv. poukázáním na rozličné „literární útvary“ („*litterarische Arten*“). Myšlenka tato sama o sobě není ničím neslýchaným, poněvadž se jí musí dbát i při četbě

a výkladu kterýchkoli jiných spisů a také se jí dbalo již ode dávna i při výkladu Písma sv. Tak na př. upozorňuje sv. Augustin při výkladu knihy Job, že ne každá věta z kontextu vytržená dává správný smysl, nýbrž že třeba přihlížeti k souvislosti: „... non solum quid dicatur, sed a quo etiam dicatur considerandum est.“ (Ad Orosium contra Priscill. c. 9. n. 12, M. 42, 676.) A jistě nebude nikdo vykládati některou z básnických knih Písma sv. takovým způsobem, jakým by vykládal nějaké suché záznamy kronikářů, odezíráme-li i od rozdílů mezi knihou inspirovanou a neinspirovanou.

Nová ona hypothesis různých literárních útvarů zašla však ještě dále tím, že právě rozličné ony slovesné útvary, které nevyžadují výkladu přísně slovesného, vidí namnoze i v historických knihách Písma sv., které doposud vždycky jakožto knihy historické jsou též slovně vykládány.

Rozličné tyto útvary uvádí v. Hummelauer pod názvy „Die Parabel“, „Epische Dichtung“, „Freie Erzählung“, „Midrasch“, „Die religiöse Geschichte“, „Alte Geschichte“, „Volks tradition“.)

Hummelauer upozorňuje pak důrazně, že tyto slovesné útvary nepodávají historie po způsobu našeho dějepisu pragmatického, nýbrž že historické jádro způsobem sobě přiměřeným okrašluje a svému účelu přizpůsobují, nepodávající dějinných událostí až do podrobností s naprostou věrností, nýbrž pouze v hlavních rysech správně. Takovými způsobem že by zmizela velmi mnohá obtíž při výkladu historických knih Písma sv., kdyby se stanovilo, do kterého slovesného útvaru vlastně ono vypravování náleží a do jaké míry jsme tudíž oprávněni v takovém útvaru slovesném hledat pravdu historickou, když jeho účelem není podat pravdu absolutní, nýbrž pouze pravdu jemu odpovídající, pravdu relativní.

Proti této hypothesis jest s velikým důrazem poukazováno na jednotné přesvědčení celé tradice, že historické knihy Písma sv. podávají skutečnou historii, která, byť i nebyla naprosto úplná, přece v tom, co podává, jest naprosto spolehlivá, pokud není za dlouhá století chybami při přepisování do Písma sv. vniklými porušena, a proto mají též ony knihy býti pojímány a vykládány jako knihy historické. Dále se poukazuje na těsnou souvislost této posvátné historie se samým zjevením, která nepřipouští, aby se těmto knihám mohla připisovat pouze pravda „jen v hlavních rysech“ a nikoli pravda celá. Zdůrazňuje se, že by mohl býti výklad podle toho kterého slovesného útvaru oprávněn pouze tehdy, kdyby tento slovesný útvar byl na dotyčném místě Písma sv. úplně zaručen, že však jest naprosto zvráceno jako hlavní důvod pro exi-

¹⁾ V parabole nesmí se hledat nic více než pravděpodobné vypravování, přiměřené k znázornění nějaké mravní pravdy.

Epická báseň má pouze podklad historický básnický pravděpodobně vyzdobený.

Volné vypravování v podstatě podává pravdu historickou, ale k vůli poutavosti a poučení je v podrobnostech vyzdobeno.

Midraš: jádro historické podává hodně volně, jen aby co nejsnáze mohl vstřípiti nějakou mravní pravdu.

Nábožná událost: výběrem látky historické i faormou směřuje k náboženskému vzdělání.

Starodávna událost je nekritické vypravování historické. volně umělecky zpracované.

Lidové podání: má pouze jádro historické, které je přiměřeně vyšperkováno.

stenci určitého útvaru slovesného uvádět pouze nesnadnost výkladu slovního, která by se mohla dát odstraniti snad i jiným způsobem. — V témže smyslu vyjádřila se i Biblická komise 23. června 1905, že nelze od literárního čili historického smyslu slov dějepisných částí Písma sv. odstoupiti, pokud se nedokáže přesvědčujícími důkazy, že autor skutečně nechtěl podávati historie ve vlastním smyslu, nýbrž že chtěl pouze formou historického vypravování něco jiného vyjádřiti.

4. Poměr hagiografů k vědám profánním.

Hagiografové prý byli docela dítkami své doby, ve věcech profánních, nebyli ani vlivem inspirace ani zvláštním zjevením poučení o správném posuzování věcí, k němuž nemohli dospět na základě tehdejší vzdělanosti; zůstali prý tedy svými vědomostmi profánními docela na společné úrovni se svými vrstevníky. — Proti tomuto však bývá zdůrazňováno, že při inspiraci a výkladu Písma sv. nejedná se tak o to, co hagiografové o té které věci věděli a do jaké míry ji rozuměli, nýbrž že především padá na váhu to, co o oně věci napsali. A jest docela dobře možno, že byť autor i pod vlivem inspirace neměl dokonalého poznání ve věcech profánních, o nichž se právě zmiňuje, přece působením téže inspirace jest tak veden, že píše jen to a takovým způsobem, co jest mu inspirováno, a že tudíž nenapíše ničeho pravdě odporujícího, třeba by ve svém vědění profánním nebyl obohacen, ani v svém dalším jednání, když jest zase mimo vliv inspirace, bludu chráněn.

II. Důvody vnější.

Jako důvod autoritativní bývají uváděna na obhájení relativní pravdy v Písmě sv. slova encykliky „Providentissimus“ a z tradice zvláště výrok sv. Jeronýma.

1. *L e v XIII.*, když byl pojednal v encyklice o zprávách Písma sv., jež zmiňují se o zjevech přírodních, přechází k části jednáající o historických zprávách Písma sv. Obháje relativní pravdy historických zpráv Písma sv. dovolávají se věty, jež tvoří přechod od jedné části encykliky k druhé: „Haec ipsa deinde ad cognatas disciplinas, ad historiam praesertim, iuvabit transferri.“ Papež prý mluvil v předcházejícím odstavci o tom, že hagiografové píší o zjevech přírodních na základě dojmu zrakového, a slova „iuvabit transferri“ podávají prý sama návod, jakým způsobem třeba pohlížet na zprávy Písma sv. z oborů profánních, zvláště z historie, že lze prý je totiž vykládati analogicky jako poznámky o zjevech přírodních.

Avšak proti tomuto smyslu encykliky se uvádí s velikou rozhodností, že bezprostředně před touto větou tvořící přechod obracel se papež proti těm, kdož hledají v Písmě sv. bludy a omyly přírodovědné a slova „iuvabit transferri“ ukazují, že totéž platí i o jiných vědách, zvláště historii, poněvadž, jak píše dále, mnozí pátrají ve starých památkách často jen proto, aby našli v Písmě sv. nějaký omyl.

2. Slova sv. *J e r o n ý m a*, na něž se též odvolávají jakožto na oporu relativnosti zpráv historických, znějí: „Quasi non multa in Scripturis sanctis dicantur iuxta opinionem illius temporis, quo gesta referuntur, et non iuxta quod rei veritas continebat...“ Hieron. in Jerem. 28, 10. Avšak jak patřno z příkladu samým sv. Jeronýmem z Písma sv. uvede-

ného, že totiž falešný prorok Hananias jest v P. sv. nazýván prorokem, jedná se zde o takové nesprávné mínění doby zaznamenané i Písmem sv., že z kontextu samého jest čtenáři nesprávnost tohoto mínění na první pohled patrna, tak že tímto výrokem Písma sv. není nikterak čtenář uváděn v omyl. A připouští-li sv. Jeroným v Písmě sv. též nesprávnosti v číslech a jménech, nepřisuzuje oněch nesprávností hagiografům, nýbrž překladatelům a opisovatelům.

Z uvedeného plynulo by o oprávněnosti tvrzení relativní pravdy v Písmě sv. asi následující:

Písmo sv. jsouc celé, ve všech svých částech inspirováno, obsahuje jen pravdu, s vyloučením všeho bludu.

Místa zmiňující se o zjevech přírodních nesmí se brátí doslovně, než se děje v obyčejné mluvě lidové; vysvětlování jejich po způsobu vědeckých definicí by mohlo vésti k nedorozuměním: v tom smyslu možno mluvit o relativní pravdě zpráv o zjevech přírodních.

V knihách historických jsou jen ony části pouze relativně pravdivy, které jsou autorem citovány z jiných pramenů: avšak jen v tom případě možno to tvrdit, jsou-li tyto citáty zaručeny a nepřejal-li autor za ně zodpovědnosti. Nehistorické knihy a místa Písma sv. dlužno vysvětlovat se zřetelem na slovesný útvar, v němž jsou sepsány (na př. jednotlivé paraboly).

Nesprávně však jest mluvit o relativní pravdě zpráv a knih historických v tom smyslu, jakoby byly pouze výrazem přesvědčení autora a jeho doby. Rovněž nepřipustno jest mluvit o relativní pravdě v Písmě sv. tím způsobem, že by se některá Písma sv. prohlásila za utajené citáty, neinspirované jen z toho důvodu, že působí jejich vysvětlení obtíže. Podobně jest naprosto zvráceno, aby nesnadnost při vysvětlování některé části historické prohlášena byla za dostatečný důvod tvrzení, že ona část není vypravováním historickým, nýbrž že jest jiným literárním útwarem, který úplné věrohodnosti zvláště v podrobnostech nevyžaduje.

Nestačí na obhájení relativní pouze pravdy míst týkajících se spíše vědomostí profánních ani zdůrazňování toho, že spisovatel i pod vlivem inspirace zůstal svým vědění profánním dítětem své doby, poněvadž zde nepadají na váhu spisovatelovy vědomosti, nýbrž jen to, co napsal.

Toto vymezení relativní pravdy plyne z důvodů vnitřních. Důvody pak vnější vedou k témuž důsledku, poněvadž jak slova Lv a XIII. „iuvabit transferri“ tak i zmíněná slova sv. Jeronýma dají se jen tímto způsobem dobře vysvětliti.

Naše jubilea.

N.:

Ph. et Th. Dr. Josef Kupka.

Poslední doba skytla nám vzácnou příležitost, bychom zpět se vrátili a vzpomněli si těch, již jsou nám tak blízkými a na něž také rádi vzpomínáme. Je to nejprve M s g r. D r. J o s e f K u p k a, professor pastorálky

na theologickém ústavě v Brně, který dne 7. května 1912 slavil tiše své abrahamoviny.

Nechci se šířiti vůbec o činnosti a působnosti jeho v krátké črtě této, odvolávaje se na delší práci v ročnících minulých (XLIII., 3.), kde snad aspoň poněkud oceněna byla.

Snad dá Bůh ještě příležitost, že se tak stane jindy. Pouze jen zmínku zde činím ku projevu výrazu úcty, díky a nejvroucnější prosby k další nadšené, laskavé a výsledků plně práci. Ad multos annos!

Dr. Pavel Vychodil.

Obtížno jest vystihnouti třeba jen pro okamžitou informaci a bez nároků na uznání stati jako práce odborné správný obraz muže stojícího stále v popředí našeho, zvláště moravského hnutí literárního, Dr. Pavla Vychodila O. S. B., ředitele benediktinské knihtiskárny v Brně. Obrátne se, bychom získali aspoň poněkud pravou perspektivu o ceně duše té pohledem do její minulosti.

Nejprve několik životopisných dat. Naroděn v Přemyslovicích mezi Prostějovem a Konicí 18. dubna 1862. Otec jeho byl panským kočím. Odbýv si studia středoškolská v kníže-arcib. semináři a na státním německém gymnasiu v Kroměříži, přijat byl po maturitě r. 1881 do řádu Benediktinského v Rajhradě. Prvá dvě léta theologie studoval v Solnohradě a dokončil ji pak v Brně. Slavné sliby složil 18. října 1885 a roku následujícího 1886 dne 26. července vysvěcen byl na kněžství; r. 1890 promován na doktora theologie.

Již při vstupu do Rajhradu, tedy ještě velmi mlád, počal se obíratí vážnými pracemi, zvláště filosofií. Překládal a komentoval Aristotela, čímž získal si zásluh neocenitelných. R. 1883 přikročil k vydávání „Hlídky literární“, která obírajíc se s počátku jen literární kritikou, proslula svým přirozeným a vážným měřítkem jako „moravská“ kritika. Shromáždila kolem sebe řadu vynikajících pracovníků, z nich mnozí dosud obírají se kritikou literární a historií s dobrým zdarem. Po katolickém sjezdu brněnském byla přeměněna na list apologetický, ve kteréž formě vychází dosud. (Roč. XXIX.)

S počátku byla „Hlídka“ dobrou pomůckou pro sestavování a zařizování farních a lidových knihoven a vhodné posudky v tom ohledu vydány z ní i ve zvláštních svazečcích.

Zabráv se na pole apologie katolické, jež duchu jeho nejvíce svědčila, jal se pracovati o větší české apologii, jež by mohla i laikům sloužiti za vhodnou příručku. Vycházela po sešitech a konečně jen jako příloha „Hlídky“ pro nedostatek zájmu v obecnstvu. Vydána ve 2 dílech; první díl vyšel r. 1896, stran 320, cena 1 zl. 95 kr., II. díl r. 1897 (dokončen však až r. 1903.) V „bohoslovném slovníku“ pražském svěřena mu rovněž hesla apologetická. Velmi cenným apologetickým dílem jsou jeho „Důkazy o jso ucnosti Boží“ (1889), jakási to příprava k vlastní apologii křesťanství. Zde možno viděti, jak správně pochopil myšlenku filosofie thomistické, již by bylo třeba, by přesazena byla a vočkována v nezdravý kořen filosofie moderní.

R. 1898 započat životopisný nástin Sušilův, dokončen však také až r. 1904. Zde sebral s mravenčí pílí, jež jest skoro neznámá již naší povrchní době, a jež jest také jeho charakteristickou značkou, data

života a ohromné působení tohoto velikého kněze. Zde ukázal V y c h o d i l na pravý vzor nadšeného a velikého muže, kněze, buditele; dokázal, že v každém srdci může dlít láska k vlasti a církvi.

Že se mu opozdily tyto práce jeho, jež také zůstaly posledními samostatnými pracemi jeho většího slohu, byl vinen nával zaměstnání, jež měl Dr. P a v e l V y c h o d i l jako ředitel knihtiskárny, jímž ustanoven byl r. 1896. Jako ředitel knihtiskárny počal hned s rozšiřováním závodu a pomyšlel hned na uskutečnění svého plánu, zjednatí závodu lepší a větší místnosti, což se mu po dlouholetém hledání a jednání podařilo. Práce s reorganizací knihtiskárny spojené zabraly veškeren jeho čas, k nim přibýlo i předsednictví i dohled v „Obchodní Závazky“ v Brně, k němuž zvolen už od prvního jejího začátku.

Pohlédneme-li ještě jednou nazpět na řadu spisů jeho, zmíniti se musíme ještě o knihách „Poetika“, Brno 1896 a „Básnictví a m r a v o u k a“, v P r a z e 1897, v nichž se jeví zájem V y c h o d i l ů v pro otázky aestheticko-ethické.

Záslužná činnost jeho, nadání a znalost obzvláště co se tkne otázek filosofických, byly všeobecně uznávány. Dvakráte se dotazováno, přijal-li by professuru богословіа na universitě pražské neb v K r a k o v ě; ale on odmítl, ač tam by bylo jeho pravé a vlastní místo. Česká akademie císaře Františka Josefa jmenovala ho již při svém založení dopisujícím členem. Že i církevní vyznamenání se mu dostalo, jest na snadě.

V ruchu let devadesátých, kdy počalo nové obrodné hnutí v katolicismu českém, stál Dr. V y c h o d i l svým povzbuzováním mladších sil a svými pracemi ve středu toho ruchu. A později, když ruch zabočil a zahrnul na cesty, na něž on už je sledovati nechtěl, svým varovným, přátelským hlasem mnohemu horšímu zabránil.

Jako rozhodný přítel vědeckého pokroku a povznesení českého katolicismu neušel přece z různých stran výtek modernismu, kteréž ovšem spadaly a měly spadati více na vrub přispívatelů „Hlídky“, již po mnoho let pouze redakčně vede, sám jen drobnými a řídkými příspěvky účastně se v jejím obsahu.

Toť stručný obraz muže mezi vzdělanými kruhy známého svými spisy, který u lidu zase žije ve věčné paměti pro dobročinnost, již už tisíce dobrých knih věnoval spolkům a knihovnám.

Vedení jsouce povinností, pietou a úctou uvítali jsme s radostí tuto příležitost jubilea padesátiletého výročí narozenin Dra Pavla Vychodila k těmto několika skromným řádkům.

F. K. (Pr.):

Professor Dr. Jan Ladislav Sýkora.

(Ke dni 16. dubna.)

Labia sacerdotis custodient scientiam.

Mal. 2, 7.

V nezapomenutelném učenci-knězi Dru Františku Sušilovi mělo studium biblické Nového Zákona v národu českém jediného, ale věhlasného zástupce. Po jeho smrti zůstal dosti dlouhou dobu předmětem svým tak vznešený tento obor vědy theologické ležeti ladem, až zase na místo Sušilovo v oboru tom nastoupil neméně věhlasný učenec-kněz, J a n L a d i s l a v S ý k o r a.

Právě dočkal se šedesátého roku svého života!

Narodil se 16. dubna 1852 v Železnici u Jičína, studoval gymnasium v Jičíně, theologii v Praze, kde r. 1877 vysvěcen byl na kněze. Na to byl kaplanem ve Velvarech, pak v Podolí a konečně u sv. Haštala v na Starém Městě pražském a při tom zároveň výpomocným katechetou a exhortátorem při akademickém gymnasiu. Roku 1884 stal se doktorem theologie. Od r. 1887 byl katechetou při českém ústavě ku vzdělání učitelů a zároveň docentem katechetiky a paedagogiky na nerozdělené dosud fakultě theologické. Po jejím rozdělení jmenován byl nejvyšším rozhodnutím ze dne 28. září 1891 mimořádným a nejvyšším rozhodnutím ze dne 15. srpna 1892 řádným professorem biblického studia Nového Zákona a vyšší exegese na fakultě theologické české university Karlo-Ferdinandovy. Roku 1891 byl děkanem sboru doktorů theologie, v letech 1893-4, 95-6, 1905-6 proděkanem, v letech 1894-5, 1900-1, 1904-5 děkanem fakulty theologické, 1901-2 rektorem university, při níž jest nyní přisedícím akademického senátu. Roku 1899 jmenován byl kanovníkem kolleg. kapitoly „u Věch svatých“ na hradě pražském.

Tot krátce několik dat jeho života za oněch 60 let! Jak pozhnaný však to život! Vždyť vyplněn jest prací nejsvědomitější. Nelze nám posouditi, tím méně oceniti práci tu, leč alespoň některých stránek jeho života si všimněme, aby vystoupil nám před očima vznešený obraz toho, jehož šedesátileté narozeniny letos slavíme. — Jestli Dr. Jan Ladislav Sýkora svědomitým učitelem, jest i pilným, neunavným badatelem a v oboru svém vynikajícím znalcem a spisovatelem, jest i zbožností, věrou a ctností nadchnutým knězem.

Jako svědomitý učitel vystupuje ve vzorném plnění úřadu svého professorského. Již jako docent katechetiky při výkladu oboru tohoto největší péči věnoval výkladu Písma sv. Když pak na české fakultě stal se professorem biblického studia, věnoval se mu š celou duší, všemi silami a veškerým nadáním, jehož mu tak bohatě Bůh uštědřil.

Všechny přednášky své koná z paměti a každý z jeho posluchačů nemálo obdivuje jeho obrovskou učenost a neobyčejnou znalost, s jakou ovládá jak introdukcí, tak do nejmenších podrobností exegese a kritiku. I nejsložitější a nejtěžší otázky vědecké vyloží s přesností a jasností překvapující. Pravý úžas budí pak v neobyčejně pozorných vždy u něho posluchačích, když řeší některou z takových otázek. Předloží nejprve důvody strany protivné do nejmenších podrobností a vlastními jich slovy a pak jednu po druhé s velkou bystrostí a kritikou, ale i klidností a přesvědčivostí vyvrací; konečně pak dodá přesvědčenému již duchu o nicotnosti námitek a důvodů protivníků nezlomného přesvědčení uvedením důvodů nejpádnějších pro pravdu jím hájenou. A když v exegese dojde k umučení Páně, lpí oči i sluch všech posluchačů na jeho ústech a všichni s horečkou ve tváři a v zapomenutí na všechno okolí napjatě sledují jeho výklady a důkazy. Pan professor pak sám přednáší tuto svou zamilovanou a tak všestranně a neobyčejně proniknutou část života Spasitelova hlasem tu povýšenějším, slavnostnějším, tu zase soustrastným a vdechujícím posluchačům lásku k trpícímu Mistru a touhu po práci pro Něho a odhodlanost trpěti pro Něho.

Žáci professora Dra S ý k o r y vycházejí jeho přednáškami úplně přesvědčení o tom, čemu učí církev i věda ústy professorovými o knize knih duše jejich prodchnuty jsou láskou k Novému Zákonu, jaká božské knize té náleží, rozum jejich vyzbrojen jest proti všem útokům nevěrecké kritiky a nepřekvapí jich žádný hrot všestranného dnes boje proti Kristu a jeho Písmu.

Mnozí pak povzbuzeni pracemi učitele svého, vycházejí nadšení pro vědeckou činnost a neúmornou práci. Zvláště pak děje se tak od r. 1906, kdy zřídil prof. Dr. S ý k o r a exegetický seminář novozákonní, jemuž věnuje péči veškerou se snahou, aby v semináři posluchači naučili se vědecky pracovat. Knihovna, v níž mimo latinskou Patrologii M i g n e o v u jest téměř veškerá odborná literatura novozákonní, jest stále po ruce těm, kteří pracovati chtějí; mnozí pak pracují s láskou, vedeni radami a pokyny svého professora, který s velikou ochotou a vlídností obstará vše, raduje se z práce a veden ušlechtilou snahou povznéstí vědecký ráz naší fakulty a tím ovšem i vědeckou úroveň kněžstva.

Že pak prof. Dr. S ý k o r a je pilným a neunavným b a d a t e l e m a v o b o r u s v ě m v y n í k a j í c í m z n a l c e m, d o k a z u j í j e h o d í l a .

Menší práce své odborné hlavně z oboru katechetiky uveřejňoval v časopisech: Blahověst, Pastýř duchovní, Rádce duchovní, Katechetické listy, Škola a život, psal do Slovníku paedagogického i Ottova Slovníku naučného. Zvláště však v Časopise katolického duchovenstva ukládal svoje práce biblické zajímavé a důležité. Tak r. 1891 Manželství bratra se sestrou u dítek Adamových, 1894 Evangelium a A p o k a l y p s e s v. P e t r a, 1895 Kdy slavil Pán Ježíš poslední večeři, 1896 Kterak spříznění s P. Ježíšem tak zvaní bratři Páně, 1901 O textě knih novozákonních, 1904 Apokryfní knihy novozákonní, 1906 Kdy bylo sepsáno evangelium sv. M a r k a, 1907 V které řeči bylo sepsáno původně evangelium sv. M a r k a ?

Spisy prof. Dra. S ý k o r y, které vyšly samostatně jsou: R. 1892 vydal v „Knihovně katechetské“: „K a t e c h e s e s v. C y r i l l a j e r u s a l e m s k ě h o“, jež přeložil dle vydání M i g n e o v a, opatřil úvodem o životě a učení velkého tohoto biskupa jerusalemského a poznámkami. Podal nám tím jeden z nejlepších a nejdůležitějších skvostů literatury prvokřesťanské.

R. 1894 vyšly jeho „K a t e c h e s e o s v á t o s t e c h“ pro IV. třídu škol osmitřídních dle katechismu a osnovy pražské arcidiecese.

Jako 2. číslo založené právě „Vzdělávací knihovny katolické“ r. 1897 vyšel spis Dra. S ý k o r y: „U m u č e n í a o s l a v e n í P á n a n a š e h o, J e ž í š e K r i s t a p o d l e č t y ř e v a n g e l i í.“ Slohem plyným, lehkým podává nám v spise tomto nejdůležitější část života Vykupitelova, podává nám ji cele vědecky propracovanou a to způsobem, z něhož vane veliká láska k božskému Trpiteli. Od vzkříšení L a z a r o v a až do nanebevstoupení Páně vykládá nám každou otázku z této části života S p a s i t e l o v a, řeše s rozhledem a porozuměním sobě vlastním a nepřekonatelným i nejtěžší otázky, jakou je na př. stanovení doby, kdy slavil Kristus Pán poslední večeři.

Když r. 1898 M a x H e r z i g počal vydávati ve Vídni „Zlatou biblii klassiků“ ve všech jazycích, chtěl, aby Dr. S ý k o r a uspořádal překlad pro české vydání. Leč prof. Dr. S ý k o r a odmítl a rozhodl se psáti samo-

statně. A tak r. 1898 vyšel v nádherné úpravě nejprve díl II. Zlaté bible, obsahující z pera Dr. Sýkory: „Dějiny zjevení božího Nového Zákona“. R. 1900 pak vyšel díl I., v němž napsal Dr. Sýkora zase samostatně „Dějiny zjevení božího Starého Zákona“. Na počátku předeslal krátký úvod do Písma sv., pak jasným, srozumitelným svým způsobem, jímž vyznačuje se i tehdy, když vykládá hluboké pravdy dogmatické, jedná o trojím zjevení St. Z. prazjevení, zjevení patriarchálním a možjišským. Jak výtečné dílo je, dokazuje jeho přeložení do italštiny a polštiny.

V universitní extensi r. 1901 konal prof. Dr. Sýkora šestero řečí ze svého oboru, které pak r. 1902 v dal ve „Vzdělávací knihovně katolické“ pod názvem: „Pravost, neporušenost, věrohodnost a příslušná vážnost knih novozákonních vůbec, evangelii pak zvlášť.“ Ač je to práce určená ne tak pro vědecký kruh, jako spíše pro celou českou veřejnost, vystupuje přec již tu široký rozhled autorův v jeho oboru a naprosté ovládnání veškeré literatury. Klidně a rozhodně odhaluje nicotnost námitek a důvodů nevěrecké kritiky, postupu je autor v odpovědech na otázky v naší době tak eminentní důležitosti mající: 1. Jsou knihy N. Z. autentické, pravé? 2. O pravdivosti evangelii, jmenovitě o pravosti ev. sv. J a n a. 3. O neporušenosti knih N. Z. in genere. 4. Neporušenost knih novozákonních v příčině jednotlivých částí. 5. O věrohodnosti knih N. Z. 6. Vážnost knihám novozákonním příslušná. 3. Z těchto řečí měl autor při slavnostní installaci jako rektor magnificus a vyšla teď samostatně.

To vše byly však jen stále jakoby přípravné práce k dílu velkému. Po klassickém díle Sušilově neměli jsme téměř ničeho z literatury novozákonní. V ostatním světě, u ostatních národů pěstovalo se s největším úsilím studium biblické a u nás nebylo napsáno téměř nic jiného než Stárkův spis: „Pokus historie zjevení biblického jako Úvod ve Starý a Nový Zákon“ (Hradec Králové 1862). To věděl prof. Dr. Sýkora a chtěl pomoci. Proto ta jeho dlouholetá práce samostatná, dlouholeté horlivé studium, pečlivá příprava, důkladné seznamování se s rozličnými názory a kritické probrání a posouzení obrovské laviny literatury, aby dospěl odůvodněného, samostatného, nezlomného úsudku. Když pak tak mnohé části svého oboru monograficky téměř probral, předložil čtenářstvu první díl ryze vědeckého spisu svého: „Úvod do Písma sv. Nového Zákona“, jež r. 1904 vydalo Dědictví Svatoprokopské. Pojednává o všeobecné části úvodu. Úsudek o díle tom ponecháváme tu povolnému znalci.)

V neúporné práci postupuje dále, dovedl Dr. Sýkora to, že r. 1907 vyšel první díl druhé části „Úvodu do Písma sv.

1) Pravidl o ní Dr. Ant. Podlah a mimo jiné: „... kniha, na kterouž právem můžeme býti hrdi... Obdivuhodná akribie, obrovské bohatství sneseného a kriticky zužitkovaného materialu a při tom jasný a příjemný sloh... Na každé téměř stránce je viděti vyzrálé ovoce dlouholeté vědecké práce samostatné. Není to pohodlné slepé přejímání a mechanická snůška výsledků bádání cizích, nýbrž svědomitá jich kontrola, jež vede k vlastnímu spolehlivému a určitému úsudku... S obzvláštní však péčí pracoval autor na oněch staticích, jež pojednávají o slovanských překladech Písma sv.; pokládáť patrně za čestnou svoji povinnost, zpracovati zvláště důkladně tyto partie, jež v knihách cizojazyčných odbývají se macešky a nedostatečně, ne-li dokonce chybně... Všude jeví se široký jeho rozhled, jemuž nic důležitého nešlo a zároveň i bystrý kritický jeho soud, jenž po důkladné úvaze bezpečně a samostatně se rozhoduje.“ (Cas. kat. duch. 1904, str. 648.)

N. Z.“ jednající o dějpravných knihách N. Z.) Úvod prof. Dr. Sýkory ocenila i cizina, jak dokazuje okolnost, že Jihoslované přejali v seminářích dílo jeho jako příručku k studiu theologickému.

Ještě však druhým směrem běže se neúporná vědecká činnost prof. Dr. Sýkory. Nejen Úvod do Pisma sv. N. Z., nezbytná to pomůcka k porozumění, nám scházel, nýbrž i vyhovujícího překladu se nám nedostávalo. Dosavadní náš překlad bible se po více než sto let vůbec nezměnil a mimo to byl vydán ve formátu, v němž nebylo ho možno lídu užívat. Proto vnikal do katolických rodin haeretický, levný překlad vydaný Britickou biblickou společností. Ježto pak překlad S u š í l ů v by se musel po stránce jazykové měnit, přikročil prof. Dr. Sýkora k překladu novému a r. 1909 vydal v „Dědictví svatojanském“ první část překladu „Nov. Zákon a“, obsahující evangelia. Malá, úhledná knížka pro lid určená, proto i tak laciná, ale se zlatým obsahem! Překládá pak Dr. Sýkora podle Vulgaty, ale se stálým zřetelem k originálu a volí, jak sám v Prosluvu praví, střední cestu mezi překladem zcela moderním a dosavadním, podává překlad věrný řeči správnou a neodchyluje se zbytečně od znění překladu dosavadního. Poznámky pak podané s veškerou bystrostí moderní exegese prozrazují jak hluboké studium autorovo, tak praktičnost.

Nyní právě tiskne se v „Dědictví svatojanském“ druhá část překladu N. Z. a vyjde jako podíl Dědictví pro příští rok. A že prof. Dr. Sýkora není dalek dokončení monumentálního Úvodu svého, ukazují stálá jeho studia, do nichž nahlédnouti dávají kritiky nejnovějších děl jeho oboru v Čas. kat. duch., kritiky provedené s největší přesností a podrobností.

Až pak dokončí prof. Dr. Sýkora tyto nutné práce předběžné k studiu Pisma sv. N. Z., Úvod a překlad, pak zajisté přikročí k rozsáhlejšímu vědeckému podání exegetického výkladu k N. Z., který znají dosud jeho posluchači z jeho přednášek a latinských skript.

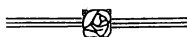
Kéž by mu Bůh dal zdraví a síl! Ano, zdraví a síl potřebuje prof. Dr. Sýkora a velice. Což divu, že úmorná jeho práce a námaha vyčerpaly jeho síly a přivodily mu silnou nervosu, která donutila ho v období 1909 až 1910 k celoroční dovolené. Vrátil se s novými silami, pracuje osvěžen zase, ale přec při namáhavých přednáškách často ruka jeho zachytí rozpalené čelo a po přednášce nucen je vždy alespoň na dvě hodiny opustit od veškeré práce.

Ale prof. Dr. Sýkora nese vše to s odevzdaností do vůle boží a trpělivostí, v níž jeví se nám též jako k ně z z b o ž n o s t í, v ě r o u a c t n o s t í n a d c h n u t ý. Jeho hluboká víra a přesvědčení září ze všech jeho před-

¹⁾ I zde přinášíme úsudek jiný, nestranný: „Sečtlost autorova takofka úžasná. Úsudek všude opatrný, bez hrotů nesnášenlivé polemiky, uznání výzkumů, ať pořízených od kohokoli, jen když podle autorova přesvědčení hledají pravdy... Jest to kniha čistě vědecká, která však i neodborníku jest úplně přístupná pro jasnost, přirozenost a nenucenost důvodů, pro lahodu a čistotu řeči, pro úplnou znalost věci, kterou autor rozbírá a odstraňuje nejtěžší námítky... Divíme se obrovské pili spisovatelově, bystrosti jeho v úsudku, samostatnosti v nazírání a tvoření, úžasně znalosti literatury hebrejské, řecké, latinské, francouzské, anglické, polské, italské, německé atd., a to od dob starých až do dnešního dne, nejen děl samostatných, než i časopiseckých článků. V tom spočívá také veliká cena spisu Sýkorova, že nedivíme se, v tomto spise toliko do dávných a dávných dob, ale též do dob přítomných. I ten, kdo bude mít odchylné stanovisko a jiné přesvědčení, s uznáním pročte knihu a pak neupře tichému, skromnému pracovníkovi, že ani cizí literatury, ani posavadní česká literatura nehonosí se dílem tak vzácným, svědomitě a nestranně psaným, jako sepsal po dlouhých přípravách a neúporné mravenčí pili prof. Sýkora.“ (Tak mimo jiné Dr. Jan Zítka v Časopise musea král. českého 1910, str. 169.)

násek i spisů. Na něm tak skvěle splnilo se také ono: Čím kdo učenější, tím skromnější. O jeho šedesátiletých narozeninách nikdo nevěděl, ztrávil je v zátíši svém na Starém Městě tiše, klidně. Pokorný jeho zjev svědčí každému o tom, že pan professor životem svým provádí zásady Toho, Jehož učení přednáší, Jehož slova vykládá. Sacerdos secundum cor Christi!

O modleme se, bratří milení, spojme v jedno modlitby své vroucí, nadšené a pokorné a před trůnem Nejvyššího s důvěrou a oddaností v Jeho vůli prosme, aby pevného zdraví, hojnosti sil, dlouhého života ráčil dáti ještě tomu, jehož k tak velkému určil povolání, prosme, aby zachoval nám ho dlouho v dobách našich těžkých jako podporu, ochranu a vzor, prosme, aby žehnál snahám jeho o vychování kněží svatých a učených, aby zdaru dopřál pracem jeho, by jimi znovu vzbudil kdysi tolik nadšený a vroucí zájem národu našeho pro Zákon boží, by jimi nadchnul láskou k vážné práci vědecké pro Boha a vlast za vznešeným heslem *S u š i l o v ý m!*

Ludvík Ant. Bláha, Ord. Praem. Pr.:

Modernismus a mesianské sebevědomí Ježíše Krista.

(Dokončení.)

Kristus přejal ideu messiášskou od Jana Křitele, jest další učení Loisyho. I toto tvrzení jest naprosto nesprávné. Při důkazu jest třeba důkladněji prozkoumati vzájemný poměr Jana Křitele a Ježíše Krista, hlavně ovšem scénu při křtu v řece Jordánu.

Jest pravda nepopíratelná, že sv. Jan Křitel jest zjev, s jemuž podobným se sotva v dějinách křesťanství setkáme. Jest největším z proroků, jest více než prorok: „*ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφητοῦ* . . (Luk. 7, 26, 27), ba jest největším z lidí: „*λέγω ὑμῖν μεῖζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν Ἰωάννου οἰδεὶς ἐστίν*.“ (Luk. 7, 28.) „*ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μεῖζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ*.“ (Math. 11, 11.). A nedivíme se ani, že souvěkovci srovnávali jej s Kristem. (Mar. 2, 18 nás., 6, 17, Jo. 3, 26) tak veliký dojem na ně činila jeho silná, čistá povaha, celý jeho zjev!

A život Janův tak úzce byl spjat s životem Ježíše Krista, že historie jeho je kusem historie života Ježíšova. Píší o něm všichni evangelisté.

Byl příbuzným Spasitelovým, jsa synem Zachariáše a Alžběty, tety Panny Marie, matky Ježíšovy. Byl současníkem Ježíšovým, vyrostlým rovněž jako On ze zjevení starozákonního (Is. 40, 3, Malach 3, 1). Že pak ku zvláštnímu povolání určil jej Hospodin, dokázal zázraky hned při jeho početí (Luk. 1, 5-25, 1, 41) a narození (Luk. 1, 57-67).

O osudech dětství Janova mnoho nevíme. Sv. Lukáš (1, 80) několika jen slovy je odbývá: „*Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥαγεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τοῦ Ἰσραὴλ*.“ „Dítě pak rostlo a sílilo podle ducha a bylo na poušti až do dne, kdy se ukázalo lidu israelskému“. Ostatní evangelisté vůbec nečiní zmínky o dětství Janově i o činnosti jeho před veřejným vystoupením a činnosti

jeho u řeky Jordánu; o tomto však se zmiňují všichni: Mat. 3, 1-17, Mar. 1, 1-13, Luk. 3, 2-23, Io. 1, 6-7; 1, 15-37.

Tento moment života Janova: kázání na poušti, křest u řeky Jordanu a zvláště jeho setkání zde s Kristem a pokřtění jest ovšem pro nás velmi důležité. Zde prý vznikla působením Janovým teprve v Kristu idea vykupitelské hodnoty, které před tím neměl a kterou jal se zabývat po odstranění Janově.

Svatý Jan jal se kázati a křtiti židy z přímého rozkazu Božího [Io. 1, 6]: Ἐγὲν εἰς τὸ ἄνθρωπος, ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννης.] Vystoupil tu jako skutečný prorok starozákonní. Všichni synoptikové poukázali při jeho objevení hned na proroctví Isaiášovo (40, 3-5), [Sv. Jan klade je do úst samotnému Janu Křtiteli], známé to proroctví o „hlasu volajícího na poušti“. Nejpřesněji je podává sv. Lukáš (3, 4, 5); zkráceně (jen první část) sv. Matouš (3, 3); sv. Marek (1, 2) slavnostně jím zahajuje svoje evangelium, připojuje však také proroctví Malachiášovo (3, 1), které Pán sám obrací na Jana Křtitele (Mat. 11, 10). Isaiáš předpovídal těmito slovy návrat Židů ze zajetí babylonského. Obraz pak hlasatele vyzývajícího lid k přípravě a spravení cest, jest vzat z obyčejů východních, kdež hlasatelé předcházeli s těmito rozkazy krále, byl-li na cestě, aby měl cestu pohodlnou.

Úřad takového herolda královského byl také úkolem Janovým. Měl připraviti lid israelský na příchod krále nejvyššího, Messiáše, který přijíti měl, aby vysvobodil lid ze zajetí ďáblava — hříchu, aby lid vykoupil. Jan ovšem za tím účelem kázal připraviti cesty, to jest srdce a smýšlení lidu israelského na Messiáše — svým kázáním a křtem. „Byl Jan skutečně hlasatelem, který vyzýval lid, aby připravil Pánu srdce své odstraněním překážek, jež bránily, aby Vykupitel nevstoupil do srdcí jejich svou milostí.“ (Dr. Sýkora: Nový zákon I. str. 240.) Obsahu jeho kázání a výkladu netřeba zde uváděti, jest znám zajisté. Pouze poukázati jest na zřejmé jeho prohlášení u všech synoptiků, že není on messiášem, nýbrž že po něm teprve Messiáš přijde. Lid tedy jej za Messiáše považovati neměl a zajisté po výrocích Janových níže uvedených nepovažoval, nýbrž očekával Messiáše jiného; nebylo tedy třeba Kristovi čekati, až „se místo uprázdní“, až Jan bude uvězněn a tím mu odňata gloriola Messiáše. U sv. Mat. vyslovuje se o svém křtu, že jest jen předobrazem křtu Messiášova a mluví o své nehodnosti a nepatrnosti vůči Messiášovi: „Já křtím vás vodou ku pokání, ale ten, který přijde po mně, mocnější jest nade mne; a já nejsem hoden ponéstí obuvi jeho. On bude vás křtiti Duchem svatým a ohněm.“ (Mat. 3, 11.) Podobně dí sv. Marek (1, 7, 8): „I kázal (Jan) řka: Přichází za mnou silnější, než jsem já, jemuž nejsem hoden, abych shýbna se rozvázal řeménky u obuvi jeho. Já jsem vás křtil vodou, on však bude vás křtiti Duchem svatým“. Přímou však nevývratnými slovy to dokazuje sv. Lukáš (3, 15, 16): „Když však lid očekával a všichni ve svém srdci mysli o Janovi, není-li snad Kristem, Jan odpověděl všechněm řka: „Já křtím vás vodou; přijde však mocnější nežli já, jemuž nejsem hoden rozvázati řeménky u obuvi jeho. Ten bude vás křtiti Duchem svatým a ohněm.“

O plném vědomí messiánské hodnoty své dává svědectví Ježíš Kristus také odpovědí na větu Janovu¹⁾ v Mat. 3, 14: „Nechej nyní; neboť tak

¹⁾ „Já mám potřebí pokřtěn býti od tebe a ty jdeš ke mně“

sluší naplniti všelikou spravedlnost“.¹⁾ „ἀφεες ἄρτι — nechej nyní!“ smysl slov těch jest: Ano, dobře vím, že jsem vyšší tebe, že jsem messiášem, a pravdu tedy díš. Avšak nyní nechci se ještě jako takový lidu objeviti, proto neprohlašuj teď důstojnost mou a nechej mne přistoupit a křest přijmouti.“

Rovněž křest Janův byl přípravou na Messiáše, jakož celá jeho činnost byla touto přípravou. Byl tento křest 1. křtem pokání, 2. měl pouze přípravný ráz,²⁾ byl vůdcem k víře v budoucího Messiáše, který jest nedaleko, 3. byl předobrazem pravého křtu v církvi Kristově.³⁾ Mezi nesčetnými zástupy, již nejen z nejbližšího okolí, z celé Judey (Mar. 1, 5; Mat. 3, 5, 6), nýbrž i z Galileje (Mat. 11, 7, Luk. 7, 11, 24) obklopovaly Jana, aby slyšely jeho kázání a dávaly se od něho křtíti, přišel i Ježíš Kristus k Janovi, aby se dal pokřtíti od něho. O tomto křtu i o slavnostním prohlášení Nebeského Otce píší všichni synoptikové: Mat. 3, 13-17; Mar. 1, 9-11; Luk. 3, 21-22. Prorokem Malachiášem bylo předpověděno (3, 1 násl.): „Hle, posílám posla svého, aby připravil cestu přede mnou; a hned přijde ke chrámu svému panovník, jež vy hledáte, a anděl zákona, po kterém vy toužíte“. A Jan Křtitel kázal: „Blízko jest království Boží.“ (Mat. 3, 2; Mar. 1, 7; Luk. 3, 9). Dle těchto výroků musil pravý Messiáš bezprostředně brzo vystoupiti a svůj úřad započítí. Započal pak tento messiášský úřad Ježíš Kristus, dav se pokřtíti od Jana. Proč však se dal pokřtíti Ježíš Kristus od Jana, věděl-li, že jest dávno očekávaným messiášem národa israelského?

Petrus Comestor (*Historia ecclesiastica*, cap. 33) uvádí trojí příčinu: 1. aby křest Janův potvrdil, aby schválil Janovu činnost, již připravoval lid židovský na messiáše, uváděje jej z nesprávných illusí o messiáši pozemském, mocném panovníku a napravuje svým kázáním špatné mravy jeho (lidu), 2. aby již na počátku své činnosti ukázal svou pokoru a spravedlnost, jaká provázela celý další život jeho, 3. aby předobrazil křest církve sv. Hlavní však příčina byla zajisté ta, aby dal na jevo, že bere na sebe hříchy celého světa a chce za ně dostiučiniti. Za tou příčinou přijal křest pokání, aby, jak odpovídá Janovi, „naplnil všelikou spravedlnost“ (Mat. 3, 15), t. j. „odvěký úradek, který Bůh pojal o vykoupení lidstva“ (Dr. Sýkora: *Písmo sv.*, str. 27).

Nejdůležitějším ovšem při tomto křtu Ježíšově jest prohlášení jeho nebeského Otce za syna. A jest to řečeno u všech synoptiků slavnostně a jednohlasně, tak že se jen musíme diviti, jak může někdo, uznávaje evangelia synoptická za autentická, tvrditi, že Kristus přejal ideu messiášskou Janovi, a že Bohem jej učinil teprve sv. Jan Evangelista svým evangeliem. Musí-li soudný čtenář evangelií synoptických zavrhnouti toto tvrzení již z výroků Janových o sobě a o Ježíši svrchu uvedených, tím spíše tak učiní, čta o tomto velikém zázraku, přímém a jasném prohlášení Ježíše Synem Božím a tím i Messiášem.

Tento zázrak líčí, jak již řečeno, všichni synoptikové.

Sv. Matouš (3, 16, 17) píše: A když byl Ježíš pokřtěn, vyšel ihned z vody; a hle, otevřela se mu nebesa, i viděl Ducha Božího sestupovati jako holubici a přicházeti na něj. A aj, hlas s nebe řkoucí: „Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo“.

¹⁾ Mat. 3, 15.

²⁾ Innitzer: *Joh. der Täufer* S. 211.

³⁾ Dr. Sýkora: *Písmo sv. Nového zákona* str. 25.

Sv. Marek (1, 9-11): „I stalo se, v oněch dnech Ježíš přišel z Nazaretu galilejského a byl pokřtěn od Jana v Jordáně, a hned vystupuje z vody, uzel nebesa otevřená a Ducha jako holubici sestupovati na sebe. A hlas s nebe zazněl: „Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo“.“

Sv. Lukáš (3, 21-22): „Stalo se pak, když všechen lid dal se pokřtiti, a když i Ježíš byl pokřtěn a se modlil, otevřelo se nebe a Duch sv. v tělesné způsobě jako holubice sestoupil na něj a hlas s nebe zazněl: „Ty jsi Syn můj milý, v Tobě se mi zalíbilo.“

Hle, jasnějšího a pádnějšího důkazu býti nemůže, než jest prosté uvedení těchto slov, v nichž všichni synoptikové úplně souhlasí. Námitka, že výrok nebeského Otce není uveden doslovně u všech tří synoptiků, nýbrž jen u dvou, Lukáše a Marka, jest malicherná: jeť známo, že evangelisté neuvádějí vždy doslovně výroky jiných, nýbrž často jen co do smyslu.¹⁾ Hlas nebeského Otce zněl asi tak, jak jej uvádějí sv. Lukáš a Marek.²⁾ Ale smysl je zde samozřejmě tentýž.

Jiná námitka modernistů jest: Proč však nevystoupil Ježíš veřejně před Janem Křtitelem, proč počal učit, až když Jana slyšel a od něho se dal pokřtiti? I tu není těžká odpověď: Ježíš nevystoupil před Janem, aby nechal Jana vyplnit jeho úlohu: připravit lid na Mesiáše, jak mu bylo určeno Bohem samotným proroctvím Isaiáše (40, 3-5) a Malachiáše (3, 1). Mělť lid židovský představy o mesiáši naprosto falešné (jak také dokazují všechna evangelia); představuje si jej jako muže mohutných schopností ducha a politicky tak silného a mocného, že vybaví lid židovský ze jha římského, že jako ohromný, ode všech obávaný pozemský král usedne na trůně a všichni ostatní národové světa v pokoře budou poddáni židům, přemoženi byvše od něho. Poznáme-li blíže politické, sociální a mravní poměry židovstva palestinského tehdejší doby, omluvíme do jisté míry tyto naděje v Mesiáše. Židé jsou v této době v porobě Římanů, a král Herodes, na zevnějšek sice s leskem vystupující a Židům na oko i přející, jinakým jest uvnitř. Staví sice pevnosti v zemi, paláce, ba staví a s nesmírným přepychem vyzdobuje Židům i chrám jejich, ač sám jest pohanem; jediným však motivem těchto jeho činů jest nesmírná ctižádostivost a touha po slávě. Neboť pravé smýšlení dává na jevo svým jednáním se židy: jest to tvrdost a bezohlednost, vyssávání velikými daněmi, porušování práv náboženských a hlavně národních, která jde do té míry, že lid hrozí povstáním, odpírá přísahu věrnosti a reptá proti vladaři.

K tomu však přistupuje neblahý stav sociální a mravně-náboženský v samém národě židovském. Sekty, jedna druhé odporující a navzájem se potírající, hubí národ. Jsou to především fariseové již od času Machabejských známí, sekta to nadšených vlastenců a přísných plnitelů zákona Mojžíšského, většinou však pouze na zevnějšek, vidoucích všechn jeho význam až ve směšně přesném vykonávání ritu, leč o pravou ctnost a čistotu duše velmi málo dbalých.

Sadduceové opět negují nesmrtelnost duše a vzkříšení těla, a od dávají se následkem toho nevázanému životu, výstřednostem a smyslností. Patří k nim většinou lidé vznešení a boháči.

1) Dr. Sýkora: Písmo sv. str. 241.

2) Dr. Sýkora: tamže.

Méně vystupovala sekta Essenských; nepřátelská oběma předešlým, zavrhovala krvavé oběti a nechodila nikdy do chrámu. Proti celému pak židovstvu zaujali nepřátelské místo Samaritáni. Žila-li vždy v Israelitech víra v Messiáše, tím více bylo tak v této době, tím horoucněji po něm toužili.)

Výše uvedené však neblahé poměry a špatné vykládání proroků vytvořily falešné představy o messiáši; bylo jen málo duší zbožných (Simeon, Anna), které měly čistou představu o Messiáši a které v tichosti a modlitbách jej očekávaly.

Úkolem Janovým tedy bylo vymýtití falešné představy a poukázání na vlastnosti pravého messiáše, což činil svým kázáním a křtem.

Kterak lze však vysvětliti poselství Jana Křtitele ze žaláře, vyličené sv. Matoušem (11, 2-19) a Lukášem (7, 19-35)? Jan dává Ježíši Kristu otázku¹⁾: „Ty-li jsi ten, který přijíti má, čili jiného čekáme?“ Jak byl přesvědčen o vykupitelské hodnotě Ježíše Krista (slovo *ὁ ἐρχόμενος* značí v písmě sv. tolik, co Messiáš), dává-li mu tuto otázku? — Sv. Jan zajisté stále byl přesvědčen o této hodnotě Kristově, ba touto otázkou chtěl jaksi slavnostně úřad svůj — předchůdce Páně — zakončiti. Jak z textu vysvítá a jak logicky jest vysvětlitelné, položil sv. Jan tuto otázku za své učedníky a ostatní židy, aby uvěřili v Ježíše Krista jakožto Vykupitele. Na tuto otázku totiž musil — po lidsku řečeno — dáti Ježíš Kristus odpověď kladnou, prohlásiti sebe vykupitelem lidstva, byl-li jím opravdu, a on také učinil tak (ačkoliv jsa Bohem mohl jinak důstojnost svou dáti na jevo); neodpovídá však přímo, ale poukázáním na zázraky své, které více dokazovaly než slova: „Jděte a zvěstujte Janovi, co jste viděli a slyšeli: slepí vidí, kulhaví chodí, malomocní se očisťují, hluchí slyší, mrtví vstávají z mrtvých, chudým zvěstuje se evangelium, a blahoslavený jest, kdo se nebude horšiti nade mnou.“²⁾

Tato slova podobná jsou slovům Isaiáše proroka, předpovídajícím vysvobození ze zajetí babylonského (Is. 61, 1), ale předpovídajícím i budoucího Vykupitele; Ježíš Kristus dávaje odpověď používá tak skoro slov Isaiášových, a tím prohlašuje, že jest oním Isaiášem předpověděným Vykupitelem — dokument opět, že si hodnotu vykupitelské plně vědom byl. —

Jinou námitku však klade Loisy a s ním někteří jiní moderní kritické proti tomu, že si byl vědom Ježíš Kristus své vykupitelské hodnoty, poukazováním na četná místa písma sv., kde zakazuje Ježíš rozhlašovati zázraky, které učinil, a mlčení uzdraveným ukládá.³⁾

A přece se u těchže synoptiků nalézají místa, kde se praví, že „démoni jej znají“⁴⁾, démoni volají, že jest „Synem Božím“, „věděli, že jest Kristem“⁵⁾ volají, že jest „Svatým Božím“ a „přišel je zahubit“⁶⁾, a Ježíš Kristus i jim ukládá mlčení — jak si byl tedy vědom, že jest Synem Božím a Messiášem?

¹⁾ Luk. 1, 65, násl.: 1, 5, násl.: 13; 2, 25, násl.: 2, 38; 7, 19, 20; 5, 14; 8, 56; 9, 36; atd. Mat.: 11, 3; 12, 16; 16, 20; 21, 9; Marek 8, 26; 8, 30; 9, 8; 11, 9, 10; atd.

²⁾ Mat. 11, 2; Luk. 7, 19.

³⁾ Mat.: 11, 4—6.

⁴⁾ Marek 1, 44 — Matth. 8, 4. — Luk. 5, 14; Matth. 9, 30, Marek 37, 43 — Luk. 8, 51, 56; Marek 7, 33, 36; Marek 8, 22, 26.

⁵⁾ Marek 1, 34.

⁶⁾ Luk. 4, 41.

⁷⁾ Marek 1, 24, Luk. 4, 41.

Příčiny tohoto jednání Ježíšova však nutno hledati jinde: Ježíš Kristus, znaje posluchače svoje, znaje dobře vznětlivý lid židovský, který očekával Messiáše pozemského, mocného krále, nechtěl, aby lid ten zosnoval bouře a povstání a nechtěl jej dosaditi na trůn. Jindy však Ježíš Kristus sám přikázal těm, které uzdravil, aby to rozhlásili všemu lidu, jako na př. Gerasenskému, z něhož zlé duchy vymítli.¹⁾

Jindy Ježíš Kristus dával na jevo, že jest Messiášem při svých kázáních, kde vystupuje jako učitel nových pravd, tvůrce nového učení. Uvážíme-li, s jakou úzkostlivostí lpěli židé na svém zákoně, který jim byl normou všeho jednání, bylo by zajisté absurdní neuznati, že Ježíš Kristus tak zřejmě, výslovně staví tu beze strachu své nové učení, jsa si jen plně vědom svého poslání, jež bylo — vykupitelství. Tak akcentuje na př. v řeči horní na několika místech: „Slyšeli jste, že bylo řečeno starým . . . já však pravím vám . . .“²⁾

Oblíbeným terminem, kterým označuje Ježíš Kristus svoji vykupitelskou hodnost, jest Mu slovo „ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου“. Z jakého důvodu zvolil Ježíš Kristus tento termin, jest otázkou, která patří mezi nejobtížnější a nejspletitější otázky moderní theologie.³⁾

Jest již celá řada studií a spisů, která se snaží tuto otázku rozřešiti.⁴⁾

Jak bylo katolickými exegety dokázáno,⁵⁾ příčinou tohoto sebeoznačení Ježíšova jest prorocství Danielovo (Dan. 7, 13): „Tedy viděl jsem u vidění nočním: a ejhle s oblaky nebeskými přicházel jako syn člověka, a přišel až ke starému dnů a postavili jej před obličej jeho“.⁶⁾

„Synem člověka“ myslil Daniel budoucího Messiáše národa Israelského a celého lidského pokolení, jak z textu vysvítá a jak bylo katolickými exegety dokázáno.⁷⁾ Proto také Ježíš Kristus nazývá sebe „Synem člověka“ k označení sebe jakožto vykupitele užívaje tu slov prorokových, aby dodal váhy svědectví svému. Dle Schulze⁸⁾ přiměly jej k užívání tohoto terminu tři důvody: 1. užití téhož výrazu u Daniele, 2. aby ukázal opak pravého Messiáše s politicko-nacionálními nadějemi messiášskými Židů, 3. pokora, neboť se tím velice naznačuje kontrast mezi nízkostí lidskou a výší Ježíše Krista. U synoptiků slyšíme tento termin z úst Ježíšových čtyřiašedesátkrát. U Mat. sedmadvacetkrát, u Marka čtrnáctkrát, u Lukáše třiaadvacetkrát; z následujícího přehledu paralelních míst synoptiků, kde se vyskytá termin „Syn člověka“, vyjmete několik, o nichž dokážeme, že tímto výrazem Ježíš Kristus skutečně sebe jakožto Vykupitele

1) Marek 19, 20, Luk. 8, 39.

2) Mat. 5, 22, 28, 32, 34, 39, 44.

3) Holtzmann: Lehrbuch der neutest. Theologie I., Freiburg 1897, Fritz Tilmann: Der Menschensohn, Freiburg 1907.

4) Na př. Holstein: Die Bedeutung der Ausdrucksform ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου im Bewußtsein Jesu. Zeitschrift für die wissenschaftliche Theologie 1891. Lietzmann: Der Menschensohn, Freiburg 1896. Trenke: Der Menschensohn, Freiburg 1888. Holtzmann: Über den Ausdruck „Menschensohn“. Zw. Th. 1865. Usteri: Die Selbstbezeichnung Jesu als „des Menschen Sohn“. Theol. Zeitschr. aus der Schweiz 1866 atd. atd.

5) Viz Dr. Seitz: Das Evangelium vom Gottessohn, Freiburg 1908; Dr. Fritz Tilmann: Der Menschensohn, Biblische Studien, Freiburg in Breisgau 1907.

6) Daniel totiž měl vidění čtyř zvířat, představujících vládu čtyř říší: chaldejské, perské, řecké a — říše Syna člověka, t. j. říše Kristovy.

7) Viz Dr. Seitz: op. cit., Lepin, op. cit. page 86 sequ; Tilmann: op. cit. S. 83 sequ.

8) Vom Menschensohn und Logos.

nazýval, čímž bude dokázáno, že užívaje i v ostatních případech tohoto sebeoznačení, tím myslel na svoji hodnotu vykupitelskou:

Sv. Matouš	Sv. Marek	Sv. Lukáš
9, 6	2, 10	5, 24
12, 8	2, 28	6, 5
		6, 22
13, 37, 41		7, 34
16, 13		
	8, 31	9, 22
16, 27, 28	8, 38	9, 26
19, 28		
17, 9	9, 9	
17, 12	9, 12	
17, 22	9, 31	9, 44
18, 11		
8, 20		9, 58
12, 32		12, 8, 10
12, 40		11, 30
		18, 8
20, 18	10, 33	18, 31
20, 28	10, 45	19, 10
10, 23		
24, 27		17, 22, 24
24, 30 (bis)	13, 26	21, 27
24, 37, 39		17, 26
		17, 30
24, 44		12, 40
		21, 36
25, 31		
26, 2		
26, 24	14, 21	22, 22
26, 45	14, 41	
		22, 48
26, 64	14, 62	
		22, 69
		24, 7

Evangelisté nikde nevykládají přímo tohoto terminu sebeoznačování Ježíšova. Pokládají jej docela za samozřejmý, jakoby nemající potřeby výkladu. (Mat. 8, 20, Marek 2, 10, Luk. 5, 24). Rovněž jest nápadné, že fariseové, kteří ničeho nesrozumitelného bez náležitého výkladu nepřijímali a všemožné příležitosti vyhledávali k hádce s Ježíšem Kristem, přijímají toto označení mlčky; označení toto nevzbuzuje nikde podivu u posluchačů Ježíšových ani u Jeho učedníků, v jichž úzkém kruhu nejčastěji tohoto sebeoznačení užíval (před lidem dalo se tak častěji až po prohlášení Petrově Ježíše za Syna Božího).

A p o š t o l é Ježíšovi, jsouce v stálém intimním styku se svým Mistrem, rozuměli zajisté tomuto sebeoznačení Ježíšovu; a fariseové rovněž, neboť znali jsouce dokonale písma, věděli o zmíněném místě v proroku Danieli i znali správný výklad jeho.

Ale ovšem ne všichni učedníci Ježíšovi rozuměli jasně tomuto výrazu, neboť jest to zřejmo ze scény u Caesaree Filipovy, důležitého to zjevu ve vykupitelském úřadě Ježíše Krista: Dříve uchovával tajemství svého messianského poslání u sebe a u svých několika učedníků, kratičký čas však po této scéně přijímá veřejný hold lidu jakožto král-Messiáš při slavném svém vjezdu do Jerusalema.

Tuto scénu u Caesaree Filipovy vezmeme za východisko důkazů, že Ježíš Kristus pod jménem „Syn člověka“ — *ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου* — sebe skutečně jako Vykupitele označoval.

Matouš 16, 13-20, Marek 8, 27-30, Lukáš 9, 18-22.

Ježíš Kristus ptá se učedníků svých, kým praví lidé, že jest. — A zvěděv rozmanité náhledy o své osobnosti, táže se učedníků: „Vy pak kým mne býti pravíte?“ Odpověděv Šimon Petr, řekl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“.

Mat. 16, 15: *σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος*. Marek 8, 29: *σὺ εἶ ὁ Χριστὸς*. Lukáš 9, 20: *... τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ*.

A Ježíš Kristus odpovídá na toto vyznání jeho dobrořečením: „Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův! neboť tělo a krev nezjevilo tobě, nýbrž Otec můj, jenž jest v nebesích.“¹⁾

Ve všech rukopisech jest termin *ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*; i jest zřejmo, že Ježíš Kristus tímto terminem sebe jako Vykupitele myslel, přisvědčil-li, ba dobrořečením potvrdil prohlášení Petrovo, že jest „Kristem“ t. j. Messiašem a Synem Božím.

Nemůže býti zároveň jasnějšího důkazu, že si Ježíš Kristus své hodnosti vykupitelské plně vědom byl. A byl jí si vědom již před tímto prohlášením i po něm, a užívaje k označení této hodnosti oblíbeného terminu „Syn člověka“, vždycky tím vykupitelskou důstojnost myslel, jak na několika příkladech jiných (u synoptiků) dokážeme.

Vezmeme pak místa, o kterých zvláště někteří kritikové protestantští (Weiß, Wellhausen a j.) a s nimi i modernisté²⁾ tvrdí, že nejsou messianská; jsou to t. zv. (Weiß) „nichtmessianische Menschensohnstellen“.

Prvním z nich jest Matth. 9, 1-8 — Marek 2, 1-12 — Luk. 5, 17-26.

Ježíš Kristus učil v jednom domě v městě Kafarnaum. I spustili otvorem ve střeše ochrnutého před nohy Ježíšovy, aby ho uzdravil. A vida Ježíš víru jejich, řekl ochrnutému: Doufej synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji. To však k hněvu popudilo fariseje a zákonníky, kteří tu kolem Ježíše se tísnili; i počali Ježíše viniti ve své mysli z rouhání, jakoby si byl připisoval právo jedině Bohu patřící — odpouštění hříchů, a tím se za Boha prohlašoval. Ježíš však znal smýšlení jejich, i děl jim: „Proč myslíte zlé v srdcích svých? Co jest snáze říci: „Odpouštějí se tobě hříchové tvoji“, aneb říci: „Vstaň a chod“? Abyste však věděli, že syn člověka má moc na zemi hříchy odpouštět, tedy (dí ochrnutému) vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého.“ I vstal a odešel do domu svého.³⁾

Mat. 9, 6, Marek 2, 10, Luk. 5, 24: *ἵνα δὲ εἰδῇτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ... etc.*

Toto místo, obsažené ve všech evangeliích synoptických, má veliký význam, neboť větou citovanou výslovně se prohlásil Ježíš Kristus za

¹⁾ Mat. 16, 17.

²⁾ Dle P. Maumuse (op. cit.) mohlo by se mezi učením moderních protestantských kritiků a učením Loisyho udělati rovnítko.

³⁾ Mat. 9, 4-7.

messiáše, Danielem předpověděného (= ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου), zakladatele království Božího na zemi; proto také má právo, jediné Bohu příslušející, odpouštět na zemi — ἐπὶ τῆς γῆς — hříchy. Potvrzuje tuto svou moc dvojím zákrakem: poznává myšlení fariseů a uzdravuje člověka ochrnutého.

Pojmy „odpouštětí hříchy“ a „Messiáš“, „Bůh“ jsou tak spjatý a k sobě příslušný, že se jeví každému hned nesprávným náhled M a y e r ů v, W e l l h a u s e n ů v, L i e t z m a n n ů v, W e i ß ů v a j., že neznamená výraz ὁ υἱὸς τοῦ „ἀνθρώπου“ zde tolik co „Messiáš“, nýbrž „pouhý člověk“ nebo „ideální člověk“!

Jiné místo v evangeliích synoptických, v němž výraz „Syn člověka“ nemá dle moderních protestantských a modernistických kritiků význam „Messiáš“, jest: Mat. 12, 1-8 — Marek 2, 23-28 — Luk. 6, 1-5.

Učedníci Ježíšovi šli se svým mistrem v sobotu polem obilným, a jsouce hladovi, trhali klasy, aby jejich zrním hlad ukojili. Pán Ježíš nekárá jich proto, i vzbuzuje hněv fariseův, kteří Jej i učedníky Jeho obviňují z rušení klidu sobotního, zákonem předepsaného. Ježíš Kristus však ospravedlňuje své učedníky těmito důvody: α) u Mat. 1. příkladem Davidovým, který jedl chrámové chleby předkladné, když zlačněl, což však bylo jediné kněžím dovoleno.¹⁾ 2. Příkladem kněží, kteří v sobotu konají služebné práce (zabíjení zvířat a pod.) při bohoslužbách.²⁾ 3. Že milosrdenství lepší než obět.³⁾ 4. Svou důstojností: „κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου“.⁴⁾

β) U Marka: 1. příkladem Davidovým; 2. sobota jest pro člověka a nikoliv člověk pro sobotu; 3. svou důstojností: „ὦστε κύριός ἐστι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ σαββάτου“.⁵⁾

γ) U Lukáše: 1. příkladem Davidovým; 2. důstojností svou, jež projážděna větou: „καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ σαββάτου“.⁶⁾ jest připojena k důvodu prvnímu.

U všech evangelistů synoptických (sv. Matouš má asi znění nejúplnější) nejpádnější důvod jest na konci — právo „Syna člověka“. (Tato pádnost jest již naznačena také postavením slova κύριος na prvním místě.) Slovo „Sobota“ jest zde synekdochicky vzato místo „zákon“, jak již patrně z příkladu, jež Ježíš Kristus uvádí: David pojídaje chleby předkladné přestoupil zákon, (netoliko pouhý příkaz sobotní), jediné kněze k pojídání chlebů předkladných opravňující. Prohlašuje-li sebe Ježíš Kristus „pánem soboty“ — „pánem zákona (božího)“, nazýváje při tom sebe „Synem člověka“, jest jisto, že tím moc svoji vykupitelskou, moc boží prohlašoval, a sebe tedy nikoliv „pouhým člověkem“ aneb „ideálním člověkem“, nýbrž Messiášem a Bohem nazýval.

Již u Mat. 12, 6: „λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μαιζὼν ἐστιν ὥδε“ poukazuje na svou messianskou hodnost: dovoleno-li totiž kněžím přestupovati zákon sobotní za příčinou služby boží, čím více učedníkům, je-li On přítomen, pán chrámu, pán zákona!

Uvedeme konečně ještě jedno místo, kde výrazu „Syn člověka“ připsuje modernismus význam „pouhý člověk“ a popírá, že by značil „Messiáš“. Jest to Mat. 11, 16-19 — Luk. 7, 31-34.

¹⁾ 1 Král. 21, 6.

²⁾ Num. 28, 9 a násl.

³⁾ Oseas 6, 6.

⁴⁾ Mat. 12, 8.

⁵⁾ Marek 2, 28. ⁶⁾ Luk. 6, 5.

Ježíš Kristus, prohlásiv sebe na otázku Jana Křtitele posly pro-
slovenou, messiášem, mluví o Janu Křtiteli a ku konci vytyká Židům
jejich tvrdošijnost, přirovnává je k svéhavým chlapcům. Neuvěřili
Janovi, muži přísnehó života, neuvěřili teď Jemu, kterýž žije jako jiní
lidé: „ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μῆτε ἐσθίων μῆτε πίνων (Luk. 7, 33 : μὴ ἐσθίων
ἄρτον μὴδὲ πίνων οἶνον) καὶ λέγουσιν δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐσθίων καὶ πίνων καὶ λέγουσιν ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν
φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.“¹⁾

Že zde neznamená ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου „pouhý člověk“, svědčí
souvislost řeči Ježíšovy. Veršem desátým a čtrnáctým odvolává se Pán
Ježíš na proroctví Malachiášovo (Mal. 3, 1; 3, 23): „Aj já posílám anděla
svého a připraví cestu před tváří mou. A hned přijde do chrámu svého
panovník, jehož vy hledáte, a anděl zákona, kterého chcete. Ejhle, při-
chází, praví Hospodin zástupů“. „Aj, já pošlu vám Eliáše proroka, prve
nežli přijde den Hospodinův, veliký a hrozný.“ Ježíš Kristus jest oním
přislíbeným, On jest, „přicházející“ a poslem předcházejícím Jej a při-
pravujícím Mu cestu jest Jan Křtitel, jenž „chtěl-li přijmouti, jest Eliáš,
který má přijíti.“ (Mat. 11, 14.) — Proroctví se vyplnilo: Messiáš je zde.
Ale židé nechtěli poznati předchůdce Messiášova — nehodil se jejich před-
stavám; neshodoval se ani sám Messiáš s obrazem Messiáše, jaký si utvo-
řili, ani Jeho „království“ s královstvím očekávaného Messiáše, jaké si
vykouzlila jejich fantasie, chtívá pozemské moci a slávy. I na tomto
místě tedy výraz „ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου“ má význam „Messiáš“.

Na četných jiných místech (viz svrchu přehlednou tabulku) evangelií
synoptických prohlašuje sebe Ježíš Kristus Messiášem, užívaje k tomu
cíli terminu „Syn člověka“. Místa tato jsou však tak jasna, že nepotřebují
důkazů. Svědčí zároveň jak proti tvrzení, že si nebyl vědom Pán Ježíš své
hodnosti Messiášské, tak i proti tvrzení, že nemluvil a nejednal za tím
účelem, aby ukázal, že jest Messiášem.

Již na př. mluvě o pokoře a pohoršení u sv. Mat. 18, 1-14, a zavítav
do domu Zacheova (Luk. 19, 1-10) praví: „Syn člověka přišel hledat a
„spasit“, co bylo zahynulo.“²⁾

Po rozmluvě s matkou synů Zebedeových doporučuje pokoru učední-
kům svým a padá dí: „Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž,
aby sloužil a dal život svůj na vykoupění za mnohé.“³⁾

Po přislíbení primátu Petrovi prohlašuje sebe Bohem a spasitelem
slovy: „Syn člověka zajisté přijde ve slávě Otce svého s anděly svými a
tehda odplatí jednomu každému podle skutků jeho“.

Celé množství pak míst svatých tří prvních evangelií, počínaje místem
po prohlášení Petrově Ježíše za Krista, Syna Božího,⁴⁾ obsahuje před-
povědi umučení, smrti a oslavení Páně.

Ve všech těchto místech výraz „Syn člověka“ má jasně a nepopíratelně
význam „Messiáš“.

Jsou to tato místa:

Mat. 16, 27, 28, Marek 8, 31, 38, Luk. 9, 22, 26.

Mat. 17, 12, 22, Marek 9, 12, 31.

Mat. 20, 18, Marek 10, 33, Luk. 18, 31.

¹⁾ Mat. 11, 18—19.

²⁾ Mat. 18, 11, Luk. 19 10.

³⁾ Mat. 20, 28, Marek 10, 45.

⁴⁾ Mat. 16, 21.

Mat. 20, 28, Marek 10, 45.
 Mat. 26, 2.
 Mat. 26, 24, Marek 14, 21, Luk. 22, 22.
 Mat. 26, 45, Marek 14, 41, Luk. 22, 48.
 Luk. 24, 7.

Velmi důležité jest ještě místo, které podává sv. Matouš 17, 1-9, Marek 9, 1-9, Luk. 9, 28-36. Jest to proměnění Ježíše Krista na hoře (Tábor), které vedle jiných ten předem mělo účel, aby ukázalo, že Ježíš Kristus jsa Synem Božím a Messiasem, má právo uvést závaznost Zákona Nového; hlas s nebe volá: „Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo, toho poslouchajte“. A Ježíš těší ustrašené přítomné tři apoštoly a odpovídá na otázku jejich po příchodu Eliáše, že přišel již — v Janu Křtiteli.

Opět důkaz sebevědomí messiáského v Ježíšovi, jakož i toho, že dobře věděl o hodnotě a účelu poslání Jana Křtitele, že nepokládal za Messiasa jej a od něho ideu vykupitelskou nepřejal.

Své utrpení a smrt předpovídal Pán Ježíš učedníkům, aby neklesli ve víře v Něho jakožto Messiasa, až čas utrpení a smrt Jeho (jakožto člověka) nastane. Někdy neporozuměli hned učedníci těmto jeho předpovědím (Luk. 9, 45), ale předpovědi ty měly účel působnosti v budoucnosti: utvrditi učedníky Ježíšovy, že i trpící Ježíš jest Messiasem. V předpovědích pak svého oslavení, své slávy v nebesích a hrůze i slávě svého druhého příchodu (parusie) na zemi jeví se nejužší souvislost s proroctvím Danielovým.¹⁾

Ježíš Kristus tedy 64krát (u synoptiků) se nazývá messiasem (výrazem „Syn člověka“), jsa si plně vědom této své messiáské hodnoty.

Ale i na četných jiných místech písmo sv. vidíme, jak Ježíš Kristus si byl vědom této své vykupitelské hodnoty a že zatím účelem kázal a divy činil, aby ukázal, že jest zaslíbeným Messiasem.

Na mnohých místech praví, že byl „poslán“ („ἀπεστέλλην“) od Otce svého (nebeského): přišel „ἐξηλθόν“, „byl poslán“ kázati, zvěstovati království Boží;²⁾ „přišel“, aby odpouštěl hříchy;³⁾ pojem odpuštění hříchů však těsně souvisí s pojmem Bůh a Messias, jak bylo svrchu řečeno!

„Byl poslán“ zachrániti zbloudilé ovce Israele: „οὐκ ἀπεστέλλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ“⁴⁾ Není-li to prohlášení Ježíše za Spasitele, Messiasa? A k jakému jinému cíli by tak mluvil, než aby lid o této své hodnotě přesvědčil?

V synagoze Nazaretské předčítá místo z Isaiáše proroka (Is. 61, 1, 2; 58, 6): πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ . . . etc. Aplikuje na sebe toto prorocství Isaiášovo o Messiasovi, prohlašuje se jím před celou žasnoucí synagou: „ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς οἱ σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφή αὕτη ἐν τοῖς ὧσιν ὁμῶν“⁵⁾

A kterak jinak lze vysvětliti místo písmo sv. Mat. 12, 41-42 — Luk. 11, 31-32, kde praví Ježíš, že jest větší než Jonáš, větší než Šalamoun? Ježíš tak pokorný, skrývajíc často svoji velikost božskou, zakazující často

¹⁾ Mat. 26, 64; Marek 14, 62, Luk. 22, 69; Mat. 25, 31; 24, 30; Marek 13, 26; Luk. 21, 27; 12, 8.

²⁾ Marek 1, 38 — Luk. 4, 43.

³⁾ Výrazy „ἐργασθαι, ἀποστεῖλαι“ jsou užívány v Písmě sv. speciálně o Messiasovi. Srov. Malach. 3, 1; Mat. 10, 3.

⁴⁾ Mat. 9, 13 — Marek 2, 17 — Luk. 5, 32.

⁵⁾ Mat. 15, 24.

⁶⁾ Luk. 4, 21.

rozhlášovati své zázraky (aby nepovstalo vzbouření lidu a nechtěli jej učiniti pozemským králem), prorokuje zde o sobě a sebe nad proroka Jonáše a krále Šalamouna staví — zda-li to není prohlášení sebe Messiášem?

Ježíš Kristus přijímá volání slepců u Jericha: „Synu Davidův, smiluj se nad námi“¹⁾ a uzdravuje je; při Jeho triumfálním vjezdu do Jerusalema provolávají mu davy „hosanah“, zvou ho „Synem Davidovým“ a „Králem Israelským“²⁾ a Ježíš přijímá tento hold jako povinný sobě — Messiáši, a když někteří farizeové mu domlouvali, aby pokáral učedníky své, odvětil: „Pravím vám: Budou-li tito mlčeti, kamení bude volati“³⁾. Není-li to vše důkazem, že si Ježíš Kristus byl svojí hodností messiášské vědom? Byl zajisté, jak pevně a výslovně prohlásil před Kaifášem a Pilátem: „I řekl jsem: Ty-li jsi tedy syn Boží? A on řekl: Vy pravíte, já jsem.“⁴⁾

Na jiných opět místech přikládá si vlastnosti, jedině Bohu patřící. Píšímu si na př. všemohoucnost: „Dána jest mi veliká moc na nebi i na zemi“⁵⁾; božské poznání: Všecko jest mi dáno od Otce mého, a nikdo nezná Syna, leč Otec, aniž kdo zná Otce, leč Syn, a komu by chtěl Syn zjevití,⁶⁾ moc odpouštětí hříchů.⁷⁾

Řadou vybraných míst ze synoptických evangelií lze tedy jasně poznati, že si byl Ježíš Kristus vědom toho, že jest Messiášem a že za tím účelem také mluvil a jednal a zázraky nespočítanými svoje poslání potvrzoval.

Zbývá jen ještě stručnými slovy vyvrátiti poslední námitku: Ježíš Kristus o své vykupitelské důstojnosti p ř e s v ě d ě n nebyl. Klamal lid úmyslně, přetvařoval se chtěje dosáti popularity, i činil se Messiášem.

Tato námitka uráží každého myslícího člověka, který pozorně a bez předsudků přečetl evangelia. Nikdo nekladl takový důraz na souhlas mezi vnitřním smýšlením člověka a jeho řečí a jednáním, jako Ježíš Kristus. Nadšení jeho pro pravdu a zavrhování vši přetvářky, které vyzařuje mocně na mnohých místech evangelia (farizeové!) kulminuje v řeči, v níž i přísahu Ježíš Kristus zavrhne: „... Já však pravím vám, abyste nepřisahali vůbec ... Budiž však vaše řeč ano, ano; ne, ne; co nad to jest, ze zlého jest“⁸⁾. Jaké to vroucí nadšení pro pravdu! Nemožno v mysli srovnati, aby lhal, aby se přetvařoval původce takového učení, takových zásad! Neměl k tomu ani důvodů. Po „populárnosti“ netoužil, aniž po slávě. Jeho slova, Jeho skutky dýší pokorou, tichostí a skromností, která v účtivý úžas uvádí čtenáře věřícího i nevěřícího. Zakazoval rozhlášovati mezi lidem i svoje zázraky. Odhodlal se k činu, který nikterak neprozrazuje touhu po světské slávě: k hroznému utrpení, jež končilo potupnou smrtí na kříži. Osoba takového charakteru, takové vznešenosti duševní klamati nemohla!

Z několika uvedených dokumentů, obsažených v evangeliích synoptických možno poznati, že nesprávné jest nové učení modernistické o osobě Kristově, o jeho sevevědomí vykupitelském.

Naproti tomu správné a vznešené jest učení katolické církve. Ježíš Kristus jest pravý Bůh i člověk, pravý Messiáš lidstva.

1) Mat. 20, 30—31 — Marek 10, 47—48, Luk. 18, 38—39.

2) Mat. 21, 9, Luk. 19, 38.

3) Luk. 19, 40.

4) Luk. 22, 70, Mat. 26, 63.

5) Mat. 28, 18.

6) Mat. 11, 27.

7) Mat. 9, 1, Luk. 7, 49.

8) Mat. 5, 34, 37.

Klekání.

Už slunko zašlo, všude
dech noci milé znát,
tu z vížky chrámu chudé
k modlitbě slyším zvát.

A radost čistá, tichá
mou dětskou plní hrud',
slyš — příroda též dýchá:
Maria, zdráva buď!

Jos. Bobal (Ol.):

Náboženství a charakter.

Pozorujeme-li vážným okem dobu naši moderní, s obavou vidíme, že pokročila sice vzdělanost technická, ale nepokročila stejnou měrou vzdělanost mravní. Moderní naše doba málo si všímá stravy duševní, která jest přece nevyhnutelně potřebna člověku skládajícímu se ze dvou částí, těla a duše nesmrtelné. Shledáváme, že naše doba vychovává málo povah ryzích, nezištných, pravých charakterů. Veškerý cíl výchovy naší mládeže směřuje dnes jen k dresuře mozku různými vědomostmi. Člověk stává se tu živoucím slovníkem různých vědomostí, den ode dne stále rostoucím katalogem, ale ve svých žádostech a touhách, ve své vůli jest často dítětem nebo barbarem. Člověk snáze čte v knize přírody než ve svém nitru, kteréž zůstává pro něho zapečetěnou knihou.

Ježto pravá cena člověka nezáleží v jeho postavě, zevnějšku, ni ve stavu a povolání, ni v bohatství a moci, které získal, ba ani v učenosti. neboť „vědomosti bez svědomí jsou zkázou duše“ (Alfred Fouillé), ale jedině v charakteru jeho, tu nutno promluvit o charakteru a uvážiti to, v čem charakter člověka záleží, jaký má význam a které jsou základní podmínky ušlechtilého charakteru.

Mluví-li se o charakteru věci nějaké, vyrozumívá se tím určitá známka, zvláštní rysy a vlastnosti, jimiž se některý předmět zřetelně rozeznává od každé jiné věci. Mluvíme-li však o charakteru čili povaze člověka, máme na zřeteli ne tak tělesné, jako spíše duševní známky jeho, které jsou základem mravní jeho povahy.

Často slycháváme říkati: „Ten člověk má charakter!“ Avšak mnozí, kteří toho slova užívají, nemají o pravém charakteru ani zdání. Připisují slovo charakter libovolnému jednání, zkratka plýtvá se v nynější době

Těchto pramenů bylo použito: „Křesťanská škola“ r. 1905, 1906. — „Vychovatel“ r. 1908, 1896, 1891. — Förster: „Jugendlehre“ 1907. — Förster: „Lebensführung“ 1909. — Gibbons: Vyslanec Kristův. — Emanuel Zák: Řeči cyklické (o charakteru) r. 1912. — Reyl: O charakteru. Čas. Úvahy XVI. r. 1912.

tímto slovem, které by se mělo omeziti jen na pravý význam, na skutečný charakter. Chceme-li naznačiti to, co všem tane na mysli, když praví: „to jest charakter“, musíme říci, že jest to onen duševní stav, ve kterém člověk vytknuv sobě jisté zásady mravní, z přesvědčení, samostatně dle těchto stále a vytrvale jedná. Důslednost a pevnost jest sice jedním z hlavních rysů charakteru, ale bezděky cítíme, že s pojmem „ryzí charakter“ musí se pojiti pojem dobra. Proto říkáme, „to jest charakter, kdo v dobrém jedná důsledně, kdo jeví pevnost v zásadách ušlechtilých vždy a všude. Jest jisto, že tu rozhoduje celý názor životní, hlavně poslední účel a cíl člověka, k nimž se člověk přiznává. Vypěstovati si charakter, t. j. důsledné jednání dle dobrých zásad posledním cílem určených a pomáhati jej vypěstiti u jiných, jest zajisté vzácná věc. Šťastný člověk, který má ušlechtilý charakter a šťastný národ, jenž má mnoho takových charakterů, neboť má v sobě sílu proti všemu zlu.

„Charakterové volí cestu svou s rozvahou a krácejí po ní s pevností, kladou povinnosti vůči náboženství, mravnosti a rozumu nad hlasy lidské a souhlas svědomí nad chválu světa. Ctí osobnost jiných, svůj však ráz a neodvislost zachovávají, mají dosti odvahy zachovati mravní poctivost, třeba i na čas nedocházela obliby, spoléhajíce klidně, že čas a zkušenost uznání jí zjednájí.“ Smiles, Charakter 15.)

Člověk pevného charakteru nezapře nikdy svých zásad. Okamžitá výhoda či chvilkový prospěch nikdy ho nesvedou, aby se zpronevřil sám sobě. Sklání se před autoritou Boží, před Jeho vůlí, před pravdou a mravností, před právem a spravedlností, ale nikdy před libovůlí a násilím, v kterékoli formě, klidně hledí budoucnosti vstříc. Člověk často jedná proti svému přesvědčení ze slabosti vůle a z různých časných ohledů. Ale návraty ku pravdě Boží na sklonku života jsou nejlepším důvodem pro to, aby člověk ne teprve na sklonku žití, ale v celém svém životě té pravdy věčně se držel, dle ní vždy důsledně jednal, aby tak byl dobrým charakterem.

Jest to v moci naší, bychom sebevýchovou svou povahu vytvořili na správných zásadách, jichž poznání a vstřípení musí býti prvním úkolem tomu, kdo se chce státí charakterem. Nyní však napadá nás otázka: Které zásady jsou dobré? Kdo nám podá dostatečnou autoritu? Jsou sice některé mravní zásady, které každému člověku se vnučují; jakmile však začne z nich vyvozovati důsledky, octne se v bludišti tisícerych mínění. Má rozhodovati svědomí jednotlivce? Jest sice hlasem od Boha nám vstřípeným, ale snadno upadá v mnohé bludy. Mají rozhodovati ethiky neb filosofické mravovědy? I ty se rozcházejí ve věcech mnohdy podstatných a mimo to nemají větší autority, než jakou má jejich spisovatel sám. — Kromě toho jest mnoho učenců, kteří si berou přímo za úkol popírati všechno. Společenská mravouka zbavena všeho náboženství, nemůže též trvale uspokojovati. Protestantský světský professor dr. Foerster pojednává o poměru náboženství k charakteru, napsal pro naši dobu pozoruhodná slova: „Přirozené popudy k dobru potřebují ještě vyšších výkladů a výhledů, aby vystačily na násilí vášní a tíhu sobeckosti. Máme sice v nitru vyšší přirozenost, ale tato lepší částka naší bytosti je znečištěna všelikými přísadami a nemá zářivé jasnosti — a proto bojující člověk žádá ideálů a vzorů úplně očistěných a právě nejlepších a právě nejlepších a nejsilnějších mladí lidé touží po víře ve svět čistě duševní, v říši dokonalosti, v níž jest všechno úplně, co zde jest pouze částkou. Nejen pozemské srdce

lidské hledá a potřebuje otčiny, střediska a východiště veškerých snah a lásky — také duševní naše přirozenost žádá místa, kde by spočinula touha a splynula s prazdrojem života. Z hlubin zkušenosti lidské duše vytrysklo vyznání sv. Augustina, že nepokojno jest srdce lidské, dokud nespočine v Bohu. Víc a víc nevěřících mladých lidí naší doby přiznává si tajně, že jim moderní osvícenství pro tyto potřeby dalo místo chleba přece jenom kamení, a pociťují s hlubokým vystřízlivěním a tísni, že bez pevné víry ve věčné pravdy není vůbec možno sebe vážně vychovávat, poněvadž ve všeobecném zmatku pouhých individuálních mínění není už velké a uchvacující přesvědčení možno. Domněnkám nechce nikdo ničeho obětovati. „Jest Bůh, jest svatá vůle, byť by vůle lidská kolísala sebe více“: z kolísavého a vrtkavého tvora utvoří charakter pouze svatá, věčná jistota, ale nikoliv pouhá neodvislá ethika, založená jenom na měnivém jedinci, na jeho chatrné zkušenosti životní, na přemýšlení často tolik porušeném.“ (Jak žít, 241—242.)

Dr. Foerster poukazuje, že náboženství jest nepostrádatelným podkladem mravouky. Práví, že jediné náboženství může býti pevným základem mravnosti. Odporčuje toto oněm snálkům, kteří neustále horují pro přirozenou morálku a vidí již návrat zlatého věku lidstva, až nová, náboženského podkladu zbavená mravouka ovládne svět. Dochází poznání, že mravouka potřebuje vzpruhy k životu mravnému. Nepodceňuje fysologie, biologie, sociologie, neboť zdůrazňují našemu rozumu ethické příkazy a činí je rozumu pochopitelnými, ale nedávají naší vůli vznětu, pravého nadšení, aby vůle ethickými příkazy se řídila. Tak na př. sebezajímavější a všestranné vědecké odůvodnění nějakého sebepřemáhání a obětování jako sociální nutnosti nikdy nevyvolá v člověku rozhodnutí třeba jen k nejmenšímu sebezapření, tím méně, aby mu propůjčilo sílu, aby pro mravní stránku činu dobrovolně setrval ve strasti, zneuznání a strádání, neb dokonce aby dovedl pro ni i smrti hleděti vstříc.

Konečně má rozhodovati přesvědčení většiny? To by bylo příliš nerozvážené a směšné. Vždyť ve Francii za revoluce odhlasovala většina, že není Boha. Nepřijme-li se autorita božská, která s napodoustou jistotou zabezpečuje správnost pravd a zásad životních, nedospějeme k ničemu určitému. Neboť stálost a pevnost, jež k charakteru náleží, nemůže vyplynouti ze zásad a nauk kolísavých. Vidíme nejistotu, nestálost na pohanech, podobně na moderních lidech. Musíme dojít k neúprosnému důsledku, že pravý charakter možný jest jen v křesťanství. Jen křesťanství nám podává pevný a ucelený systém pravd a zásad, které se nemění, a které stačí pro celý a každý život lidský, které mají pro sebe autoritu božskou. Jsou to hlavně pravdy a zásady, že jest Bůh, jež jest posledním cílem člověka, že jest spravedlivý, že život pozemský jest jen přípravou k životu věčnému, že cílem pozemským jest nábožensko-mravní dokonalost, že Pán Bůh cení skutky naše dle vnitřní jejich ceny nikoli pouze dle zevnější formy, že příkázání Boží a církevní jsou pravidlem života atd. — V Kristu Ježíši, Synu Božím máme nejen theorii, ale zároveň svrchovaně dokonalý příklad nejušlechtlejších zásad, ve svatých jeho jejich výklad uchvatný.

V Kristu Ježíši v jasném světle obrazy se ony čtyři základní ctnosti, jimiž ozdoben musí býti pravý charakter. Kde jinde nalezneme větší moudrosti životní, opatrnosti v jednání, spravedlnosti k Bohu, sobě a bližnímu, příklad takového sebeobětování, mírnosti a statečnosti než jedině v učení a životě Spasitelově? V Písmě sv. klade se váha na tyto

čtyři základní ctnosti. Miluje-li kdo spravedlnost, ovocem jejím jsou veliké ctnosti: střídmost a opatrnost v učení, a spravedlnost a síla, nad něž nic užitečnějšího není lidem v tomto životě.¹⁾ K těmto ctnostem vždy zřetel míti musíme, chceme-li žítí šťastný, vyšší duchovní život, chceme-li vyspětí v pevný uslechlý charakter. „Nejbezpečnější výchování k radostnému životu lze naléztí jen v onom zocelení charakteru, v oné lásce k obětem, onomu cviku v přemáhání sebe, které nás činí schopnými, abychom snášeli život bezradostný, stížený osudem, plný odříkání.“²⁾

Člověk sice dovede vyobraziti člověka moudrého, šlechetného, avšak nedovede jemu dáti té síly, by také dle toho jednal. Cicero stýská sobě, že dosud takového člověka nenalezl. Nedlouho však po něm přichází na svět Syn Boží, Ježíš Kristus, a svou povahou uslechtilou, svým celým životem stává se tou hybnou silou. On poddán byl rodičům svým, on poslušen byl až k smrti a to smrti kříže. Zkušenost mladého člověka je ještě malá, proto moudrý člověk má na mysli vzor Krista Pána, rád se podřídí zkušenosti cizí, rodičů, učitelů, vrchnosti a starších lidí, k čemuž skromnosti, poslušnosti a úcty vůči autoritě třeba. Moudrý člověk prohlédá všechny následky svého jednání, koná to, co v následcích jest dobré, užitečné. Volí k dobrému cíli dobré prostředky, nikoli špatné, neboť jest si dobře vědom, že účel neposvěcuje prostředků. Moudrost však není pouze ovocem životní zkušenosti, ale i darem nebes. Ona byla odměnou těm, kdož o ni v čistotě, pokoře, modlitbou a rozjímáním se snažili. Sv. Augustin, sv. Tomáš Aquinský, sv. Antonín doznávají, že jedině milostí Boží dospěli k vyššímu poznání.

Druhou podmínkou charakteru jest spravedlnost. Spravedlivému je svatým, co náleží jinému; on vidí vedle sebe i bližního s jeho potřebami. Máme-li se však vždy spravedlivými osvědčiti, k tomu potřebí lásky a sebeovládání. Jak často v životě býváme zdržováni a vyrušováni v důležitých věcech, a jak přece jest důležité pro nás, jak si při tom počínáme! Neboť život jest soužití; a kdo chce uplatnití jenom sebe, nedbaje starostlivé a usmívající se něžnosti, zůstává neplodným, i kdyby měl nejkrásnější zásady. Spravedlivými nám káže býti Kristus Pán a dávati, „co je císařovo císaři a co jest Božího Bohu.“ Ano, dvěma mocnostem jsme povinni úctou, láskou, poslušností, říši Boží a říši pozemské. Spravedlnost ukládá člověku vděčnost za dobrodiní, a tu jen nábožensko-mravně vyspělý charakter cítí plně zodpovědnost vděčnosti. Spravedlnost však musí býti nejen v dávání něčeho hmotného, ale i v řeči a myšlení. Nynější společnost, jež pozbyla víry, bázně před Bohem, je plna lži a přetvářky. Ctnosti pravdomluvnosti nedovede nahraditi ani sebe stkvělejší nadání, ani dobrácká povaha ani sebezapírání. Postrádaly by tyto vlastnosti pravé chuti, postrádají-li upřímnosti. S člověkem přímým jest nám volno, máme se však na pozor před lidmi falešnými. Všichni lidé, pohané, židé, zvláště však praví následovníci Kristovi vzdávají pravdě čest. Ani nepřátelé Krista Pána nemohli upříti podivu svého Jeho pravdomluvnosti a upřímnosti. „Mistře, víme — vyznávají sami u sv. Matouše (22, 16) — že pravdomluvný jsi a cestě Boží upravedě učíš a nedbáš na žádného, neboť nepatříš na osobu lidskou. Spasitel náš umřel na kříži nejen z lásky, nýbrž také jako mučedník pro pravdu. Zákoníky a fariseje odsuzoval Ježíš Kristus

1) Moudr. 8, 7.

2) Foerster, „Jugendlehre“ str. 146.

pro jejich neupřímnost. Nazývá je „pokolením ještěřím“ a hrozí jim: „Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, nebo čistíte po vrchu konvice a mísy, ale vnitř jste plní loupeže a nečistoty . . . Nebo jste podobní hrobům zblíbeným, které se zdají lidem krásné, ale vnitř jsou plné kostí umrlčích i vši nečistoty. Tak i vy zevnitř zajisté zdáte se lidem spravedliví, ale vnitř jste plní pokrytství a nepravosti.“¹⁾ Hlavními příčinami svádějícími ke lži je předpojatost proti bližnímu, nezřízená sebeláska a bázeň před lidmi. Křesťanská láska naopak a pokora jsou strážci pravdy. Křesťanská láska nám brání posuzovati křivě bližního a pokora vede nás, bychom poctivě své chyby uznávali.

Proti hněvu, zlobě, svárivosti tichý Kristus Pán staví mírnost, laskavost, sebeovládání, což je zvláště důležité, má-li kdo býti nazván charakterním. Pevný charakter má úctu k sobě samému a nezbytně osvědčí také úctu k jiným. Bude snášenlivým vůči jiným, vyvaruje se unáhlenosti v řeči, neboť ukvapenost zbavuje člověka uznání, byť šlechetně smýšlel. Dovede se odříkati, a zůstává vítězem v okamžiku lákavém. „Askese jest boj s tyranii okamžiku! Naše nejčistší city a nejjasnější myšlenky mají býti strážnými anděly veškerých našich slov a skutků — a proto se musíme účelně cvičiti, býti přísní na svoje čivy, hněv, vášně a povídavost a ukládati si vážné cvičení v mlčelivosti, aby nemluvil z nás člověk nestřežený a nevzdělaný, nýbrž člověk rozvázný a vychovaný, z něhož vycházejí slova skutečně produševnělá a uklidněná, slova, která pomáhají, přinášejí mír a dávají stálost, slova, která vycházejí z lásky a nikoliv z čivů, z duševní jasnosti a nikoliv ze vznětů zevnějšího člověka.“²⁾ Nejeví se charakternost proto ve vášnivě neústupnosti. Ryzí charakter jest klidný bez vášně, neboť vašeň jest slabost nikoli síla. Kdo se musí vášnivostí síliti, ten zřejmě dává na jevo, že zásady jeho nejsou pevné, neb že vůle jeho jest vratká. Svět moderní nechce znáti přemáhání, jemu platí heslo: „Využítí život do poslední krůpěje.“ Duše mladá musí se vybouřiti, musí se dáti průchod vášním a náruživostem. Jaký však jest výsledek této jejich neobmezené volnosti a neovládání svých pudů? Mládež odrůstá v nitru nespokojená, rozervaná, náchylná k sebevraždě a jiným převratům, s nimiž se v denním životě tak často setkáváme. Násilím nerozumným ovšem počínati sobě nesmíme proti smyslným pokušením a jiným náklonostem špatným, avšak snažiti se musíme obrátiti pozornost k jiným věcem, cvičením vůle v sebezáporu a jiném odříkání.

Dále náleží k charakteru statečnost. Máme na zřeteli ne sílu fysickou, ale onu duševní, mravní neohroženost, která snadně překoná každou překážku, a které není za těžko v pravý čas pravdu mluvit a ji obhájit. Zde však, musí-li otevřeně říci pravdu trpkou přímo do očí, učiní to setrně, by bližního neurazil neb nezarmoutil. Statečný člověk nebývá zdolan útrapami životními, nevěsí malomyslně hlavu, ale věren ústane vždy svým pevným zásadám, jež mu nedovolují lekati se nahodilých překážek. Nebojí se výsměchu, nekloní se před soudem lidí, dovede se zachovati mírně, vážně, byť i nemile dotčen. Ne váha silného slova, ale síla mírného slova dojmá a uchvacuje. Setkáváme se často s lidmi, jimž bázeň před lidmi zavírá ústa, by pronesli své přesvědčení veřejně, snadno odstrašení bývají nepřiznivým soudem lidí, posměchem, potupou od přímé

-) Mat. 23, 25—28.

-) Foerster, Jak žíti, str. 39.

cesty. Taková bázeň před lidmi jest velkým snižováním sebe sama. — Bázlivý obětuje zásady své okolnostem, hlas Boží podřizuje hlasu lidí, zříká se křesťanské svobody a mužné neodvislosti, stává se zrádcem svého svědomí. Otrok bázně před lidmi podobá se modlám pohanským, o nichž píše žalmista Páně. — Ústa mají a nemohou mluvit: oči mají a nemohou viděti. Uši mají a nemohou slyšeti: chřípě mají, a nemohou voněti. Ruce mají a nemohou makati; nohy mají a nemohou choditi; nemohou křičeti hrdlem svým.¹⁾ Žádný — dí Pán — nemůže dvěma pánům sloužiti, neboť zajisté jednoho nenáviděti bude a druhého milovati, nebo jednoho strpí a druhým pohrdne.²⁾ Bázlivec není ničím jiným nežli loutkou, ozvěnou jiných. Na újmu svých povinností chce se zalíbiti lidem, což ovšem se mu nepodaří. Zbabělý člověk sedá obyčejně na mezníku a hotov je skočiti tam, kde jest převaha. Úvahy vážné zasluhují výroky Písma sv.: Kdožkoli se styděti bude za mne a za slova má, i Syn člověka styděti se bude za něj, když přijde v slávě Otce svého s anděly svatými.³⁾ Kdožkoli vyzná mne před lidmi, toho i já vyznam před Otcem svým, jenž jest v nebesích.⁴⁾

Síla a vytrvalost nesmí se zaměňovati s umíněností, tvrdostí, svéhlavostí. Pevný charakter nežene se ku předu přes potoky slz a krve spulbližních, avšak při vši své síle jest něžným, ohleduplným. „Pevný jako diamant a něžný jako matka,“ musí býti pravidlem charakteru dobrého.

„Mnozí si namlouvají, že patří k důstojnosti muže vystupovati bezohledně → ve skutečnosti je však bezohledné chování nadobro chatrno také se stanoviska pravé energie, neboť hrubě si povolovati a bezohledně prorážeti, bývá mnohem snadnější a vyžaduje mnohem méně duševní síly a otevřenosti než chránící a soucitná energie. Pevnost sloučená s dobrotou a sebeovládáním — toť výkvět silné mužnosti.“⁵⁾

A kde jest ona vzácná studna, z níž možno načerpati, a ona tajemná škola, v níž možno se přiučiti těmto ctnostem potřebným každému člověku? Budeme ještě hledati s filosofem-podivínem *Diogenem* za naší doby s rozžatou svíčkou člověka, který by nás tomu naučil? Jistě ne! My máme onen vzor zářný, ono „Světlo světa“, my známe jej, jest to Spasitel náš Ježíš Kristus, jenž drže v rukou zářící kříž, dříve znamení největší potupy, nyní znak vítězství, stále volá s výšin své slávy: „Kdo chceš zna mou přijíti, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne!“ On jediný odvážil se pronésti ono smělé slovo: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem — příklad zajisté dal jsem vám.“ *Ježíš Kristus* s nejen mluvil, učil, ale také jednal, čehož pohanští mudrcové nedovedli.

Jim mohlo právem se vytýkati: „Aliter vivis, aliter loqueris; jinak žiješ, jinak mluvíš.“ Kristus Pán svým příkladem způsobil, že k němu hrnuli se jinoši, dívky, muži, ženy a pro Něho muka, ano i smrt podstoupili. Nemožno si mysleti ideálnějšího charakteru nad Božského Spasitele, nelze najíti ušlechtlejších zásad, jednání skutků, nežli jsou ty, jimiž se honosí celý život Krista Pána. Před Jeho zásadami a jednáním zanikají veškeré zásady filosofů, vždyť Kristus Pán byl filosofem největším, jemuž se musili obdivovati i pozdější filosofové křesťanští. Ani ti, kteří v Něj

¹⁾ Žalm 115.

²⁾ Mt. 6, 24.

³⁾ Mr. 8, 38.

⁴⁾ Mt. 10, 32.

⁵⁾ Dr. Foerster, Jak žiti, str. 49.

nechtěli uvěřiti buď z marnivosti neb pýchy, nemohli mu upřiti velikosti charakteru. A jestli nejnovější badatelé tvrdí, že Kristus Pán byl jen velkým učencem, a že musil znáti zásady mnohých mudrců pro podobnost s nimi, tím ničeho nedokazují, naopak potvrzují pravost Jeho ideí a učení. Nerozborné zásady Ježíše Krista dovedly vzdorovati mocnému světu pohanstva, pyšného Říma, z Něho šířiti se mohlo a musilo světlo pravého poznání. V době, kdy nauky náboženské pohanů ztratily své čínorodé síly, kdy bohatství, sobectví, vnější pokrok ponenáhlu kopaly hrob pohanským národům, přišel Ježíš Kristus, aby učil lidi hledati své štěstí, poklady v nitru nikoli v slávě a bohatství: „Což jest platno člověku, byť celý svět získal, ale na své duši škody utrpěl.“ Právě vznešenost a velikost charakteru Kristova to byla, jež přiváděla odpůrce Jeho až k zuřivosti. Nejsou zajisté platna slova *D i o k l e t i á n o v a*, velkého to odpůrce křesťanství, když vypočítával posílům svých spoluvládců svá vítězství a činy hrdinské a mezi jiným pravil: „Všeho, všeho jsem dosáhl, čeho jsem chtěl. Z prachu povzněl jsem se až na stolec císařský poznal jsem srdce lidská, obsypal jsem své spoluvládce zlatem, pozdvihnul je z nízkosti k výši své, znám i nyní jejich touhu zničiti mne a proto se jim nevydám, mne nikdo z lidí neskáltil, ale já jsem si je všechny podmanil; jedině Krista, toho neznámého, velkého, vznešeného jsem zdolati nemohl, ač jsem tisíce jeho vyznávaců zahubil. Vždy vznášel se přede mnou jako bílý stín, usmívavý, veliký, vznešený, a já cítil jsem se proti němu ničím — bez moci.“

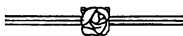
Ano byla to síla svatě, vznešené nauky Kristovy, která zde zvítězila proti zupnosti, bylo to vítězství světla nade tmou. Proč žádná ze zásad velkých mudrců pohanských nepodržela stále vrch, kdežto zásady Kristovy vždy znova září jako v první době jeho učení? Na jejich velikosti a kráse ničeho neubýlo, ony zůstaly stejnými beze změny, protože byly pravými ideami, které vedou k velikosti. K zásadám Kristovým se přiblížiti znamená, snažiti se domoci velkého charakteru, a k tomu nelze jinak leč náboženstvím. Ano náboženství jest to, jež ukazuje každému jednotlivci pravou cestu, po níž kráčeje, dospěl by ke konečnému cíli, k cíli sebeobětování pro velikost vznešené idey.

Kolik síly a pevnosti vdechla nauka Kristova prostým, neučeným, poznati můžeme na apoštolích, kteří živým příkladem svého Mistra stávají se duchovními podmaňovateli světa a posléze hrdinnými mučedníky. Odkud čerpali mučedníci a mučednice onu sílu a vytrvalost, by bez ohledu na příští muka podstupovali s radostí a velebením Pána Boha smrt, ne-li z živé víry v učení Ježíše Krista? Vizme několik ukázek ze života církve. Jest to třináctileté děvče sv. *A n e ž k a*, jež volá uprostřed muk: „Tomu jsem zasnoubena, jemuž andělé slouží, jehož krásu obdivují slunce a měsíc; jen Jemu zachovám věrnost.“ Jest to vznešená a sličná kněžna sv. *A l ž b ě t a*, která rozdává všecko bohatství, a když jest z vlastního obydlí vypuzena, spěchá do kostela a žádá si, by zapěno bylo „Tě Bože chválíme“. Není to obdivuhodné, když nešťastná královna *M a r i e A n t o i n e t t a* před popravou svou píše svojí švekruši *A l ž b ě t ě*: „Odpouštím všem nepřátelům, co zlého mně učinili.“ Není to Bohem nadšený duch, když sv. *T e r e z i e* volá: „Pane, pošli mně pronásledování; když jsem ke všemu neschopna, dejž, abych aspoň z lásky k Tobě mnoho trpěla?“ Není to téměř nadlidské doživotně se věnovati dobrovolné službě chorých a nemocných? Křesťanství, učení Kristovo jen mohlo způsobiti, že opouštěl starý pohanský svět své neřesti a své vášně a dával se cestou ctnostného

životu. Nikdo jiný leč Bůh, jediné křesťanství vytklo správný poměr mezi člověkem a Stvořitelem. Čím více kdo proniknut duchem pravého náboženství, tím dokonalejší má shodu ve svých mravních zásadách a tím lepším jest jeho charakter. Že však za naší doby tak málo jest charakterů, tím není vinno náboženství; neboť toto, jestliže se přijímá, věrně plní a posilován jest člověk sv. svátostmi, jistě vůli naší vzdělá a otužil. Jen ve spojení s oním Kristem Svátostným nalezli nemoudří moudrost, liknaví horlivost, bázliví statečnost, hrubí mírnost. Podařilo-li se svatým spořádati svého ducha dle učení Kristova, proč by se nemohlo zdařiti i nám? By však charakter pravý byl dosažen, musí přistoupiti přesvědčení jednoho každého o svých dobrých zásadách. Dokonalého přesvědčení nabudeme z náboženství, jež spočívá na pevných základech autority Božské a církevní. Úplné a stále přesvědčení bez víry jest nemožné. Jest tomu jako s pramenem, který v horách vyschl; mnohý nemoudrý však přece řekne: „Nechť zdroj vyschl, jen když voda po troubách do města se dostane.“ Přesvědčení tohoto nemůže nikdo děditi, letoru ano, která buď prospěšně neb záhubně působí na vytvoření charakteru; máme však svobodnou vůli, kterou přesvědčení si můžeme dobrovolně vytvořiti. Nejsme-li sami činní, nejsme také charakterní. Jsme-li o správnosti svých zásad přesvědčeni, pak jistě nebudeme zbaběle ustupovati mínění jiných, jako bychom neměli vlastního úsudku a přesvědčení. Jistě budeme se snažiti napraviti chybu, jakmile ji poznáme, a nesetrváme v ní. K samostatnosti zásad a přesvědčení dopomůže pouze víra, která skrze lásku působí. Z víry v Ježíše Krista teprve poznáme, že charakter jest vlastně člověk očištěný a v sobě sjednocený, poněvadž jest sjednocen s Bohem. Charakter nevypěstí se za hodinu, ale jest k tomu potřebí skoro celého života našeho až k hrobu, a proto dílo, které vyžaduje pro vývin celý lidský věk, jistě potřebuje vyšší posily a tu máme v náboženství. Získati si charakteru, jímž se stkvěl Ježíš Kristus, není ovšem v naší moci, ale přiblížiti se aspoň k tomu vznešenému vzoru jest možno. My pak zvláště, kteří kněžimi státi se chceme, musíme o vypěstění pravého charakteru dbáti. K němu však také nezbytně musí dospěti každý, kdo hledí vyplniti všechny povinnosti, které vyžaduje vznešenost jeho stavu. Kdo bude knězem dle vůle Krista Pána, bude také pravým charakterem. Všechny snahy utvořiti si mravní zásady a je uvéstí v harmonický celek byly by marné, kdyby nebyly založeny na duchu křesťanském. Jenom víra křesťanská pojatá rozumem, citem a vůlí, sjednocuje člověka s Bohem, s lidmi, nitro s vnějškem, všechny mohutnosti duševní vůbec a mravné zásady zvláště. Jen Bůh, jak se zjevil světu skrze Ježíše Krista, a jak žije v lůně církve katolické, dovede soustřediti snahy člověka po dokonalosti. Církev katolická uvádí v jednotu všechny mravní stránky člověka, činíc jej účastným božského života skrze sv. svátosti, zvláště skrze svátost Těla a Krve Páně. K čemu dále pobízí církev sv. toho, jenž chce své nitro poznati a je dokonale očistiti? K rozjímavé modlitbě a sebekritice. Není vhodnějšího prostředku, kterým základní pravdy víry přecházejí v člověka nad rozjímání. Kdo dle návodu církve svaté přemýšlí o cíli lidského života, o Bohu, o poměru člověka k němu, ten proniká poněkud celý smysl stvoření světa, vykoupení s takovým porozuměním, jakého nedávají žádné vědecké důkazy. Svět a život stancu se mu otevřenou knihou, ve které časem čítá bez námahy a s rozkoší. Hračkou přemáhá pak nejen pudy smyslové, tíhnoucí k egoismu, ctižádosti, smyslnosti a jiným nezřízeným náklonnostem. Takový člověk pak jedná

snadno a důsledně dle dobrých zásad. Kdybychom nezpytovali svého svědomí, zdaž vzpomněli bychom si na slova Kristova, že člověk mrvu v oku bratra svého vidí, a břevno v oku svém nepozoruje. Konečně věřící člověk přistupuje ke zpovědnici, obětuje na oltář zpovědi své sobectví, svou pýchu, která jest největší překážkou sebezapírání, sebezdokonalování. Bez sv. zpovědi, bez spasitelného tohoto ustanovení, zahynul by vinník v zoufalství. Komu by složil tíhu svého srdce? Příteli? Ach, jak možno spolehati na přátelství lidské, jež jest tak vratké, nestálé. Či snad požaloval by sobě poušti? „Na pouštích hřmí vždy hlaloh oněch trub, jež Nero domníval se slyšeti na hrobě své matky. Jsou-li lidé, příroda, ukrutnými, necitelnými, Bůh jediný hotov jest odpouštětí, jediné náboženství jest to, jež pokání a nevinnost učinilo sestrami.“ (Chateaubriand). A kde jinde v životě, v zařízení společenském setkáme se s podobnými prostředky? Náboženství jen vrací vinníka na cestu ctnosti, uvádí jej k poznání chyby a ukazuje mu cestu k nápravě. Žádná věda lidská nedokázala dosud více než náboženství a také nedokáže. Vrátní chybu jícímu víru, vrátí mu lásku k ctnosti a pravdě, toť vrchol všeho. Dějiny církevní zřejmě ukazují, že všichni opravdoví charakterové se vyvinuli následováním Krista Pána. Jest jisto, že by ti, kteří dnes se tolik proti víře a náboženství vzpírají, nedokázali mučedníci v prvních dobách křesťanství. Žádný z těch nynějších pro své zásady nebyl by s to umřítí nejlehčí, natož smrti hroznou, bolestnou. A přece volají do světa: Já jsem charakter! Jen křesťanští mučedníci ukázali se pravými charaktery; vždyť i největší filosofové tehdejší se jim podívovali vyznávající: Jejich Bůh jest něco zcela jiného než naši bohové, a víra jejich větší naší. Učení Ježíšovo vedlo lidi vždy jistě, cestou pravou, když se dle něho věrně spravovali; ono učilo je nejen za svých slunných dnů, avšak i teď, když pravost jeho jest popírána a zlehčována. Ono jest horou a vede nás k velikosti. Není pravého charakteru, který by nebyl založen na náboženství. Bezcharakterní intelligence doby naší jistě nepřivede národ k dobrému konci, „když slepý slepého vede, oba do jámy padnou“.

Ku konci slušno uvést ještě významná a energická slova F r a n t. P a l a c k é h o, an praví: „Jen tam, kde ušlechtilější částka člověka vládne nad oborem činnosti pouze zvířecí, kde život lidský touhou po ideách a bohovosti nabývá významu vyššího a duch ani v kalu tupé všednosti netone, ani jedem přibroušené smyslnosti se nevysiluje, kde jméno Boha a vlasti, zákonů a ctnosti, práva i svobody budí v duši takový ohlas, že celá obec hotova bývá i krví svou o ně se zasahovati: jen tam mohou se díti skutkové, které připomínati potomstvu mílo a hodno jest.“ A dále: „A proto zavrhuji každé počínání těch, kdož horempádem stojí na tom, aby mravní základy v člověčenstvu, tedy i v národě našem porouchání byly. Bez těch hyne každá společnost, tedy i národ. Toliko na přesvědčení mravním, toliko na základech náboženských možno nám postupovati k cíli. Tak to shledáváme na našich předcích, totéž i nám činiti třeba.“

Jan Železný.

(Příspěvek k dějinám husitství.)

Roku 1412 stal se biskupem olomouckým Václav z Buřenic, známý pod jménem Králík, dosud probošt vyšehradský a nejvyšší kancléř královský. Nový biskup našel diecesi ve stavu rozháraném. — Události pražské zasahovaly také do Moravy a získávaly novým směrem hojně stoupenců i mezi šlechtou.

Zbědovaný byl též stav duchovenstva, jak ukázala již r. 1379 visitace arcijáhenská, kterou nařídil arcibiskup pražský Jan z Jenštejna. A že poměry v pozdější době se nezměnily, poznati ze spisku „Epistola de corruptissimis ecclesiasticorum moribus“, jež napsal r. 1404 Jan Rode, převor kartuziánů v Králově Poli u Brna.

Ze spisku vidno, kterak kněžstvo, nezachovávajíc svých povinností dávalo špatný příklad věřícím a tím škodilo a zlehčovalo vážnost církve katolické.

Proto biskup brzy po příchodu do diecese svolal synodu do Vyškova. Synoda se sešla a vydala přísná nařízení o zachovávání kázně a víry, nabádala kněze světské i řeholní k pravému duchovnímu životu a stanovila přísné tresty na přestupky celibátu.

Opravná tato činnost biskupova zůstala pouze v začátcích a při dobré vůli. Proti zlořádům energicky dále vystupovati nemohl, ježto mu nastaly spory s kanovníky.

Za takových poměrů šířilo se učení Husovo a docházelo k častým nepokojům a srážkám. Mluví o tom list, jež poslala olomoucká kapitula na konci r. 1416 sboru kostnickému. Píše v něm: „Faráři katoličtí z far se vyhánějí, jiní kněží jsou od Husitů bití, zamykáni, pro peníze trýznění a mučení, jiní do vody házeni, jiní vraždění, takže řečení Viklefishťe a Husitě celé markrabství přivedou k bludům své kacířské zloby, leč by Vaše Otcovství rychle obmyslilo prostředky vhodné.“ (Sborník Cyrillo-methodějský 1884.)

A na začátku tak bouřlivých dob zemřel biskup Václav Králík (12. září 1416). Zatím bouře, která se nad zeměmi našimi stahovala, nedala se zadržeti, ale zaburácela ve vši své hrůze. I bylo třeba na stolci biskupském muže neobyčejně pevné povahy, který by neochvějně stál a vzdoroval návalu rozbourěných vln. Takovým mužem byl Jan, biskup litomyšlský, jehož horlivá činnost byla v Čechách a na sněmu všeobecně známa.

Pravda jest, že vždy a všude vystupoval rázně proti Janu Husovi a jeho přívržencům.

Roku 1413 (6. února) sešla se v Praze synoda, kde měly obě strany (totiž katolická, již zastupoval Štěpán Pálec a Stanislav ze Znojma, a Husova, již reprezentoval Jan z Jesenice) dle rozkazu králova podati písemně svá zdání o tom, kterak by mohl býti opět obnoven pokoj v zemi. Synodě této zaslal návrhy své též biskup litomyšlský. Žádal, aby na universitě byl ustanoven místokancléř s mocí policejní, aby zapovězeno bylo kázati lidu o věcech, které jen pro vysoké

školy se hodí, aby M. Janu Husovi a přátelům jeho nebylo vůbec dovoleno kázati, a knihy všechny v jazyku českém od nich sepsané, aby byly zničeny. (Palacký „Dějiny nár. čes.“, XI. kn. str. 498.)

Horlivou činnost vyvíjel Jan na koncilu kostnickém. Doma u šlechty, která byla na straně Václavově, oblíben nebyl a zvláště od doby, kdy ustanoven byl od Sigmunda jedním ze správců země, když bratra Václava zajal a držel v zajetí.

Do Kostnice přišel v lednu 1415. Aby tam mohl jíti a proti Husovi pracovati, byla mezi duchovenstvem sebrána pro něho zvláštní daň. V jednom sezení referuje o náboženských poměrech v Čechách žaloval na Husovy přívržence, že rozdávají Velebnou svátost pod obojí způsobou a mnozí že roznášejí Krev Páně v nádobkách nesvěcených a v lahvičkách k nemocným. Že si tím u svých protivníků neposloužil jest jisto. Když pak i po návratu z Kostnice neustával pracovati pro katolickou věc, okolní šlechta poplenila a zabrala mu většinu statků.

Sněm kostnický zvědév, co musí zakoušeti od svých nepřátel, uznal a ocenil práci jeho tým, že jej v prosinci 1416 jmenoval administrátorem uprázdněného olomouckého biskupství, ponechav mu i diecesi dosavadní. Po nějakém čase zvolili jej kanovníci biskupem a koncil volbu potvrdil. Nyní však nastal spor. Část kanovníků, která volbě nebyla přítomna, volila Aleš, kanovníka vyšehradského, kterého podporoval i král Václav IV. Spor působil zhoubně. Král rozmrzen stálými žalobami dal Aleše vojskem uvést do biskupství. Tým však různice neutuchly, nýbrž vlekly se dále. Po dvou letech bylo konečně docíleno shody a celý spor skončil tak, že oba biskupové biskupství svá se svolením papežským si vyměnili. Jan přijal biskupství olomoucké, Aleš litomyšlské.

Již v době sporu počínal si Jan jako biskup olomoucký. Vida, že učení Husovo zvláště působením mnohých kněží se šíří, předvolal je k sobě do Litomyšle. Nepřišli ovšem. Byli to zejména kněží z jižní Moravy, kteří kázáním horlivě se zastávali nových nauk. Může se směle říci, že jižní Morava byla tehdy v naší zemi baštou husitismu. Hlavním sídlem byl opevněný tábor u vsi Nedakunic a ve Strážnici, měste pánů z Kravař, kteří byli velikými příznivci nového hnutí. Na doklad toho, jak se chovala Morava k učení Husovu, přidávám slova Palackého:

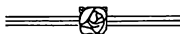
„Také Morava, co do národnosti od Čech nerozdílná, viděla smysly husitské již drahně času šířiti se v lidu panem Lackem z Kravař a bratrem jeho Petrem Strážnickým ale získána jest jim nejen láska u šlechty moravské, nýbrž i v národu celém (vyjímaje přední města, jimžto Němci vládli) převaha taková, že Moravané horlivostí husitskou brzy Čechy samé převyšovali.“ (XI. kn. str. 492.)

I odhodlal se biskup Jan k rozhodnému činu. Postavil se v čelo svého vojska a počal s moravskými Husity boj. Tito podráždění takovým odporem škodili svému nepříteli, kde mohli. Zvláště ze Strážnice vypadávali, vedeni bojovným knězem Bedřichem „ze Strážnice“, na všechny strany a spláceli škody straně protivné. V bojích těch byl od nich dobyt a spálen klášter velehradský (30. dubna 1421). Úspěšný postup jejich zaražen byl příchodem císaře Zikmunda na Moravu. Když však císař Moravu opustil, nabyli dřívější odvahy a pokračovali ve výbojích. Dobyto bylo mnoha měst, mezi nimi i Přerova, jenž byl po dlouhou dobu jedním z nejpřednějších středisk husitských a později bra-

trských. Poněvadž Z i k m u n d meškal v Uhrách, zůstával J a n jediným vůdcem strany katolické na M o r a v ě. Když r. 1422 vtrhl kníže Zikmund K o r y b u t o v i ě na Moravu, byl to J a n, jenž hleděl postup jeho zadržiti a odrazil jej od hradeb olomouckých. Rok na to velel zase vojsku u K r o m ě ř í ž e proti spojeným stranám pražské a táborské. Ty zvítězily a obsadily K r o m ě ř í ž. Dlouho se však v něm neudržely. J a n sebral rychle nové vojsko, vytiskl je a město opanoval. R. 1426 stal se kardinálem a po dvou letech administrátorem biskupství vacovského. Meškaje v cizině nemohl s úspěchem čeliti straně husitské. Netřeba se tedy diviti, že v posledních dvou letech úřadu jeho šířili se a sesílili neobyčejně, zvláště když i pokusy císaře Z i k m u n d a Čechy zkrátiti, mýjely se cíle.

Zemřel v O s t ř i h o m ě r. 1430. Bránil církev katolickou nejen mečem, od čehož nazván byl „Železný“, nýbrž i písmem. Napsal dva theologické spisy: „Liber salutis“ a „Exemplar salutis“.

Nástupcem jeho stal se K o n r á d III. (Kuneš) ze Z v o l e, za něhož zahájen byl církevní sněm v B a s i l e j i, který měl smířiti národ náš s církví a přinésti mír zbědovaným vlastem našim.

Václav Žalud (Pr.):

Lékař duši.

Na struny duše — hříchem zrazené,
s nichž odlét mír kam's v dáli,
pad nepokoj a píseň bolesti —
stín zklamání a žaly — — —

Proud slz, jenž z oka tryskl duši té,
jí ohněm páčil v tváři;
ret její — marně — němým pohybem
se tázal po lékaři.

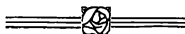
Tu bol svůj duše skryla úzkostně
v svou hrud' — jen tiše štkala —
Bůh — myslela — Ten že snad nezná ji —
a světa — se již bála.

A novou každý příští okamžik
nes bolest v rány její —
že uštvána již — ve své samotě —
mřít chtěla — v beznaději

Tmy noční probděla — a čekala
vždy v pláči jitřní šero —
— až přišel Kdosi — za ruku ji vzal
a řek jí: Doufej dcero —

Svou měkkou dlaní čelo hladil jí
i rozpálené skráně — — —
A duše — blízkost nebe cítila
a balsám ve své ráně — — —

Tu důvěřivě zrak svůj pozdvihla,
kdo z lesklých dum ji ruší —
a poznala, že Pán to dobrý jest
a Lékař — chorých duší — — —

X. Y. (Br.):

Z pozůstalosti kněze-buditele.

Předním členem družiny Sušilovy byl J a n S o u k a p, farář doubravický. Nadšen láskou k svatým věrozvěstům slovanským, složil celou řadu písní, básniček i básní, jejichž každé téměř slovo prosyceno jest úctou k těmto světcům. Tato činnost, kterou vynikl zvláště v jubilejním roce 1863 a 1885 získala mu lásku i obdiv u prostých i vzdělaných.

Mnoho a mnoho důkazů k tomu shledáváme v jeho listech, kterých (bohužel) zachovalo se málo. Aby aspoň tyto nepřepadly zkáze, hodláme některé z nich otisknouti v „Museu“.

Předně jsou to spisy drobné, jichž jest nejméně. Zajímavý list jeho strýce P. P l e s k a č e o K l i c p e r o v i, vlastnoruční list pohádkáře Pravdy tvoří jádro.

Za to daleko rozsáhlejší jest korespondence Kuldova, čítající celou řadu dopisů nevšední zajímavosti pro život katolický, literární, hlavně pak, pokud se týče Kuldovy činnosti spisovatelské, Kuldovu osobnost seznáváme v nich skoro do detailů.

Německé propagatory jmenuje Kulda štváči a odřezanci, bludy jejich jedem. Po hodnostech netouží, za to ale ze srdce si přeje, by se jiným dostalo odměny dle zásluhy. Opovržení projevuje nad prospěchářstvím a nazývá je chytrologií.

O jeho literární činnosti dovidáme se velice mnoho. Tak prý nastoupil spisovatelskou činnost na pobídku Sušilovu a hr. Sylva-Tarroucova. Nacházíme tam celou řadu zpráv o jeho pohádkách, posvátné kazatelně, Moravanu a obdivujeme při tom píli a nezištnost, s nimiž knihy své publikoval. Vůdčí myšlenkou mu při tom bylo, aby co nejvíce vnikly do rodin. V tom spatřoval zisk své práce, byť se ve skutečnosti potkal třeba s deficitem.

I o bohoslovcích dovidáme se v některých listech. Zpravidla jsou to zprávy o některých slavnostních jeho výročích, kdy i oni mu neopomenuli prokázati úctu a vděčnost. Dá se souditi, že projevy tyto byly mu zvláště milými, jelikož byly od mladé české intelligence, bohužel, projevy jedinými.

S pietou saháme k těmto zažloutlým listům, neboť na každé stránce vane k nám heslo Sušilovo: „Církev a vlast!“ a my bezděky vzpomínáme slov básníkůvých:

Nechť lebky strouchnivěly a srdce stlela
i v popelu se jiskří dál
váš jasný ideál.

I.

**Hraběnka Marie z Dietrichštejnu opravuje zprávu „Hlasu“ o nalezení
starého obrazu bl. Jana Sarkandra v Boskovicích.**

L. J. Chr.

†

Euer Hochwürden!

Obwohl unbekannter Weise fühle ich mich doch verpflichtet, Euer Hochwürden mit diesen Zeilen zu belästigen, und Ihnen einige Aufklärung über einen Aufsatz zu geben, der mir heute in der böhmischen Zeitung „Hlas“ zu Gesichte kam; Euer Hochwürden wurden wahrscheinlich von Boscowitz aus falsch berichtet; es ist im Blatte „Hlas“ gesagt, daß Graf Alphonse Mensdorff selbst das Bildniß des heil. Sarkander, welches in der Sakristey der Boscowitzer Pfarrkirche befindlich ist, restaurirte; dies unterliegt aber einem Irrthume; das fragliche Bild wurde im Laufe des Sommers 1854 in der Allerheiligen Friedhofskirche zu Boscowitz hinter einem Altare aus Schmutz und Staub hervorgezogen, gereinigt, gefirnißt, in einen Rahmen gegeben, und in der Pfarrkirche Sakristey an der Wand aufgemacht, um es einem weiteren Verderben seines ehrwürdigen Gegenstandes sowohl, als seines Alters wegen zu entreißen. Die Reinigung des Bildes geschah nach Anleitung eines eben im Boscowitzer Schlosse anwesenden Mahlers, der mit der Anfertigung verschiedener Familienporträts beauftragt war. An der Stirne des Bildes des heil. Sarkander, waren zwey kleine Flecken abgesprungen, welche Graf Mensdorff in meinem Beysein mit Farbe bedeckte. Da es nicht unbekannt ist, daß mein Schwager Graf Mensdorff großes Mählertalent besitzt und mit vollem Rechte im „Hlas“ seines Kunstsinnens erwähnt wird, so bewog mich eben dies, diese Berichtigung an Euer Hochwürden einzusenden. Da jetzt alles den seel. Sarkander betreffend, Interesse erregt, wie leicht konnte es nicht geschehen, daß diese fragliche Bild in Augenschein genommen wurde, und da dessen Mahlerey tief unter der Mittelmäßigkeit steht, so kam des Grafen Mensdorff Kunstsinn und Mählertalent in ein sehr schiefes Licht. Kenner würden dies Werk ihm zugeschrieben nicht als talentbeweisend selbst nur restaurirt gelten lassen können. Es ist nur Alterswegen merkwürdig. Ich suchte mich doppelt verpflichtet dies Euer Hochwürden zur Kenntniß zu bringen, da die Reinigung des Bildes die Uebersetzung in die Sakristey durch mich veranlaßt wurde und ich daher nicht die indirecte Ursache seyn möchte, daß mein Schwager bezüglich seines Talentes so schief beurteilt werden konnte.

Indem ich Euer Hochwürden bitte meiner vollkommenster Hochachtung überzeugt zu seyn bin ich

Peggau in Steyermark 19ten Februar 1860.

Euer Hochwürden ergebenste

Marie Gfin: Dietrichstein-Proskau.

II.

**Erich, starohrabě ze Salmu, děkuje Soukupovi za zaslané národní
písň Sušilovy a jeví pro ně živý zájem.**

Euer Hochwürden !
Herr Kaplan !

Vor allem, Herr Kaplan, muß ich Sie um Verzeihung bitten Ihnen nicht früher für Übersendung der beiden letzten Hefte der Sušilschen Liedersammlung gedankt zu haben, aber es war mir nicht möglich, da ich in den letzten Tagen eine sehr dringende schriftliche Arbeit unternommen hatte, die ich zu Ende führen mußte! In wieferne es überhaupt möglich ist ganz verschiedene Dinge miteinander zu vergleichen so möchte ich doch die mährischen Nationallieder am liebsten mit sobald allemannischen und mit plattdeutschen Gedichten vergleichen, da ich in den mährischen Liedern den norddeutschen Witz und die Gemüchlichkeit, in der reizenden Weise mit den süddeutschen allfaßenden Wärme der Gefühle vereinigt finde, sah sie wie die beiden obgenannten Dichter die Individualität ihrer Volksstämme so richtig aufgesagt haben.

Euer Hochwürden ergebenster

Erich Altgraf Salm.

III.

Pravda se těší z obdržené Soukupovy podobanky. Píše o svých povídkách, jich chystané edici, projevuje lásku k Moravě, jejímu lidu a zve Soukupa k sobě na Hrádek.

Veledůstojný pane!

Obdržel jsem list Váš a milou podobiznu Vaši a děkuji uctivě a upřímně, že jste mi ji poslal. Připomíná mi věrně přívětivou tvář Vaši, již jsem viděl r. 1863 a již zdobí mé album vedle pp. Sušila, Procházky, Vojtěcha a jiných z Moravy. Mám drahou Moravu zajisté často na mysli a nyní mne s ní kalendář Moravan ještě více spojuje. Jako chlapec žil jsem na Moravě několik let, napřed v Zámku Žďáře čili Klášteře u Žďára a pak mezi Němci v Svitavě. Od té doby se pokládám také drobet za Moravana a nyní kalendář Moravan mi poskytuje příležitost psáti povídky zvláště pro Moravany, což mi zajisté působí velkou radost. Dej Pán Bůh, aby se líbily a přinesly prospěch dobrému lidu Vašemu. Dělán, k čemu slabá síla vystačí a k čemu vystačí čas, jehož mám i k mnohé jiné práci zapotřebí. Nyní mi zase přibyl katolický kalendář Poutník, vydává ho v Praze u Kobra professor z B u d ě j o v i c p. S k o č d o p o l e, již vyšel na r. 1863 a nalézá se v něm také povídka ode mne „Učitel a farář“. Na rok 1870, dá-li Pán Bůh, vyjde lépe upraven a ve větším formátě a chystám do něj povídku „Katolík vlastenec“. Pro Vašeho Moravana na r. 1870 již mám povídku hotovou, a sice „Pozůstalost bohatého pijáka“, k vánočním svátkům ji pošlu p. prof. Vojtěchovi.¹⁾ Nevím, jak se mi podařila, leckdes na Moravě milují prý ještě příliš pálenku, u nás v Čechách bohužel také, a já chtěl ukázat příkladem, kam může zavést člověka i celou rodinu, jenž se jí oddá. Snad jsem si mohl k povídce své vyvoliti nákou lepší a vděčnější látku a napravím to jindy, bude-li se Pánu Bohu líbiti, jestli s povídkou na r. 1870 u Vás dobře nepochodím, dobře neobstojím, nýbrž propadnu. Na vůli býti prospěšným, mi nescházelo, však vůle tu nestačí a já z celého srdce si přeji skutek, nebude-li ten scházeti, pak teprve z povídky své se budu těšit. Chvála Vaše povídky letošní²⁾ mně zajisté byla

¹⁾ Tehdejší redaktor „Moravana“.

²⁾ „Třicet let v Rázově“, Moravan 1868.

inilá, neboť mne naplnila větší důvěrou v sebe a sice zvláště proto, že pochází od Vás.

Také jste p. Kobrovi ponechal své spisy a nevíte, kdy na ně řada přijde. Budu rád, až vyjdou a až je obdržím, neboť ovšem odebírám celou jeho bibliotheku a sám jsem mu také prodal své spisy. Převzal toho mnoho a kdyby všecko chtěl vydat, potřeboval by k tomu více než 100 let. On si vybere jen co se mu bude líbit od každého něco a mně slíbil, že přijdu do sešitů od 40 až do 45. Musím tedy ještě čekat asi rok, než se mnou počne. — Mám se zastavit u Vás v D o u b r a v i c i, navštívím-li zase jednou Moravu. Děkuji za pozvání a pravím: „Navštívíte-li někdy Čechy, zajedte si do Š u m a v y a zastavte se v H r á d k u, kde bych Vás zajisté tak bratrsky a přátelsky přijal a pohostil a vyprovodil jako Vy mne v Lipovci“. Krajina zdejší je také hezká, Vy jste mi dal raky, já Vám dám pstruhy, bude-li to také v pátek, kopců, lesů zde máme více než u Vás, vody čisté dost, rybníky, jezera, ale žádnou Macochu, kam mne vedla rozšafná žena z Lipovce¹⁾ a žádnou Býčí skálu, již jsem navštívil s p. farářem z Adamova atd. Ještě vidím v duchu faru Lip. a kostel Lip. a kostelníka Lip. a Vaši klidnou domácnost. Nyní mám skutečnou podobiznu Vaši a kdykoliv se na ni podívám, což já činím často prohlížeje si svá alba, obrazy z Lipovce přede mnou vždycky oživnou a věru bych si přál, abych k nim jednou mohl přidat obrazy z Doubravice, jež leží v okolí půvabném a rozkošném, jak píšete. — Děkuji i za pěknou báseň Vaši u hrobu velezasloužilého prof. Sušila. — Odporoučí se laskavé paměti modlitbě

Vaši důstojnosti upřímný ctitel a přítel

Vojtěch Hlinka.

Na Hrádku u Sušic (Schüttenhofen) 24. listopadu 1868.

IV.

Jan Pleskač, farář Olešnický schvaluje Soukupův úmysl sepsati životopis Chmelův. Podává mu o něm zprávy a vylicuje prázdniny, které trávil s ním a s Klieperou v Třebíči.

Nejmilejší Jene!

Potěšen milým listkem nad tak sice čestnou, ale ne tak snadno u provedení úlohou, která Tobě svěřena jest, nepochyboval jsem sice na zdařilém provedení, a doufám že u rodáků velkého uznání dojde — jen bych přál sobě by mi tak možno, té slavnosti²⁾ přítomným býti a proto toužebně budu její slavný výsledek očekávat.

Upomínka na pro Třebíč slovutného Chmelu je chvalitebná, jenž takového vážného vlastence svým rodákem nazývat se honosit může.

Narozen³⁾ v malém domku u mostu jejkovského naproti starožitné kapličce sv. Petra a Pavla, která dle nad ní starého nápisu byla postavena z vděčnosti na vrácení se obyvatelstva ku víře katolické. Anno quo alma fides renata Třebicii, byl tam nápis chronografický.

Jeho rodiče byly chudy, ale šlechtny řemesla tkalcovského. Navštěvoval školu Jejkovskou, pod učitelem Soukopem, který byl velký milovník kostelní hudby — a v neděli a při slavnostech v chrámu Páně

¹⁾ V Lipovci farářoval Soukup v letech 1862—65.

²⁾ R. 1871 dne 29. října otevřeno slavně gymnasium v Třebíči, při němž Soukup řečnil.

³⁾ R. 1793 dne 18. února

u kapucínů chorální zpěvy zavedl. Š k o l á k C h m e l a býval nápomocen, a tak u Kapucínů v známost přišel.

U Kapucínů byl vikář P. František, muž sice starý, ale velice učený, v mládí lectorem neb učitelem kleriků klášterních a velice přísných mravů, který na žádost zámeckých úředníků jejich syny v literárním umění cvičil a pro další studie připravoval. Přijal také schopného a mravného žáka Jejkovského do své přípravy. Na potom také mne. Byl však Chmela o několik let starší mne a proto ve vyšší třídě vzdělaný — předc však mluvnici ovšem německou jsme společně se učili, on ale spolu gramatiku latinskou učit se počal — a tak jsme se společně navštěvovali a bavili.

Odtud se dostal Chmela do Prahy, kde byl jeho strýc¹⁾ laikem kapucínem — a tam podporován v klášteře potravou chudých, své studie počal — a já se do Brna odebral.

O prázdninách vždy navštěvoval své rodiče, a tu jsme se vždy spřátelili. Zvláště na potom ve vyšších školách přiváděl sebou spolustudující Klicperu a také Turynského,²⁾ ačkoliv rodiče jeho byli sami chudí, ale velice zbožní, vždy jeho přátele ochotně v malém příbytku přijali a ovšem sprostou zdravou mlíční pohostili. Malá zahrádka a několik švestkových stromků před chaloupkou lahůdku veselé společnosti podávali a o závod vždy nejzralejší trnky a švestky se vybíraly a mne kolikráte na slaměnce liskami okrášené k uctění s chvalořečí podávali — bývaly to hody, které lahůdky boháčů dalece upřímnými radovánky převyšovaly.

U večer jsme se společně u tak zvaných Profantů recte u pekaře Podrty scházivali, kde sice pivo, ale z domu se nalévalo, veřejná hospoda nebyla. Tu se o budoucnosti naší rokovalo a snělo o budoucím blahu. Veselé písně české národní zpívaly a od domácí dcery nové mezi panami a mládectvu známé sbíraly. Jedenkrát dceruška zpívala zajímavou píseň matky nad kolébkou dítěte — Nynej — a tu Chmela byl až k slzám pohnutý — a obrátil se ke mně: „Ach, jak krásná je ta řeč naše mateřská, jak jemné se v ní city srdce vydávají a předc od vlastenců nepoznána a neuznána jest — tak utěšené ovoce tento mateřský stromek nese a předc ho žádný pěstovat nechce. Co pak ty tomu říkáš a o tom soudíš, rodáku Třebíčský — odrodilý Brněne?“ Na tuto důtku jsem odpověděl: „Uznávám s tebou krásu a spanilost ovšem — ale co platna obchodníku látka krásná a spanilá, když ji na žádném trhu odbyt nemůže a při ní sám ve svém obchodu hyne. Máš sice dobře pro to okamžení, ale přijde čas, že se pravá cena pozná, hledaná bude na potom a obchodníka obohatí“.

Bylo nás více studujících pospolu a tu počal Klicpera horlivě pro vzdělání národu vzbuzovati — a povzbuzoval nás do Prahy na studie se odebrati, kde již mnoho slovutných, obětivých buditelů národu našeho se vynachází, jenž co předchůdce blaho národu připravují. Povstaly námitky mezi námi. — V Praze drahé a těžké živobytí — a pro vzdálenost těžká podpora rodičům. Tu nám odporovaly zkušenosti. Všady najde obětivý studující přízeň a podporu. V Praze také jsou dobročinné ústavy — Kapucíni rozdávají denně živnou polívku a mladý hladový žaludek všechno přijme a jemu chutná — a tu malou nepříjemnost může lehko mladík obětovat pro budoucí blaho, které ho následovat bude.

¹⁾ Frà Erhart vymohl r. 1808 přijetí Chmelovo na staroměstské gymnasium.

²⁾ Právník a básník (1793—1847) seznámil se s Chmelou na filosofii a právech.

Jeden se k nim připojil — já ale na poradu svých rodičů se odvolal — kteří ovšem v dobrém stavu postavení o mé zaopatření se lépe postarat toužili, než aby miláčka od sebe v nejistotu, jak se vyjádřili, obětovali.

Chmela získal sobě přátelství se synem solného v Třebíči Kratochvíla, seznámil se s jeho dcerou Annou, velice vzdělanou a šlechtitou pannou, neb byl netoliko sličný a velice vzdělaný a dobrého srdce — stal se professorem¹⁾ a ji sobě za manželku pojal, na kterých radovánkách i já byl přítomen. Několikrát mi své blaho a spokojenost sdělil — a při vydání Biblických příběhů²⁾ dárkem své práce poctil.

Později jsem od něho žádnou zprávu neobdržel. Více snad v Třebíči o jeho oučinkování se dovíš.

Abych aspoň mou ochotnost vyplnil, tak rychle tuto nelíbenou zprávu podávám.

Ostatně jsme Bohu díky zdraví všichni a já se zase pro řeč na Instalaci v Prosetíně připravuji.

S Bohem a srdečným políbením

upřímný Jan.

20. Mai 1871.

V.

Vladimír Šťastný píše o albu zaslaném Kuldovi k sedmdesátinám a chválí Soukupovy básně.

†

Veledůstojný pane!

Domnívaje se, že ráčíte podle zmínky Svě před Velkonoci Brno navštívit i také mne vzácnou návštěvou poctíte, nepsal jsem již, chtěje mnohé záležitosti raději ústně vyfidiť. Také jsem se zabýval úmyslem některého dne použití k výletu do Doubravice, ale na velký pátek dostal jsem zánět dásně a tvář mi opuchla tou měrou, že ještě dnes s podvázanou bradou tento list píšu. Doufám, že jste ráčili ztráviti svátky v lepším zdraví než já.

Avšak ad rem. Prosím Vás, veledůstojný pane, račte mne nějak vyvésti z pochybností stran naší, p. kan. Kuldovi³⁾ poslané adressy. Bylať věru krásně upravena a v sobotu den 15. ráno na poštu dána, jak mne ředitel tiskárny p. Slovák recepsem přesvědčil, tak že ji v neděli dopoledne musil p. kanovník míti v rukách. S nemalým podivením jsme tedy pohřešovali v českých listech u výpisu celé slavnosti a všech gratulací zmínku také o adrese výboru Dědictví sv. C. a M. — Myslil jsem si tenkrát, že snad nemilou náhodou adresa oslavenci třeba později dodána byla, ale nedávno dostal jsem list od p. kanovníka, ve kterém mi děkuje za uveřejnění Vašnostiny básně v Obzoru, ale o adrese ani nejmenší zmínky nečiní.

Nemohu si té věci nijak vysvětliti a rád bych se toho nějak domákal, dostal-li pan kan. adressu, a byla-li mu vhod čili nic? Jedna okolnost mi tu vrtá mozkiem. Když byla adresa hotova, prosil mne p. Slovák, abych mu dovolil ji u Barviče vystaviti (na den). Neměl jsem ničeho proti tomu, jen aby se neporušeně vrátila. Na večer skutečně mi ji Slovák sám poslal v pouzdru, ale jaké bylo moje překvapení, když jsem viděl aksamit na hřbetě venkoncem protržený!! — Běžím ihned do tiskárny, Slovák užasl

¹⁾ V Jičíně pro latinu a řečtinu.

²⁾ Vyšly u Pospíšila v l. 1820—1822 v 5 svazcích. Překlady z němčiny dle mnichovského vydání.

³⁾ Dne 16. března 1890 dovršil Kulda sedmdesátý rok života,

jako já a pravil, že je to vina knihařova, poněvadž ji měl naposled v rukou. Sebral se a hned ji tam nesl ujišťuje mne, že se věc zpraví a že adresu sám na poštu odevzdá, aby včas došla. — Spolehl jsem se tedy a když jsem se pak u p. Slováka poptával, jak věc dopadla, řekl mi, že musil knihař desky znova potáhnout, že ale jest všechno v pořádku a odesláno jak lístek dosvědčuje. —

Nyní však přece mne napadají pochybnosti, bylo-li vše správně vykonáno? — Přímou zeptati si přece netroufám a tu mi napadlo, že Vašnost bude snad moci nějakou zprávu mi o tom podati. —

Chtěl jsem Vaší Vele důstojnosti vrátiti zároveň svěřené mi básně, ale dovolíte, abych tak učinil jindy a bude-li tak vůle Vašnostina, třeba ihned, jakmile mne několika řádky poctíte ráčíte, nemám-li přece ještě na osobní návštěvu se těšiti. Přčetl jsem je o svátcích znova a jsem utvrzen v soudu původním, že jsou to básně velmi cenné formou i obsahem a zároveň i důležitým dokladem vlasteneckého zápalu, jaký druhdy při každé příležitosti tak mohutně vyplápolal a z každého slova svítil, kdežto nyní sotva doutná v naší poesii. Několik básní zdá se mi příliš lokálních neb osobních a ty bych si dovolil ku záměně s jinými navrhnutí. Jest jich však velmi málo. Ostatní mají vesměs význam též všeobecný a proto chválím jejich nadpisy a teprve pod čarou udanou příležitost skladby. — Zatím doporučuje se Vašnostině vzácné přízní znamenám se v hluboké a upřímné úctě oddaný

V Brně 6.-4. 1890.

Vlad. Šťastný.

Em. Spisar (Ol.).

Sociální význam nedělního klidu.

(Dokončení.)

Vedle náboženského a mravního povznesení lidu svěcení neděle přispívá také k tomu, aby překlenuta byla hluboká propast, jež jako kdysi v dobách pohanských, také v naší době zeje mezi chudásem a boháčem. Nelze popírati, že protiva mezi velkým bohatstvím a větší ještě chudobou stále roste a se stupňuje až k nesnesitelnému napjetí, že střední stav stále více a více mizí. Společnost čím dále tím patrněji dělí se na dvě nepřátelské třídy, na nepatrný poměrně počet nesmírně bohatých kapitalistů a na ohromné massy dělníků, kteří se vzájemně nenávidí a sebou pohrdají. Nejzřetelněji jeví se tato protiva ve velkých průmyslových městech, kde v oddělených čtvrtích buď jen proletariát nebo boháci bydlí. V těchto městech chudás nemůže se kromě toho vyhnouti nejtrapnějším pozorováním. Pomáhá stavěti paláce a místnosti požitkům smyslným určené, čte na rozích ulic o zábavách a rozkoších, jež boháčům kynou, vidí tu nádhery v oděvu ve výkladních skříních, přepych na těle mimojdoucích, pohlíží k osvětleným oknům a slyší zpěvy a hudbu; výbuchy bakchantické rozkoše dorážejí k jeho sluchu, zatím co snad žena a děti doma zakoušejí všechny strasti chudoby a nedostatku. Zda můžeme se diviti, že se tu svírá srdce chudáka nezdolnou závistí, a že pěst samovolně se zavírá, ta pěst,

která by mnohdy ráda pracovala a přece nemůže, jelikož není práce ? Není divu; že tato propast pořád se šíří, zvláště když povážíme, že na Boha v sociálních poměrech se zapomíná, že lidé nemají zájmu společného, nýbrž že každý jen o své zájmy se stará, jen svůj vlastní prospěch a své nezřízené vášně má na zřeteli. Zející propast lze překlenouti jedině tím, že lidé uznají Boha za nejvyššího Pána a zákonu jeho se podrobí. Nutně musí je zejména zákon účinné lásky k bližnímu spojovati v jeden celek. Působivým prostředkem k vyrovnání a odstranění třídních protiv je zase neděle. Svěcení neděle nezjednává přímo pozemského zisku, aniž dává utiskované třídě pokladů boháčů, avšak sblízuje veleúčinně srdce a smýšlení nejrozličnějších tříd. Neodnímá-li se pracující, utiskované třídě příležitost následovati hlasu a příkazu církve, pak právě těmto ubohým je neděle stále vracejícím se dnem svátečním, který rozdíl stavů a tříd společenských stírá a protivy vyrovnává. Vždyť právě před svatostánkem přestává rozdíl stavů, neboť sídlí zde Bůh, otec všech bez rozdílu. Klečí zde chudák vedle boháče, podřízený vedle představeného, mocný vedle bezmocného a všichni sem přicházejí za týmž účelem. Všichni zde klečící mají vědomí, že patří k velké křesťanské rodině, mají zde stejné právo jako členové jedné rodiny, již hlavou je dobrotivý, laskavý Bůh, otec nejštědřejší.¹⁾ V chrámu Páně, paláci to jak boháčů tak chudáků, slova kněze ožívují v srdcích přítomných útěchy plné pravdy náboženství křesťanského, jež jsou všem účastným služeb Božích pro život tak dravý veledůležitý. Kéž bychom měli vojsko mužů, kteří prodchnuti jsou nedělním požehnáním a milostmi katolického chrámu Páně a pak dojista sociální otázka nebude tak akutní, aby budově společenské hrozilo nebezpečenství rozpadnutí. Křesťanský duch, jež od Boha ustanovené svěcení neděle do srdcí vštěpuje a v nichž žije, nepozůstává toliko v trpělivosti a umírněnosti utlačovaných vrstev, nýbrž také hmotně sblízuje lépe a výše postavené třídy v lásce bratrské s třídou nižší. Nezdolná síla křesťanství nikdy nepřestane dojímati srdcí těch, kdož se vlivu jejímu úmyslně nevyhýbají. Třebas, že slabosti a převrácenosti člověka staví se na odpor úplnému a zdárnému rozvoji života křesťanského, símě učení Božského a milosti nalézá dosud ještě dosti dobré půdy, aby veliký rozdíl mezi nekřesťanským sobectvím a tvrdostí srdce s jedné a křesťanskou láskou k bližnímu a milosrdenstvím s druhé strany, v pravé světlo postavilo. Jestliže neděle a svátek bohaté a chudé spojuje, jestliže boháči a chudásovi tytíž pravdy věčné na mysl se uvádějí, jestliže zvláště vědomí příslušnosti k jedné rodině Boží ožívuje, která tam na hoře má stálý domov svůj, pak spočívá v tom záruka, že sociální rozhrané poměry nebudou uspořádány dle zákona vykořisťování a vyssávání bližního, nýbrž dle zákona pravé spravedlnosti a účinné lásky. Kdyby tímto duchem, jenž se jeví jen v nepatrné části celé společnosti, proniknut byl celek, dojista by nebylo bídy a sociální krise byla by zažehnána. Svěcení neděle a její ochrana přivedly by nás blíže k tomu výsledku, neboť pouto téžoz křesťanského smýšlení, vzájemné úcty a lásky spojovalo by pak chudé i bohaté, vysoké i nízké a tím bylo by možno docílit smíru a vyrovnání příkrých sociálních protiv, jež dělníkovi nikdy nejsou tak na vědomí uváděny, jako právě v neděli, když musí v umazaném, všedním šatě jíti do továrny; nejvíce v tento posvěcený den cítí se odstrkovaným a třídní

¹⁾ Stimm. aus Maria-Laach str. 9.

zuřivá zášť proti všemu běře z toho nejvíce stravy, zatím co jeho spoluobčané ve svátečním úboru do kostela svobodně se ubírají.¹⁾

Svěcení nedělního klidu má konečně nesmírně důležitý sociální význam z toho důvodu, že vrací dělníka rodině a umožňuje mu tím zdárnou výchovu dítek, která je nejvznešenější úlohou a podstatou řádné rodiny. Úkolem manželů není tvořit pouze tělo člověka, nýbrž vytvářeti ducha, vůli a srdce jeho, a to je vlastně jeho nejkrásnějším povoláním. Kterak může však rodina tak svatou povinnost vyplnit, když hlava její, otec a často i matka, již náleží bezprostřední péče o tělesné a hlavně duchovní a nábožensko-mravní vychování svých dítek, a která k tomu vznešenému úkolu od přírody je uschopněna, časné z rána musejí spěchat do práce a k večeru teprve vracejí se utrmáceni těžkou prací? Jak může jen křesťanská rodina dostát požadavkům, jež se na ni kladou, aby totiž dítko od nejtělejšího mládí vychovávala pro Boha, když rodiče i v den nedělní a sváteční odcházejí po práci? Kde se otec a matka poučí o svých povinnostech, není-li jim poprána možnost jíti v neděli do kostela a zde poslouchati slovo Boží, jež jim povinnosti stavu na paměť uvádí? Kterak mají děti podobných rodičů projevovat jim úctu, lásku a poslušnost, když je sotva znají? Děti se rodičům odcizují, rodiče naopak dětem, zapomínají svých povinností k nim, děti stávají se jim zas břemenem. Vyrostou-li přece, v dospívajícím věku probudí se v nich nezřízené vášně, začnou pohrdati autoritou rodičů a hledí se z ní všemožně vybaviti. Polítování hodný takový stav manželský, když takové poměry zavládnou v rodině. Ne menším úkolem rodiny jest také vzájemná podpora samých manželů, jak už naznačují první stránky písma sv.: „Není dobré člověku býti samotnému, učiníme mu pomoc podobnou jemu,“ a dále: „Protož opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své.“ (I. Moj. 2, 18, 24.) V těchto slovech není vyjádřena pouze jednota a nerozlučitelnost svazku manželského, nýbrž i vzájemná podpora manželů. Muž, hlava rodiny, přirozeně silnější, má ženu a dítky živiti, žena pak za to má býti věrnou družkou, jeho pomocnicí a podporou. Ve vroucí lásce a věrnosti oddané má lnouti k muži a tvořiti takřka jednu s ním osobu, dle slov písma: „A budou dva v jednom těle.“ (M. 2, 24.) Žena má býti muži svému ve všech trudných postaveních pomocí vydatnou, dobrou radou, radost a žal všecken s ním sdíleti. Těchto životních potřeb nenalézá muž venku, kde v boji o život zájmy se křížují a síly nepřátelské ostře se srážejí, nýbrž doma po boku věrné manželky, v kruhu svých drahých. Podaří-li se ženě příjemným zařízením rodinného krbu, přívětivostí a láskou muže k rodině připoutati, stává se život rodinný mocnou záštitou mravnosti pro oba manžele a bohatým pramenem nejčistších radostí a nejslechetnějších citů. Druží-li se k tomu duch křesťanské zbožnosti, potom je štěstí rodinné trvale založeno, třeba i na čas chudoba a nouze se dostavily.²⁾

Kterak může býti rodina zdrojem radostí, základem štěstí a spokojenosti, musí-li žena, jejíž pravým působištěm je domácí krb, netoliko ve všední dny, nýbrž i v neděli jíti do práce, musí-li muž, jenž by nalézti měl po týdenní práci v kruhu svých drahých útěchy a zotavení, i den nedělní v hluku a prachu továrny v práci nepřetržité trávit. Netrhají

1) Děj. otáz. st. 15.

2) Die Frauenfrage 1901. str. 35.

se tu něžná pouta lásky, jež členy rodiny vzájemně spojují? Rodina, v níž se neděle nesvětí, přestává být vlastně rodinou a stává se znenáhla jistým druhem hostince, kde sice lidé pohromadě jedí a spí, navzájem jen málo se znají a ještě méně milují. Únava po práci a potřeba odpočinku, jež se večer ozývá, musí utlumiti všeliké city vyšší a ušlechtlejší. Rodina ztrácí všeho vyššího posvěcení náboženského. Nadpřirozený životní princip, od něhož závisí láska manželská ve své čistotě, důstojnosti, síle a trvání, ponenáhlu zmizí, a tím je vše ztraceno. Život rodinný takovým manželům stane se nesnesitelným, palčivým jhem, které až do hrobu těžce nesou. Právě štěstí rodinné nezbytně ve vyšší, nadpřirozené lásce a oddanosti musí kotviti a jediné na podkladě nábožensko-mravním vybudováno být musí. Zcela jinak chápal středověk veliký sociální význam svěcení neděle pro rodinu a společnost křesťanskou. Ve středověku veškerá práce brzy v sobotu zakončována, aby se dělník na neděli mohl připravit. Je to velkou zásluhou anglického továrního zákonodárství, že vrátilo ženám a dělníkům volné sobotní odpoledne. Dnes tedy v Anglii všichni dělníci velko-průmyslu mají volné sobotní odpoledne. Jak může být také řeč o nedělním klidu, když žena, dělnice, matka, celý týden v továrně pracuje. Opozdněné týdenní práce domácí má tolik, že jí na to neděle ani nestačí, ba namnoze musí daleko více pracovati než v kterýkoli všední den, aby dohnala to, co byla nucena v týdnu odložit. Na plnění povinností rodinných jí zase při tom chybí času. Pořádné vaření v neděli, čištění a uklízení zabere také mnoho času, měla-li by ještě pracovati v továrně, znamená to základ k vymírání. Nemají-li dělnice, ať vdané či svobodné, nedělního klidu, mizí u nich zájem a smysl pro život rodinný. Právě dělnice tohoto nedělního zotavení potřebují pro své zdraví, více ještě než muži, což patrně z toho, že dělnic o 30% umírá více než dělníků. Z těchto tak závažných důvodů je nutno žádati pro dělnice klid sobotního odpoledne.¹⁾ Výstižně osvětlují tyto zlořády výpovědi samých dělnic před uvedenou již komisí švýcarské národní rady v Curichu:

„Jedny si novoty přejí, druhým je nutná, pro všechny je dobrodiním. Po práci výdělkové přijdou domácí práce, pro jedny v míře menší, pro druhé v míře větší. V týdnu nemůže být práce tato konána, musí být odložena na neděli; neboť večer po práci denní je dělnice unavena. Dělníci, které nutno starati se o členy rodiny, zabere práce domácí celou neděli. K návštěvě služeb Božích nemá času, osvěžení je jí nemožné. Neví ničeho o nedělním klidu, otupí, upracuje se a propadá churavosti. Kdyby měla volno, mohla by snadno vykonati své domácí práce. Ztráty pro pracedárce by tu ani nebylo, neboť dělnice vrátila by se v pondělí posílena do práce. Ve zdraví dělníka spočívá vlastně kapitál pro pracedárce.“²⁾ Ve Švýcarsku zavedly některé větší továrny dobrovolně pro všechny dělníky sobotní klid odpolední a zkušenosti při tom získané ukazují, že následky byly pro dělníky velmi výhodné a při tom celkový úbytek týdenní práce zmínky sotva zasluhuje. Proto volné sobotní odpoledne pro ženy dělnice musí být úkolem každého dále hledícího zákonodárce pro ochranu dělnickou. Jestliže posílení vědomí rodinného, jak lord Aschley zcela správně poznamenává, značí konečný cíl ochrany dělníků, má stát svatou povinností činiti vše, aby neděle dělníkovi byla vrá-

¹⁾ Děln. otáz. str. 17

²⁾ Christ. Sozialref. str. 411.

cena jako den klidu a zotavení. V týdnu odlučují práce tovární a škola rodiče a děti od sebe, jen neděle shromažďuje opět celou rodinu k společnému jídlu a radostnému pobytu. Tu cítí se opět jednotlivec členem rodiny; otec a matka opět mohou žítí dětem svým.¹⁾ Jak jen může matka vykonávat svůj úkol v rodině, musí-li celý den sváteční věnovati uklizení a čistění? Práce s čistěním spojené činí muži pobyt v domě obtížným, hledá proto on v hostinci, děti na ulici to, čeho jim nehostinný domov neposkytuje. O společné návštěvě bohoslužeb nemůže býti ani řeč za takových rodinných poměrů. Pak se nelze divit, že i u žen právě dělnic smysl pro náboženskou výchovu a pro domácnost vždy více a více mizí, lhostejnost ke všem vyšším zájmům a hrubá požívačnost i u žen tak nápadně se šíří.

Jsou-li základy rodiny otřeseny, jsou tím zároveň zviklány základy státu, ano i celé společnosti lidské, neboť spořádaná rodina jest základem spořádaného státu; na pořádku v rodině závisí blaho lidí. Jaká rodina, takový stát, taková společnost. Domácí štěstí, pokoj podmiňuje také utěšené zdravé poměry sociální. Přítomná doba volá po reformě. Nelze si mysliti vážné reformy než té, která má na zřeteli reorganizaci rodin dle vzoru, jaký stanovil Bůh sám. Bude-li rodina založena na zásadách křesťanských, bude-li v ní na prvním místě vanouti křesťanský duch bude-li členy pojiti pravá láska křesťanská.

Jen křesťanská víra a prostředky milosti mohou poskytnouti dostatečné ochrany proti smyslnosti a náruživosti, proti sobectví všeho druhu. Jen církev sv. tedy může pěstiti ctnosti, jež trvání řádné rodiny křesťanské podmiňují. Zákonodárství státní může ovšem domácí štěstí hájiti a chrániti, do vnitřního života rodiny vlivem svým nezasahuje, tu zase počíná předbřezlý úkol náboženství církve, která vlivem svým opět srdce ovládá a řídí. Duch úcty, lásky a věrnosti manželské, duch střídmosti a píle — všechny ctnosti společenské mají domov v rodině, pramen svůj však v náboženství a víře. Kterak může vanouti zdravý tento duch křesťanský v rodinách, jež nesvětlí neb ani nemohou světliti neděle? Vždyť žádá toho již moderní požadavek svobody svědomí. Dnes všechny ústavy ve státech evropských zaručují každému občanu plnou svobodu svědomí a náboženství. Musí tedy i každý svobodomyšlný uznat, že i nábožensky cítící lidé mají také práva na svobodu svědomí; nedělní práci se jim však konání a plnění náboženských povinností znemožňuje. Se stanoviska náboženského musí býti volným dnem neděle. Poněvadž se stanoviska zdravotního má to býti týž den všeobecný, musejí tedy jedni k vůli druhým, tento sedmý den klidu, den plný volnosti, přenést na neděli, aby jedni druhých nerušili ve vykonávání tak svatých povinností.²⁾

Důstojné svěcení neděle je silnou baštou života rodinného a stát má v pravdě příčinu pečovati o to, aby hmotný podklad k žádoucí oslavě neděle dělníkovi byl poskytnut. Podklad tento dojista nutný tvoří teprve volné sobotní odpoledne, teprve ono zajišťuje dělnici a s ní rodině dělnické možnost, aby neděli náležitě světila a ji vlastně dnem rodinným učinila.³⁾ Historicky zajištěnou pravdou je přísloví „Bez božího požehnání marné naše namáhání.“ Otevřeme zase Písmo sv. na doklad ještě větší a listujme v žaltáři a čtème začátek žalmu 126.: „Nebude-li Hospodin stavěti domu;

1) christ. Sozialref. str. 415.

2) Děj. otáz. str. 17.

3) christ. Sozialref. str. 415.

nadarmo pracují, kteří stavějí jej. Nebude-li Hospodin ostříhati města nadarmo bdí, kdož ostříhá ho.“ Šměle můžeme tvrditi, že žádný zákon lidský, žádné nařízení vrchnosti nemá a nemůže mítí trvání, nemá-li za vůdčí hvězdu a podporu vůli Boží. Kde Bůh neporádá, tam je nepořádek, tam kolísá všechno, tam zůstávají poměry lidské, a tedy i sociální bez pořádku a trvání. Bez Boha spočívá stát a autorita na brutálním násilí. Stát, v němž jen násilí rozhoduje, podobá se kolosu s hliněnými nohami.

Proto stát již z pouhé povinnosti sebezachování je zavázán o to pečovat, aby víra v Boha, náboženství, jež i od nejmoudřejších filosofů a státníků všech časů jako nejnnutnější a nejpevnější základ státu bylo uznáno, poddaným bylo zachováno. Tak jmenuje Aristoteles péči o náboženství prvním úkolem státu: „*πρῶτον ἡ περὶ τὸ θεῖον ἐπιμέλεια*.“¹⁾ Spisy Platónovy jsou plny důkazův o nezbytnosti náboženství pro státy. Americký výtečný státník Washington na kongressu r. 1789 prohlásil: „Náboženství a mravouka jsou nejpotřebnějšími podporami státního blaha. Marně by se chlubil ten svým vlastenectvím, kdo by chtěl tyto dva základní pilíře společenské budovy podvrátit. Z té příčiny musí také stát nauky a zřízení náboženská chránit proti všem útokům a podezříváním, a to tím více, ježto i stát stojí v náboženském poměru k Bohu, jako svému původci.“²⁾ Poslyšme, jakou odpověď dává novozákonní věčný zákonodárce Ježíš Kristus Pilátovi, když mu neodpovídá na otázku: „Odkud jsi ty?“ „Nevíš-li, že mám moc tebe propustiti a mám moc tebe ukřižovati?“ Kristus Pán mu odpovídá: „Neměl bys žádné moci proti mně, kdyby ti nebylo dáno s hůry...“³⁾ Netoliko jednotlivec, nýbrž i stát musí býti tedy náboženským, křesťanským, má-li státi a zůstatí na výši své úlohy. Je-li tomu tak, pak je svatou povinností státu v neděli ničeho v životě veřejném netrpěti, co odporuje náboženskému svěcení neděle. Tím právě splácí stát také svůj dluh veliký Bohu a uznává svou odvislost od něho. Vyhýbá-li se stát splacení dluhu tohoto a trhá-li tak pouto, které jej k Bohu víže, zbavuje se tím požehnání Božího, uvaluje na se rozsudek smrti, ztrácí Božskou záštitu a zamítá potměšile základ a záruku k rozřešení otázek, které pro vlastní jeho trvání jsou životní podmínkou.

Nedělní klid je přirozeným právem pracujícího člověka se stanoviska prostého práva lidského, které je všem bez výjimky společné, je to právo na zachování svého zdraví a síly. Člověk má proto a musí mítí právo ke všemu, co k zachování zdraví jeho a síly nezbytně je nutno. Je to především pravidelně vracející se klid a odpočinek od práce. Poněvadž klid tento je opět s nedělí jako svátkem spojen, má tedy právo na nedělní klid. Odpirá-li se dělníkovi toto právo a jestli i v neděli je zapřažen do jha práce, porušuje se i s tohoto hlediska přirozené právo lidské. Užívání přirozeného práva se odnímá dělníkovi za našich dnů, není-li zákonem stanoven klid nedělní. Bez tohoto zákonitého stanovení dnešní pracedárci, kteří namnoze bohužel prázdni jsou víry, zisk svůj výše budou ceniti než ohled na Boha a na dělníky. Nenutí sice dělníků v neděli k práci, ale k volbě, buď pracovati nebo propuštěnu býti. Kde křesťanský duch zapustil hluboko kořeny, tam není třeba zákonitého stanovení nedělního klidu. A že stát jedná úplně dle práva a povinnosti, když nedělní klid

¹⁾ Polit. I. VII. c. 8.

²⁾ „Hlidka.“

³⁾ Jan 19, 9—11.

přikazuje, patrně ze slov *Ľ v a XIII.* v okružníku *Rerum novarum* : „Žádná moc nemá člověka zdržovati na cestě křesťanské povinnosti a ctnosti, jež má jej vésti k životu věčnému v nebi. Ano, člověk nemá sám plnomocenství, aby se odřekl potřebné k tomu svobody, neboť nejedná se tu o jeho vůli, nýbrž o nevyhnutelné nade vše svaté povinnosti k Bohu.“ Tím označuje za základ povinnost přiměřeného klidu nedělního. Z toho zároveň také jde na jevo, jak převráceně stát jedná, když sám nařizováním prací v neděli, nebo konáním různých funkcí, jež se nesrovnávají s náboženskou oslavou neděle, příklad ke znesvěcování neděle dává. Zapírá tím netoliko svou povinnost chrániti řád nábožensko-mravní, nýbrž sám se bouří proti tomuto řádu, na němž vlastní trvání jeho spočívá. Abych mluvil slovy *B e d y V e b r a*, který zdůrazňuje trvání státu slovy: „Svěcení neděle je nutné, aby zárodek státního života v první periodě vzdělání nepropadl hrubosti a nevázanosti a aby se nenahromadilo hniloby, o kterou se musí dříve neb později všecko štěstí národů ztroskotati.“¹⁾ Plní-li však stát svou úlohu a chrání-li náboženské svěcení neděle, tu pracuje netoliko o zachování nábožensko-mravního světového řádu ve společnosti lidské, nýbrž řeší tím zároveň i kus sociální otázky. Kde náboženství je zakotveno v srdci dělníků a prácedárců, tam nikdy nemůže otázka sociální nabýti takových rozměrů, aby ohrožovala stávající řád, a to proto, že na jedné straně pracující lid nalézá v náboženství oporu, aby spokojen byl s losem pozemským, na druhé straně pak uvádí náboženství prácedárcům, jak *L e v XIII.* v okružníku „*Rerum novarum*“ praví: „že nesmějí dělníky za otroky považovati a s nimi jako s otroky nakládati, že nectno je a nedůstojno lidí pouze k vlastnímu zisku vykořisťovati a jen tak je vysoko ceniti, jak jejich síly pracovní dosahují, že musejí míti ohled náležitý na duchovní blaho a náboženské potřeby dělníků, že je to proti právu božskému a lidskému nouzi trpící utiskovati a vyssávati k vlastnímu prospěchu.“

Proto je úkolem všech povolanych činitelů, zvláště kněží, více než kdy jindy poukazovati na nutnost náboženského svěcení neděle a svátkův. Nejenom pro dělníka je tedy neděle nutností, aby pro denní lopocením nezapomněl na Boha a svou vlastní duši, nýbrž i pro kapitalistu, jemuž snadno hrozí nebezpečnost ziskati všecko, avšak duši svou při všem ztratiti. Práce a výdělek musejí k Bohu směřovati, nemá-li dělník upadnouti v otupělost duševní neb zoufalství, pán pak v požílavost a lakomství. Jen plné a celé křesťanství, jak je Bůh církvi své svěřil, může trvale společnost před úplnou záhubou zachrániti. Církev vyrovnává protivy sociální tím, že připomíná všem stejný původ a cíl jejich bratrství v Kristu; církev svými prostředky milosti opět lidi uschopňuje a přidržuje k plnění jejich povinností. Jedině ona je s to vyléčiti společnost od hlízy náklady lidstvo na nábožensko-mravních zásadách uzdraviti a zachrániti před záplavou nově hrozícího barbarství a rozvratu.

¹⁾ Hauptftr. d. christ. Gesellschaftswiss. str. 19.

Pochod vítězů.

Ty Kriste drahý, v chlebě prostém
jsi zdrojem slávy, vítězství,
kdo věrným, častým Tvojím hostem,
zná sílu Tvého tajemství.

Až přijde peklo s vzteklým bojem
a divě zahučí nám v tvář,
o Pane, nad tím nad příbojem
nechť Hostie Tvé vzplane zář!

My půjdem hrdi pevným krokem,
— o marný rachot řetězů,
v boj směle s rozzuřeným sokem,
to bude pochod vítězů!

Tvůj prapor, Kriste, nechť nám vlaje,
tak plný slávy — nad hlavou,
naš vítězný zpěv vzbudí kraje
a zahřmí širou dálavou!

K. Hnízdil :

Vladimír S. Solovjev o pravé orthodoxii.

Hluboce nábožensky založená povaha ruského lidu, jež se jeví výrazně v mystické tendenci ruské literatury, umění a filosofie, přirozeně nutká ruské vlastence, by dávali „ruské myšlence“ ráz více méně náboženský. Řešení toto jest podstatně správné, neboť zůstane věčně pravdou, že pronikne-li nauka náboženská celý mravní a společenský život všech vrstev národa, nejen že jemu nezměrný užitek přináší (ana jej neustále obrozuje a tím brání, by nežil nadarmo, a všechny síly jeho v souladnou, požehnanou činnost uvádí), nýbrž jej i schopným činí, by dostál úloze své světové. Je však otázkou, zdaliž jest to tak zvaná „orthodoxie“, jež jest podkladem národní ruské bytnosti. Jest otázka, zda na základě této „orthodoxie“ lze ruskému lidu dostáti povinnostem vůči sobě a své kulturní úloze mezi národy. Jest konečně otázkou, zda „orthodoxie“, nejsou ani podkladem duše lidu, ani schopna, by vedla jej k jeho cíli, jest orthodoxií pravou a ne umělou a zda nejsou svědkové v lidu samém, že duševní nápoj jim podáváný žízne nehasí, ale vždy nové touhy po nápoji silivém a přirozeném mimoděk vzbuzuje.

„Orthodoxie“ není pravou perlou evangelickou. Sv. Vladimír, jako zástupce lidu ruského přejal evangelium, ale již jako perlu potřísněnou byzantským prachem — nationálním partikularismem, z něhož se nutně

musil vyvinouti i na Rusi rozkol. Rus chtěla křesťanství, nestarajíc se o spory ctižádostivých patriarchů východních s Římem, lid stal se upřímně křesťanským, avšak klerus vycházející z Byzance byl proniknut odporem proti Římu a podivno, snahy Řeků mlčky schválil, sobě přizpůsobil a na Rusi lidu pojem církve východní, domněle jednotné a jediné dokonale vštěpovati a jemu prazvláštní představu „ruského Boha“ budovati počal, jižto udržoval po věky „vyvolený“ lid v nevyšlovné hrdosti nad vlastní národností a církví orientální či lépe ruskou.

Co jest „ruský Bůh“ vysvitne, představíme-li si národ israelský v době, kdy byl na výsluní přízně Boží, kdy Bůh jemu blízko přebýval, jej chránil a přes všechny nepřátele k slávě a štěstí království Davida v povznesl. Tehdy Boha slovíci chvalozpěvy a cítili se povznesenými nad všechny národy, neboť žádný jiný nemohl zpívat: „Není národa tak velikého, aby měl tak blízko bohy své.“ (Deut. IV, 7.) Židé byli v právu, ale ne tak církev ruská.

Mezi křesťany není výlučnosti, pokud chtějí náležeti jedné, pravé, obecné církvi. Kdo se povznáší nad ostatní, odlučuje se od kmene Kristova a nejsa z plna zavlažován pravdou, počíná vadnouti v soutěskách nepravdy. Jen to je třeba připomenouti, že v církvi ruské dosud ctí lid, alespoň povšechně, církevní autoritu a sv. svátosti přijímá, a tak v sobě život Kristův udržuje. On necítí vnitřních rozporů, je spokojen a hrd na své pravoslavi, a ptáme-li se prostého muže, co činí, by náboženské povinnosti dostál, shledáme, že nikterak se od katolíka neliší, ač o něm mívá mnohdy prapodivné názory. Hle, tu jest pravá orthodoxie, stejně ruská, jak polská! tentýž základ náboženský, tytéž pobožnosti. Či nescházejí se v Častochově katolíci i pravoslavní, by Matce Boží nadšeně vzdali čest?

Úřední „orthodoxie“ vyhlíží jinak. Z nahodilých odlišností západu a východu násilně vytvořila roztržku a upevnila ji do nedozírných časův. Trvá na třech zásadních tvrzeních, jimiž se lišiti chce, ano mermomocí chce, popírá „Filioque“, Neposkvrněné Početí P. Marie (v odporu s liturgií řeckou i ruskou, jež Matku Boží neustále zve *παντάμωμος*, všeněporočnaja, celá neposkvrněná) a útočí proti primátu. Papežský primát, theokratie jest to, proti níž cesaropapistická církev bouří a raději nedůstojná pouta světské moci volíc, obsahem „ruské myšlenky“ činí národní protest proti primátu. Tedy to jest úlohou Ruska, aby bylo „orthodoxní“ v tomto smyslu? Jak malá by to byla úloha, sloužiti církvi tak slabé, jež zlatými sice kupolemi k nebi strmí, ale na hliněných nohách stojí — drakonického zákoníku a nekulturního kalendáře! A co hůře ještě zní, theologové ani nemají, v čím jméně by protestovali proti primátu! Kde jest hlava jejich církve, důstojný sok primátu římského? Snad patriarcha cařihradský? Snad petrohradský svatý synod? To by dnes nikdo tvrditi se neodvážil! Rádi by se odvolali na nějaký koncil, ale všechny koncily, které uznávají, papeže uznávaly za hlavu církve. Svolati nový, orientální koncil? Dnes již nemožno! To doznává sám Filaret Moskevský, „dokud se Východ nespojí se západem!“

„Orthodoxie“ není pravá a theologům nezbyvá nežli bolestná alternativa: Buďto již v Rusku od dávných časů církve nestává, ona ztratila svůj božský ráz — vždyť zvítězily nad ní brány pekelné a ona uchýlila se v pohodlné podruží státu — přestala býti církví, jak tvrdí „razkolníci“, aneb nemajíc důstojné správy doma, musí ji hledati na západě... Lid jest opravdu pravověrný, vždyť běže sílu své víry z mízy pravé církve.

Theologové však snují marně na odporu proti církvi římské. Stavba jejich je chybná a byť se na nějaký čas opírala o fanatismus mass a hledala spásu v nationalismu, byť i dlouho chráněna byla vši silou mocí světskou, jež boji se pozbyti tak povolného sluhy, jenž by ve službách pravdy byl mocným sokem a — hlasem svědomí proti praktickému pohanství státnímu, přece podlehně slabosti. Že zdraví a síly nemá, vidno z toho, že nedovede se obhájití před světem způsobem dle vlastního jejich učení zákonitým. Neodpověděl východ koncilu Tridentskému, neodpověděl Vatikánskému sborem sourodým. Je sláb vnitřně, nebudoval na pravdě, není vlastně orthodoxní.

Kterak může býti byzantinismus tento opravdovým podkladem ruské a vůbec slovanské duše? Je cizí a již svoji vlastní domovinu zničil, mezi své přívržence nesvornost vnášeje. Slovanům pak tím méně požehnání přinesl, vždyť je ve dva soky rozešťval, tu pravoslavný — tam katolík! Tím méně však prospěje pravoslavným!

Pravoslaví, toť byzantinismus — vštěpovaný na tělo slovanských národů. V čem pozůstává? Pravá církev Kristova spojuje lidstvo s Bohem pravou vírou, již vyznávají uci, a milostmi svátostí, jež uděluje. Je-li však víra církvi lidstvu křesťanskému sdělená vírou živou a milost svátostná milostí působivou, spojení božsko-lidské nemůže se omezovati na výhradně abstraktní (vnitřné) náboženství, nýbrž musí se vztahovati na všechny veřejné vztahy lidí, obrozovati musí a přetvářeti všechen život sociální a politický! Tu úlohu přejala církev od Krista, vyrvati svět z živelné moci kletby sobectví a rozdělení, má učiti lidstvo, uváděti přijaté pravdy ve skutek, což jest konání spravedlnosti.

By mohla dosíci tohoto svého úkolu, potřebuje církev účinné pomoci moci veřejné, jejímž úkolem jest hájiti a pěstiti spravedlnost. Říše Konstantinova podvolila se veliké této úloze, společně s církví uskutečniti ideál křesťanského státu. Než bohužel spokojili se v C a ř i h r a d ě s p o u h ý m jménem křesťanským a zákony, zařízení a část starých mravů zůstaly pohanskými. Stav tento byl trapný i vládcům, dle jména křesťanům. — mravní rozpor bolel, byl příčinou výtek pravých křesťanů, papeže, avšak pohanské řády byly pohodlny mocným. Podjali se tudíž císařové šílené námahy, smířiti obě protivy, neobětovati pohanství a sáhnouti na čistotu křesťanské nauky tím, že se co nejúčinněji ujímali bludařů. Ariáni (Nestorius), monophysité, byli za sebou miláčky dvora, dokud Řím nezvítězil, císařové H e r a k l i o s a L e v I s a u r i c k ý zahráli si sami na haeresiarchy... avšak nemilý Ř í m a strana katolická vždy slavně zvítězili. Mučedníky pravdy stali se o těch staletých bojích o ráz byzantské říše sv. A t h a n á š V e l i k ý, sv. J a n Z l a t o u š t ý, sv. F l a v i á n, M a x i m V y z n a v a ě, T h e o d o r S t u d i t a a m n. j. Oni a přívrženci jejich viděli v Ř í m ě palladium pravdy a svobody církevní i náboženské. Odpůrcové jejich, ti, kteří byli zřejmí bludaři, sledovali snahy protikřesťanské vůbec, hlásali náboženský blud, církevní cesaro-papismus a národnostní partikularismus. S každou novou porážkou bludu ukazoval se však divný zjev — reakce proti Ř í m u způsobená stranou třetí, katolickou sice dle víry, ale ne dle lásky k papeži, stranou orthodoxní protiřímskou, která se za dob, kdy blud převládal, katolíků nezastala, ano na koncilech odbojných vždy většinu tvořila a po vítězství pravověrných vždy všechnu slávu a zásluhy sobě přičítala, vždyť praví hrdinové byli obyčejně již ubiti. Třetí této straně náležela většina řeckých hierarchů;

ideálem jejich bylo zbavit lid trvale bludů, aby nebylo třeba dovolávat se pomoci papežské, jež byla trnem v očích těchto přemrštěných vlastenců, a prohlásiti se samostatnými pod ochranou císařů. Ti byli ovšem srozuměni. Uskutečniti tento ideál podařilo se r. 842, kdy orthodoxní protikatoličtí odsoudili bez papeže zbytky ikonoklastů a ve slavné anathema pojali in globo všechny ostatní bludy dřívější i budoucí. P h o t i u s již byl tehdy hvězdou u dvora císařovny T h e o d o r y, jež téhož roku dala zavraždit 100.000 bludařů pauliciánů. Památku události r. 842 doposud slaví východní církev svátkem „triumph orthodoxie“, ve který opětuje anathema z r. 842. Od tohoto roku pak byla vždy nejlepší shoda mezi dvorem císařským a kněžstvem, jež brzy již ve P h o t i o v i vypověděti mělo Římu poslušnost. Obojí moc byla spřátelena jednou myšlenkou: záporu křesťanství, jakožto síly sociální, jakožto hlavní vzpružiny dějinného pokroku a vývoje. Císařové na věčné časy přijali o r t h o d o x i i jakožto d o g m a a b s t r a k t n í a hierarchové na věky věků požehnali pohanství života veřejného.

Pravověřící lid a mníšstvo bylo časem ve jménu vlastenectví uklidněno a faktická haerese, či lépe hluboký rozpor mezi pravou vírou, kterou vyznávali a bludem, jehož se skutkem přidrželi, jal se působiti na říši byzantskou, byl vstípen též na strom slovanský.

Co přinesl Řecku ? Smrt! Protikřesťanská reakce pod rouškou pravověrnosti podlehla upřímné a otevřené reakci ducha orientálního — islamu. Je těžko neviděti v tom přímý trest Boží. Byzantinci se mýlili, domnívajíce se, že stačí uzavříti křesťanství v chrámy, chrániti dogmata a svaté obřady, a nestarati se o to, zda vládne křesťanství v životě sociálním a politickém. Mají co chtěli: dogmata a obřad jim zůstaly, a jen moc politická a sociální padla do rukou M u s u l m a n ů, zákonitých to dědiců pohanství. Basilika pak, jež byla odcizena skále Petrově, již tolik století nese potupu turecké mešity.

O působení orthodoxie dá se říci, že jest systematickou překážkou plného působení křesťanství. Tím více však, máme-li na mysli povahu lidu ruského, jež má, dokud zůstává věřícím, zvláštní zálibu v otázkách náboženských-mravních a maje obezřetné a nadšené, jakož v první řadě svobodné a nezávislé pastýře, jistě by svým časem zápolil se západem o prvenství. Nejvýznamnější doby v ohledu náboženském, jež západ kdy zažil, obdobná obrození náboženského smýšlení, všeho toho mohlo již dávno býti i Rusko účastno, i ono by bývalo již nyní velice oslavilo církev a daleko vybudovalo i pozemské štěstí své a bylo dobrodincem všech ostatních. Avšak dnes ? Pole tak úrodné, a dělníci uvázli buď v okovech buď v netečnosti a moudrosti světské. Kterak tu mělo býti s lidem ? nedostává se mu úcty ke kněžstvu, trpí tím živá víra, bují nevěra. Kde jest kněz, nositel moci vyšší, sluhou moci nižší, světské, jež hoví nevěře, což tam lze mluvit o nějakém křesťanském řešení sociální otázky, o lásce k lidu, když i víra kněží je mrtva, když i kárcové mravů se halí v mělká sofismata, by se nemusili ujmáti ubohých . . . ? ký div, když zaslepeným zanedbanou úlohu z rukou vydírá demagogie!

Rusové mohli býti dále, nebyti otročením kněžstva. Kde jest kněžstvo v ohledu morálním ochuzeno, kde málo se dbá o jeho idealismus, vzdělání a sílu čeliti podvrtným živlům, tam celý národ nedospívá k uvolnění svých tajných a nepovědomých kulturních sil, zůstává o staletí pozadu. Rus znala by si dnes vytknouti širší pole a větší cíle pro obrodnou činnost

svou mezi národy. Mnoho zavinil tu byzantinismu vlastní partikularismus a výlučný nacionalismus. Rusko, nebyvši nikdy na dlouho uvedeno ve spojení synovské se středem křesťanstva, Římem, nebralo podílu na velikých zájmech křesťanstva, jimž věnoval západ své síly, tím nepoznalo pravé jeho kultury, a sledující cíle sobecké a podřadné, bylo v nebezpečí, že stane se na dlouho evropskou Čínou. Na štěstí byli ruští panovníci tak prozíraví, že alespoň něco pozitivního vybudovali, sjednotili roztržštěnou nesvornou říši v jeden celek. Pro vzdělanost však, věru pozdě, obrátili se k protestantům a západu již již atheistickému, kde se nedočkali odpovědi na otázku, co že jest úlohou Ruska reformovaného, sjednoceného a vzdělaného . . . tu dáti mohl jen Řím, k němuž již nová, protestantská nenávisť zatím ještě více zamezila a na dlouho znemožnila cestu, nežli sám starý byzantinismus. Řím však čeká, až chorý, nemocí usouzen, vášněmi nasycen přijde. Přijde-li jen ten chorý? — Nezbude mu jiného východu z nesnáze nynější, jinak pohltní jeho krásnou vlast nihilismus, anarchismus, rány horší prvních!

Církev římská však mocně a blahodárně působí, kde se jí nestaví v cestu ďábelská tvrdošijnost, jako ve státech atheistických na západě. Jest dílem Božím, bouře hravě zdolá — kdo se však Bohu protiví, sám škodu má! Pravoslavlí naproti tomu je stíženo bezmocí, jak si mnozí i liberální Rusové dnes uvědomují (Menšikov, Novoje Vremja, 1911). Církev ruská nedovedla zachrániti velenadaný lid ruský od pohromy tatarské. Církev římská však dovedla, co by se divem zdálo, — z chaosu divých národů vytvořila na troskách říše západo-římské nový kuturní svět, nezakrocení dosud barbaři sklonili před ní kolena a jas kříže utlumil vír jejich vášní. Attila, urputný, krví zpitý dobyvatel, krotnoucí před jinak bezmocným starcem Lvem I., jest jen slabým dokladem divotvůrčí moci skály Petrovy.

Kristus Pán jistě mnoho ještě skrze Petra k blahu křesťanstva vytvoří, by slovo Jeho všechen svět proniknouti, všechny posvětití mohlo. Držitelé světské moci musí býti nápomocni, byť i proti vůli jest jim sloužiti úloze Bohem vytčené.

Rusko má jistě zvláštní, providentiální úlohu.

„Hluboce náboženská a monarchická povaha, ruského lidu, některé prorocké události v jeho minulosti, obrovitá a jednoditá massa říše, nesmírná nastřádaná síla ruského ducha národního, dosud skrytá, v odporu s přítomnou chudobou a prázdnotou v jeho bytí — vše to, zdá se, ukazuje, že jest účelem Ruska poskytnouti Církvi Všeobecné politickou moc, která jest jí nutná, by mohla spasiti a obroditi Evropu a celý svět,“ píše výslovně zanicený láskou k pravé církvi i drahé, nešťastné vlasti ruské syn Vladimír S. Solovjev.

Co on tušil, nezvratný pochod dějin dokáže. Skála Petrova, jak dosvědčil veliký papež Lev XIII., přířkne kdysi Rusku veliké úlohy, jimiž sami dělníci ve své obětavosti obrozeni budou . . . úlohy velkolepé a Bohu libé. Asie čeká, touží po obrození, jež přijde z Ruska, ale jen z Ruska obrozeného katolicismem, jen skrze Řím. Rusko samo žádá pomoci a Slovanstvo s ním celé, neboť hubí je židozedenářstvo. I tu zvítězí jen odvaha, jen ideální vznět za nejdrazší statky národů, obrozený Řím e m. Jsou to malé úlohy? . . .

Zda se nejeví v ruském lidu touha po tak vznešených úlohách, k nimž jej církev pravoslavná nemůže vésti dosti účinně?

Lze snad tušiti touhu tu ve zvláštním odporu ruských „starověrců“ proti církvi úřední, právě proto, že jest poddána moci světské, která váže její pohyb a tlumí její nadšení. Při nejmenším lze pod všemi podivnými bludy „rozkolníků“, ať již z nevědomosti, přemrštěného demokratismu nebo ducha vzpoury pocházejí, odkrýti živou touhu po církvi živé, svobodné a mocné, již v R u s k u dosud není, a která by nově obrodila ke štěstí věčnému i časnému duchem jednoty a lásky národ celý . . .

J. Veník (Br.):

V horském klidu.

Skoro každá píseň začíná tak krásně
jako jarní zpěvy, jako lásky básně.
Proč by tedy moje píseň marně lkala,
proč by haněla, co ruka mocná stkala,

ruka Tvůrce všeho: jarních luhů krásy,
jarních kvítek zdobí, doubravin a borů,
zpěvů vrcholících v hláholícím sboru,
stromů velikánů v hradeb stálém vzdoru;

dole bystřin, rybek šplouchajících tiše . . .
Pozoruje kraj tu, stana vonné v líše
hory oblíbíš si: zpěvem pohrávají,
zastavíš se v jejich prosté krásy kraji.

Ani nevzpomeneš, proč sem krok se šine —
klid jen volně dýcháš, okem zíráš kolem,
kde se v horce snoubí lesík s táhlým polem,
kde se z pasek, lesa klínu pára vine.

Voní svěží vůní horké chvoje lesní,
když jim kyne větrem větev rejném v chóru,
neznajíce vzdechů ani pláčů vzdoru,
ale věčnou touhou, vonnými sny teskní.

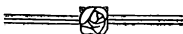
Nálada hor mocně na tvé smysly bije,
nálada, v níž moc je radostného žití,
zeleň hojící, jež zhojí, vzpruží, vznítí,
na bolesti těchu ssílá, skrápí, lije.

Viď, žeš neznal, jak se krásně u nás žije,
jaru když je blízko srdce v kraji klidném
v horách drsných, přec však v stanu prostém, v lůdném
jenž tak blížek srdci, jež svým vděkem spijel

Nad stráž větev lesní klene štít své moci,
vánky šepotají rozkoš jarní krásy,
jarní květy voní vesny vznáteny hlasy —
tak tu vyrostší jak divy jedné noci.

Beze slov se hájem, borem kroky šinou,
kroky klidné, žijící tu blahost jara:
v květech mládí zpěvy v srdce se ti vinou,
co již horská síla v duši tvojí hárá. —

Pak i vzpomínka, když dál krok od hor spěje,
jež co děcko tebe dumou kolébaly,
jejichž vůně letní skráň ti oblétały,
hor těch klid a úsměv blahý v duši seje.

Fr. Hrbáček (Ol.).

Svatí — praví naši geniové.

Leskem dosud nevidaným zazářila svatost světu v osobě Ježíše Krista: temnoty v den světlý se proměnily a země ztuhlá rozehrála se paprsky slunce světa. „Oheň přišel jsem pustiti na zemi a co chci, než aby se zapálil?“ pravil Kristus (Luk. 12, 49). A vznítil se v skutku oheň onen božský a srdcí na tisíce zachvátil. „Odřeknuvše se bezbožností a světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a pobožně.“ (Tit. 2, 12.) Žily duše tak mnohé, duše, jejichž oko se otevřelo pro krásu nestvořenou, jež se však zavřela kráse jiné, duše snažící se přetrhnouti i sebe slabší nitku, již spojena byla bytost jejich s prachem pozemským, aby tím výše vynesly je perutě pravé lásky k Bohu a nezištné lásky k bližnímu. A když povolal je Pán do zahrad touhy jejich, nevymizelo jméno jejich: Církev sv. až do konce světa vyzývá je bude jako svaté. Moudrost jejich ať vypravují národové a chválu jejich zvěstuje shromáždění.“ (Eccli. 44, 15.)

Ale nevyzpytatelný jest člověk ve své zlobě a zaslepenosti! Svatý, neposkvrněný byl Ježíš Kristus, „zrcadlo bez poskvrny a obraz dobrotivosti Boží“ (Moud. 7, 26), ale národ Jeho volá: Ukřižuj, ukřižuj! Tak odměňoval se svět tehdy dobrodinci svému největšímu, a tak se odměňuje až dosud. Na kříž přibil Krista, aby vyhladil jméno Jeho... Chová se snad šetrněji k svatým, pravým Krista učedníkům a otiskům? „Jestli mne pronásledovali, i vás budou pronásledovati,“ (Jan 15, 20) předpověděl již Kristus bojovníkům Svým. A krutě pronásleduje svět vše, co svatého jest. Nedosti mu, přivedl-li svaté do hrobu: Zášť jeho sahá dále. Křečovitě sebou zmítá, slyší-li jásavými chvalozpěvy oslavovati je, vidí-li zástupy věrných tísňiti se pod obrazem neb sochou jejich, patří-li na velkolepé chrámy jim ke cti zbudované. Jako Mistr jejich jsou i oni ustanoveni na znamení, jemuž budou mnozí odpírati (Cf. Luk. 2, 34): s politováním vyslovují mnozí jméno světcův a s odporem. „Hodně užívatí světa, až

na dno vypítí pohár šumivých rozkoší, toť něco zcela jiného než modliti se, postiti a zapíratí, jak to činili svatí, otravovati si život askesí a těšiti se v „nečinnosti“ na smrt. Takové oslavuje ještě Církev a vodí lid k jejich hrobům!“

Tak mluví svět, aby jen nevzdávali věřící patřičnou úctu svatým, a jak jedná sám? Sám vychvaluje a oslavuje, ba zbožňuje své „velikány“, do mramoru jména jich ryje a jim na počest sochy staví a zakládá spolky! Laury a triumfy ozdobené staví genie své na oltář slávy, aby potomci kadidlo jim pálili a hekatombly chval přinášeli. Ale když katolík věrný s úctou pohlédá vzhůru ke svatým, to se světu přičí! Leč kdo činí lépe, katolík nebo bezbožný svět? Kdo má více nároků na úctu a důvěru, kdo stojí blíže pozemšťanu, genius tohoto světa nebo svatý?

Bystré bývá oko geniovo: nadobyčejnou silou proniká často tajemné roušky zastírající zraku obyčejných smrtelníků hlubiny nevyzpytatelné, „jednoduchým pohledem pochopí předmět a jako letem vystihne jeho poměry a vztahy. Již v prapočátcích prohlédá nejzažší důsledky a v jediném okamžiku přelétá veškeré pole rozumové.“¹⁾ Zdá se, jakoby očima zcela jinýma dívali se geniové na svět a viděli to, čeho jiní nevidí a chápali, čeho jiní neznají. Tajemnými zdají se býti hlubiny duše jejich a nesrozumitelnými záhyby srdce jejich. Proto vynášejí je obdivovatelé jejich vysoko nad prach země této až do výše závratné. Jako vládcům světa koří se jim a vychvaluji je jako nebes dobytčatele, hrdé Promethey, před nimiž Bůh se chvěti musí a jimž pozemšťané jen smejí sloužiti! Vždyť což jsou davy porovnány s nimi? „Nejasné jejich napodobeniny na špatném papíře a upotřeбенých plotnách.“ (B. Nietzsche.) — — Tak mluví svět ve svém nadměrném obdivu.

Osudný blud! I přes svoji velikost jest genius prach pouze a popel, bratří jeho jsou všichni smrtelníci. A byť vavříny bezpočetné a palmy kladl svět k jeho nohám, ničeho více neučinil než co činiti Tvůrce mu uložil, ponechávaje mu hříven pět.

A člověkem pouze jest i světec. Často ovšem slávou a ctí korunuje jej Hospodin již na zemi a nad děly rukou svých jej ustanovuje. (Cf. Ž. 86, 7.) Jako palma kvete a jako cedr na Libanonu se rozmnožuje. Zázraky konají, tak že úžas pojímá všechny a velebí Boha a bázni jsouc naplnění, volají: Viděli jsme věci neuvěřitelné (Cf. Luk. 5, 26) a ctí jej jako bytost nadzemskou, jako anděla v lidském těle. Ani věřiti nechtějí, že by byl člověkem jako jiní. A jest jim přece. Pravdu mluví světec řka: „I mne jako i tebe učinil Bůh, a z téhož bláta já též utvářen jsem.“ (Ib. 33, 6.) Vysoko povznesla jej milost Boží, ale přirozenost jeho nevzala.

Komu jest popráno světu leškem genia? Velice spoře, zdá se, že rozdávalo milostivé nebe přednosti geniův. H. Joly praví: „Genius potřebuje přípravy, příležitosti neobyčejných předmětů své činnosti: potřebuje předchůdcův, aby činnost jeho připravili, potřebuje příznivé působitě, rozsáhlou znalost potřeb časových, jeviště, jež jej očekává, dav, jenž jej oslavuje a k zevnější moci, vážnosti a světské slávě přivádí.“²⁾

Jaký však rozdíl v této příčině mezi geniem a světcem! Všem dovoleno, ba výslovně poručeno, snažiti se vstoupiti do řad vojsk nebeských. „Toť jest vůle Boží: posvěcení vaše“ (I. Thess. 4, 3), prikazuje apoštol

¹⁾ Aug. Nicolas, Phil. Studien über das Christentum, 7. A. I. 25.

²⁾ Joly, Psychologie der Heiligen 32.

všem. A Hospodin sám praví ústy Mojžíše: „Buďte svatí, neboť já jsem svatý“ (Lev. 11, 45.) Všecky lidi měl na mysli K r i s t u s řka: „až budu od země povýšen, potáhnu všechno k sobě.“ (J. 12, 32.) A tisíce duší uposlechlo již sladkého toho hlasu, dalo se vésti milostí až na vrchol hory svaté. Zástup veliký viděl miláček Páně,¹⁾ jehož nikdo spočísti nemohl, ze všech národův a pokolení, lidí a jazykův. Není stavu, jenž by nebyl čestně zastoupen: králové i chudáci, učenci i prostí, mniši i dělníci, všichni v blaženosti, již oko lidské nevidělo, v čisté radosti a při tom plni pokory, dnem i nocí volají: Svatý Pán Bůh zástupův!

Čemu věnovali geniové snahu svoji, jaký byl p ř e d m ě t n á m a h jejich? Ať to byli již vládcové, mužové činu nebo učenci, mužové myšlenky, ať již hlučně skutky své prováděli nebo v tichém zátiší do bytnosti věcí se ponořovali, vždy veliké byly skutky jejich, dalekosáhlé plány, hluboké idee. Vybočiti se snažili s kolejí, jimiž se hnali vrstevníci a novou cestu proktestiti a nové světlo rozžítí.

A čemu zasvětili světcové život svůj? Byly to také věci veliké, idee světem hýbající? Mluvíce řečí světa, musíme sice odpovědět. Nebyly. Nepachtiliť se po zvláštních příležitostech k velikým činům, nehledali svět překvapujících hrdinství, avšak konajíce pečlivě práce stavu svého, plníce vzorně povinnosti své, byli přesvědčeni, že i tím vyplní vznešenou úlohu Bohem na ně vznesenou. A tak i když prostinké byly skutky jejich, v očích Božích byly přece velikými.

Vznešená bývá často p o h n u t k a, vzpružující a dvojnásobící síly ducha geniova: snad chce světla více vnést v kraje svého národa, snad osvětlil jej ve stínu sedícího; snad slavné chce udělat jméno jeho i za hranicemi anebo vyprostiti vlast z osidel škůdců. Krásné, vznešené jsou to jistě pohnutky. Ale — Bohu budiž žalováno — jak často potříšňuje vřava válečná čistý šat zářících jeho ideí! Než se nadá, již jinou rukou vedeny jsou činy jeho: nastává divá honba za úspěchem, za vavříny: sobectví kalí krásné jeho skutky, zářící křišťál pozbývá již lesku.

Zcela jinak má se věc u světcův. Blaze-li každému, kdo si jeden čistý, smělý účel místo mnohých postaví, blaze, třikrát blaze světci: Vždyť jedna pouze hvězda zvábila oči jeho, hvězda čarovného třpytu, která hřejivě své paprsky sesílá na každou světcovu myšlenku, každé slovo a každý kon. A hvězda ta — toť láska k Bohu a z ní plynoucí láska ke všem dítkám Otce nebeského. Proto daleko jest světec od nepokojného dychtění po opojné číši slavomamu; jím nikdy nelomcuje horečná touha posaditi sebe na prestol, před nímž by v prach se skláněli vrstevníci a potomci a lid vůbec.

Cesta, jež vede genia k výšinám oslavy, jest drsná a strmá. Mnoho se sice napsalo již o „lehkosti“ tvoření geniova, jakoby genius nemusil pracovat a se namáhati. A přece i genius v potu tváře musí jísti chléb své slávy, i on v úpalu slunečním musí orati půdu a rozsévati símě, chce-li kdysi se těšiti z hojné úrody. A co praví H o r á c o básnících, má platnost všeobecnou:

Natura fieret laudabile carmen, an arte
Quaesitum est? — Ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscet opem res, et coniurat, amice.²⁾

1) Zjev. 7, 9.

2) Ars poetica.

Genius sdružen s neúnavnou pracovitostí jest s to, aby vtiskl pečet nezničitelnou dílům svým. Zdá se ovšem často, jakoby jiskra elektrická proletěla mozkem jeho: sám často bývá na výsost ukvapen geniální myšlenkou svoji z hlubin vnitra jeho vytrysklou a stojící již před zrakem duševním hotovou. Samému se mu zdá, jakoby ji byly tajemné síly duševní jeho dílny vytvořily bez jeho součinnosti. Ale nepracuje-li genius dále na tomto výtvoru velikého svého ducha, nevěnuje-li jemu celou svoji bytost, všecku svoji pílí a pracovitost, zůstane idea ona uzavřena v tmavé zemi. Bez přičinlivosti není možno oblažiti svět velkými vymoženostmi.

Bojů snad méně bylo zapotřebí svatým? Nikoliv! Nemusili i oni krvavým potem zaplatiti své úspěchy? Drazé si musili vykoupiti každou píď na své dráze k dokonalosti. Dnem i nocí musili pracovati a nikdy nesměli ustávat. V plném dosahu zakusili na sobě pravdu slov Mistra svého: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne.“ (Mt. 16, 24.)

A jak přijímá svět vznešené idee geniovy? H. J o l y praví: ¹⁾ „Všecko velké vzbuzuje u těch, kteří se spokojují s prostřednostmi, s obvyklou cestou a všedností, s počátku údiv a hrůzu, ba i s odporem se setkává a s pohoršením.“ Neboť „davu obecnému, patřícímu na genia zdola, jeví se on znepokojujícím bláznovstvím, jež nedojme ani k soucitu. Neboť lidé jsou nemilosrdní ke všemu vyššímu utrpení,“ píše Arn. H e l l o. ²⁾ Proto tuhé půtky musí často genius přestáti, z nichž nejednou s rozdrásanou hlavou vyvázne. Nejedna veliká idea jen tehdy se ujmula a ve strom úrodný vzrostla, byla-li potem a krví svého nositele zavlažována. Krvácí často srdce geniovo při pohledu na své přátele, kteří pilně šípy pomluvy a nenávisti naň metají: ani oni mu neporozuměli, i oni vidí v něm nepokojného reformatora!

A vítá nad svět světce, připravuje jim snad vítězoslávu, zahrnuje je věnci? Nikoliv! Kamenoval svět apoštoly své již před časy Kristovými a krev proléval od krve A b e l a spravedlivého až po krev Z a c h a r i á š o v u. Spasitel žalostně volá: „Jerusaleme, Jerusaleme, kterýž zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kteří jsou posláni k tobě!“ (Mt. 23, 37.) A jak činil svět tehdy, činí dosud. Nevděkem, ústrkem, ba i smrtí splácí lásku. Svatým bylo zvláště tak často pocítiti místo vavřínu srdečné uznalosti, ostny trnové koruny. — Ale neúpělo srdce jejich asi nikdy více, než když i vlastní bratří posměchem a pohanou se mu odměňovali! Kolik mužů v pravdě apoštolských osočili takoví bratří a v podezření přivedli? Kolik světci musilo vypít až na dno kalich pomluv připravený jim vlastními sestrami? Vždyť „nepřátelé člověka domácí jeho.“ (Mt. 10, 36.) Se svatou T e r e s i í nejedna asi zbožná duše vzdychala: „O Bože, kolik úzkostí jsem vystála, kolik zahanbení, kolik pronásledování, kolik trudu od vlastních svých sester!“ ³⁾

Krokem jiným než ostatní smrtelníci kráčí genius k svému cíli. Překoná obtíže mnohé, zvítězí nad odpůrci svými, a jako vítěz stojí nad jinými. Slávou korunuji jej snad udivení vrstevníci a koří se mu. Zpitý jsa chvalozpěvy k uším jeho se všech stran doléhajícími, kuje plány nové: mnoho chce ještě vykonati sobě ke slávě. Ale jak často vyřknuto již nad ním

¹⁾ H. Joly, *ibid.* 43.

²⁾ Arn. Hello, Německo a ateismus XIX. stol. III.

³⁾ Život sv. Teresie z Ježíše. Svěžitopis. XXIX.

osudné: „Blázne, této noci ještě požádám od tebe duše tvé,“ velikého ducha tvého, deset hriven (Cf. Luk. 12, 20.)

„Mnozí z geniů končí záhubou, kterou si často sami zavinili zneužitím . . . moci své.“¹⁾ Tak umírá zemědobyvatel Alexandr Vel. následkem své neřesti. Ivanový tragik Corneille ztrácí posledními svými kusy čím dále tím více na slávě. Bystrý Newton upadá do stařecké tuposti, rozum jeho pozbývá na síle. Nelze tedy mluvit u geniův o stálém, nekonečném pokroku. Velice snadno popadá i jej na výšinách slávy osudná závrať a místo pokroku shledáváme ponenáhly úpadek, místo stálého letu na perutích ducha blíže slunce, klesá znenáhla dolů.

Jest něco podobného u světce? Nikdy není! Světec vždy vzhůru pílí do krajů věčné pravdy: i když stárí těžce tíží slabé tělo, když duševních schopností ubývá: světec se nezastavuje na své dráze. Vždyť světec nesmí nikdy ruce nečinně položit do klína. Se sv. Pavlem praví: „Nikoliv že bych byl již dosáhl cíle svého aneb dokonalým byl, jedno pouze mi leží na srdci: zapomínáje věci za sebou k věcem, které přede mnou jsou, úsilovně chvátám.“ (Filip. 3, 12. 13.) Ale vědouce, jak slabý jest člověk na sebe pouze odkázaný, zavázal se mnozí svatí i slibem, ode dne ke dni postupovati v dokonalosti (sv. Ondřej Av., J. Františka z Chant., Olier a j.).²⁾ U svatých není proto žádné stagnace. Zářil-li ctnostmi po celý život, září jimi v den svého úmrtí leskem nejjasnějším!

Ve svých starostech, v pracích a zápasech bývají velcí muži často málo nakloněni obracet pohled do svého nitra. Vždyť „co povrchní a snadné, co chvilkové a trpytné, co zábavné a příjemně lehtající, připadá nám již přirozeně bližším a lákavějším.“³⁾ Proto i přes veliké jejich skutky a ohlušující život zevnější, vypadá život jejich vnitřní dosti chudě. Světu by rádi dali nové zákony, sobě však nikoliv! Pro ně, pro „velikány“ není prý žádných zákonův a závazků, pro ně ztrácí všechna morálka závaznosti. Sobě samým tvoří zákony. Davu prostému jest se skloniti před zákony, nikoliv však jim! Otrocky pouhými prý by byli, kdyby měli poslouchati někoho jiného než sebe! Člověk tak veliký, jako geniové to činiti nemůže! Tak mluví zastanci t. zv. mravouky geniův.⁴⁾ Jak převrácené to názory! a jak osudný to blud! Praví krásně Fr. W. Foerstler:⁵⁾ „Výše a bohatěji nadané potřebuje mravního zákonu skoro ještě více než prostý; neboť pouze úcta před soudcovským hlasem svědomí chrání jej před ničící přemocí demonického v jeho přirozenosti. Vysoce nadaný jen tak dlouho zůstává v pravdě veliký, dokud má úctu před zákonem svědomí — čím dále se od něho vzdaluje, tím více padá nízkému a sprostému své vlastní přirozenosti za obět.“

Mocný bývá genius, světy v prach před ním padají a on okovy klade jim na šíji. A rád všecky by v poddanost svou přivedl. A hle, tyran horší všech trůní v nitru jeho: jiným vládne a sám otročí bídým svým vášním! Tyto řídí každou myšlenku jeho, každé slovo a každý kon. Jim musí obětovati veliké své skutky, je obsluhovati dnem i nocí! A čím obsáhlejší jest pole činnosti jeho, tím potupnější jest otročení jeho! Platí o něm slova moudrého Siracha: „Zaneprázdnění veliké stvořeno jest všem lidem, a

¹⁾ H. Joly, 38.

²⁾ Alb. Mar. Weiß, Apologie des Christentums. 4. A. 1905. V. 721.

³⁾ Dr. Frant. X. Novák, Některé naše kněžské problémy.

⁴⁾ Weiß, ibid. II. 460 nn.

⁵⁾ Lebensführung, Neue Auflage 1911. 215.

jho těžké na syny Adamovy ode dne, v němž vyšli z života matky své, až do dne pochování do matky všech.“ (Eccli 40, 1.) Avšak jeho jest vina: Pravilť již na úsvitě času pán : „Pod tebou má býti žádost tvá, a ty panovati máš nad ní.“ (Gen. 4, 7.)

Bídně otročí „velikán“ zmocní-li se ctižádostivost srdce jeho. Dnem i nocí kuje nové plány, myslí na novou slávu, sní o nových věncích vítěz-
ných. Vždy výše jen a výše žene se, všecko dosud uchvácené jest mu ještě malicherné! A běda, vstoupí-li mu někdo do cesty: i kdyby krví spravedli-
vého měl potřísniti ruce své, jen když bude velikým a slavným! . . . Není muž takový otrokem ? — V pýše své rád přizvukuje pošetilci ze Zákona Starého: „Na nebe vstoupím, nad hvězdy Boží vyvýším stolicí svou, posadím se na hoře svědectví, na stranách půlnočních. Vstoupím na výsost oblakův, Nejvyššímu podobný budu.“ (Is. 14, 13. 14.)! Bídný život jeho nitra, nepokojný, szírající! Neví často svět, že oslavenec jeho v poutách hanebných vášní sténá!

Avšak není každý genius otrokem svých vášní! Jsou též mnozí geni-
ové pamětlivi napomenutí mudrce starozákonního: „Po žádostech svých nechod a od vůle své odvracej se!“ (Eccli. 18, 30.) Ale přece nevycházejí ze vřav půtek a námah denního života prosti prachu pozemského. „Veliký muž . . . žene se více za zevnějšími úspěchy; ať si již náleží úspěchy tyto do řádu vyššího než pomíjivé, na denním pořádku se jevící úspěchy, i přes to bývá jimi zatažen do polemiky, do hádek s učenici a zvláště do poli-
tických konfliktův.“¹⁾ A že nejednou chápe se i prostředků nekalých, kterýmiž doufá dosíci kýžených výsledkův, že mnohdy ničí štěstí jednot-
livců, ba i celých národů, toho smutných dokladů poskytují dějiny až dosti!

Jak zcela jinak má se věc u světcův! Jaká pestrost a rozmanitost v jejich vnitřním životě; kolik dojmů sladkých i bolných, kolik myšlenek vznešených a světu neznámých křížuje se tam! Právem praví P. Alb. Weiß:²⁾ „Kdyby svatí měli kdy a chut, psáti si denníky, jaký obraz bída lidská a záležitosti na srdce lidská doléhajících by mohli načrtnouti!“

Vždyť měli i oni srdce lidské se všemi jeho vášněmi a city. Mohli i oni hřešiti, mohli přestoupiti a nepřestoupili, činiti zlé a nečinili. (Cf. Eccli. 31, 10.) Mluvití u svatých o nějaké stoické apathii, jakoby byli svatí již velice povznesení nad každý pocit nižší, jest úplně nesprávné. Takoví svatí by nebyli svatými, spíše tvrdými kameny! Dřímaly v nitru jejich vášně a vášně mocné, veliké. Vždyť „bez vášní by nebyl nikdo člověkem a bez velikých a silných vášní nebyl by nikdo pevným charakterem.“³⁾ „Bez vášní by byl člověk jako oškubané kuře.“⁴⁾ A byly vášně svatých vskutku mocné. Běda, kdyby nebyli svatí moudře podřídili je rozumu svému a nezloonné vůli! Běda, kdyby nebyli našli předmět jedině hodný všech svých tužeb a citů! Štěstí pro ně, že upadli do pout sladké lásky Boží! J. Balmes⁵⁾ zajisté nepřehání, píše-li: „Míníte, že by srdce nějaké, jako sv. Teresie, bylo dovedlo žíti bez lásky ? Kdyby nebylo ztráveno nejčistším plamenem božské lásky, byl by je zachvátil nečistý oheň lásky pozemské.“ Jen tím,

1) H. Joly, ibid. 34.

2) ibid V. 798.

3) Weiß, ibid. I. 203.

4) P. M. Meschler.

5) Briefe an einen Zweifler 327.

že upřeli srdce své i oči na zářící postavu Kristovu, ušli záhubě připravované jim vášněmi.

Ale ani později, když již hořel v srdci jejich plamen lásky nebeské, ani tehdy nebylo nitro jejich ušetřeno bojů.

Vzdychali světcové nejednou pod tíží vášní svých, ale nepadli přece! Opanovali je, neotročili jim! Proto těší se ze svobody, kterou marně hledá svět, volaje po svobodě! „Boha poslouchati, svoboda jest,“ pravil již *Seneca*.¹⁾ Rádi berou na sebe závazky a podřizují se zákonům, které jenom upevňují a posvěcují svobodu jejich a dávají jim zakoušeti pravé sladkosti pravdy Boží. Bohu slouží, Bůh jest s nimi, kdo proto může se postavit proti nim? Mohou zabít sice nepřátelé těla jejich, ale duši ublížit nemohou! I když vlny nepřátelské na ně dorážejí co nejurputněji, mírnost srdce jejich, odevzdanost, klid nedovedou zničit. V objetí pravdy cítí se duše světcova tak blaženou, ona je „hlásek vyluzující příjemné harmonie, neboť duch svatý, který dovede strun jejich se dotýkati, vábí z ní veselí arie. Harmonie tyto nechali všichni svatí celým světem rozzvučeti.“²⁾ A proto ta obdivuhodná, neochvějná veselost, z hloubi jejich mysli prýstící. „Tuto nezničitelnou radost slyšíme ve stoletích nejukrutnějšího a nejkrvavějšího pronásledování zpívati a jásati v mukách a týrání, z plamenův a hranic, na mučírny a v bičování i v světla zbavených hlubinách žalářův.“³⁾

Zázraky oslavuje je Bůh nejednou již tady na zemi. Ale srdce jejich jest daleko od každého stínu pýchy, domýšlivosti. Ctitelé jejich pílí snášeti jim věnce, ale oni nebaží po lesku a počtách, po důstojnostech a titulech, jim dosti jest býti sluhou toho, jenž praví: „Já jsem Hospodin, toť jméno mé; slávy své nikomu nedám ani chvály.“ (Is. 42, 8.) Přece však doufají svatí, jsouce přesvědčení, že nehlédí Bůh jen na počet a velikost skutků, ale též a v první řadě na jejich úmysl. Dobrý úmysl, toť kouzelný proutek, proměňující hroudu zemskou v kusy zlata.

Ale které Bůh miluje, ty křížem navštěvuje! A svaté miluje Bůh nejvíce, vždyť korunu slávy pro ně připravuje ve stáncích nebeských. Proto kříž se sesílá na ně, o nichž svět nemá ani ponětí. Chce, aby srdce milácků jeho očištěna byla všech strusek nedokonalosti, aby tím hojněji mohla zakusiti sladkosti nebeské. Boje a půtky nesčetné musí zažítí nitro jejich. Jsou to trpké doby t. zv. trpící očisty. Zajisté nepřeháněly svěťice, když nařikaly na nevyslovitelná utrpení. „Blahoslavená Anděla z Foligna praví, že Bůh s ní tak zacházel, jako když někdo pověsí někoho s rukama na zad svázanýma nad veliký oheň. Sv. Rosa Lim. praví, že nevěděla v době této zkoušky, je-li v pekle anebo v očistci. A stav tento trval u ní po patnácte, u sv. Marie Františky plných šestatřicet let.“⁴⁾ Krásně píše Hahn-Hahn⁵⁾ o sv. Janu z Kříže „Jest květina, již „královnou noci“ (*Cactus grandiflorus*) nazývají. Ze stonku mnohonásobně točitého, pichlavého vykvétá květ jako veliká, zlatá hvězda s dlouhými, jemnými, stříbrnými paprsky a nejjemnější vůně line se z jeho kalicha. Avšak rozkvétá pouze za tiché půlnoční hodiny a nikdy den neviděl čarovnější květiny.“ „Noc a tmy, trud a pronásledování — toť jeho život, v němž se dostávalo jeho duši

1) De beat. Vit. c. 3.

2) Sv. Kateřina Sienská u Dr. Par. Vil. z Keppleru. Radosti více! 107.

3) Dr. Par. Vil. z Keppleru ibid. 103.

4) Weis, ibid. V. 777.

5) Das leben der hl. Theresa von Jesu XLIX.

ozařování světla shůry a jenž rozkvetl v mystickou krásu, dennímu světu neznámou.“ A slova tato dají se užiti o mnoha a mnoha jiných svatých.

Příliš dlouho by trvalo, kdybychom chtěli sledovati důkladněji život vnitřní u svatých. Srdce jejich jest tak tajemné a vůle tak pevná! Do školy ke svatým by měli přijíti všichni ti, již volají ustavičně po vnitřnosti; a ti, kteří přičítají teprve Lutherovi zásluhu, že „vzbudil celou vnitřnost života náboženského.“ Dávno před Lutherem ponořovali světcové zraky své do hlubin svého nitra, dávno před reformací nectili věřící Boha pouze ústy, nýbrž i srdcem, dleli blízko trůnu Jeho.

Jaká tedy veliká protiva ku geniům! U geniů tak často se zanedbává život vnitřní, u svatých však klade se právě na vnitřnost váha největší.

Z rozdílu tohoto plyne ještě jiný rozdíl. Byť sebe výše dospěl genius na dráze slávy, byť sebe více se mu kořila veřejnost, ti, kteří mu jsou nejbližší, naleznou na něm tak mnohé, co jej snižuje a zastíňuje: nápadné zvláštnosti, povahové chyby, vrtochové nálady a rozmazy, podivínské záliby, ba i pověry, předsudky, nejednou až nesrovnatelnou pošetilost, přímou nesmyslnost. Pravdu jistě má přísloví řkoucí: „V očích komorníka není veličenstva.“¹⁾

Za to se má věc u svatých zcela jinak. Hettinger²⁾ píše: „Nechť sebe více zahaluje světec vnitřní svoji šlechtností do pokory, heroická jeho láska k Bohu a k bližnímu se jistě objeví libovůní svojí mezi lidí rozleje, jako vůně libé masti proniká nádobu i když je pevně uzavřena.“ To jest právě to tajemství ctnosti, že nemůže ji člověk, byť i málo hodný, nemilovati.

Toť některé rozdíly mezi geniem a světcem, mezi velikým mužem ve smyslu tohoto světa a mezi světcem věnujícím se úplně Bohu a spásu své duše v odloučenosti od šumivého ruchu světského. Neslučují ovšem všichni geniové všechny vlastnosti svrchu uvedené ve své osobě, jsou i mezi genii mužové, patřící na zjevy tohoto světa jedním pouze okem, druhé majíce obráceno k Světlu božskému, poslouchající slova moudrosti lidské jen jedním uchem, druhým naslouchající sladkým vnuknutím svého nebeského Přítele, pišíce jen jednou rukou, druhou se držíce pevně svého Boha, jako asi dítě šatu svého otce.³⁾ A s druhé strany setkáváme mezi svatými hojně vznešených postav spojujících v jedné osobě svatost i nadání, vysoce strmicích nad okolí své pronikavým duchem. Stačí si připomenuti sv. Augustina, sv. Tomáše Aq., sv. Bonaventuru. Vidíme ve vojsku nebeském četně zastoupeny muže, kteří vynikali dobrotou a statečností na trůnech královských: sv. Václav, sv. Ludvík IX., král francouzský, Jindřich II., císař německý, muže, zasvětilivší celý svůj život bídě lidské: sv. Vincenc z Pauly, sv. Benedikt Labre. — Avšak i když nevykonali mnozí světci nic, co oslňuje tento svět, i když svědkem činů jejich bylo zátiší, v očích našich nemenší se zásluha jejich: jsou i oni genii, jsou nám jasným světlem k vyšším metám.

Doby naše vypověděly boj všemu nadpřirozenému: raději volají s Dubois-Reymondem: Ignoramus et ignorabimus, raději zavírají oči, jen aby nemusily doznati: Prst Boží jest tuto! (II. Mojž. 8, 19.) Raději oltáře staví „svatým“ svým a je zbožňují a oslavují, než aby čest vzdaly pravým světcům. — Snad jest to potěšujícím zjevem, že právě v dobách

¹⁾ H. Joly 35.

²⁾ Dr. Franz Hettinger, Apologie des Christentums. 9. A. 1907. V. 124.

³⁾ André Maria Ampère v jednom ze svých rozjímání. Cf. Dr. Eug. Kadeřávek, 50 Professorů.

posledních věnuje se více pozorností studiu životů svatých. Avšak nebývají úmysly při tom vždy nejlepší: snad lepší porozumění dějin umění nebo lidové literatury. Běda však, narazí-li „učenec“ na něco vyššího, než co odpovídá jeho představám o svatých. H. Joly píše: ¹⁾ „Zpozoruje-li, že světec více dbal služby ducha než litery, vidí-li na něm velikou svobodu, mnoho ráznosti, jemnosti, čistoty svědomí, lásky ke krásnu a dokonce i péči o čistotnost, myslí, že objevil neobyčejný případ.“

Tak se hledí často na svaté! Ale tím nepozbývají ani dost málo na ceně. I přes potupu a hanu jsou svatí „okem slepých, nohou chromých, světlem očí, holí stárů, útěchou žití, zdí vlasti, štítem před hněvem Božím pro hříchy naše, hvězdami nebes, vedoucími nás cestou Kristovou, vzory dokonalosti, otisky Kristovými, stánkem Božím uprostřed lidí, vozem Israele a jeho vozotajem zároveň.“ ²⁾ Nechť zbožňuje svět „velikány“, my máme své svaté, o nichž vyznati musí každý, komu jest pravda milá: „Nejvznešenějšími lidmi světa jsou nesporně svatí katolické církve, jež není jimi chuda.“ ³⁾

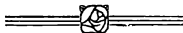
Hr. Hahn-Hahn⁴⁾ píše: „Divoch jakýsi spatřil kdysi obraz anděla. Tu zvolal hrdě: „Jest se mnou stejného rodu!“ Pohled na něco krásného a vznešeného vzbudilo v prsou jeho hrdé sebevědomí, tušení o jeho podobnosti s Bohem.“ Nemusíme i my radostně a hrdě zajásati: „Stkvělé postavy svatých a světic, vy všichni jste téhož rodu jako já?“ Avšak dále musí jíti zanícená mysl naše: Hrdost nad takovými klenoty musí přejíti v živou snahu vydati se na cestu, již oni nás předešli. Potuerunt hi, cur non ego? Vždyť „jsou vznešené příklady, ukázány nám vojiny Kristovými více uschopněny pohnouti a unášeti duše než pouhá slova nebo hluboká pojednání.“ ⁵⁾ Proto zvolíme v posvátném zanícení se sv. apoštolům: „Protož i my, majíce před sebou tak veliký oblak svědků, odložme všeliké břímě a na nás lpící hříchy, a v trpělivosti běžme k uloženému sobě boji.“ (Žid. 12, 1.)

Nemůžeme ovšem si důvěřovati, že se vyrovnáme oněm velikánům. Avšak nesmíme zapomínati, „že dost ještě je míst mezi temenem a úpatím hory, k nimž povznést se vždy čestno jest.“ ⁶⁾

Nemůžeme ovšem slyšeti živého hlasu oněch svých velikánův ani děti mocného jejich příkladu. „Avšak přece není přehrady, jež by nám zabraňovala co nejtěsněji přistoupiti k těm, kteří k nám mluví ze svých knih a spisů,“ ⁷⁾ aneb jejichž skutky a osudy čteme. A je-li „živá řeč boží a mocná, a pronikavější nad všeliký meč na obě strany ostrý“ (Žid. 4, 12), živý zajisté a mocný a pronikavější nad všeliký meč jest i život sluhů Božích. Nemusí nadšení a podiv buditi v prsou našich „Životy svatých“?

Kéž proto zavzní i v uši naše sladký hlas:

„Tolle et lege! Tolle et lege!“

¹⁾ ibid. 3.

²⁾ Weiß, ibid. V. 880.

³⁾ Mme. Stael.

⁴⁾ ibid. XXIII.

⁵⁾ Pius X. v Borrom. Enc.

⁶⁾ Kard. Gibbons, Vyslanec Kristův. 171.

⁷⁾ Kard. Gibbons, ibid. 152.

Hlídka cyrillo-methodějská.

Sv. Theodor Studita o primátě římského papeže. Jednou z hlavních překážek, jež jako mocná hradba stojí mezi Východem a Západem, jest otázka o primátu římského papeže. A přece i na Východě, třebaž již zde caesaropapismus zapustil hluboko své kořeny, byli i v pozdějších stoletích, krátce před Fotiem, mužové jmen zvučných, mužové proslulí právě tak učeností jako svatostí, kteří zcela otevřeně dávali smýšlení své na jevo, uznávajíce římského papeže za řádného nástupce sv. Petra a tím za jedinou viditelnou hlavu Církve Kristovy. A mužem takovým byl v pravém slova smyslu sv. Theodor Studita (zemřel r. 826.), jehož výroky o primátě papeže římského jsou v úplné shodě s učením Církve Západní.

Má-li se mluvíti o primátě římského papeže, dlužno se tázati, zda obdržel sv. Petr od Krista moc nad celou Církví, čili zda obdržel primát iurisdictionis a zda římský papež jest skutečně řádným nástupcem sv. Petra. Sněm Vatikánský odpovídal na obě tyto otázky kladně, prohlásiv učení o primátě za dogma. A podobně i sv. Theodor pevně jest přesvědčen, že sv. Petr dostal od Krista moc, jež nebyla nikomu z Apoštolů udělena, vrchní moc nad novou Církví Kristovou ano i nad ostatními Apoštoly. Neuznává sv. Petra pouze za prvního mezi sobě rovnými, nemožno tedy mluvíti o nějakém jen primátě honoris, nýbrž nazývá sv. Petra *ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων* a jména *κορυφαῖος* užívá se vždy jen o primátě iurisdictionis. Přesvědčení své čerpá, jak patrně z listu r. 821. císaři Michalovi zasláného, ze slov, jež pronesl Kristus k Petrovi v Caesarei Filippově: „Et ego dico tibi, quia tu es Petrus et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam et portae inferi non praevallebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni coelorum et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis.“ (Math. 16, 13—19). Na každé téměř slovo tohoto citátu odvolává se sv. Theodor. Psal na př. r. 810. papeži Lvu III. takto: „Evangelii Christi, cuius tu claves ab ipsomet (Christo) accepisti per intermedium principem Apostolorum et successores usque ad eum, qui sanctissimum tuum caput antecessit“¹⁾ Jindy opět stolec římského papeže nazývá: *verticalem et supremum thronum*, in quo Christus claves posuit fidei (v listě k sv. Naucratiiovi) a sv. Paschala oslavuje: „Audi, apostolicum caput, a Deo praeposita pastor ovium Christi, ianitor regni coelorum, petra suprema, super quam aedificata est catholica Ecclesia; Petrus enim es tu, Petri sedem exornans. A v téžže listě o něco níže píše: „et tibi dixit Christus Deus noster: Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos“. Jemu není proti mysli ani ona okolnost, že Petr před svého Mistra; neboť na jiných místech prohlašuje, že sv. Petr, třeba i ze strachu před lidmi zapěl božského svého Pána, přece byl ustanoven hlavou Církve Jeho. B. Petrum post negationem, reliquorum apostolorum principem renutiat.“²⁾ A podobných citátů bylo by možno uvéstí ještě mnoho, ale již z těchto zřejmou jest víra sv. Theodora Studity v primát sv. Petra.

A nejinak smýšlel sv. Theodor o řádném nástupnictví papeže římského na stolci sv. Petra. Píše k papeži Paschalovi nazýváje jej „Apostolorum principis successorem et haeredem“ takto: „Petrus enim es tu, Petri sedem exornans et gubernans.“³⁾ Nazývá tedy papeže římského řádným nástupcem sv. Petra a tedy i vrchní hlavou celé Církve Kristovy s onou mocí, jež Kristem dána byla svatému Petrovi. Ale tuto nazývá často *ποιμεναρχία*, což není nic jiného než potestas iurisdictionis a ne toliko praecedentia honoris. Moc tato dána jest papeži, viditelnému zástupci Kristovu na zemi, aby mohl pásiti ovce i beránky vyvoleného stáda Ježíše Krista, t. j. aby bděl i nad lidem i nad duchovními vůdci jeho, aby Církev Kristova byla jedním spořádaným stádem pod jedním vrchním pastýřem. A že sv. Theodor skutečně v papeži římském viděl zosobněnou nejvyšší moc v Církvi, zvučně hlásají všechna oslovení, jichž vůči nim kdy užil, jako jsou: „Sanctissimo et summo Patri Patrum Leoni Domino meo papae apostolico...“⁴⁾ neb oslovení, jehož užil vůči téměř papeži nazvav jej: *archipastor Ecclesiae quae sub coelo est.*⁵⁾

Římskému papeži připisuje moc svolávatí synody, jemu klade za povinnost bdíti nad čistotou pravd zjevených a postaviti se rázně na odpor proti bludům, jež by do Církve vniknouti chtěly. Píše Basiliovi: „Utile autem fuerit, quod unum est consilium nostrum

¹⁾ Epistular, I., 34; col. 1021 C et D.

²⁾ Epistular, II., 139; col. 1444 C. — ³⁾ Epistular, II., 12; Col. 1152 C.

⁴⁾ Epistular, I, 33; col 1017 B, 1020 B. — ⁵⁾ Epistular, II., 13, col. 1153 D.

et desiderium, synodice per supremum Apostolicum, sicut ab initio semper factum est, dam-nari eos, qui contra Evangelium Christi coetum inierunt.“¹⁾

Zbývá zmínit se ještě o tom, kterak smýšlí o neomylnosti papežově. Vyplyvá tato již z předešlého jako nutný důsledek; neboť má-li papež býti nejvyšším ochráncem pravd zjevených, má-li tyto chrániti před porušením, má-li jako vrchní správce moc nad ce-lou Církví Kristovou, jejíž členy voditi má jako dobrý pastýř na dobrou pastvu a ko-nečně přivést k metě vytčené — ke Kristu, má-li právo stanoviti ve věcech víry a mravů, čemu podřízení věřiti mají, pak nemožno si ani mysliti, že by od všemohoucího Pána, od něhož veškeru tuto moc a zodpovědnost obdržel, nebyl chráněn neomylností ve vě-cech víry a mravů, čili ve věcech, na nichž závisí celá lidská spása. Netřeba se tedy di-viti, že učení o neomylnosti římského papeže prohlášeno za dogma. A dogma toto v ce-lém rozsahu uznává též sv. Theodor. Napsal kdysi papeži Paschalovi: Vos igitur illimis et sincerus ab initio fors orthodoxae veritatis: vos adversus omnem haereticam procellam tranquillus sepositus Ecclesiae universae portus: vos a Deo electa civitas refugii salutis.“²⁾ A o Církvi ří-m.-kat. zřejmě pravil, že jest jedinou, nad níž nevítězí brány pekelné: Ro-mana vero sola est, adversus quam non praevaluerit nec praevalerunt usque ad consum-mationem portae inferi, ora scilicet haereticorum.) Sám též v otázkách víry a mravů nesnažil se odnikud dopátrati pravdy leč od římského papeže: mittenda est ad Romanum legatio et inde accipienda fidei certitudo — prohlásil, když jednalo se o svolání koncilu.

Uznával tedy sv. Theodor učení o primátě římského papeže v plném rozsahu a pro-hlásil proto, jen ten že má nárok na jméno křesťana, kdo v římském papeži vidí nej-vyšší viditelnou hlavu Církve a náměstka Kristova na zemi: „Si enim a coryphaeo ab-rupti sunt, utique et a Christo, qui caput est praedictorum.“³⁾ Pokládal tedy za nutné, má-li vůbec přijíti k spojení Východu se Západem, aby nejdříve došlo ke shodě v této otázce oddělující oboje; pak snadno dojde k dohodám v rozporech ostatních a tomu že-neh Bůh!

J. N. Schön (Ol.)

Stimmen aus Bosnien, illustrierte Blätter in zwangloser Folge. Herausgeber P. Anton Puntigam S. J., kathol. Seminar, Sarajevo. — Nejmladší zemí mocnářství našeho jest hornatá Bosna a Hercegovina. Chudičké země tyto se svými smutnými poměry a ději-nami plnými utrpení a bídy byly a jsou až dosud málo známy; kdo o nich psali, po-znali je většinou jen jízdou vlakem nebo z krátkého pobytu. Blíže a správně s nimi seznámiti veřejnost rakouskou i za hranicemi předseval sobě šlechtitý a obětavý jme-novaný vydavatel nového bosenského časopisu. Sám působí velice rád mezi ubohými bra-trími našimi na chudém jihu. — Bosna a Hercegovina jsou opravdové zeměmi missijními a jest tam třeba mnoho pracovníků a práce v duchu sv. Cyrilla a Methoděje. Dle nábožen-ských vyznání zastoupeni jsou tam: katolíci počtem 441.536 (23.3%), z nichž jest 433.489 katolíků obřadu římského, ostatní obřadu řeckého (sjednocení), Srbů, t. j. pravoslavných jest 824.021 (43.47%), mohamedánů 611.884 (32.28%), židů 11.850, protestantů 6337 (vše uvedeno dle statistiky z r. 1910). — Ze všech nejhůře daří se katolíkům, ani jsou odkázáni jen na sebe, a od jiných ještě pronásledováni, kdežto ostatní dostává se dosti hojných podpor. Katolíci jsou velmi chudí, mají taktéž chudé a bídné školy, a co smutnějšího i chudičké kostely, příbytky to Boha, svátostného Spasitele, nedostatek bohoslužebných rouch a posvátného nádobí; pohled na některou ilustraci ve „Stimmen“ nebo přečtení některého čísla z nich nás o tom všem jistě přesvědčí; podoboy a bídy tak veliké ne-uvídíme u nás nikde. Články v časopisu jsou zajímavé a poutavé. „Stimmen“ vycházejí nejprve ve volných lhůtách, nyní budou vycházeti asi čtyřikrát do roka a brzy snad mě-sičně, což by si přál zajiště každý, kdo cítí s bratřími v Bosně a Hercegovině, kdo sleduje postup nebo stav katolické církve mezi Slovany. P. A. Puntigamovi, který se zasvětil bohu-milé a záslužné práci pro blaho a spásu bratří našich, musíme býti vděčnými za to a pře-jeme mu co nejhojnějších milostí a požehnání Božího pro působení jeho v pravdě cyrillo-methodejské. — Předplatné na časopis obnáší 80 h; zdarma obdrží ho, kdo se stane dobro-dincem bosenské missie, t. j. kdo nejméně 1 K jako almužnu ročně zašle buď přímo P. A. Puntigamovi do Sarajeva nebo spolku „Hilfsaktion für Bosnien“, (Videň I., Heiligen-krenzerhof, 7. Stiege, II. St.) nebo administraci družinského časopisu „Fahne Mariens“ (Videň IX-4, Lustkandlgasse 41). — O Bosně a Hercegovině budeme zde nyní častěji referovati. (Hrubý Ol.)

Mše svatá podle obřadu církve východní, jak se konává u sjednocených katolických východanů s přídavkem rozličných modliteb týkajících se jednoty církevní. Sestavil P. A.

¹⁾ Epistular, I, 35, Col., 1029 C.

²⁾ Epistular, II., 13, col. 1156 A et B.

³⁾ Epistular, II., 63; col. 1281 A. — ⁴⁾ Epistular, II., 66; col. 1292 A.

M. S. V Kroměříži. Vydal „Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou blahoslavené Panny Marie.“ — „Kniha tato — praví v předmluvě pisatel sám, známý jako velký přítel vzešené idey Cyrillo-Methodějské ze statí uveřejněných v „Apoštoláči sv. Cyrilla a Methoda“ a v „SS. Eucharistii“ („Nejsvětější Eucharistie v obřadě východním a unie“) — má posloužit hlavně praktické potřebě, která se jeví od mnoha let, kdy na našem posvátném Velehradě konává se již skoro pravidelně každého roku mše svatá též dle obřadu východního. Pisatel řádků již před mnoha lety, pozoruje horlivé účastenství přítomných při mši svaté sloužené od kněží unitů, pomýšlel, jak by bylo možno učiniti účastníkům obřady liturgie východní srozumitelnějšími, by mohly ony mnohé úkony a modlitby nám neznámé s větším užitektem duchovním sledovati, i odhodlal se sestaviti modlitební příručku, která by aspoň poněkud účelu takového dosáhla.“ A kniha ta, která je zpracována hlavně dle „malého missálu“ Liturgija sv. Joanna Zlatoustago a jiných knih sjednocených Řeko-Slovanů, zajiště potřebě své vyhoví, jak se již stalo při III. sjezdě unionistickém. Písmo cyrilské přizpůsobeno je našemu českému pravopisu, modlitby jsou též po textu staroslovanském přeloženy mistry celé, jinde zase jen neznámá slova. Jednotlivým částem nebo i úkonům předchází nebo následuje jich stručný výklad; autor vždy při tom, pokud možno, přihlíží také k obřadu latinskému. — Ku konci příručky snesl pak pečlivě ve velmi hojném počtu modlitby za sjednocení církví z bohoslužebných církevně schválených knih katolických obého obřadu: jsou tu předně modlitby konané při mši sv., dále modlitby k nejsv. Svátosti oltářní, k božskému Srdci Páně, k Duchu sv., k neblahoslavenější Marii Panně, k sv. Cyrillu a Methoději, sv. Josafatu, sv. Petru a jiné modlitby. — Dílko své, o němž se pochvalně vyslovil též zpravodaj „Kolokolu“, orgánu ruského sv. synodu vyslané mezi zbožný lid s prostou, milou, vělou modlitbou duše čisté, tiché, milující vroucně svého božského Mistra a dětinně oddané neposkvrněné Panně jistě přinese mnoho a mnoho milostí a požehnání Božího.

B. P. (Ol.)

Sv. Cyrill a Methoděj. Veliký význam sv. bratří apoštolů vysvitne z několika těchto výroků slavných a velikých mužů, které tu uvádíme z množství jiných: Sv. věrověstové naši Cyrill a Method přišli k nám s křížem a s první knihou, náboženství Kristovo u nás rozšířili a základ k literatuře položili. Uskutečnili u předků našich převrat ve všech převratů, co jich bylo u předků, nejzávažnější, převrat do kořene sahající. Nové duchovní směry tu vneseny národu našemu, smýšlení, chtění a konání překvašeno a učením Kristovým obrozeno. Jsoutě po Pánu Bohu našimi největšími dobrodinci. A podobný spásenosný převrat vykonali u slovanských pobratimů našich. Shromáždili nás okolo Petrovy skály a připojili k tajemnému Tělu Kristovu. Ze společného zdroje všickni slovanští národové čerpali. V srdci svém sv. Cyrill a Methoděj nosili celé Slovanstvo, osamostatňovali je, aby tvořili jedinou — slovanskou, ale katolickou církev. Měli býti pojktem, aneb chcete-li, novomodně řečeno, mostem mezi západem a řeckým východem. (Dr. A. C. Stojan) — Cyrillu a Methodovi byl určen ten vzácný osud, že i po uplynutí tisíce let nezáleží ještě úplně minulosti; že i nyní ve století 19. (a my doložme i 20.) jméno jejich nerozdílné spojeno jest se záležitostmi, úvahami, strastmi souvěkého světa slovanského. Nikdo jiný z historických činitelů minulosti slovanské nemůže se v této příčině s nimi porovnat. Tak zvláštní význam dějinný Cyrilla a Methoda jest zcela pochopitelný; byliť za dob minulých jedinými činiteli všeslovanskými. Práce jejich náleží rovnou měrou i jižním Slovanům i západním i východním. Slovanská Macedonie a Bulharsko počítají je právem za své, svými jmennují je právem Morava i Slováci i Čechové; a Polákům nejsou cizí, neboť Krakovsko (jako část říše Velkomoravské) náleželo pod pastýřskou berlu Methodovu. . . ba i na zemi lužických Srbů prostíralo se působení Methodovo. Konečně i těch Slovanů, kteří nazvali se národem ruským, dotknuło se slovo soluňských bratří. (Hilferding.) — Život sv. Cyrilla a Methoděje byl život světcův. Že hojná byla jejich zásluha o předky naše, o nás samy, o tom svědčí úcta, kteráž povstala záhy, o tom není pochybnosti. (Fr. Snopek.) — Jestli ruský národ docela nezhruběl, nezdivočil, nezbabel se své lidskosti ani následkem zoolotických knížecích rozbrojů, ani následkem skoro 300letého jha . . . máme děkovati za toto štěstí bohoslužbě v národním jazyku zavedené sv. Cyrilem a Methodějem. Není ceny, není míry, není váhy pro toto jejich věkověčné dobrodíní. (Mich. Petrovič Pogodin.) — Cokoli stalo se (až do příchodu našich sv. apoštolů), zůstalo a zůstane navždy tmou nepaměti pokryto. Jen j e d e n j e d i n ý, avšak důležitý skutek věku onoho (IX.) zachoval se paměti potomstva, jelikož símě jeho blahoplné ujavši se pevně odolalo bouřím potomních všech věkův a i podnes ještě hojně a spasitelně ovoce milionům lidstva vydávati nepřestává. Byloť to povolání obou filosofů Cyrilla i Methoda na Moravu a jejich apoštolování mezi Slovaný. (Fr. Palacký.) — Všechn národ slovanský ctí a vyzývá sv. Cyrilla a Methoděje, o nichž právem říci možno, že jsou národu slovanskému tím, čím sv. Petr a Pavel celému křesťanstvu jsou. Žel Bohu! zvláště my Slované katolíciť jsme o to až do nejnovější doby nedbali. Bohužel, že nás i z této stránky velevážně zmocnila

se jakási nedbalost, pro kterou my rádi po cizím se sháníme, na svou vlastní věc, byť jak svatá a šlechtitná byla, zapominaje. (J. J. Strossmayer.) — Život a působení obou apoštolů je též jedna z nejskvělejších kapitol slovanské filologie. (Dr. Fr. Pastrnek.)

Nevěra a sektářství v Rusku. Lid a národ ruský lnul k víře svých předků láskou velikou, ničeho z úcty k ní nechtěl v ní měniti, nedal si jí vzíti, je v této příčině snad až příliš konservativní, věří, jak věřili otcové jeho; proto se neujímají tam nějaké změny v pobožnosti, nebo nové pobožnosti (na př. k božskému Srdci Páně); co přijal od svých předků, to chce zachovati v téže formě zase potomkům svým; v pravdě nevěře dlouho nebylo možno tam naléztí až již mezi prostým lidem, až mezi intelligencí. Leč tu ve století minulém pojednou hlavně u intelligence ruské počala se vzrůhati zhoubná nevěra kotvící v různých názvech filosofických; počet nevěrců, nihilistů a pod. vzrůstal vůči hledě od jisté doby. Zjev ten vysvětluje kníže Jan Gagarin (1815—1882), věhlasný konvertita ruský, který přestoupiv k víře katolické a vstoupiv do řádu Tovaryšstva Ježíšova cele se věnoval záslužné práci na sjednocení své vlasti a svých bratří, jež tak miloval, s pravou církví katolickou; takto píše o tom ve svém spise „Bude-li Rusko katolickým?“ francouzsky vydaném v Paříži r. 1856: „Již v době před panováním Kateřiny II. velmi zle řádila nevěra ve vyšších stavech; a za doby jejího panování nabyl při dvoře vlivu onen nevěrecký duch, za jehož pomoci encyklopedisté veškeré sloupy společenského řádu ve Francii podkopali a tím pro revoluci připravovali vítězství; a snad posud není v Evropě země, v níž by se shledalo tolik Volteriánu jako právě na Rusi. Tvztě náhledy o svobodě, jež tak mnohého mladíka ve Francii, Německu, Italii a Španělsku byly pomátly, vnikly za císaře Alexandra i do Ruska a od té doby počínají šířiti se tu a zmáhati tajné společnosti. Za panování císaře Mikuláše nebyly sice pokroky revolucionářské tak viditelné, nebyly však proto méně četny a méně škodlivy. Německá filosofie, zvláště názory Heglový byly na universitách v Rusku směrem nejradikálnější přednášeny a za ochrany samé vlády šířeny. — Na začátku panování posledního císaře — Alexandra III. — pomýšlelo se na to neustanovovati za professory cizince, nýbrž síly domácí; těchto se však nedostávalo. Kterak je odchovati? Mohlo se to diti jen tím způsobem, aby jistý počet mladých nadaných lidí poslán byl na studia do cizozemska. Než kam? S nedůvěrou se pohlíželo k zemím cizím, k jedněm proto, že v nich zaveden byl řád konstituční, k druhým zase, že byly katolické. — Byli tudíž budoucí hlasatelé vědy a mravů posláni do Berlína, kde záhy stali se horlivými přívrženci názorů Heglových. — Byly sice do Petrohradu dávány vážné pokyby o povážlivém směru, jímž oni mladí lidé se ubírají, než pro rozličné okolnosti — které snad časem se vysvětlí — nebylo pokynův oněch dbáno.

Záhy místa professorská na nejznamenitějších universitách domácích těmto nebezpečným blouznivcům svěřena a propaganda jejich s rychlostí se šířila. Učitelé, professoři, žurnalisté a spisovatelé, kteří na těchto universitách byli vzděláni, byli opět šířiteli tohoto učení a těch zásad, jež za své byli přijali.¹⁾ Ani censura, ani stále bedlivý dozor policie, nedovedly zabrániti šíření se revolučních zásad, jež ukrývány byly rozličnými formulami, jímž nerozumněl, leč kdo zasvěcen byl v tajemství sektářské. Tento systém výchovy národní, který se potkal s takovým nezdarem, hodlali založiti na pravoslaví, samovládě a národnosti, než naopak těžily z něho jen filosofické názory německé, Feuerbachova nevěra, rozmařilý radikalismus a kommunismus.“ — A jak bylo za P. J. Gagarina, tak jest i nyní, kdy duch právě vylíčený ovládá i professory na učilištích a akademích duchovních, kdy tam vniká do duše a srdce budoucích, nastávajících kněží pravoslavných, kteří právě proto tak často prodchnuti a ovládáni jsou duchem revolucionářským; proto nedostává se u nich také lásky k duším, která touží po jich blahu a spase, která právě v této práci přemáhá všechny překážky a nebojí se obětí i největších; proto jest tam tak málo opravdových, horlivých pastýřů duší. Za to však vzrůstá již v Rusku nyní jako nikdy, jako nikde jinde četné sekty, v nichž hrozí mu nebezpečí mnohem větší, než se snad zdá na první pohled; neboť jsou nejlepší půdou pro tajné společnosti, v nich mají tyto rozsáhlou působnost. Třeba jest jen muže, který by je spojil a podnítil proti stávajícímu řádu — a revoluce rychle bude připravena. Úřady a duchovenstvo pravoslavné jsou bezmocny proti nim; kdo tedy bude moci čeliti nebezpečí onomu, jež se vzrůstá a roste každým dnem, kdo uchrání Rusko revoluce? P. J. Gagarin, Suvalov a jiní a jiní, kteří pozorovali a velmi dobře znali poměry své drahé otčiny, na jejímž blahu jim tak záleželo, došli k úsudku že jedině spojením s Římem, stane-li se „svatá Rus“ katolickou. Tak jedině zamezilo by se šíření se protestantských názorů a nevěry z poslucháren universitních mezi intelligenci a tak zároveň i mezi prostý lid, který ještě ve svaté úctě a lásce chová „dědictví otcův“, víru svatou, tak jedině zanikly by, a v zárodku již udušeny by byly tak četné sekty, jež

¹⁾ Na sjezdech unionistických vysloveno bylo přání, aby mnozí z těch, kteří jdou do ciziny studovati, navštěvovali ústavy katolické a nikoli protestantské,

v Rusku stále vznikají. Ve zmíněném spise praví P. Gagarin, že Rusku „zapotřebí jest pomoci a to rychlé a tuto spatřuji, ať uvažují sebe více, jen v duchovenstvu národním a zároveň katolickém, jež jediné nebezpečností tomu čeliti by mohlo.“ Ano, pro Rus „není jiné volby, leč mezi katolicismem neb revolucí. Nějakou střední cestou nelze kráčet.“ (Tamtéž.) Kéž by celé Rusko poznalo pravdu a důležitost těchto slov velikého syna svého, kéž by všichni bratři rozkolní následovali příkladu jeho! Kéž by důležitost a životní význam výroku toho poznali též všichni katolíci! Slované a rozkolným bratřím svým pomáhali spolupracující na sjednocení jich s církví katolickou! Kéž by všichni, katolíci i nesjednocení, uposlechli hlasu jiného veleducha ruského, A. S. Solovjeva, který píše, že jest úkolem a povinností všech všemožné přičiníti se, aby zasypaná byla propast dělicí stáde Kristovo! — A vy sv. apoštolové slovanští, s přemilou Matkou, milovanou a ctěnou všemi Slovy, „orodujte u Boha, ať se vzdálí mátoha,“ aby byl brzy jeden ovčinec a jeden pastýř, „vždy ať v krásě zastkvívá se nad Slovy obloha!“ (Fr. Sušil.)

Srbský hlas o vlastní své církvi (pravoslavné srbské). V církevním časopise „Hrišćanski Vesnik“ praví o srbské církvi pravoslavné Proto Ilić, který jistě zná stav její jako nikdo jiný a který po 30 let vydával a redigoval zmíněný časopis, doslovně takto (v dvojčísle za říjen a listopad m. r.): „Naše církev skýtá nám neutěšený obraz... Církev naše jest nemocna, nebezpečně nemocna, trpí onou dlouhou chronickou nemocí, již nelze tak snadno vyléčiti. Má nepochybně zapotřebí radikálních prostředků, potřebuje silné dávky. Se všech stran slyšíti vzdechy: dejte nám vzduchu, dejte nám světla, dejte nám nové životní síly, jinak se udusíme v tomto hrozném ovzduší!... Avšak to jsou vesměs hlasy volajícího na poušti...“ Svůj konečný úsudek o vlastní církvi vyjádřil takto: „Vzdělaný a do církevních poměrů Srbska zasvěcený Angličan stylisoval by své dojmy ze Srbska pravděpodobně v tento smysl: V dějinách církve křesťanské těžko najdeme okamžik, ježž co do ošklosti bylo by možno srovnati k okamžiku, jaký prožívá nyní církev v Srbsku. Byly v životě církve Kristovy velmi těžké a neutěšené okamžiky; bylo mnoho trpkých zkušeností a velikých ponížení, avšak takové hanby, takového rozkladu pravděpodobně nebylo ještě nikdy a nikde od té doby, kdy Spasitel ukřižován byl na Golgotě. Od onoho dne, kdy Kristus apoštolům dal moc na zemi svazovati a rozsvazovati, v nížné části církve Kristovy nesvazovali a nerozsvazovali tak babylonským a pohorlivým způsobem, jako se to děje v církvi srbské! Od té doby, co trvá na zemi stáde Kristovo, nikdy a nikde nepásli pastýři svá stáda tak vlčím způsobem, jako u nás, a stáde ještě nenapadlo svých duchovních pastýřů s takovým vztekem, jako se to děje na pravoslavné pastvě v království srbském...“ — Kéž by i tato malá církev proto poznala, co jest jí ku blahu a spásu — lodička Petrova, sjednocení s naší svatou církví!

Bosna a Hercegovina. jedním jménem Hercegovina zvané svými příslušníky, jejichž poměry jsou nám poměrně málo známy, ač jsou to nyní naše země, naše missijní země, rozděleny jsou na arcibiskupství vrhbosanské, biskupství mostarské, banjalucké a trebinjské. Arcibiskupem a metropolitou vrhbosanským se sídlem v Sarajevě jest Dr. Josef Stadler, biskupem trebinjským po zemřelém (8. prosince 1910) Fra P. Buconjičovi stal se Alois Mišić, taktéž františkán; biskupem banjaluckým jest Marjan Marković. — Z řeholníků, kteří působí v oněch zemích, třeba jmenovati především jesuity, kterým je svěřena kromě jiného hlavně výchova domácího světského kleru (chlapecký seminář v Travniku,¹⁾ vyšší v Sarajevě), Františkány, kteří tam téměř výlučně vedli duchovní správu v době jha a ujařmení tureckého od r. 1463 až do r. 1878. V Bosně mají chlapecký seminář s gymnasiem ve Visokém a bohosloví v Sarajevě, v Hercegovině seminář v Širokém-břehu a bohosloví v Mostaru. Od r. 1896 působí tam též Trapisté, hlavně v Banjaluce. Z ženských řádů třeba jmenovati sestry „Služavke Maloga Isusa“, které mají tak zv. Bethlehem v Sarajevě a na jiných šesti místech v Bosně; „Sestre milosrdnice sv. Vinka“, které mají obecné školy téměř v každém větším městě a v Sarajevě a v Travniku vyšší dívčí školy; sestry „Kćeri (dcery) Božje ljubavi“ mají vyšší dívčí školu v Tuzli a Sarajevě, kde mají i ústav ku vzdělání učitelek (chorvatský). Sestry „Dragocjene krvi Isusove“ mají vyšší dívčí školu v Bihaći, Zenici a Banjaluce.

Sjednocených přibýlo od r. 1895 v Bosně téměř o osm tisíc; jsou to většinou přistěhovalci z Haliče; od r. 1910 mají též svého vlastního generalního vikáře, jímž jest bývalý ředitel řecko-katolického semináře ve Lvově Dr. Josip Žuk.

Jaké časopisy a listy mají katolíci v Bosně a Hercegovině? V Sarajevě vychází „Vrhbosna“ (již 26. ročník), která patří mezi nejdůležitější revue na slovanském jihu a

¹⁾ V semináři tom zemřel r. 1897 oktáván Petr Barbarič v pověsti svatosti; P. A. Puntigan vydal jeho životopis v knize pod titulem „Himmelwärts. Peter Barbarič, ein Studentenideal aus Hercegovina“. Český: „Láska za lásku“. Napsal Věnceslav Křonus; vyšlo u R. Prombergera v Olomouci 1906. Cena 2 K 20 h.

kteou vydává kapitola vrhbosenská. Dále „Serafinski Perivoj“, vydávají františkáni; „Stimmen aus Bosnien“ vydává P. Ant. Puntigam T. J. V Mostaru vychází měsíčník pro poučení „Kršćanska obitelj“, ve Visokém vydávají františkáni „Glasnik sv. Ante“. Katolické politické listy jsou: „Hrvatski Dnevnik“ (ročník VII.), „Hrvatska Zajednica“ (roč. III., vychází třikrát týdně), „Radnička Sveza“, týdeník; vesměs v Sarajevě, kde vycházejí i dva německé deníky: „Bosnische Post“ a „Sarajevo Tagblatt“, které jsou však čistě politické a pro věc katolickou ničeho neznamenaají.

Církev pravoslavná řeckovýchodní, čili srbsko-pravoslavná má v Herceg-Bosně čtyři biskupství (Sarajevo, Tuzla, Banjaluka, Mostar) s metropolitou v Sarajevě, který má název arhiiepiskop sarajevski, metropolit dabro-bosanski i Eksarh cijele Dalmacije (nyní Njegovo Visokopreosveštenstvo Eugenije Letica). Roku 1905 potvrzena byla autonomie srbsko-pravoslavné církve v Bosně. Co se pravoslavného kněžstva týče, lze i dnes ještě nalézt tam takové (ovšem mezi starými), kteří znají sotva čísti. Náboženský život pravoslavných stojí na nejnižším stupni; síla „Srba“ (tak se pravoslavní sami nazývají) záleží v jeho probudilém „srbském“ protidynastickém smýšlení. Středem a těžištěm jejich jest Bělehrad. Dobré a utěšenější jsou poměry jejich národohospodářské a kulturní; mají mnoho peněžních ústavů a jiných závodů, svých privátních konfesionelních škol mají asi 117, vyšší dívčí školu v Sarajevě, bohosloví v Preljevu u Sarajeva. Církevním listem jejich jest „Istočnii“, který vychází dvakrát za měsíc; kromě toho vydávají několik jiných politických a menších listů.

Protestanté (většinou Němci), ač jsou poměrně málo zastoupeni, mají v Bosně a Hercegovině silnou propagandu, podporování jsouce hlavně z Německa (jmenovitě spolkem „Gustav-Adolf-Verein“). S rozšiřováním protestantismu jde tu ruku v ruce taktéž heslo „Pryč od Říma“. Podvratnými snahami těmito trpí ovšem na prvním místě katolíci německé národnosti v zemi usedlí, avšak snahy ony mají účinek i na katolické obyvatelstvo ostatní, ovšem v míře poměrně menší. Litovati jen třeba, že se katolíkům bosenským dostává oproti protestantům málo podpory a pomoci od státu i odjinud. (Dle dopisu ze Sarajeva a dle „Stimmen aus Bosnien“ April 1912.) (Hrubý (Ol.)

Hlídka sociální.

Nezbytnost asketického ideálu v sociální otázce. Mnoho míst najdeme ve spisech F. W. Förstra, kde statečně a neohroženě ujímá se katolických institucí. I kdyz nevstihuje plně jejich význam, dosah a účel přece upřimně, poctivě a s přesvědčením jich hájí proti nespravedlivým výtkám a křivému osočování se strany odpůrců všeho katolického „z přesvědčení“. Ve svém pojednání o nutnosti asketického ideálu v knize Sexual-etik u. paedagogik“ str. 153. zastává se katolických řádů a řádových slibů a dokazuje výchovatský a sociální význam slibů klášterních. Mluví též o milosrdných sestrách a praví: „I při opatrování nemocných nelze řádů s jejich sliby postrádati. Nedostatek sil takových v území protestantské diakonie jakož i nedostatek světských sester-ošetřovatelek svědčí jasně, že nelze poskytnouti dostatečné duševní hodnoty, již tato přirozené nejtežší služba vyžaduje. Proto zkušení lékaři dávají často přednost katolickým sestrám. Ne snad jakoby mimo klášter nebylo rovněž obětavých duší, ale řády dovedou i průměrné povahy nadchnouti a je neobyčejným způsobem k nadlidské skoro obětavosti vychovati.“ Dále dovozuje, že právě slib čistoty má na této nadvládě největší podíl: 1. Sestra v nejužším slova smyslu není již ženou, nýbrž pouze „sestrou“ a odtud její docela jiný vztah k nemocným a lékařům. 2. Ta okolnost, že sestra se svým vlastním životem mimo nemocnici zúčtovala, dodává celé její bytosti nedostizitelné jinak důstojnosti, posvěcení a celistvosti. „Zde opět jeví se hluboký vztah asketického ideálu k sociální službě — jak úzce souvisí schopnost k největší obětavosti s jistým druhem „stranění se světa“ a jak v mnohém směru jen ti jsou s to, aby pomohli, kteří dovedli v sobě umrtviti přirozeného člověka.“ Bude zcela na místě poslechnouti ještě jeho slova, která vrhají divné světlo na nynější názory. F. uvádí citát Dostojevského: „Kdo nerozumí mnichu, ten nezná světa“ a uvažuje: „Nejsou to nikterak nejosvícenější, nýbrž nejtemnější doby v dějinách, kdy lidstvo tak zapomíná na vlastní hluboko skrytou touhu po duševní svobodě a na muka skutečného nevolnictví, že takové představitelce přemáhání světa neuznává za sociálně-kulturní činitele prvního řádu.“ (Chrák (Ol.) -

Úpadek obyvatelstva zemědělského. Pozorujeme-li finanční stav Rakouska a jednotlivých zemí rakouských (zvl. Moravy), stále stoupající zdražování potravin, seskupení obyvatelstva rakouského, tu mimoděk s povzdechem nám uklouzne: takhle to nemůže jít dále a namane se i otázka: co jest toho příčinou, v čem ty nezdravé poměry mají svůj kofen? Na tuto otázku jest mimo jiné též jedna odpověď, která nám byť i ne všechno, přece mnoho vysvětlí. Z rolnického státu rakouského stal se za posledních 50 let stát průmyslový. S tím nutně souvisí změny v sociálním nakupení obyvatelstva, změny v počtu samostatně a nesamostatně pracujících a konečně uvedení ženy do výdělku. Dle statistiky vykazovalo Rakousko r. 1857 asi 18 mil., z nichž $3\frac{1}{2}$ mil. osob bylo zaměstnáno v zemědělské a lesnické práci, za to jen 1 a jedna pětina mil. v industrii. Za deset let přibýlo lidu o 12 procent a zemědělců přibýlo o 57 %, za to však procento lidí, které zaměstnávala industrie, vstouplo o 105%.

Státní úpadek r. 1883 zarazil sice industrii a zadržel ji po dvě desetiletí na jejím postupu, avšak již r. 1900 bylo znáti všeobecný úbytek zemědělců o 11% při všeobecném vzrůstu obyvatelstva o 9%, zatím co industrie zaměstnávala o 9% lidí více než r. 1890. Přímo závažný jest vzrůst žen zaměstnaných. Úžasně odcizuje se žena rodině a vrhá se v boj o skvzu chleba, v boj o existenci. R. 1880 bylo mezi 11 mil. zaměstnaných 700.000 žen, roku 1890 mezi 15 mil. již 5 a tři čtvrtiny mil. a r. 1900 mezi 17 mil. již skoro 7 mil. žen. Co tedy zavinilo takový přibývek sil v průmyslu na úkor zemědělství? To je právě charakteristický ráz našeho věku. Vše ženy se za mamonem. Snadněji a rychleji bez příliš velké námahy dopracovávají se zlatého telete a tak zajistiti si pohodlný, požitkářský život. A toho zemědělství nemůže skýtati. Výnos zemědělství jest daleko slabší, nežli výnosnost závodů průmyslových, podniků živnostenských atd. Ve Švýcarsku, kde zemědělství stojí na vysokém stupni, jest podporováno státem přímo ideálně a půda vzdělávána přepěchivě vynáší pouze 3·15% vložené doň kapitálu aktivního. Ve Francii nevynáší ani 3%, v Německu a v Anglii také necelá 3% rolník z půdy a z celého hospodářství svého těží. V Rakousku nebyla podobná šetření konána, jež ve Švýcarsku provádí národohospodářský pracovník prof. Arnošt Lauer, ale zajisté nechybíme mnoho, když průměrný výnos zemědělství v Předlitavsku označíme 2%. Podotknouti dlužno, že uvedená „výnosnost“ zemědělství ve státech oněch zjištěna byla v letech úrodných. A zatím výnosnost cenných papírů státních nebo kapitálu uloženého v ústavech peněžních neklesá, ani v dobách špatné světové situace hospodářské pod 4—6%, nemluvě ani o podnicích akciových, které dávají často i 50—100% dividendy. Kapitál do podniku vložený musí nésti majiteli nejméně 7 nebo 8% má-li se říci, že je aktivním (že se podnik vyplácí) a toho jak vidno v zemědělství není.

Prof. Kule však praví: „Pole a luka jsou prsy státu.“, Padnou-li statky, padne i stát. Je dokázáno, že rolnickému stavu se nyní dobře nedaří; důkazem toho jsou časté exekucní prodeje statků. A že statky upadají, jsou vinny bursiánské trhy, které obilí přímo snižují stlačováním cen. Proto chápou se rolníci všech prostředků k svépomoci a zakládají cukrovary, mlékařská družstva, hospodářská družstva, rolnické lihovary a mlýny, aby aspoň něco ze svých produktů mohli vhodně odbýti a tak zvýšiti výnosnost svých statků. Význam rolníka pro lidstvo vystihuje krásně německé přísloví: Hat der Bauer Geld, hat's die ganze Welt. Co pomohou podniky průmyslové, když lidstvo je odkázáno jen na hroudu. Co sedlák z hroudy vydobude, z toho žije celý svět. Proto nepodporovati jednoho na úkor druhého. Obou je třeba. Proto je-li činnost sociální kněze dnes nutná, kulturní, krásná a chvályhodná, politicky nezbytnou, je národohospodářská nanevšys užitečná. (Chrák Ol.)

Pravidla prof. Hergenröthera pro politickou činnost kleru :

1. Především jiným buď kněz věrným strážcem svatyně a haj mužně všemi právními prostředky církevní zásady.

2. Nezneužívá nikdy svého církevního postavení k politickým účelům, jsa poslušen ve všem dovoleném vrchnosti a zákona.

3. Používá svých občanských práv v zákonných mezích k blahu státu a církve a nevylučuje se zásadně z účasti na životě veřejném; netlač se bez potřeby do popředí a vždy buď pamětliv své hierarchické pořadčnosti a kanonické poslušnosti.

4. Pokud je pověřen úřadem neb funkcí nějakou státní, nechť plní svědomitě dle předpisů své povinnosti a používá svých práv jako jiní státní úředníci.

5. Musí ve všech sil podporovati vše, co s blahem jemu svěřených věřících souvisí, neboť má mít srdce plné lásky pro všechny, neporušovati ničt právo a zachovávat míru ve všem, zkrátka dbáti slov sv. Augustina: „Non omnibus omnia sed omnibus charitas et nulli iniuria.“

(Dr. Reyl: Úkoly soc. politiky.)

Bohoslovci o prázdninách. Po celoroční, namahavé práci, rozjedeme se opět po milých vlastech československých, do dědin a měst, abychom si v domě otcovském odpoči-

nuli a užili zaslouženého odpočinku. Prázdniny skýtají nám nejen milý odpočinek, nýbrž dávají nám i příležitost, abychom také nashromážděných vědomostí prakticky užili a nedostatky doplnili. Zvláště sociologům naskytá se tu vhodná příležitost! Letos by mělo být heslem našim Nejsvětější Eucharistie — Vídeň. Jaká tu krásná příležitost vypo-moci p. faráři a místním duchovním! I nesmělý může, když ne veřejně, tedy aspoň sou-kromně, poučovati lid o významu eucharistických sjezdů a povzbuzovati k účasti v ná-rodních krojích, aby země svato-václavské důstojně byly zastoupeny. Jak vděčnými nám budou lidé, když jim obstaráme legitimace a dáme poučení na cestu.

Mimo to jak často naskytne se nám příležitost nabádati k četbě dobrých knih a poučovati o povinnostech katolika ku katolickému tisku. Chutť tu zajisté roznítlíme, když ze své malé zásoby budeme půjčovati knihy, donášeti do omladin, všeodborových sdružení, čtenářských spolků, nebo když své přečtené noviny dáme jiným, neb do spolku; rozšiřujeme náš katolický tisk, nejen noviny, nýbrž i časopisy poučné náboženského ob-sahu; příkladem ať jsou nám studující z mariánských kongregací! Snadno může toho bohoslovec dosáhnouti, když ne přímo, tedy aspoň prostřednictvím jiných, by se spolky súčastnili korporativně církevních slavností, by přistoupily častěji společně ku sv. příji-mání, nebo by bylo při každé slavnosti znáti, že ji pořádá katolický spolek. Tak mohou mít na př. i obžinky náboženský ráz, zvláště tam, kde se zachoval dobrý starý zvyk, že se při dožinkách donáší věnec do kostela, kdež visí až do příštích žní a při čemž pan farář má promluvu!

Je přímo nemožným, že by se bohoslovec nezajímal o spolky ve svém rodišti (jako omladiny, Orla, všeodborová sdružení, katol. jednoty, čtenářské spolky), nebo podniky svépomocné (konsumy, Raiffeisenky, družstva mlékařská, besídky hospodářské). Pozor-nost věnujme též náboženským bratrstvům! Jsme povinni a přímo nuceni vniknouti do řízení spolků a bratrstev, pomáhati můžeme však již nyní!

✧ Takto nabytých praktických zkušeností možno pak v semináři užítí ku zajímavým a poučným přednáškám, které budou se zájmem vyslechnuty. Nám samým však budou vřácnou přípravou pro budoucí působení.

Nové knihy.

Dra Jos. Bilczewského, arcibiskupa ve Lvově: **Eucharistia** ve světle nej-starších památek literárních, ikonografických a epigrafických. S četnými obrazy. Z pol-ského originálu podává Dr. Josef Tumpach. Vzděl. knih. kat. sv. LI. V Praze 1912. Cena 6 K.

„Lei ha scelto per Suo studio il fiore dell' archeologia cristiana“ — vy jste si obral za studium nejkrásnější část křesťanské archaeologie, pravil komandér Jan Křtitel de Rossi „rei antiquariae christianae constitutor ac princeps“ učenému J. Wilpertovi, když mu oznámil, že chystá větší práci o „Pannách Bohu zasvěcených v prvních stoletích církve.“ Táž slova možno pronést slov. autoru díla „Eucharystia w świetle najdawniejszych po-mników pismiennych, ikonograficznych, epigraficznych“ býv. univ. professoru a od listo-padu r. 1910 arcibiskupu ve Lvově, Dru Jos. Bilczewskému a rovněž i překladateli pří-tomného díla Dru Jos. Tumpachovi. Zdaž může býti co vznešenějšího a dražšího nad odkaz božského Mistra, nad nejsv. Eucharistií? Studium Eucharistie pak ve světle nejstarších památek literárních, ikonografických a epigrafických jest zajisté velice krásné. Veliký rozmach a nadšení pro křesťanské starožitnosti a systematické studium, které vedlo k ne-tušeným objevům osvětlilo soukromý i veřejný život církevní prvních století tak jasně, že dnešní historik a theolog nemůže přejíti staré památky umění a epigrafiky katakomb mčlením, aniž by se nedovolával dogmatických svědků hřbitovních, převyšujících nejednou vážností svou mnohého spisovatele církevního, a to proto, že skrze ně mluví často celá církev. Průkazný materiál, jakého poskytují apologetovi nápisy, malby, soškultury a po-mníky starokřesťanské, jest nesporně velmi bohatý. Chybnoby však bylo tvrditi, že možno z náhrobních památek, jež byly v katakombách nalezeny, složiti compendium celé theologie katolické. „Nesprávné nadšení a nadsazování — jak pravil de Rossi — škodí často archae-ologii křesťanské více než nepřítivné stanovisko nevěrců k ní. Vskaktě se s náhrobním cha-rakterem oněch podzemních památek neshoduje očekávání, že se tam nalezne výstava a sbírka všech katolických dogmat.“ (Srv. referát Dra J. Tumpacha v „Č. k. d. roč. LII. str. 717.)

První, jenž celou řadu katakomb odhalil a systematicky prostudoval, byl advokát Antonín Bosis. Dříve než však mohl uveřejniti výsledek dlouholetého bádání, zemřel. Dílo jeho i s doplňkem vydal r. 1632 oratorian Giovanni Severano. Ač dílo to dnes nevyhovuje přísným požadavkům, přece jest velice důležitým, neboť některé fresky a nápisy, jež později zashly, známy jsou jen z tohoto díla. Po Bosiovi opět skoro po dvě století nepozorujeme žádného pokroku. Ba naopak neopatrné a nevědecké počínání různých mužů více uškodilo než prospělo, takže na př. slavný Mabillon proti takovému zkoumání ostře vystoupil a později papež Benedikt XIV. chtělje zachrániti drahocenné památky starokřesťanské a zabrániti ztrátě a zkáze jejich založil ve Vatikáně zvláštní museum.

Než „Kolumbus katakomb“ Bosio nalezl genialního pokračovatele, knížete archaeologů Jana Křt. de Rossiho, kterého vchoval a ve studium katakomb uvedl jesuita P. Marchi. Oba beze všeho strachu trávili často celé dny a noci v podzemních katakombách, jsouce každým okamžikem vydáni v nebezpečenství, že sssutim země zaplatí studia vlastním životem. Nejhlavnější díla de Rossiho jsou: „La Roma Sotterranea cristiana, descritta ed illustrata ... 3 sv., ovoce to neúnavné 35leté práce (pojednávají výhodně o katakombě sv. Kallista), dále „Inscriptiones christianae urbis Romae septimo saeculo antiquiores“, k těmto druží se Musaici delle chiese di Roma anteriori al secolo XV. (mosaiky kostelů římských, starší stol. XV.): Veškerý materiál pro monumentální dílo své „Řím podzemní“ snesl v čas. „Bulletino di archaeologia cristiana“, jež založil a po 30 let redigoval podávaje rychlé informace o nálezech archaeologických až do své smrti, neboť i po celou dobu své nemoci nemoha sám psáti diktoval články. De Rossi jest z nejoprávněnějších, největších a nejmilejších učenců, jaci kdy žili. Přišel řízením Božím v pravý čas, aby ze země vydobyl a otevřel velikou knihu historie prvotního křesťanství, jež byla ztracena. Přibližují se k němu vždy s velikým respektem, jako k jednomu z oněch mužů řídkých, kteří chtějí býti tím, čím Bůh je míti chtěl, a kteří dle úmyslu Božích pěstili ony dary, jakých jim Prozetelnost udělila. ... On odhalil kořeny a základy katolicismu a ukázal, že vyrůstají a spočívají přímo na evangeliu. Rossimu patří chvála, že jest v jistém smyslu nejstarším a spolu největším apologetou.“ (L. Veuillot.) Ale Rossi „l'homme était assurément plus grand encore que le savant — c'était un saint,“ byl ještě větším člověkem než učencem, byl to světec — pravil o něm přítel jeho a spolupracovník o díle „Martyrologium Jeronymovo“, ředitel École française Louis Duchesne. De Rossiho obklopovali věhlasní žáci jeho římské školy: M. Armellini, E. Stevenson, O. Marucich, ředitel Campo santo A. de Waal, Stornaiola, Scagliosi, v čele všech však Jos. Wilpert, jenž po Rossim drží žezlo mezi archaeology. Studium starokřesťanského umění rozšířilo se i na východ, Syrii (hr. M. de Vogüé: La Syrie centrale) Egypt (C. M. Kaufmann objevil v Egyptě poutní místo sv. Mény), Alžír (P. Delattie a St. Gsel) a j. Ve Francii znamenité práce o nejstarších nápisech a památkách starokřesťanské Gallie vydali Le Blant, Martigny, Ch. Rohault de Fleury, v Elsbaku-Lothrinsku Fr. Xaver Kraus, ze Slovanů vynikl profesor L. Jelič a ředitel křesťanského musea ve Splitě, Dr. Ar. Bulič, z Poláků dlužno jmenovat prof. K. Morawského, Št. Pawlického, Skrochowského, zvláště však dra Josefa Bilczewského.

Jméno Bilczewského má u nás slavnou pověst a to zajisté zásluhou Dra J. Tumpacha. Jeho „Křesťanská archaeologie“ založená na bádáních de Rossiho a Le Blanta a na samostatném studiu, vyšla v českém jazyku jako druhé vydání polské, obohacené novými důležitými objevy, jež mezi tím na poli archaeologickém se udály. Okolnost, že archaeologie křesťanská dosud u nás málo pěstována byla (zmínky zasluhují práce Dra Josefa Tumpacha: Manželství ve světle nejstarších památek a pomníků křesťanských, Praha 1901; Význam a důležitost starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství, Praha 1901; studie Dra K. Hublíka a některá hesla v monumentálním „Českém slovníku bohosvědném“ sem spadající) a to, že s láskou přijat byl od katolické veřejnosti české překlad knihy Bilczewského, přimělo ndp. praeláta Dra J. Tumpacha, že podává mistrný překlad přítomného díla.

Účelem této práce jest, ukázati totožnost naší eucharistie s eucharistií prvních křesťanů. Slovnitý autor s vědeckou přesností ukazuje víru a eucharistické obřady dochý předkonstantinské a chce oživit tím v širokých vrstvách přesvědčení starých Otcův a církví, které v nich žilo, totiž, že eucharistie jest srdcem křesťanství, že přijímání eucharistické jest přípravou a úvodem k věčnému obcování s Bohem v nebesích. Založiv práci svou netoliko na nejdůležitějších zprávách literárních tří prvních století, nýbrž i na celém po tu dobu známém materiálu umění a epigrafiky katakomb, již sebral a prozkoumal na samém místě jeho nálezu, dal tím již širší základ. Jest to — jak sám autor praví — první práce toho druhu (nepřihlížíme-li k dílu Wilpertovu „Fractio panis“ jednajícím o slavném fresku eucharistickém v Capella graeca u sv. Priscilly). Monografie tato dělí se na tři části, z nichž první opírá se výlučně o památky literární, druhá o pomníky ikonografické a třetí o staré epitafy, ukončena jest oddílem, v němž podán přehledný a jednotlý obraz eucha-

ristických obřadů tří prvních století, takže tvoří jaksi syntésu částí předchozích. Slovnětný pan překladatel obohatil české vydání zvláště důležitými poznámkami, v nichž uvádí naši literaturu. Vřele doporučujeme! J. S. Hek

Jindřich Skopec: **Paměti Františka J. Vaváka**, souseda a rychtáře Milčického z let 1770—1816. Kniha druhá, část II. (1787—1790). Knih „Dědictví Svatojanského číslo 119. V Praze 1912. Cena 2 K 50 h.

Svazkem tímto končí vypravování o době císaře Josefa II. uzavírající v sobě události r. 1787—1790. Paměti Fr. Jana Vaváka (1741—1816) jsou velmi důležité publikace pro poznání kulturních a místních dějin našich, zvláště Poděbradska, jeho zvyků, mravů a obyčejů. Vdp. vydavatel předesílá úvod (VII. str.), v němž podává stručný obsah událostí a upozorňuje na některé významnější partie v této části „Pamětí“. Již na začátku zaujme každého „Upřímný veřejný vděk věrnému a upřímnému Čechovi, Frant. Faust. Procházce, v Kristu Pánu a v mateřském jazyku milému bratru, u vydávání českých knih laskavě pracujícímu“, na to vypravuje o selském posvícení, při výkladu o minci ukazuje svoje vědomosti vlastivědné a sám doporučuje dětem svým snahu po znalosti takové: „Přijměte ode mne vděčně to a čtávejte — takové věci společně rádi hledávejte. Hanebno jest ve své vlasti nepovědomým být — nemůž se obilí klásti tu, kde není co žít. Každý s pohnutím čísti bude Vavákovu obsírnou píseň o robotě („Píseň historická o zkáze, těžkostech a trestech roboty nejprve na panstvích císařských v zemi české a moravské roku 1777 dne 1. ledna a potom teprv na jiných panstvích léta 1789“). Zmiňuje se též o vyznamenání pochvalným dekretem a pamětním penízem, kterého se mu dostalo. Dvě básně „Pohnutka aneb vzbuzení mluvit vlastní řečí v zemi“ a „Báseň na krále Leopolda“, které zaslal Vavák Krameriovi spolu s vlasteneckým přípisem, ježž Kramerius také otiskl i svůj úvod připojil v „Závěsku k královským Pražským Poštovským Novinám“ zjednal mu přátelství Hekovo. Braví o tom „Když se po zemi rozešly (... onyno dva zpěvy, které jsem dne 20. dubna k probuzení mysle věrných vlastenců Čechů učinil ...) rozličné laskavé pohnutky v mnohých vlastencích způsobily a k milování svého vlastního jazyka českého povzbudily, až i jeden upřímný a učený vlastenec, pan František Hek (— jest to titulní osoba slavného Jiráskova obrazu z doby probuzení, „F. L. Věk“—), kupec v Dobrušce a tam nejznamenitější muž, dikposaný mně poslal, obzvláštní radost a obveselení nad tím ukazuje. Ó, by více takových Čechů bylo, již by cenu své vlastní řeči lépe vážili sobě uměli a chtěli, — zrostla by zas uvadlá a udušená krása a vážnost její!“ Probírajíce stránku za stránkou sledujeme mnoho zajímavých věcí a jsme vděční jak vdp. vydavateli, který i při této části pracněji, nežli bylo dosavadní, podniká záslužné dílo, i Dědictví Svatojanskému, jež od doby, co rozděleno bylo a publikace střídá, znamená opravdové obohacení naší literatury. I po stránce typografické kniha páně Skopceva se zamlouvá, neboť souvislé události chronologicky po sobě následující tištěny větší literou, úvahy a výklady Vavákovy menším písmem. Rejstřík za celou druhou knihu „Pamětí“ přiložen není, ale vydavatel slibuje jej ve svazku budoucím. Do textu vloženo 14 přílehlavých vyobrazení. Hek.

♦ **Selská pýcha.** Obraz ze života lidu od Vlasty Pittnerové. Nákładem Dědictví sv. Jana Nepomuckého v Praze 1912. Cena 2 K.

Jako Karolina Světlá má své okolí Ještědu, Gabriela Preissová pestrobarevné moravské Slovácko, podobně má Vlasta Pittnerová své drsné, Žďárské hory, z nichž nám požívá řadu národopisných obrázků. Jedním z nich je i tato povídka.

Pracné a lopotné zápasí selský lid ve Žďárských horách s kamenitou půdou, drsným podnebím, aby uhájil svého živobytí. Lopotná práce, starosti s udržením a rozmožením majetku utlumují v něm mnohdy jemnější záchvěvy srdce. K tomu druží se jiné větší zlo, selská pýcha.

Jí zaslepení chudší selští rodiče obdaří jednoho syna velkým věnem, aby ho přiznili na bohatý statek, nedbajíce toho, že se tím velmi zadluží a zkrátí tím ostatní své děti. Nemohou prý se dáti zahanbiti a syna do statku vybaviti jako do chalupy. Však prý dcery mohou počkat, až dluh se na statku umoří aneb starší syn vyžení tolik, kolik má jim za věno vyplatiti. Tak pro blahobyt syna jednoho vydána celá rodina dlouholetému přičinění a strádání, nedbá se už tak na zaopatření ostatních dětí. Ale selské pýše učiněno je zadost. Ale selská pýcha krvavě se na rodičích vymstí. Trpce vyčítají dcery rodičům, jež pro zkrácené věno nemohou se provdati, aneb jen na chalupu, a i syn, jemuž tolik obětovali, vyčítá jim a nevděkem jim splácí. Není na velíkém statku, kam se přiznili, hospodářem, hospodaří ještě starý hospodář a lidé se mu smějí, že je tam vlastně za pacholka. Vzplane v něm nenávisť ke starému hospodáři, ta podněcována lidmi stále se stupňuje a on zavraždí starého hospodáře. Je však prozrazen a zemře ve vězení. Mnohem šťastnější jsou obě jeho sestry, jež dostanou menší věno a provdají se na chalupu.

S pochopením a hlubokým soucitem líčí nám spisovatelka tyto poměry horáckého lidu. Správně ukazuje, kolik neštěstí a rozvratů v rodinách způsobí taková selská pýcha

Mnoho poučení je v této knize, zvláště pro selský, venkovský lid, pro nějž hlavně lze ji doporučiti.

Johannes Jørgensen: **Poutníková kniha**. Z dánštiny přeložil Dr. Kar. Vrátný. Praha MCMXI.

O žádném světci nebylo v posledních letech tolik bádáno a psáno jako o sv. Františku z Assisi. Jím zabývají se netoliko učení členové světcem založeného řádu, katolici, nýbrž i badatelé protestantští.¹⁾ Tak v Německu byl to první Dr. K. Hase, profesor protestantské theologie, který spisem „Franz von Assisi, ein Heiligenbild (Leipzig 1856) probudil zájem v širších vrstvách. K. Müller r. 1885 vydal „Die Anfänge des Minoritenordens und der Bußbruderschaften“ (Freiburg, Mohr) Henry Thode v duchaplném díle svém „Franz von Assisi und die Anfänge der Kunst der Renaissance in Italien.“ (Berlin 1885) první poukázal na veliký význam františkánského hnutí na umění. Mezi prvními učenici v otázce františkánské vyslovujeme však jméno Sabatierovo. Paul Sabatier, bývalý protestantský pastor ve Strassburgu znova vzbudil zájem velkého kulturního světa o sv. Františka nejprve svým nyní 31. vydání se dočkavším „Životem sv. Františka“ (Vie de S. Francois d'Assise) a potom svými výbornými vydáními řady františkánských spisů, jakož i tím, že dal popud nemalému počtu mladších učenců francouzských, anglických a německých, aby studovali otázku františkánskou. Sabatierova biografie o sv. Františku čte se jako moderní psychologický román, mluva vzácného koloritu a síly, obohacená výtězkou dlouholetého studia. Ač s mnohým nemožno souhlasiti se stanoviska katolického, přece činnosti Sabatierově dlužno přiznati svrchovanou chválu. Již principiální pojetí sv. Františka jako předchůdce moderního náboženského subjektivismu nemožno přijati. Goetz W. ve svých „Die Quellen zur Geschichte des hl. Franz von Assisi“ (Gotha 1904) vytýká Sabatierovi kromě jiného též, že sv. Františka představuje jako mučedníka v duchovním boji s hierarchií a H. Boehmer praví, (Analekten zur Geschichte des Franziskus, Tübingen 1904), že spíše vzdělavací knihou historickou, než historií možno nazvati „Život“ jeho; stejným tenorem nese se hlas dv. rady Golla: Sabatier Františka Historie a Františka legendy zpracoval umělecky v jeden celek; my však přece někdy se tážeme, do které míry právem. Najisto Sabatier přišli daleko šel za příkladem romanopisce; on všechno ví, i nejtajnější myšlenky svých hrdinů.

K zásluze Sabatierově přičísti dlužno, že popudem jeho a za čestného jeho předsednictví ustavila se v červnu 1902 v Assisi „Mezinárodní společnost pro studia františkánská“, společnost to, která netoliko jest internacionální, ale také interkonfesionální a má mezi svými členy osobnosti tak různé jako jsou radikální poslanec italský Luigi Luzzati, ředitel francouzského archaeologického ústavu v Římě Msgr Duchesne, švédsko-norský vyslanec při Quirinále baron de Bildt, profesoři Felice Tocco ve Florencii a Angelo Guernatis v Římě, představený kláštera františkánského v Assisi, P. Francesco Dall' Olio, anglický básník Rawnsley a učený dominikán Maudonnet, professor katolické university ve Švýcařích. Za účel vytkla si společnost založiti v Assisi „františkánskou bibliotéku“ a vůbec podporovati bádání nejen o historii sv. Františka a františkánství, nýbrž také o všem, co se týká Assisi, jeho dějin a památek. Odtud vysvětlíme si onu velkou úctu, o níž nás Jørgensen zpravuje, kterou chová malé město o uznání zásluh k Sabatierovi, jehož jmenovalo čestným měšťanem assiským. Za jeho častých pobytů v rodišti svatého Františka dostává se mu skoro stejné veliké úcty jako světci samému. Se svým vysokým bílým čelem, velikýma hnědýma očima, svým zahnutým nosem, s měkkými tmavými vousy a dlouhými prosedivělými básnickými vlasy, které bohatě splývají přes límeček jeho dlouhého zavěšeného kabátu, chodívá ulicemi assiskými jako znamenitá osobnost, vzbuzující pozornost lidí... Dětem, které na něm žebrají po ulicích, nedává soldů, nýbrž poukázky na jídlo, tak o něm vypravují staré ženy...

Toť jakýsi úvod ke knize Jørgensenově. Slavný dánský konvertita zatoužil putovati po Galilei sv. Františka a užití všechna ta místa, která historie anebo legenda posvětila. Toužil po slavnostním přitnutí pod zlatými lampami v kryptě okolo hrobu sv. Františka, toužil přijíti na horu Alvernskou, kde stal se onen veliký div, kterým doplněna podobnost Františkova k božskému Mistru: div stigmatisace — tam — jak Dante pje (Paradiso XI.), „na divé hoře mezi Arna proudy a Tiberu, od Krista poslední pečet vzal, jež dvě leta nesly jeho oudy.“

¹⁾ Veliká jest již řada spisů, které obírají se otázkou františkánskou, o životě a vlivu sv. Františka na společnost a na umění; z nepřehledné řady uvádíme nejdůležitější Müller, Glaser, Faloci, Minocchi, Götz, van Otroy, Prudenzano, Heimbucher, Panfilo, Cherancè, Chavin de Malan, Görres, Ozanam, Thode, Beissel, Le Monnier, Christen, Schnürer, Jørgensen, d'Alencon, Sabatier, Kleinschmidt a j.

A o této pouti z františkánské Itálie vydal krásnou knihu, v níž čtenář čta učít, že autor má jedinou touhu, tak přirozenou a uměleckou, by se potkal vždy s ním, se čtenářovými touhami a spleeny, ať již v prostinkém příběhu ze života serafinského světce, na nějž navazuje svoje memento, anebo při konfrontaci světa reálného s ideálním. Jørgensen píše slohem vysoce malebným a používaje kritické a intuitivní schopnosti uskutečňuje před vámi realnost oněch dob „Fioretta“.

Jedno přání na mysl máme pročitajíc velmi pečlivý a uhlazený překlad vdp. Dra K. Vrátného, jenž všeho dbal, aby nesetřel koloritu originálu — přání naše zní, abychom v českém rouše měli též biografii světce Serafinského z pera Jørgensenova, jež právě vychází v II. vyd. něm. překladu (Joannes Jørgensen: Der hl. Franz von Assisi. Autorisierte Übersetzung aus dem dänischen von Henriette Gräfin Holstein-Ledreborg. Kempten u. München, Kösel J.) Vkusná úprava Poutníkovy knihy ozdobena kromě titulního listu od malíře J. Konůpka ilustrací Assisi dle leptu Franka Brangwyna. J. S. Hek.

Ivan Evangelist Šarić: **Pjesme.** Sa slikom pjesnikovom. Sarajevo. Naklada Kaptola Vrhbosanskoga 1911. Str. 225.

Dr. Jan Ev. Šarić narodil se r. 1871 v Travniku (Bosna), kde vystudoval gymnasium u jesuitů, načež studoval bohosloví (v Sarajevě); r. 1896 stal se kanovníkem při vrhbosenské kapitole v Sarajevě, dva roky na to promován byl v Záhřebě na doktora bohosloví. Od r. 1896—1908 redigoval „Vrhbosnu“, v níž uveřejňoval své krásné a nadšené písně. Nyní je světicím biskupem v Sarajevě.

Šarić je nadaným básníkem, jak svědčí jmenovaná sbírka jeho veršů, rozdělená na čtyři části (Deo meo, Salve Regina, Pro patria, Gloriele). Bůh, Maria, sv. víra a domovina, drahá vlast, toť náměty jeho lehce plynoucích, z jeho dobrého, láskyplného a upřímného srdce tryskajících básní v této knize. Jeho duch a srdce planoucí nadšením jeho mladosti vytvořilo tu pravé vzácné perly bosenské poesie, ať již opěvá v mohutných odách velebnost, všemohoucnost a jiné vlastnosti Boží, ať se zastavuje pod křížem na Golgotě nebo u svatostánku a dumá o nekonečné lásce Syna Božího (Deo meo), ať láskou dětinně oddanou vznatě srdce jeho spěje za Matkou, Pannou Neposkvrněnou, Paní svou, které patří celý se vším, co má a co jest, jak patrnó z prostých těchto veršů:

Moj prvi čas,	moj prvi cvijet;
moj prvi glas:	moj prvi dah,
moj prvi žar,	moj zaduji dah,
moj prvi dar;	Tebi, o milo mi zlato,
moj prvi let,	Tebi, o Imakulato!

S láskou k Bohu a Matce Boží pojí se u něho vřelá láska k drahé, milované otčině; srdce jeho jest jakoby chrámem a

oltara su u njem dva,	Sad na jednom dignem glas:
jedan digoh Bogu svom,	„Tvoj sam, Bože, Tvoj sam sav!“
a drugi je — nek svag zna —	sad na drugom planem vas:
za hrvatski mili dom.	„Za te, Dome, uvijek lav!“

Miluje vše, co patří domovině, vroucně touží po zlaté svobodě její a doufá, že přijde jistě; třeba jen práce, usilovné práce a vše objímající lásky, aby se otevřel drahému lidu pozemský ráj (Pro patria).

Ve čtvrté části (Gloriole) opěvá velké muže jihoslovánské a muže zasloužilé o národ i vlast: Pius X., František Josef I., Strossmayer, Posilović, Stadler, Buconjić, Marković, Jeglič, Mahnić, básník Martić a j. jsou předmětem jeho zvučné lyry.

Šarić je básník Bohem nadaný, který si z duše rád, od srdce zazpívá; sám se k tomu přiznává:

Lira moja sa neba,
draža mi je od hljeba,
draga mi ko sestrice,
ko jedina sestrice
svećeniku pjesniku.

Kéž Bůh sešle hornatým krajům bosenským hojné podobných mužů, kteří by pro lid svůj houževnatě pracující ho povznegli a písní v jeho bídě jej potěšili! Hrubý (Ol.)

Franz X. Kerer: **Die Zunge im Noviziate.** 8. (VII. 110 G. J. Manz, Regensburg 1912).

Nápis nezvyklý, obsah však každému známý a tak blízký: jazyk, břitký meč, může mnoho dobrého vykonati, ale kolik zla natropí a zavíní i jedno jediné neprozřetelné slovo? Zvláštní lapidární mluva přesvědčivě působí na čtenáře. Jazyk — ve své cele — v ústech — je dobře uzavřen dvojí hradbou, zuby a rty, aby nemohl tak snadno ven

a dobře si vše rozvážil, než něco řekne. Kniha je vlastně, jak sám autor praví, výkladem a aplikací citátů z Písma sv. a sentencí z knih různých spisovatelů, většinou církevní, sv. Ārantiška, sv. Tomáše Kemp., sv. Yonaventury, sv. Jeronýma, sv. Alfonse Liguorho, sv. Augustina Rodrígueza, dále Cicerona, Seneky a j.). Krátký obsah a souhrn rad by byl asi tento: Než začneš mluvit, uvaž: 1. co chceš mluvit, 2. s kým a 3. za jakým účelem. V mluvení je největší boj. Nevpravuj svěřených tajemství, nešir se o chybách přirozených bližního a bez povinnosti nedotýkej se mravních chyb jiného! Kolik natropí jazyk zlého a práce na jazyk klade se Tělo Páně, žádný úd tak není vyznaménán. Nemluv bez přičiny o světských věcech, neskákej jiným no řeči. Nemluv moc hlasitě! Plané mluvení je začátek prázdnoty, polovičatosti! kdo mnoho mluví, nenávidí duši. Proč zavřel Bůh jazyk dvojím zámkem — rty a zuby? To není důležité a cenné, neuzavírá se tak pečlivě.

Chrák (Ol.).

Zprávy z jednot.

Z BRNA.

XVI. 28.-IV. 1. Dp. P. S p i r i t u a l: „Poznámky z dogmatiky sv. Aloisa v našem alumnátě“. — 2. Koll. F l o r i a n (III. r.): „Absolutní neb relativní pravdivost Písma sv.“

XVII. 5.-V. 1. Koll. L a v i č k a (II. r.): „Sheehanův život, spisy a postavy kněžské“. — 2. Koll. K o t o l (II. r.): „Povaha českého antisemitismu“.

XVIII. 12.-V. 1. Koll. Š p o l c (III. r.): „O Klimkově filosofii světového názoru“. — 2. Koll. O r á l e k (III. r.): „O Raiffeisenkách“.

XIX. 19.-V. Koll. O r á l e k (III. r.): „Bůh s námi“ (Xaver Dvořák). — 2. Koll. K a l o u s (II. r.): „Naši básnické Eucharistie“. — J e d n a t e l: „O Unii“.

XX. 2.-VI. 1. Koll. Š p o l c (III. r.): „Klimkova kritika světových názorů“. — 2. Koll. B ě l o c h (III. r.): „Několik myšlenek o systému světovém“.

XXI. 16.-VI. (závěrečná). 1. Sbor: „Pomořané“ od A. Dvořáka. — 2. Výroční zpráva jednatele. — 3. Zprávy knihovníků. — 4. Volba nového předsedy. — 5. Sbor: Křížkovského „Utonulá“. — 6. Doslov odstupujícího předsedy.

Předsedou „Růže Sušilovy“ a pořadatelem „Musea“ pro příští rok zvolen Josef L e p k a (III. r.) a jednatelem Jan K a l o u s (II. r.).

Pozdrav jednotám!

„R Ź ě S u š i l o v a“ jako v letech minulých, tak i letos pracovala v podporování a zřizování venkovských knihoven. Celkem bylo letos darováno 400 knih a značný počet brožur. Knihy byly většinou vázány. Žádostí došlo 13 a byly všechny vyřízeny. Knihy byly zaslány: „Hospodářské Besídce“ do Dobročovic (22 knihy), „Omladině“ do Benešova (20 knih), do Lažinek (27 knih), „Omladině“ do Velešovic (40 knih), do Ostrova u Žďáru (32 knihy), „Omladině“ do Žarošic (38 knih), „Hospodářské Besídce“ do Bukova (34 knihy), do Lískovce (41 kniha), „Sdružení venkovské Omladiny“ do Boňova (31 kniha), do Medláněk (30 knih), do Heršpic (16 knih), „Katolické Besedě“ do Jevišovic (33 knihy), skupině „Všedoborového sdružení křesťanského dělnictva československého do Vídně“ (36 knih).

„R Ź ě S u š i l o v a“ rozdala od roku 1876 venkovským knihovnám 11.534 knihy. — Všem šlechtným dárcům, kteří letos „R. S.“ v této činnosti podporovali knihami nebo peněžitými dary, upřímně: „Zaplať Bůh!“

Zvláštní díky vzdáváme sl. výboru „Dědictví sv. Cyrila a Metoděje“, vsdp. ka. novníkoví Msgr. Ant. Adamcovi, vldp. Dr. Josefu Dvořákovi, sl. nakladatelství Benediktinův rajhradských, sl. nakladatelství p. Prombergra v Olomouci, sl. nakladatelství pana Kotrby v Praze.

Prosíme uctivě, aby i budoucně přízeň venkovským knihovnám byla zachována.

František Seraf. S k o t á k, t. č. venk. knihovník.

Z OLOMOUCE.

Plenární schůze Literární Jednoty byly s tímto programem:

IV. 10. března. 1. Josef Haydn: „Páté slovo Páně na kříži“ (Sitio). (Kvartetto; přednesli: Št. N e v r l ý, I. r., housle; J. N o v o t n ý, III. r., II. housle; Ě. K a d l á k, III. r., viola; V. K o d í t e k, I. r., čello). — 2. „Vznik českého kvartetta se zřetelem

vývinu české komorní hudby" (Ig. Kadlčák). — 3. Dr. A. Dvořák: „Kvartetto G—dur“ (třetí věta: Andante — přednesli jmenovaní).

V. 24. března. 1. Ant. Dvořák: „Biblické písně“ (Solo s průvodem klavíru — vlpp. Fr. Řezníček a Jos. Absolon, IV. r.). — 2. „Činnost faráře Arského, bl. Jana Křt. Vianneye na poli sociálním a spásy duší na podkladě eucharistickém“ (Vlad. Bednařík, II. r.). — 3. K. Bendl: „Modlitba“ (sbor).

VI. 28.-IV. 1. M. Kössmayer: „České písně“ č. VI. (Št. Nevrlý I. housle; J. Novotný II. housle; Ig. Kadlčák viola; Vl. Kodítek cello). — 2. „Význam náboženství ve škole sv. Jana de la Salle“ (Jos. Bobal, II. r.). — 3. Dr. A. Dvořák: „G—dur kvartetto“; přednesli jmenovaní.

VII. 12. května. 1. „Papež Lev XIII. a Slované“ (Jos. Nejedlý, II. r.). — 2. Vilhar: „Bojna pjesma“. Chorvatská (sbor).

Dne 30. dubna konala se valná hromada; přednesena byla na ní zpráva pokladniční a jednalo se hlavně o příštím sjezdě velehradském.

Jednotlivé odbory Literární Jednoty pracovaly s tímto výsledkem:

Odbor apologetický. Na veřejné schůzi dne 12. března přednášel koll. Josef Hulva (I. r.) na thema: „Svatá zpověď a její nepřítel“.

Na důvěrných schůzích referovali: 5. března koll. Frant. Mikulka (I. r.): „Ježíš nepřítel společnosti a rodiny?“ — 21. března koll. Emanuel Spisár (III. r.): „O charakteristických známkách volnomyšlenkářství“. — 16. dubna koll. Rudolf Konečný (I. r.): „Rozdíl mezi člověkem a zvířetem“. — 26. března byla schůze věnovaná vyvrácení některých námitek volných myslitelů, uvedených ve „Vychovatelských Listech“, roč. XII. (1912), č. 2, str. 52—55.

Na posledních dvou veřejných schůzích odboru v I. období 1912 (23. a 30. dubna) přednášel ctp. Josef Zdrálek (III. r.) „O účtě Panny Marie v prvních čtyřech stolicích“. — Bůh žehnej další práci naší po prázdninách!

Oldřich Karlík, t. č. předseda odboru.

Odbor sociologický. Sociologický odbor pořádal 6 schůzí, z nichž 3 byly důvěrné a 3 veřejné.

Na veřejných schůzích byla přednesena temata: „Význam bytové nouze dělnické a prostředky, jimiž lze jí odpomoci“ (koll. J. Štrajt, I. r.). — „Sv. František z Assisi a význam jeho v sociální otázce“ (koll. Josef Nejedlý, II. r.). — „Národohospodářský liberalismus příčinou zemědělské krise“ (koll. Em. Spisár, III. r.).

Na důvěrných schůzích byla pak probírána temata: „Sociální demokracie — spásou dělnictva — spásou vlasti?“ (koll. Petr Crhák, II. r.). — „Židé a sociální demokracie“ (koll. Vl. Bednařík, II. r.). — „O debattě“ (pravidla a způsob, jak debattu vésti; koll. J. Mlčoch, IV. r.).

Ku konci období pořádali jsme dvě schůze:

Na veřejné promluvil koll. V. Linhart (III. r.) na thema: „Volnomyšlenkářský útok r. 1915 a nejsvětější Eucharistie“.

Na důvěrné pak koll. Jos. Šumšal (III. r.) na thema: „Dnešní intelligence a církev katolická“.

Členové sociálního odboru přednášeli v druhém období letošního roku celkem na 17 schůzích, a sice: na 2 plenárních schůzích Literární Jednoty, na 8 veřejných a 7 důvěrných schůzích sociálního odboru. Tři z těchto přednášek byly obsahu eucharisticko-sociálního (2 plenární schůze Literární Jednoty a jedna veřejná odboru), ku kterémužto směru je dlužno zajisté co nejbedlivěji přihlížeti v době, kdy hlasy se ozývají po náboženském prohlubování našich organizací. — Nové činnosti s osvězenými silami v novém období v příštím školním roce: „Bože, zďať!“ Vincenc Linhart, předseda odboru.

Odbor Cyrillo-Methodějský pořádal šest schůzí, na nichž předneseny referáty „O jurisdikci sv. Cyrilla a Methoděje“ (Ant. Vysloužil, II. r.). — „Proč Hadrian II. povolil a Jan VIII. potvrdil slovanskou liturgii?“ (Předseda). — S bohoslovci v Sarajevě navázali jsme letos korespondenci. — Příčiněním dp. Ad. Jaška, katechety v Kroměříži, daroval nám „Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda“ přes 20 exemplářů svého časopisu (roč. I. a II.), jež rodány členům odboru; on takéž se přičinil, že týž „Apoštolát“ poskytl nám 30 K na odměny za práce z oboru našeho — rozdělili jsme je na tři odměny: 12 K, 10 K, 8 K — lhůta trvá do r. ledna 1913.

Dále přednášel Jan Roháček (II. r.) „O sv. Josafatovi, mučedníku a biskupu ruskému, patronu Unie“; Jan Schö n (II. r.) „O učení sv. Theodora Studity o primátě římského papeže“. — Z referátů dle spisů P. Fr. Snopka předneseny dále tyto: „O věrohodnosti pannonských legend“ (část druhá; vlpp. Al. Jašek, IV. r. a Jos. Glogar, I. r.). — „O poselství Rostislavově v Cařihradě a počátcích moravské misie“ (Jan Roháček).

Jan Ev. Hrubý, předseda odboru.

Odbor literárně-historický konal čtyři veřejné schůze, na nichž přednášeno: 1. „Kříž na Golgotě a Matka Boží v básních Xav. Dvořáka“ (K. Veselý, III. r.). — 2. „Nejsvětější Eucharistie v básních Xav. Dvořáka“ (týž). — 3. „Reforma“ Husova a národa českého blahobyť a svoboda“ (Ant. Diblík, II. r.). — 4. O Václavu Kosmákovi, knězi-kukátkáři“ (Ant. Roháček, I. r.).

Odbor literárně-historický ukončil letošní svou činnost dne 10. května důvěrnou schůzí, na níž referoval cthp. Ant. Diblík (II. r.) na thema: „Něco o francouzské revoluci“. Na to shrnuta činnost odboru v období právě uplynulém. Schůzí konáno 12, z nichž 9 veřejných, 3 soukromé. V thematech na nich přednesených převládala historická (8), týkající se po většině náboženského stavu v zemích českých v století patnáctém a šestnáctém.

Naši činnosti po prázdninách „Zdař Bůh!“

Fr. Šmíd, t. č. předseda odboru.

Odbor včelařský pořádal dvě schůze: 1. „Včelařství u Slovanů a Čechů za starých dob“ (cthp. Penka, III. r.). — 2. „Nepřítel včel“ (cthp. J. Navrátil, III. r.). — Jan Novotný, předseda odboru.

Jako jiná léta vypsala Literární Jednota i letos soutěž na nejlepší práce (do 18. dubna). Odevzdáno bylo šest prací, a to: „Úcta Panny Marie v prvních čtyřech stoletích“ (Jos. Zdrálek, III. r.). — „Zmrtvýchvstání Páně“ (pokus o dialog, K. Gamba, II. r.). — „Význam idey Cyrillo-Methodějské“ (Jan Hrubý, III. r.). — „Psychologie doby“ (V. Kazníčov (pseudonym)). — „O nerozlučitelnosti manželství“ (dialog — anonymně). — „Význam církve pro blahobyť lidstva“ (Josef Glogar, I. r.).

Výsledek soutěže oznámene bude po prázdninách.

Kromě toho uveřejněny v tomto školním roku příspěvky v jiných časopisech, a to: v „Apoštolátě sv. Cyrilla a Methoda“ (Maria na Východě); ve „Květech Mariánských“ (básně: Jarní, Zvěstování Panny Marie, Paní mého srdce); v „Serafinských Květech“, „Pokladu Věřících“, „Ve službách Královny“, „Studentské Hlídce“ (Práce katolického studentstva v Německu a j.), v „Novinách z Podradhoště“ (O účtě k blahosl. Janu Sarkandru), v „Našem Domově“ (Několik dní na pobratimském Slovensku) a jinde.

Spolubratrům svým ze IV. ročníku, nastávajícím novokněžím, přejeme z duše a z plna srdce co nejhojnější milostí a požehnání Božího k příští jejich práci pro církev, vlast a náš lid; kéž i Panna Maria a sv. Cyrill s Methodějem je provázejí stále svou přímluvou a pomocí na další jejich pouti životní. Nás pak — o to srdečně prosíme — necht pamětlívi jsou alespoň občas při Oběti Nejsvětější, kterou za krátký čas již denně budou přinášeti. Srdečně zveme je též na prázdninový sjezd na posvátném Velehradě.

My ostatní pak všichni spěchejme začátkem prázdnin na posvátný Velehrad, tento Betlém slovanský; tam u hrobu sv. Methoděje, na místě každému Slovanu tak milém a drahém, posvěceném kročejemi a působením velikých našich sv. Apoštolů, čerpjeme sílu, občerstvení, nadšení a radost k práci; tam, kam již po tolik let putují každoročně bohoslovci českoslovanští, se všichni pozejmeme, tam pojedeme si — bohoslovci v še ch seminářů československých — přátelsky ruce, tam uvítejme a potěšme utiskované své bratry Slováky; tam u pramene naší svatě víry, u svatostánku, před obrazem Matky Boží a ve stínu našich sv. Apoštolů posilněme všichni duši svou pro nastávající čas prázdnin. —

A po prázdninách kéž všichni vrátíme se s radostí a spokojeností v srdci, s nadšením a láskou do semináře za svým vznešeným povoláním, bychom všichni, posílení jsouce a osvěženi na duši i na těle, dále vystupovali na vysokou horu svatého kněžství, bychom dále horlivě se podjali všech svých povinností stavovských, bychom všichni i přinuli ke své Jednotě, starali se a přičinili o její rozkvět; bychom všichni tím vším tak důstojně chválili Boha ve sv. Cyrilla a Methoději, velikých a slavných Otcích, světých vzorech svých! — —

Bratrský pozdrav všem Jednotám! Na posvátném Velehradě na shledanou v hojném počtu!

Jan Hrubý, t. č. předseda L. J.

Z PRAHY.

Dne 29. února konala se XI. řádná schůze, na níž přednášel koll. V. Davídek „O české lidové písni“. Přednášku lazně doplňovala produkce zpěvních čísel, kterou obstaral hudebně-pěvecký odbor „Smetana“.

Dne 5. března přednášel vdp. J. Krčmář o výhodách pojištění u kněžského spolku sv. Josefa, který všem vřele doporučoval.

Čtvrtek 7. března věnován byl oslavě velikého učitele církevního sv. Tomáše Aquinského. Hudebně-pěvecký odbor „Růže Sušilovy“ — „Smetana“ přednesl Brosigovo: „Gloria ad honore...“ a Zelinkovu „Modlitbu“. Na to promluvil koll. K. Kubeš (III. r.) na

thema : „Několik slov o mariologii sv. Tomáše Aquinského“. V hluboce založené přednášce své rozvinul obraz celé doby a slovy nadšenými promluvil o sv. Tomáši jako ctiteli Marianském. Schůze účastnil se též vsdp. ředitel.

Na XII. řádné schůzi 14. března vyřídil koll. předseda Kraus svoje dojmy z návštěvy světové hygienické výstavy dráždanské. Koll. Šimon a Štucbart pobavili přítomné svižným přednesem hudebních čísel (J. Brahms : „Uherský tanec“ číslo 4 F.; Schubert : „Marcia“, op. 54.).

Dne 21. března na XIII. řádné schůzi pokračoval koll. Kovář F. (III. r.) ve své přednášce : „Literatura XV. století před Kristem a Bible“. V této druhé části své přednášky dotkl se první historické zprávy o Israelitech a promluvil o Faraonu Izodu a vzniku Israele. Koll. Štucbart zahrál na klavíru od L. Wély „Klástersní zvony“ a Flotova „Martu“.

Dne 27. března uspořádána valná hromada, na níž podali jednotliví funkcionáři „Růže Sušilovy“ své zprávy za uplynulé období.

Abrahamoviny velezasloužilého spisovatele vsdp. Dra Pavla Vychodila daly podnět k spontánnímu projevu sympatií, jež manifestovány byly na mimořádně slavnostní schůzi v den jeho jubilea 18. dubna. Brzo po 1. hodině sešli se skoro všichni členové „Růže Sušilovy“ do zpěvníku, v němž oslava jubilanta se konala. Hudebně-pěvecký odbor „Smetana“ s nadšením přednesl Smetanovo „Věno“. Na to ujal se slova předseda koll. Kraus, který v pročitěné řeči své upozornil na všechny rysy bohaté literární a vědecké činnosti Dra P. Vychodila. Přednáška předsedova, se živým zájmem všech přítomných sledovaná, vyvrcholila v blahopřejném telegramu, jenž vzácnému oslavenci ze schůze byl odeslán. —

Výbor „Růže Sušilovy“ konal dvě výborové schůze, v nichž radil se o záležitostech jednoty a knihovny.

Knihovna opět obdržela darem několik spisů, a to od vsdp. ředitele, duplikáty z Dědictví sv. Prokopa a Časopis Katolického duchovenstva od J. M. ndp. praelata Dra J. Tumpacha, časopis Vlast, Vychovatele, Sborník historického kroužku od vdp. ředitele družstva „Vlasti“ Tom. Škrdle.

O vzniku, vývoji a významu knihovny naší a o „Růži Sušilově“ připravuje do tisku větší práci bývalý předseda dp. J. Resl.

Na XV. řádné schůzi dne 25. dubna po pročitěném přednesu hudebních čísel, jež obstaral koll. Fr. Šimon (III. r.) a J. Říha (III. r.), přednášel koll. St. Gabriel (III. r.) „O spojitosti“.

Dne 2. května konala se XVI. řádná schůze, na níž promluvil koll. Fr. Šimon (III. r.) : „O životě, tvorbě a významu Bedřicha Smetany“. Smyčcový orchestr s průvodem píana demonstroval vždy vhodné doklady slov přednášejícího.

Dne 4. května zavítal k nám vzácný host J. M. ndp. opat strahovský Method Zavoral. Ndp. opat, hlavní propagator vznešené idee eucharistické, přednášel za účastenství všech českých bohoslovců na thema : „Idea eucharistická a eucharistický sjezd ve Vídni“.

Na XVII. řádné schůzi dne 9. května přednesl hud.-pěvecký odbor „Smetana“ od L. v. Beethovena : „Chvála Boží v přírodě“, dir. koll. Fr. Šimon (III. r.). Na to ujal se slova vsdp. ředitel Msgr. J. N. Říha n e k. V praktické a zajímavé řeči své podal pokyny a rady, kterak pořizovati křížovou cestu.

Dne 23. května konala se XVIII. řádná schůze, na níž pozván byl spisovatel dp. J. Šach. „Růže Sušilova“ připravila posluchačstvu nezapomenutelné překvapení. Po zpěvním čísle, které nastudoval koll. Fr. Šimon (III. r.), vystoupil dp. J. Šach a přednášel : „O náboženském smýšlení Zeyerově“. Kdoši nazval Zeyera básníkem — cizincem. A myslím, že zcela správně. Bylť Zeyer člověk tělem duší český (viz J. Šach : „O vlasteneckém smýšlení Zeyerově“ v „Obzoru N.“ t. r.), cítil s vlastní svou upřímností a bolestněji než mnohý, který o tom mnoho mluví, ale jeho obzory byly širší, květy jeho tužeb a snů byly ohnivějších, exotických barev, vůně jejich promísená s vůněmi cizích krajů. Mnoho „nečeského“ v jeho díle nutno vysvětliti jeho ušlechtilou snahou navázati na kulturu západních národů, překlenouti propast, která se vytvořila mezi naší a západní, stále rozkvétající kulturou, za doby dvěstileté naší poroby. Mnoho se již o něm psalo, a přece zbývá ještě v obraze jeho tolik nevysvětlitelného, temného! Už před smrtí jeho, a zejména po smrti, vyskytly se o Zeyerově náboženském smýšlení úsudky četné, namnoze zcela protichůdné. Jedni tvrdili, že byl vzorný, věřící křesťan, ba více, že byl vzorný katolík, druzí tvrdili pravý opak : že nebyl věřícím křesťanem, tím méně katolíkem, že byl eklektik, nebo spíše, že jsa snílek a velice náladový hledal všude jen co odpovídalo jeho povaze a klonil se hned k tomu, hned k onomu náboženství. Na základě bohaté, namnoze dosud netištěné a neznámé korespondence shromáždil si dp. Šach znamenitý

materiál, jímž účinně své důvody k osvětlení povahy Zeyerovy dokládá. Jen úryvkovitě vybírám nejkrásnější místa z jeho přednášky: Zajímavé je, že již r. 1869 zmiňuje se Zeyer o klášteře : Píše : „Jdu se skloněnou hlavou vstříc svému osudu, a možno, že se, již nikdy nespátíme, ale vzpomínka na naše přátelství milou mi zůstane navždy i tehdy kdyby mě řád nějakého kláštera přinutil zřici se všeho, co jest z tohoto světa“. Brzo na to prchly moje myšlenky. Za tři roky (Kašparovi 4. srpna 1872) : „Cítím se velmi nešťasten a myslím často na to uchýlit se od toho světa docela a hledat útěchy ve zdech klášterních. Vyhlíží to arci středověky a mnohý se mi vysměje, jiný mne za blázná má, avšak nikdo mi přece nic lepšího poradit nemůže“. Po r. 1872 vrhá se do práce literární, účastňuje se i života společenského, a tak otázky náboženské na čas umlkají, by tím silněji vystoupily později. Hrozně naň působily porážky Rusů r. 1878 a zejména berlínský kongress. Podniká cestu do Němce, aby se uklidnil — marně. Při cestách po Itálii 1884 málo scházelo, by vstoupil do kláštera ve Fiesole. Zvláště Assissi naň působilo hluboce : „Korunou všeho, co jsem viděl, bylo Assissi... Ve chrámě sv. Františka byl jsem na mši sv. a v onom přítmí, v onom tichu, patře na fresky Giottovy na okamžik jsem uvěřil v transsubstanciaci...“ a líčí nádhernou scenerii kolem. Jiný výrok : „Jsem Bellinim a Fra Angelikem zpit, teď teprve vím, co je Tizian, kdo vidí Assuntu, věří v nesmrtelnost duše. Dnes jsem byl v klášteře sv. Marka, v celi, kde žil Fra Angelico, viděl jsem jeho fresky v celách ostatních mnichů, jsem katolíkem, ultramontanem, papežníkem, zabil bych ty blázny, kteří zrušují kláštery. Celé moderní umění zdá se mi fraškou“ (1883). O úmyslu Zeyerově pronikly zprávy i na veřejnost a tak, když odjížděl do Francie (1889), mnozí soudili, že se už nevrátí, ale vstoupil do kláštera. A daleko asi do toho nebylo, neboť ještě po 6 letech řekl Dru Šebkovi : „Mystický klid francouzských klášterů je mé duši nejbližší. Snad jednou zmizím v některém z nich jako malíř Tulka, o němž dnes nikdo neví, ale jehož bydlíště, tak se s plnou jistotou domnívám, odhalil jsem v jednom z italských klášterů“. Bylo to v Římě. Za pobytu ve Vodňanech chtěl vstoupiti do Lnář. Váhal, dotčen nabídkou převorovou. Roku 1894 v Chorvatsku u Trappistů se zastavil, ale zdálo se mu, že zařízení života není dle evangelia. Roku 1896 seznámil se s Bilkem a spolu chtěli vstoupiti do kláštera ve Lnářích. Bilek plán změnil, a to je poslední pokus Zeyerův vstoupit do kláštera. Důvody, proč tak učinil, byla opravdovost, s jakou chtěl překročit práh klášterní : „I já bych se dovedl uměnit zřici, jen kdybych síly měl žíti dle evangelia“ (1897 — Bilkovi) — a též obtíže odloučení se od styku s přáteli a se světem uměleckým. V letech 1885-9 duševní krise, jistě z velké části též náboženská. Byl tehdy blízek sebevraždy, jak se sám přiznal. Plojhar tlumočí jeho národnostní názory, ale též i náboženské. Kterak o spiritismu soudil, svědčí slova : „Spiritismus nechte stranou též, radím Vám... Píšte, že jeden Váš přítel mluvil s duchem. A nemluvil největší a nejvznešenější duch ústy Krista k vám? A srovnajte to, co nám všem řekl Kristus s tím, co „ten duch“ řekl Vašemu příteli“. Po roce 1889 následuje silnější sklon ke křesťanství. Boje vnitřní a bolestné probíjení se k pravdě je vyjádřeno nejlépe Zeyerem samým (př. Heinrichové) : „Zda věřím a nejsem neznabožem? Na to není snadno odpověděti. Prahnu po Bohu, mám po něm nesmírnou touhu, mám momenty, kdy na Něj volám, k Němu křičím, ale necítím jeho blízkosti. Ztratil jsem svou všechnu víru, jako většina lidí a nedovedu ji ničím nahradit. Netoužím, by se mi vrátila, neboť byla právě dětská. Pravá cesta k Němu najde se snad jen velkými boji, a já je bojuji. Zatím cítím jen to jedno: Jak jsem nehodným a celé moje náboženství koncentruje se ve výkřiku z hloubi duše: Miserere mei Domine! Chodím nyní zde i na mši, беру vše symbolicky a víra druhých mě dojmá a výsledek jest jakási konejšivá, sladká harmonie v duši“. Než dostavuje se posledním dosti silná reakce. Vystupuje v popředí buddhismus a nietzschismus i Renanem byl frapován. Však i tato perioda míjí a tím úžeji přivínuje se Zeyer ku křesťanství. Dokladem toho vedle množství se zmínek o Bohu, o Kristu jsou především jeho plány zaříditi hry pašijové : „Chci se pokusit o zavedení her biblických lidových zde v naší krajině. Dělán už studie k textu a napíšu to „Utrpení Kristovo“ jak to dovedu. Je to něco, co nosím tak dávno v srdci, a chtěl bych to psát kleče. Jak se to povede? ... Zdá se mi ten sen tak krásný, že se bojím, že se mi neuskuteční, neuskutečnil se mi dosud v životě žádnu. P. Bouškovi: „Přece bych rád napsal něco, co by stálo za to, a doufám právě, že to bude právě ta velká Golgotská tragédie. Snad se klamu. Jsou momenty, kdy cítím tak živé svůj nedostatek, že mi smrtelně úzko. Ale ukojím aspoň žízeň své ubohé, zmlátané, nešťastné duše“. Druhým dokladem jest styk s katolickými literáty a modernou. Nejdůležitější je přátelství s Bilkem. O Bilkově Kristu často mluví. Jeho ceterum autem byla slova : „Tak to Kristus řekl a tak se to též stane“. K lásce ke Kristu přiveden byl úctou Panny Marie. „Ani jsem si zcela nebyl vědom své úlohy, když jsem Marianskou zahradu psátí začal, sic bych byl couvl. A teď jsem rád, že jsem se do toho pustil, byť největší část čtenářstva i úplně katolického s celou duší Marii nepojímala, přece bude tisíc srdcí vítat aspoň slabý pokus, ježž podávám“.

Po velkém utrpení zemřel Zeyer 29. ledna 1901. Smrti se nebál: „Byla jedna krásná chvíle, kdy jsem se té děsivé myšlenky podrobil a Bohu a jeho vůli se úplně odevzdal — tu zavládl v duši mé takový mír, že byl jsem šťasten, i tělesně jsem cítil jakési zavanutí konejšivého fluida, a tak jsem zvěděl, že to byla má nejvroucnější modlitba v životě, ne prosba!“

Zeyer v posledních letech nalezl již určitou, spolehlivou cestu, blížil se k cíli svého žití, ke splnutí s Kristem. Začal obrazy exotickými plnými vášně, varu, rozvíjel se a potom nastává sklon k jednoduchosti, lapidárnosti, kde uchvacuje právě ta lapidárnost a bezprostřednost svojí silou, vše nabývá rysů velkých, gigantických, svou jednoduchostí právě strhujících, a zdá se, že byl by skončil modlitbou, podobnou svým rázům vznesené, významu plné modlitbě „Otče náš“, již si tolik vážil, výtvozem psaným v duchu evangelia. Toť linie jeho vývoje jako člověka, křesťana a spolu literáta.

Dojem přednášky dp. Šacha — z níž jen hlavní rysy zde podány — byl uchvacující a posluchačstvo jistě krásná jeho slova v paměti zachová.

Dne 27. května přednášel vdp. farář S e y v a l t e r, zakladatel Útulny pro slepé dívky na Kampě v Praze: „O neštěstí slepých dívek a ústavech slepců v království Českém“.

Dne 13. června uspořádána poslední schůze v tomto správním roce, spojená s valnou hromadou. Po zprávách jednotlivých funkcionářů přikročeno k volbě nového výboru a zvolení: jednatelem opět J. H r o n e k (III. r.), pokladníkem J. H u d e c (II. r.), zapisovatelem J. F o r t l (I. r.), knihovníky mus. za III. r. J. S a m e k, za II. r. Fr. B a c h t í k, za I. r. J. K o d ě r a.

Přehlížeje činnost naší družiny, která za těžkých podmínek začala nový 26. rok svého působení, s potěšením zaznamenáváme, že šťastně překonali jsme veškeré obtíže. Zdroj příjmů valně ztenčen, což učtila v první řadě naše knihovna, přece však po jiné stránce velice získala, dík za to knihovníkům, kteří provedli reorganizaci a revisi její, belletrie byla oddělena. V čítárně byly vykládány časopisy většinou rázu asketického, vědecké revue byly ukládány a teprve po ukončení ročníku do knihovny zařazeny budou. Z dárců, kteří knihovnu obmyslili, vzpomenu dlužno ř v s d p. kanovníka Kyselky, J. M. ndp. praeláta Tumpaka, v s d p. kanovníka Dra A. Podlahy, který přislíbil nadále knihovně svoje Editions archivii et bibliothecae s. f. metropolitani capituli Pragensis a Sbirku církevních pramenů českých; ředitelé družstva „Vlasti“ v d p. T. Škrdle, zvláště však našeho v s d p. ředitele Msgra J. Řihánka, všem „Zaplať Bůh!“

Nejen slovem, ale i skutkem snažila se „Růž“ raziti dráhu k slunným výšinám ideálů, neboť zprostředkovala několik objednávek dobrých knih s přiměřenou slevou, tak zvláště vytknouti dlužno značnou objednávku krásné knihy v d p. Dra F. X. Nováka: „Některé naše kněžské problémy“ (objednáno 82 exemplářů). Na paměť uvádíme jeho slova, která nám napsal: „... opravdu velkou radost jste mi způsobili. Při pracích svých tane mi vždy naše kněžská mládež zvláště na mysli, od té očekávám v budoucnosti nejvíce, ta i nejpřístupnější jest slovu povzbuzení a poučení. Proto se i raduji z hojně Vaší objednávky. Buďte jednou celými kněžími, k vůli sobě, k vůli drahému lidu našemu a k vůli době, která žádá celých mužů a zvláště celých kněží. Pán Bůh Vám k tomu udělí milosti své...“

Oremus et laboremus ad invicem!

J e d n a t e l.

Mariánská družina českých bohoslovců v Praze pokračovala letos, pokud okolnosti dovolovaly, v činnosti loni započaté, omezujíc se výhradně na život vnitřní. Při řádných schůzích byla kromě pobožnosti vždy přednáška; polovinu přednášek měli sodálové sami, témata jejich promluv (dvě mariologické vyjímaje) byla hagiografická. Nejvíce péče věnováno zvelebení zpěvu. Nyní čítá družina 48 řádných členů.

Při volbách 20. května zvolen nový výbor pro rok 1912—13; za starostu družiny zvolen p. Stanislav G a b r i e l, za tajemníka p. Karel P r a ž á k, za pokladníka p. Fr. K o v á ř, bohoslovci III. roku; za náhradníky pp. Josef H u d e c (II. rok) a Antonín B r a n d (I. rok).

Družina stojí na konci druhého roku svého trvání; sodálové hledí s novými nadějemi do nového roku, doufajíce, že snad ještě více než dosud možno bylo, bude jim lze pracovati ke cti Panny Neposkvrněné a že budou moci mezi sebou vzájemně rozšiřovat a upevnit poznání a lásku k převznešené nebes Královně.

K. M a r i a n u s, odstupující tajemník.

Z ČESKÝCH BUDĚJOVIC.

XIII. schůze apolog. kroužku „Jirsák“ byla dne 3. března t. r. Pokračoval p. V. Ř e h o ř (III. r.) v líčení své pouti do svatě Země.

XIV. schůze konána byla dne 10. března t. r. P. J. Janák (II. r.) přednášel na thema : „Dr. Alois Musil, orientální jeho cesty a význam jejich pro Bibli“.

XV. schůze byla dne 17. března t. r. Přednášel pan předseda F. Brabeček na thema : „Církev a moderní stát“.

XVI. schůze dne 24. března t. r. Koll. předseda dokončil svou přednášku: „Církev a moderní stát“.

XVII. schůze byla dne 25. března t. r. Pan J. Janák (II. r.) dokončil přednášku o Dru Musilovi.

XVIII. schůze byla dne 31. března t. r. Pan Vojtěch Řehoř (III. r.) dokončil přednášku : „Poslední lidová moravská pouť do svaté Země“.

Je zvykem v našem semináři, že prvním májem počínaje trávívají bohoslovci večery procházkami v zahradě a proto činnost spolková obdobím tímto končí. Bude ještě před koncem roku svolána schůze plenární.

Srdečný pozdrav všem jednotám zasílá

J. Šanda, t. č. jednatel.

ZAGREB, 25. V. 1912.

12. i 13. lipnja slavi „Zbor duhovne mladeži zagrebačke“ 75. godišnjicu svog književnog rada. To je najstarije hrvatsko književno društvo, koje je već god. 1837 utemeljeno. Burna je povijest „Zborova“ od osnutka pa sve do danas, je se imao boriti s različnim neprilikama, osobito političkima. No uza sve to, tko čita povijest „društva“ vidi, da je da je „ono“ uvijek radilo na prosvjetnom i kulturnom polju hrvatskog naroda. Rad mu možemo podijeliti u tri periode. Prva je od osnutka do apsolutizma Bahova, druga u vrijeme samog apsolutizma, a treću poslije sve do dana današnjega. Već se u početku isticao „Zbor“ u radu za narodne svetinje ruku uz ruku s Gajem, Draškovićem, Bavukićem i drugima. Dopisuje s Janom Kolarom te českim i slovačkim bogoslovima. Radi za domovinu, ali i za slavensku uzajemnost. U vrijeme apsolutizma takode se naše društvo u velike odlikuje radom. Vrijedno je spomenuti, da su zagrebački bogoslovi u to vrijeme mnogo proučavali slavenske jezike, osobito česki i ruski, te literature tih naroda, i tako mnogo doprinijeli sveslavenskoj ideji. Kad je apsolutizam prestao, mogli su se više baviti narodnim potrebama. Počinju s izdavanjem pučkih priča, molitvenika i nabožnih dijela. Nastavljaja s izdavanjem apologetske literature, koja se uspješno u narod širi. No ne samo to. Zbor se pokazao u svako vrijeme dostojan i vrijedan povjerenja hrvatskog naroda. Ne štedi ni moralnih ni materijalnih sila, kad se radi o Domovini. Zahvaljujući dragom Bogu, šlo je „Zbor“ tako krasno djelovao na narodnom polju, molimo Gospoda i u napredak, nastavi „društvo“ djelovanje u kat. i patriotskom duhu. Zato se priključimo k slavi ne samo svi Hrvati već i Slaveni, je ako je to hrvatska slava, onda je i slavenska.

Unus theologorum seminarii Zagrebiensis.

ST. PAUL, SEMINARY.

St. Paul (Minnesota), dne 7. března 1912.

Čtění redakce! Po přání mých kolegů, členů českého sdružení v St. Paul Seminary, zasílám ct. Vašemu listu stručnou zprávu o naší dosavadní práci a působení.

Založení českého sdružení v americkém semináři vyvolalo radostný ohlas i ve staré vlasti. Z různých stran došla členů sdružení i blahopřání, vyjadřující nelčenou radost, že konečně učinili pokus sdružit americké bohoslovce české s pobídkou ku práci a ideálnímu snažení. — A členové sdružení se činili a pracovali obětavě s láskou a pravým porozuměním v intencích při založení sdružení stanovených.

Ctěl. pan Wiese (diacon, diocese Omaha), probíral v týdenních schůzích jasným a poutavým způsobem dějiny našeho národa od prvních jeho počátků. Obětavost pana Wieseho zasluhuje tím více uznání, poněvadž jest národností Polák, už po leta učí se jazyku českému, přinášeje vzácné porozumění a nelčenou lásku pro minulost i přítomnost našeho národa. — Rovněž soustavně pojednával o literatuře české v I. pololetí minulého století pisatel těchto řádků. Promluvil a ocenil význam Kollára, Jungmanna, Šafaříka, Douchy, Tyla a Karla Havlíčka, dokládaje svoje výroky pokud možno četbou ze spisů jmenovaných spisovatelů, upozorňuje při tom též na odchýlné nebo mhlavé, nesprávné názory, týkající se katolické církve, nebo světového názoru křesťanského. — Další přednášky přednesli :

Ct. p. Šac : „Význam latiny v církvi katolické“.

Ct. p. Wiese : „Literatura česká v srovnání a poměru s ostatními literaturami slovanskými“.

Ct. p. Prokeš : „Kritika řečí Dra Souknpa, přednesených v naší vlasti americké“.

Ct. p. Frank T o m á n e k : „O hypnotismu, magnetismu a spiritismu se stanoviska moderní vědy a v důsledcích pro život mravní“.

Ct. p. K u č e r a : „Důkazy o jsoucnosti Boží“.

Ct. p. T o n y : „Překlad delšího, angl. vypravování z angl. „Missionary“.

Četba výběrné knihy Dra Nováka : „Pohledy do života bohoslovců a kněží“, v týdenních schůzích velmi se osvědčila. Důkazem toho, že byla mnohými členy vzakou pená k hlubšímu privátnímu studiu, jakož i, že v četbě dosud se pokračuje. Zlatá slova moravského redemptoristy padala zajisté vždy na půdu úrodnou, vznítala u členů větší mužnou lásku a nadšení pro Krista, Jeho církev a záchranu duší, obeznamujíc též břitkou a pronikavou kritikou mnohých stávajících nedostatků, chyb a přehmatů jak v dobách minulých, tak i v přítomnosti se všemi mlačinami a zátočinami budoucího našeho kněžského života.

Koncem prvního období školního byli přijmuti do kroužku noví členové, ctp. Mieg r a ct. p. Bouška. Stanovy kroužku byly též přepracovány dle vzorů stanov stávajícího už sdružení německého, anglického a polského ve zdejších seminářích. Stanovy vzakty na vědomost a schválení představenstvem semináře, rektorem Dr. Schätrem, a sdružení na roveň sdružením zdejšími ostatním.

Srdečné díky vzdávám jménem sdružení ct. redakci za bezplatné laskavé zasílání „Katolíka“. Ze staré vlasti dochází též bezplatně na jméno sdružení časopis „Vlast“ a týdeník brněnský „Budoucnost“, orgán strany křesťansko-sociální.

Skoro bych byl zapomnul na fakt, který v první řadě zmínky zasluhuje. Jest to obětavost a šlechetnost našeho milého pana krajana, důst. p. Žižkovského, s kterou, ač máje práce dost, jako profesor Pisma svatého a ředitel cvičení bohoslužebných, vyhověl prosbě sdružení našeho a převzal založení a vedení české třídy ve zdejších seminářích, v níž bude soustavně jazyku českému, zvláště po stránce gramatické vyučovati.

Tímto bych byl s mou zprávou o našem milém sdružení u konce. Zájem, nadšení a dosavadní porozumění pro cíle sdružením vytkené, jsou pisatelé těchto řádků zárukou dalšího zdárného rozkvětu do budoucnosti.

Nyní se srdečným pozdravem, důst. pane redaktore, jen ještě jednu malou otázku: Kolik jest vlastně Čechů bohoslovců v těch rozličných amerických seminářích? Nebylo by to krásným, a do jisté míry i užitečným, kdyby tito milí naši krajané neznámí s námi písemné styky navázali, bychom se tak navzájem poznali, bratrsky se pozdravili, ve svatých snahách našich se povzbudili? A zdali by nebylo možným, po příkladu kolegů krajanů ve staré vlasti, za účinné pomoci i jiných povolání faktorů, dáti podnět a vybudovati sdružení českoslovanských bohoslovců amerických, kteréž by pojilo kollegy krajanů roztroušené po seminářích amerických?

Frank T o m á n e k, St. Paul Seminary.

Český kroužek v St. Paul Seminary (Minn.). Jako v I. semestru, tak i v druhém pololetí tohoto školního roku vykazuje se český kroužek náležitou činností. Ct. p. Wiese přednášel pravidelně o dějinách slovanských a českých. Pisatel těchto řádků rovněž systematicky probíral literaturu českou posledních let. — Promluvil o Vrchlickém, Macharovi, Karáskovi, Neumanovi, v poslední pak schůzi zakončil oceněným poesie amerického kněze-básníka Jana V r á n k a. Větší nebo menší přednášky měli ctp. : T o n y : „Přednášky hraběte Lützova“. „Význam velikonoce pro katolického křesťana“. — K u č e r a : „O sebevraždě se stanoviska katolické morálky“. — Biliňská : „O činnosti kněžské ve městě a na venkově“. — Mieg r : „O důkladnosti ve studiu“. — T o m á n e k : „O otroctví“. „O nedostatku českých kněží v Americe“.

Básně přednesli ct. pp. : Š a c, B o u š k a, K u č e r a, Biliňská Š t ě p a n s k i. Písemné styky navázány s bohoslovci ve staré vlasti prostřednictvím „Musea“, časopisu bohoslovců českoslovanských (vychází v Brně).

Členové kroužku byli radostně překvapeni listem pozdravným, který zaslali bohoslovci čeští v seminářích La Porte v Texasu, sdružení rovněž v české sdružení. Mezi oběma sdruženími navázány písemné styky.

Dp. Ž i ž k o v s k ý, profesor v našem seminářích, vyučoval jednou týdně češtině za účasti i bohoslovců polských, začož mu vzdává český kroužek na tomto místě srdečné díky. — Ze srdce děkují členové kroužku ct. redakcím „Katolíka“, „Vlastence“, „Vlasti“ (ve staré vlasti), „Budoucnosti“ (ve staré vlasti), za laskavé bezplatné zasílání jejich listů.

Frant. T o m á n e k.

Rozmanitosti.

Co soudí Foerster o významu pokory ve výchově. Dnes, kdy náboženství odevšad se vyhazuje, jakožto prý bezcenná a nepotřebná, taktéž zanedbáváno neb i vylučováno bývá i z vychovatelství. „Ven ze škol s náboženstvím!“ volá pyšná nevěra a zlostně sápe se na odkaz pokorného, božského M i s t r a. — A následky výchovy bez náboženství jsou již nad slunce jasnější. Odtud vyplývá dnes onen nezdar ve výchově, na který soudní lidé právem s obavou pohlížejí, tam jediné, jak zkušenost učí, spočívá kořen dnešní převrácené výchovy. — Jest možná etika, je možný řád mravní bez podkladu náboženského? To znamená asi, jako stavěti palác na písku — bez základů!

Proti takové výchově vystupuje učený a soudný protestantský paedagog a filosof Dr. Fr. Foerster, univ. docent v Curichu, ve svém díle „Jugendlehre“ a důrazně doporučuje jak veřejnou tak i soukromou výchovu nábožensko-mravní. — My všimněme si jedné důležité složky v oné nábožensko-mravní výchově: pokory, základní to ctnosti v životě náboženském, jaký význam přisuzuje jí v onom svém díle Foerster?

Dnešní výchova, praví asi Foerster na počátku své úvahy o ceně pokory ve vychovatelství, směřující k mravní zachovalosti a obvyčejné samostatnosti vůči jiným nijak nevylučuje nebezpečí odporných nectností jako pýchy, přemrštěného sebeoceňování a jakéhosi způsobu pokrytectví! Dokonce ona osudná možnost je neodvratitelnou bez mocného protitlaku. Reakcí proti oněm nectnostem je pokora, na níž křesťanská tradice klade tak veliký důraz a která ostatně má svůj základ v samé lidské přirozenosti i v potřebách vychovatelských. A právě ta, jako i jiné důležité složky dnešní t. zv. moderní osvěty scházejí.

Učení o pokoře a úsilná snaha po jejím dosažení, uvažuje dále Foerster, v křesťanství tak významná, není něco jen tak nahodilého neb bezvýznamného, ani není plodem jakéhosi otročkého smýšlení — jak si představuje německý filosof Nietzsch — nýbrž právě pokora je nezbytnou sebeochranou a z nejaléhavější potřeby vzniknuvší hráz proti mravní domýšlivosti a přehnanému sobeckému sebeobdivu; tyto nectnosti velice lehce mohou zrodit se z obvyčejného sebezušlechťování, poněvadž — jak už to v povaze lidské jest — člověk raději sleduje chyby méně dokonalého bližního, aby s tichou pýchou a marnivou samolibostí mohl si říci: „to já jsem přece jen hodně lepší!“, místo aby si vyhlédl vzor v pravdě dokonalý a dle něho poznával své nedostatky a vady, které mu schází k dokonalosti onoho vzoru.

Zjev farizejství a sebevědomého stoicismu má kořen zrovna v těch dobách, kdy člověk horlivěji počíná se zabývat vlastním mravním zdokonalováním; odtud tedy onen mocný protitlak v křesťanství tak význačný proti mravní pýše, odtud ta hráz proti příválu přemrštěného sebeoceňování — ač, bohužel, i tato ochranná zbraň pro vždy nemůže duchy vymaňující se z nízkosti zabezpečiti před oním nebezpečím! Vždy ještě marnivá samolibost najde si nějaký přístup ba dokonce někdy zaměněna bývá pokora právě za falešnou, totiž tu, která sama na sebe chce upozornit, ona pokora ryzí před světem se ukrývá! Ale proto nesmíme skládati ruce malomyslně v klín, nýbrž hned použiti protijedu! — Vznešený a nedostizný vzor Kristův právě proto, že lidem tak živě a úchvatně staví před oči jejich vzdálenost od vrcholu dokonalosti, jistě je nejmocnějším lékem proti domýšlivosti a pobídkou ke skromnosti! Pokora těšila se vzácné vážnosti i u jiných vyznání. U Židů na př. pokora je důležitým prvkem v náboženství, což zřejmo z výroků představených i kněží židovských obcí a z pocty, kterou Židé vzdávali pokornému rabbinu Hillelci.

Proto radí Foerster nanejvýš důrazně rodičům a vůbec vychovatelům, aby dětem vedle obvyčejných mravních a společenských pravidel vštepovali i zásady náboženské, neboť pouhým obvyčejným vychováním společenským stávají se z nich leckdy a snadno lidé, kteří pro své nemístné, přílišné sebevědomí a nepoddajnost stanou se okolí takřka nesnesitelnými.

Zrovna vzácností jest vycvičiti se bez pomocné ruky zušlechťujících zásad náboženských a krásných vzorů pokory v této ctnosti. Vždyť takový člověk bez mravních zásad náboženských a bez skutečných ideálů v náboženství tak krásné se stkvících, žene se za jakýmsi neurčitým, mlhavým ideálem dokonalosti, který jsa jen abstraktním, ne skutečným, samozřejmě nemůže míti té síly a přitažlivé moci, aby člověka přivedl k skutečné, pravé životní dokonalosti. — Naproti tomu, křesťanské náboženství, hle, jak četné řady skutečných a ušlechtilých vzorů nejvyšší bezúhonnosti a životní dokonalosti zrodilo! Kdož neobdivoval by hrdinnost a pevnou rozhodnost křesťanů, s jakou v dobách krvavých pronásledování obětovali za svůj nejvyšší vzor dokonalosti. — Krista beze všeho svůj

majetek i život, jen aby zůstali věrni zásadám náboženství jeho! Hle, vzorové mravní do konalosti a pokory — perly náboženské morálky! — Může pouhopouhá obyčejná mravní výchova, byť sebe pečlivější, vykázati se takovými charaktery! Může výchova stavěná na vratkých, měnivých společenských pravidlech míti tak trvalou cenu a jistý výsledek, jako výchova oprárcí se o nerozborné, věčné zásady náboženské? Jistě ne, naopak, stále ocitá se v nebezpečí nezdaru! Známé jest, jak neskadné a s nepatrným výsledkem mohou tomuhle nebezpečí zvrácené, beznáboženské výchovy čeliti jednak rodiče, vychovávající své dítky bez podkladu náboženského neb učitelé, kteří musí vyučovati mládež odcizenou víře!

Proto zavčas, radí dále Foerster, musí rodiče klásti dětem do srdce seménko pokory, aby viděly, že dokonce není naší vlastní zásluhou, jestli vyjdeme z boje s některými ne-sázemi životními někdy s lepším výsledkem neb vítězstvím, než některý náš spolublížní. Kdož ví, za jak obtížnějších okolností bylo mu bojovati, snad méně štedrou byla k němu příroda, neobdařila ho třeba takovými prostředky a tělesnými i duševními schopnostmi a co vše ještě po případě by se dalo nalézt! — Kdo vše klidně uváží, uzná, že pýcha je vždy znamením leda omezenosti duševní, nedostatku skromnosti a nepravého vzdělání!

Ku konci svého pojednání o velké ceně pokory se výchově uvádí Foerster toto za-zímavé přirovnání, nadešpané „Die Gefahren des Steigens“: přirovnává slézání strmých skal ke zdokonalování se. — Při slézání skalnatých hor největším nebezpečím je závrať — rovněž při sebezdokonalování největší zhoubou bývá pýcha a domýšlivost.

Slyšíme: Je beze všeho jisto, že závrať jest příčinou četných neštěstí při vystupování na skalnatá temena. Než uvážme, stala by se turistovi šplhajícímu se na horský velikán nějaká nehoda, kdyby klidně sledoval jen svůj vysoký cíl a měl na zřeteli jen cestu, kterou má ještě vykonati k nejvyššímu bodu? Jakmile však takový nezkušený nedočkavec před-časné se ohlédne nazpět, aby s vysoka pohleděl na hluboko pod ním ležící potůčky a údolíčka s chýškami lidskými na dně, jakoby tajemnou jakousi mocí stržen, v mžiku s vý-křikem sítí se do černé strže s místa, na které vyšplhal se s tak velkou námahou!

Často a nejnak je tomu i při snaze o dokonalost a sebevládu. Kdo chce dostoupiti vrcholu dokonalosti životní, ten se musí snažiti státí se vždy lepším, musí vytrvale vystu-povati po stupních dokonalosti a povznášeti se nad nízkosti a hrubé vášně; sleduje-li kdo stále jen svůj nejvyšší cíl, ten jistě neklesne a nesítí se nazpět do propasti nedokonalosti a hříchu. — Kdo však předčasné se zastaví na některém stupni dokonalosti a ohlédne se nazpět, aby s jakýmsi pocitem marnivé samolibosti poznal, oč povznesl se nad ostatní, tu jat bývá též závratí — pýchou, která též ve chvíle srazí ho s oně výše dokonalosti do temné hlubiny hříchu a zmařena tím často dosavadní úspěšná snaha po pravém zuleštění se snad — navždy! —

Proti tomuto osudnému klamu můžeme s úspěchem čeliti jen tím, nebudeme-li hle-děti na to, co prospěšného jsme už vykonali, sice snadno zmocnilo by se nás opojení samo-libé uspokojenosti, nýbrž na to, co ještě máme vykonati k vrcholu mravní dokonalosti! Nepozorujme blíží málo dokonalé, abychom viděli, oč jsme jich lepší, nýbrž dřívejme se na vzory skutečné dokonalosti, abychom — s pokorou a skromností uznávající svou ne-patrnost se svými četnými nedostatky vůči nim — uvarovali se odporné pýchy a nesnesitelné domýšlivosti. Neohlížejme se ani v pravo, ani v levo, neb zpět, nýbrž: v před k cíli pravé dokonalosti, budiž naším heslem! —

Tak soudí o významu pokory ve výchově slavný německý paedagog — protestant F o e r s t e r. Poněvadž pak pokora je tak důležitým prvkem v křesťanství, vidíme jak dů-ležitá a nutná je výchova ve smyslu náboženství křesťanského. Vzorem pak nejvyšší do-konalosti a pokory jest sám božský zakladatel křesťanství — Ježíš Kristus.

Mariánská Zahrađa. Sen Zeyerův uskutečněn ve dvoraně na Strahově. Opat strahovský Method Zavoral a malíř K. Klár s obzvláštní pietou k pěvci Mariánskému letos již po druhé realisují jeho myšlenku. Krásně napsal o provedení Mariánské Zahraďy K. Klement: „Z velikých dalek tajemných vyššího a čistšího života zní básníkův tichý chvalo-zpěv. Hluboký, něžný, anonymním zpěvům světců podobný a katedrálám gotickým středověku plného žhavé, bezkonečné touhy. Vůni proniklý prostoty a čistotou nových legend křesťálového pramene radostné poesie lidu. Koberec vzácný z paprsků lunné fan-tasy e setkaný a na stupně položený oltář Nebes Královny. K rozmnožení chvaly vzdá-vané Marii Panně pro všechny věky z nitra bolestí i radostí zraněného vytrysklá píseň. A na jemnosti mlžné tkané hymnické prosy pěvce vybudováno v lásce a nadšení dílo nové. Okouzlující rytmus básně podložený a prohloubený, jako iniciály starých anti-fonářů zlatými ornamenty tichým steskem varhan, doplněn jest úchvatným scenickým provedením. Ve světle, připomínajícím bledý jas dohánajících jarních dnů, postupují obrazy řešené ve velké jednoduché linii plastiky. Bez pohybu, beze slova, bezbarvé, jako v nezemskou dálku promítnuté. A étherné legendy a zkazky zapadlých, krásných časů

oživují na okamžik za tichého sborového zpěvu dětí ponořených ve věčnou tmou. — Evangelium přísně stručné, střežící nezměrné hloubky tajemství svých, roztavené ohněm náboženských citů duše a novou opět formou krásna vyjádřené čistými proudy jasu, z hlubin své podstaty vyvěrajícími, zaplavuje duši. Zní varhany — a jako bílý obláček vonného dýmu z kaditelnice stříbrné nese se pozdrav básníkův „Zdravas poklade všech milostí, Maria, před níž anděl klonil se.“

Důležitost znalosti slovanských jazyků a slov. literatury. „Prohlížíme-li bohovědecká kompendia katolických národů slovanských, vidíme, že k sestavení jich použito bývá pramenů hlavně německých a latinských, méně již francouzských, ještě méně vlašských a měrou nejmenší — slovanských. Neví se namnoze ani, že bratrský některý národ slovanský má již tu neb onu výbornou příručku vědeckou, kterou při práci podobné u jiného národa slovanského bylo by záhodno i prospěšně užíti.“ Tak pravil r. 1904. na bohovědeckém sjezdě velehradském dr. Ant. Podlaha ve své řeči „Bohovědná práce u katolických národů slovanských a žádoucí její organisace.“ Jsou to slova ne příliš lichotivá pro všechny Slovany, ale slova bohužel trpce pravdivá a charakteristická: neboť, přiznejme si to, my Slované neznáme se navzájem a své znalosti o slovanských kmenech jiných — aspoň o jejich duševním životě, rozmachu a pokroku ve vědách — čerpáme častěji z pramenů druhotních, z děl a časopisů neslovanských! Smutný to jistě a trapný pro nás zjev! Kde vězí asi příčina, kořen jeho? V naší netečnosti, ve veliké neznalosti slovanských jazyků a v nedůvěře, nebo lépe řečeno v podceňování, ve velikém podceňování vědecké literatury slovanské! Neslované — mám na zřeteli hlavně Němce a Francouze — tak si všimají Slovanů, jmenovitě rozkolných, že Slovany téměř přímo zahanbují! A přece stále se volá po slovanské vzájemnosti; za takových poměrů ovšem zkvétati nebude. Třeba tudíž nejprve učiti se pilně slovanským jazykům; žádoucno bylo by velice, aby každý bohoslovec a kněz slovanský — nepravím jen český, nýbrž míním všechny slovanské — ovládal jazyk aspoň jednoho bratrského národa, by mohl alespoň čísti jeho časopisy a vědecká díla a jich použití při svých pracích a studiích. Že by to mělo pro velikou, tak četnou rodinu slávskou význam nemalý, převeliký, jest jisto a nesporno. — Než jak nás zahanbují na př. bohoslovci západoněmečtí, kteří se učí v Münsteru s chutí do práce, s nadšením, s jakým to činili tak mnozí a mnozí naši kněží v době národně-probuzenské! Vybízí nás k tomu i věhlasný P. Aur. Paluvieri O. S. A., an obrácejí se sice na Neslovany, ale věcně i na nás dí: „Jest povinností katolíků, aby se učinili jazykům východoslovanským“; a dále praví: „Musím (Slovanům) ukázati, že rozumíme jejich snahám, jejich slávě, duchu i srdci.“ Nuže, do díla, volná chwilká se nám občas naskytne, využijme jí naznačeným způsobem; někdy snad budeme tomu velmi rádi! H. (Ol.)

Opavy: Na str. 21.: Narozen 21. října vynecháno r. 1797.

Na str. 45.: Místo P. Fr. Jemelka má státi P. Al. Jemelka.

